

The Project Gutenberg EBook of The Kalevala, compiled and edited
by Elias Lönnrot

Copyright laws are changing all over the world. Be sure to check the
copyright laws for your country before downloading or redistributing
this or any other Project Gutenberg eBook.

This header should be the first thing seen when viewing this Project
Gutenberg file. Please do not remove it. Do not change or edit the
header without written permission.

Please read the "legal small print," and other information about the
eBook and Project Gutenberg at the bottom of this file. Included is
important information about your specific rights and restrictions in
how the file may be used. You can also find out about how to make a
donation to Project Gutenberg, and how to get involved.

Welcome To The World of Free Plain Vanilla Electronic Texts

eBooks Readable By Both Humans and By Computers, Since 1971

*****These eBooks Were Prepared By Thousands of Volunteers!*****

Title: The Kalevala

Author: Compiled and edited by Elias Lönnrot

Release Date: November, 2004 [EBook #7000]

[Yes, we are more than one year ahead of schedule]

[This file was first posted on October 23, 2002]

[Date last updated: February 25, 2005]

Edition: 10

Language: Finnish

Character set encoding: Latin-4

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK, THE KALEVALA ***

Kalevala

[1849 edition]

Elias Lönnrot

(1802- 1884)

[This electronic edition has been copied verbatim from the 28th printed edition produced by the Finnish Literature Society as posted on their web site: <http://www.finlit.fi/kalevala/index.html> The text is in the public domain.

The FLF has also given Project Gutenberg permission to also post their copyrighted introduction. For more information on 'Kalevala', please visit their web site.]

Kalevala 1849

Kalevalan ensimmäinen painos ilmestyi vuonna 1835. Teos syntyi Elias Lönnrotin (1802- 1884) työn tuloksena ja koostui hänen keräämistään kansanrunoista.

Kalevala merkitsi käännätäsuoemenkieliselle kulttuurille ja herätti huomiota myös ulkomailla. Se synnytti suomalaisten keskuudessa itseluottamusta oman kielen ja kulttuurin mahdollisuuksiin. Kalevalaa ruvettiin kutsumaan suomalaisten kansalliseepokseksi.

Lönnrot ystävineen jatkoi edelleen kansanrunojen keräämistä Uutta aineistoa kertyi runsaasti. Sen pohjalta Lönnrot julkaisi Kalevalan toisen, laajemman version vuonna 1849. Eepoksessa oli nyt 50 runoa (22 000 säettä) ja se oli juonenkulultaan yhtenäsempi kuin vanha Kalevala.

Vuoden 1849 Kalevala on se, jota siitälähtien on Suomessa luettu ja johon myös useimmat käännökset pohjautuvat.

Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, jonka perustajiin Lönnrotkin kuuluu, julkaisi sekä vuoden 1835 että 1849 Kalevalan.

Oheinen teksti perustuu SKS:n julkaiseman 1849 Kalevalan 28. painokseen. Sen on Anssi Toivon tekstistämuotoillut ja tarkastanut Johanna Kurela.

Kommentit ja korjaukset:

Suomalaisen Kirjallisuuden Seura

Sirkka-Liisa Mettomaki

Sirkka-Liisa.Mettomaki@finlit.fi

Ensimmäinen runo

Mieleni minun tekevi,
aivoni ajattelevi
lähteäni laulamahan,
saa'ani sanelemahan,
sukuvirtäsuoltamahan,
lajivirtäläulamahan.
Sanat suussani sulavat,
puhe'et putoelevat,

kielelleni kerkiää,
hampahilleni hajoovat.
Veli kulta, veikkoseni,
kaunis kasvinkumppalini!
Lähe nyt kanssa laulamahan,
saa kera sanelemahan
yhtehen yhyttyänme,
kahta'alta käytyänme!
Harvoin yhtehen yhyimme,
saamme toinen toisihimme
nälläraukoilla rajoilla,
poloisilla Pohjan mailla.
Lyökänme käsi käehen,
sormet sormien lomahan,
lauloaksemme hyviä
parahia pannaksemme,
kuulla noien kultaisien,
tietämielitehtoisien,
nuorisossa nousevassa,
kansassa kasuavassa:
noita saamia sanoja,
virsiävirittämiä
vyötävänhan Vänänösen,
alta ahjon Ilmarisen,
päästäkalvan Kaukomielen,
Joukahaisen jousen tiestä
Pohjan peltojen periltä
Kalevalan kankahilta.
Niit' ennen isoni lauloi
kirvesvartta vuollessansa;
niitäätini opetti
väässänsävättinä
minun lasna lattialla
eessäpolven pyöriessä
maitopartana pahaisna,
piimäsuuna pikkaraaisna.
Sampo ei puuttunut sanoja
eikäLouhi luottehia:
vanheni sanoihin sampo,
katoi Louhi luottehisin,
virsihin Vipunen kuoli,
Lemminkänen leikkilöhin.
Viel' on muitaki sanoja,
ongelmoita oppimia:
tieohesta tempomia,
kanervoista katkomia,
risukoista riipomia,
vesoista vetelemiä
päästäheinän hieromia,
raitiolta ratkomia,
paimenessa käyessäni,
lasna karjanlaitumilla,
metisillämätähillä

kultaisilla kunnahilla,
mustan Muurikin jäessä
Kimmon kirjavan keralla.
Vilu mulle virttävirrkoi,
sae saatteli runoja.
Virttätoista tuulet toivat,
meren aaltoset ajoivat.
Linnut liitteli sanoja,
puien latvat lausehia.
Ne minäkeräle käärin,
sovittelin sommelolle.
Kerän pistin kelkkahani,
sommelon rekoseheni;
ve'in kelkalla kotihin,
rekosella riihen luoksi;
panin aitan parven päähän
vaskisehen vakkasehen.
Viikon on virteni vilussa,
kauan kaihossa sijaisnut.
Veänkövilusta virret,
lapan laulut pakkasesta,
tuon tupahan vakkaseni,
rasian rahin nenähän,
alle kuulun kurkihirren,
alle kaunihin katoksen,
aukaisen sanaisen arkun,
virsilippahan viritän,
kerittelen päin kerätä
suorin solmun sommelolta?
Niin laulan hyväski virren,
kaunihinki kalkuttelen
ruoalta rukihiselta,
oluelta ohraiselta.
Kun ei tuotane olutta,
tarittane taarivettä
laulan suulta laihemmalta,
vetoselta vierettelen
tänän iltamme iloksi,
päivän kuulun kunniaksi,
vaiko huomenen huviksi,
uuen aamun alkeheksi.

Noin kuulin saneltavaksi,
tiesin virttätehtäväksi:
yksin meilläyät tulevat,
yksin päivä valkeavat;
yksin syntyi Vänänönen,
ilmestyi ikirunoja
kapehesta kantajasta,
Ilmattaresta emosta.
Olipa impi, ilman tyttö
kave luonnotar korea.

Piti viikoista pyhyttä
iän kaiken impeyttä
ilman pitkilläpihoilla,
tasaisilla tanterilla.
Ikäystyi aikojansa,
ouostui elänäänsä
aina yksin ollessansa,
impenäeläessänsä
ilman pitkilläpihoilla,
avaroilla autoilla.
Jop' on astuiksen alemma,
laskeusi lainehille,
meren selvälle selälle,
ulapalle aukealle.
Tuli suuri tuulen puuska,
iästävihainen ilma;
meren kuohuille kohotti,
lainehille laikahutti.
Tuuli neittäuuitteli,
aalto impeäajeli
ympäri selän sinisen,
lakkipäen lainehien:
tuuli tuuli kohtuiseksi,
meri paksuksi panevi.
Kantoi kohtua kovoa,
vatsantäyttäväikeata
vuotta seitsemän satoa,
yhdeksän yron ikeä
eikäsynny syntyminen,
luovu luomatoin sikiö
Vieri impi veen emona.
Uipi iä, uipi länet,
uipi luotehet, etelä,
uipi kaikki ilman rannat
tuskissa tulisen synnyn,
vatsanvaivoissa kovissa;
eikäsynny syntyminen,
luovu luomatoin sikiö
Itkeähryyttelevi;
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Voi poloinen, päviäni,
lapsi kurja, kulkuani!
Jo olen joutunut johonki:
iäkseni ilman alle,
tuulen tuuiteltavaksi,
aaltojen ajeltavaksi
nälläväjillävesillä
lake'illa lainehilla!
"Parempi olisi ollut
ilman impenäeleä
kuin on nyt täänkyä
vierähelläveen emona:
vilu tääl' on ollakseni,

vaiva värjälläkseni,
aalloissa asuakseni,
veessävierielläkseni.
"Oi Ukko, ylijumala,
ilman kaiken kannattaja!
Tule tänne tarvittaissa,
käy tänne kutsuttaessa!
Päästäpiika pintehestä
vaimo vatsanväntehestä
Käy pian, väehen jou'u,
väehemmin tarvitahan!"
Kului aikoa vähäsen,
pirahteli pikkaraisen.
Tuli sotka, suora lintu;
lenteälekuttelevi
etsien pesän sijoja,
asuinmaata arvaellen.
Lenti iä, lenti lännen,
lenti luotehet, etelä.
Ei löytätiloa tuota,
paikkaa pahintakana,
kuhun laatisi pesänsä
ottaishi olosijansa.
Liitelevi, laatelevi;
arvelee, ajattelevi:
"Teenkötuulehen tupani,
aalloillen asuinsijani?
Tuuli kaatavi tupasen,
aalto vie asuinsijani."
Niin silloin ve'en emonen,
veen emonen, ilman impi,
nosti polvea merestä
lapaluuta lainehesta
sotkalle pesän sijaksi,
asuinmaaksi armahaksi.
Tuo sotka, sokea lintu,
liiteleikse, laateleikse.
Keksi polven veen emosen
sinerväselläselälä
luuli heinäntähäksi,
tuoreheksi turpeheksi.
Lentelevi, liitelevi,
päähän polven laskeuvi.
Siihen laativi pesänsä
muni kultaiset munansa:
kuusi kultaista munoa,
rautamunan seitsemän.
Alkoi hautoa munia,
päämpolven lämmitellä
Hautoi päivän, hautoi toisen,
hautoi kohta kolmannenki.
Jopa tuosta veen emonen,
veen emonen, ilman impi,

tuntevi tulistuvaksi,
hipiänsähiiltyväksi;
luuli polvensa palavan,
kaikki suonensa sulavan.
Vavahutti polveansa,
jäkytti jäseniänsä
munat vierähti vetehen,
meren aaltohon ajaikse;
karskahti munat muruiksi,
katkieli kappaleiksi.
Ei munat mutahan joua,
siepalehet veen sekahan.
Muuttuivat murut hyviksi,
kappalehet kaunoisiksi:
munasen alainen puoli
alaiseksi maaemäksi,
munasen ylänen puoli
yläseksi taivahaksi;
yläpuoli ruskeaista
pävöeksi paistamahan,
yläpuoli valkeaista,
se kuuksi kumottamahan;
mi munassa kirjavaista,
ne tähiksi taivahalle,
mi munassa mustukaista,
nepäilman pilvilöksi.
Ajat eellehen menevä,
vuoet tuota tuonnemmaksi
uuen päivän paistaessa,
uuen kuun kumottaessa.
Aina uipi veen emonen,
veen emonen, ilman impi,
noilla vienoilla vesillä
utuisilla lainehilla,
eessänsävesi vetelä
takanansa taivas selvä
Jo vuonna yheksäntenä
kymmenentenäkesänä
nosti pänsämerestä
kohottavi kokkoansa.
Alkoi luoa luomiansa,
saautella saamiansa
selvälämeren selälä
ulapalla aukealla.
Kussa kätäkännytti,
siihen niemet siivoeli;
kussa pohjasi jalalla,
kalahauat kaivaeli;
kussa ilman kuplistihe,
siihen syöverit syventi.
Kylin maahan kääntelihe:
siihen sai sileä rannat;
jaloin maahan kääntelihe:

siihen loi lohiapajat;
päin pääyi maata vasten:
siihen laitteli lahelmat.
Ui siitäulomma maasta,
seisattelihe seläle:
luopi luotoja merehen,
kasvatti salakaria
laivan laskemasijaksi,
merimiesten pään menoksi.
Jo oli saaret siivottuna,
luotu luotoset merehen,
ilman pielet pistettynä
maat ja manteret sanottu,
kirjattu kiviin kirjat,
veetty viivat kallioihin.
Viel' ei synny Vänämönen,
ilmau ikirunoja.
Vaka vanha Vänämönen
kulki ätinsäkohussa
kolmekymmentäkeseä
yhen verran talviaki,
noilla vienoilla vesillä
utuisilla lainehilla.
Arvelee, ajattelevi,
miten olla, kuin eleä
pimeässäpiilossansa,
asunnossa ahtahassa,
kuss' ei konsa kuuta nähnyt
eikäpäveähavainnut.
Sanovi sanalla tuolla,
lausui tuolla lausehella:
"Kuu, keritä pävyt, päästä
otava, yhäopeta
miestäouoilta ovilta,
veräjiltävierahilta,
näلتäpieniltäpesiltä
asunnoilta ahtahilta!
Saata maalle matkamiestä
ilmoillen inehmon lasta,
kuuta taivon katsomahan,
päveäihoamahan,
otavaista oppimahan,
tähtiätähänhän!"
Kun ei kuu kerittäynnä
eikäpävyt päästäynnä
ouosteli aikojansa,
tuskastui elämänsä
liikahutti linnan portin
sormella nimettömälä
lukon luisen luikahutti
vasemmalla varpahalla;
tuli kynsin kynnykseltä
polvin porstuan ovelta.

Siitäsuistui suin merehen,
käs in kääntyi lainehesen;
jäpi mies meren varahan,
uros aaltojen sekahan.
Virui sielläviisi vuotta,
sekäviisi jotta kuusi,
vuotta seitsemän, kaheksan.
Seisottui seläle viimein,
niemelle nimettömälle,
manterelle puuttomalle.
Polvin maasta ponnistihe,
käivarsin käännätihe.
Nousi kuuta katsomahan,
päveäihoamahan,
otavaista oppimahan,
tähtiätähymähän.
Se oli synty Vänänösen,
rotu rohkean runojan
kapehesta kantajasta,
Ilmattaresta emosta.

Toinen runo

Nousi siitäVänänönen
jalan kahen kankahalle
saarehen selälisehen,
manterehen puuttomahan.
Viipyi siitävuotta monta,
aina eellehen eleli
saarella sanattomassa,
manteressa puuttomassa.
Arvelee, ajattelevi,
pitkin päänsäpitävi:
kenpämaita kylvämähän,
toukoja tihittämähän?
Pellervoinen, pellon poika,
Sampsä poika pikkarainen,
sep' on maita kylvämähän,
toukoja tihittämähän!
Kylvi maita kyyhäteli,
kylvi maita, kylvi soita,
kylvi auhtoja ahoja,
panettavi paasikoita.
Mät kylvi männiköksi,
kummut kylvi kuusikoiksi,
kankahat kanervikoiksi,
notkot nuoriksi vesoiksi.
Noromaille koivut kylvi,
lepä maille leyhke'ille,
tuomet kylvi tuorehille,

raiat maille raikkahille,
pihlajat pyhille maille,
pajut maille paisuville,
katajat karuille maille,
tammet virran vieremille.
Läksi puut ylenemään,
vesat nuoret nousemahan.
Kasvoi kuuset kukkalatvat,
lautui lakkapä petää.
Nousi koivupuut noroilla,
lepä mailla leyhke'illä
tuomet mailla tuorehilla,
katajat karuilla mailla,
katajahan kaunis marja,
tuomehen hyvähe'elmä
Vaka vanha Vänämönen
kävi tuota katsomahan
Sampsan siemenen aloa,
Pellervoisen kylväniä
Näki puut ylenneheksi,
vesat nuoret nousneheksi;
yks' on tammi taimimatta,
juurtumatta puu Jumalan.
Heitti herjan valloillensa,
olevillen onnillensa;
vuotti vieläydäkölme,
saman verran päviäki.
Kävi siitäkatsomahan
viikon päästäviimeistäki:
ei ole tammi kasvanunna,
juurtununna puu Jumalan.
Niin näkevi neljäneittä
viisi veen on morsianta.
Ne oli nurmen niitännässä
kastekorren katkonnassa
nenässäutuisen niemen,
päässäsaaren terhenisen;
mink' on niitti, sen haravoi,
kaikki karhille veteli.
Tulipa merestäTursas,
uros aalloista yleni.
Tunki heinäset tulehen,
ilmivalkean väkehen;
ne kaikki poroksi poltti,
kypeniksi kyyetteli.
Tuli tuhkia läänen,
koko kuivia poroja.
Saip' on siihen lemmen lehti,
lemmen lehti, tammen terho,
josta kasvoi kaunis taimi,
yleni vihanta virpi;
nousi maasta mansikkaisna,
kasvoi kaksihaarukkaisna.

Ojenteli oksiansa,
levitteli lehviänsä
Latva täytti taivahalle,
lehvä ilmoille levisi:
piäti pilvet juoksemasta,
hattarat hasertamasta,
pävän peitti paistamasta,
kuuhuen kumottamasta.
Silloin vanha Vänämönen
arvelee, ajattelevi:
oisko tammen taittajata,
puun sorean sortajata?
Ikävänehmon olla,
kamala kalojen uia
ilman päivän paistamatta,
kuuhuen kumottamatta.
Ei ole sitäurosta
eikämiestäurheata,
joka taisi tammen kaata,
satalatvan langettoa.
Siitävanha Vänämönen
itse tuon sanoiksi virkki:
"Kave äti, kantajani,
luonnotar, ylentäjäni!
Laitapa ve'en väkeä
- veessäön väkeäpaljo -
tänätammi taittamahan,
puu paha hävittäjänän
eestäpävän paistavaisen,
tieltäkuun kumottavaisen!"
Nousipa merestä miesi,
uros aallosta yleni.
Ei tuo ollut suuren suuri
eikäaivan pienen pieni:
miehen peukalon pituinen,
vaimon vaaksan korkeuinen.
Vaski- oli hattu hartioilla,
vaskisaappahat jalassa,
vaskikintahat käessä
vaskikirjat kintahissa,
vaskivyöhyt vyöle vyöty,
vaskikirves vyön takana:
varsi peukalon pituinen,
teräkynnen korkeuinen.
Vaka vanha Vänämönen
arvelee, ajattelevi:
on miesi näkemiänsä
uros silmäluontiansa,
pystyn peukalon pituinen,
hän kynnen korkunainen!
Siitätuon sanoiksi virkki,
itse lausui, noin nimesi:
"Mi sinäolet miehiäsi,

ku, kurja, urohiasi?
Vähän kuollutta parempi,
katonutta kaunihimpi!"
Sanoi pikku mies merestä
uros aallon vastaeli:
"Olen mie mokoma miesi,
uros pieni, veen väkeä
Tulin tammen taittamahan,
puun murskan murentamahan."
Vaka vanha Vänämönen
itse tuon sanoiksi virkki:
"Ei liene sinua luotu,
eipäluotu eikäsuotu
ison tammen taittajaksi,
puun kamalan kaatajaksi."
Sai toki sanoneheksi;
katsahtavi vieläkerran:
näki miehen muuttunehen,
uuistunehen urohon!
Jalka maassa teutarovi,
pänyht pilviäpitävi;
parta on eessäpolven päälä
hivus kannoilla takana;
syltäoli silmien väitse,
sylvähousut lahkehesta,
puoltatoista polven päästä
kahta kaation rajasta.
Hivelevi kirvestänsä
tahkaksi tasatereä
kuutehen kovasimehen,
seitsemähän sieran päähän.
Astua lykyttelevi,
kääkulleroittelevi
lave'illa lahkehilla,
leve'illäliehuimilla.
Astui kerran keikahutti
hienoiselle hietikolle,
astui toisen torkahutti
maalle maksankarvaiselle,
kolmannenki koikahutti
juurelle tulisen tammen.
Iski puuta kirvehellä
tarpaisi tasaterälä
Iski kerran, iski toisen,
kohta kolmannen yritti;
tuli tuiski kirvehestä
panu tammesta pakeni:
tahtoi tammi kallistua,
lysmyärutimoraita.
Niin kerralla kolmannella
jopa taisi tammen kaata,
ruhtoa rutimoraian,
satalatvan lasketella.

Tyven työnnytti itään,
latvan laski luotehesen,
lehvä suurehen suvehen,
oksat puolin pohjosehen.
Kenpäsiitäöksan otti,
se otti ikuisen onnen;
kenpäsiitätlatvan taittoi,
se taittoi ikuisen taian;
kenpälehvän leikkaeli,
se leikkoi ikuisen lemmen.
Mi oli lastuja pirannut,
päähellyt päkäreitä
selväle meren seläle,
lake'ille lainehille,
noita tuuli tuutteli,
meren läkkäläkytteli
venosina veen selälä
laivasina lainehilla.
Kantoi tuuli Pohjolahan.
Pohjan piika pikkalainen
huntujaahan huuhtelevi,
virutteli vaattehia
rannalla vesikivellä
pitkän niemyen nenässä
Näki lastun lainehilla;
tuon kokosi konttihinsa,
kantoi kontilla kotihin,
pitkäkielelläpiha'an,
tehänöian nuoliansa,
ampujan asehiansa.
Kun oli tammi taittununna,
kaatununna puu katala,
pääsi päivä paistamahan,
pääsi kuut kumottamahan,
pilvet pitkin juoksemahan,
taivon kaaret kaartamahan
nenään utuisen niemen,
pään saaren terhenisen.
Siit' alkoi salot silota,
metsä mielin kasvaella,
lehti puuhun, ruoho maahan,
linnut puuhun laulamahan,
rastahat iloitsemahan,
käki pääläkukkumahan.
Kasvoi maahan marjanvarret,
kukat kultaiset keolle;
ruohot kasvoi kaikenlaiset,
monenmuotoiset sikesi.
Ohra on yksin nousematta,
touko kallis kasvamatta.
Siitävanha Vänämönen
astuvi, ajattelevi
rannalla selän sinisen,

ve'en vankan vieremillä
Löyti kuusia jyviä
seitsemiäsiemeniä
rannalta merelliseltä
hienoiselta hietiköltä
käki nään nahkasehen,
koipehen kesäravan.
Läksi maata kylvämään,
siementäsirottamahan
vierehen Kalevan kaivon,
Osmon pellon penkerehen.
Tirskuipa tiainen puusta:
"Eipäouse Osmon ohra,
ei kasva Kalevan kaura
ilman maan alistamatta,
ilman kasken kaatamatta,
tuon tulella polttamatta."
Vaka vanha Vänämönen
teetti kirvehen terään.
Siitäkaatoi kasken suuren,
mahottoman maan alisti.
Kaikki sorti puut soreat;
yhen jäti koivahaisen
lintujen leposijaksi,
käsosen kukuntapuuksi.
Lenti kokko halki taivon,
lintunen ylitse ilman.
Tuli tuota katsomahan:
"Miksipäön tuo jäetty
koivahainen kaatamatta,
puu sorea sortamatta?"
Sanoi vanha Vänämönen:
"Sikkipäön tuo jäetty:
lintujen lepeämiksi,
kokon ilman istumiksi."
Sanoi kokko, ilman lintu:
"Hyvinpäsinäki laait:
heitit koivun kasvamahan,
puun sorean seisomahan
linnuille lepeämiksi,
itselleni istumiksi."
Tulta iski ilman lintu,
valahutti valkeaista.
Pohjaistuuli kasken poltti,
koillinen kovin porotti:
poltti kaikki puut poroksi,
kypeniksi kyyetteli.
Siitävanha Vänämönen
otti kuusia jyviä
seitsemiäsiemeniä
yhen nään nahkasesta,
koivesta kesäravan,
kesäkämpän känmenestä

Läksi maata kylvämähän,
siementäsirottamahan.
Itse tuon sanoiksi virkki:
"Minäkylvän kyyhätelen
Luoja sormien lomitse,
kään kautta kaikkivallan
täle maalle kasvavalle,
ahollen yleneväle.
"Akka manteren-alainen,
mannun eukko, maan emäntä
Pane nyt turve tunkemahan,
maa väkevävännämähän!
Eip' on maa väkeäpuutu
sinäilmoisna ikänä
kun lie armo antajista,
lupa luonnon tyttäistä
"Nouse, maa, makoamasta,
Luoja nurmi, nukkumasta!
Pane korret korttumahan
sekävarret varttumahan!
Tuhansin neniänosta,
saoi haaroja hajota
kynnöstäni, kylvöstäni,
varsin vaivani nästä
"Oi Ukko, ylijumala
tahi taatto taivahinen,
vallon pilvissäpitäjä
hattarojen hallitsija!
Piäpilvissäkeräjä,
sekehissäneuvot selvä!
läiästäpilvi,
nosta lonka luotehesta,
toiset lännestälähetä
etelästäennätele!
Vihmo vettätaivosesta,
mettäpilvistäpirota
orahille nouseville,
tuoille tohiseville!"
Tuo Ukko, ylijumala,
taatto taivon valtiainen,
piti pilvissäkeräjä,
sekehissäneuvot selvä.
läti iästäpilven,
nostti longan luotehesta,
toisen lännestälähetti,
etelästäennäteli;
syrjin yhtehen sysäsi,
lomituksin loukahutti.
Vihmoi vettätaivosesta,
mettäpilvistäpirotti
orahille kasvaville,
tuoille tohiseville.
Nousipa oras okinen,

kannonkarvainen yleni
maasta pellon pehmeätä
Vänänösen raatamasta.
Jopa tuosta toisna pänä
kahen, kolmen yön perästä
viikon päästäviimeistäki
vaka vanha Vänänönen
kävi tuota katsomahan
kyntönsä kylvönsä
varsin vaivansa näköä
kasvoi ohra mieltämyden,
tähkä kuuella taholla,
korret kolmisolmuisena.
Siinävanha Vänänönen
katseleikse, käänteleikse.
Niin tuli keväkönen,
näki koivun kasvavaksi:
"Miksipäön tuo jäetty
koivahainen kaatamatta?"
Sanoi vanha Vänänönen:
"Sikspäön tuo jäetty
koivahainen kasvamahan:
sinulle kukuntapuuksi.
Siinäkukkuos, kääkönen,
helkyttele, hietarinta,
hoiloo, hopearinta,
tinarinta, riukuttele!
Kuku illoin, kuku aamuin,
kerran keskipäiväläki,
ihanoiksi ilmojani,
mieluisiksi metsiäni,
rahaiseksi rantojani,
viljaisiksi vierieni!"

Kolmas runo

Vaka vanha Vänänönen
elelevi aikojansa
noilla Vändän ahoilla,
Kalevalan kankahilla.
Laulelevi virsiänsä
laulelevi, taitelevi.
Lauloi päivä päksytysten,
yhytysten yä saneli
muinaisia muisteloita,
noita syntyjäsyviä
joit' ei laula kaikki lapset,
ymmäräyhet urohot
täläinhalla iälä
katovalla kannikalla.

Kauas kuuluvi sanoma,
ulos viestit vierähtää
Vänänösen laulannasta,
urohon osoannasta.

Viestit vierähti suvehen,
sai sanomat Pohjolahan.
Olipa nuori Joukahainen,
laiha poika lappalainen.
Se kävi kyläsäkerran;
kuuli kummia sanoja,
lauluja laeltavaksi,
parempia pantavaksi
noilla Vändän ahoilla,
Kalevalan kankahilla,
kuin mitäitseki tiesi,
oli oppinut isolta.

Tuo tuosta kovin pahastui,
kaiken aikansa kaehti
Vänänöstälaulajaksi
paremmaksi itseänsä
Jo tuli emonsa luoksi,
luoksi valtavanhempansa.

Lähteäksensä käkesi,
tullaksensa toivotteli
noille Vändän tuville
kera Vänön voitteloille.

Iso kielti poikoansa,
iso kielti, emo epäsi
lähtemästä Vändän
kera Vänön voitteloille:

"Siellä silmä lauletahan,
lauletahan, lausitahan
suin lumehen, pän viihin,
kourin ilmahan kovahan,
käsin kääntymätömäksi,
jaloin liikkumattomaksi."

Sanoi nuori Joukahainen:

"Hyväpäisoni tieto,
emoni sitä parempi,
oma tietoni ylinnä

Jos tahon tasalle panna,
miesten verroille vetätä
itse laulan laulajani,
sanelen sanelijani:

laulan laulajan parahan
pahimmaksi laulajaksi,
jalkahan kiviset kengä,
puksut puiset lantehille,
kiviriipan rinnan päälle,
kiviharkon hartioille,
kivihintahat käehen,
päähän paatisen kypärän."
Siitä läksi, ei totellut.

Otti ruunansa omansa,
jonka turpa tulta iski,
säkeniäsäivirret;
valjasti tulisen ruunan
korjan kultaisen etehen.
Itse istuvi rekehen,
kohennaikse korjahansa,
iski virkkua vitsalla,
heitti helmiruoskasella.
Läksi virkku vieremään,
hevonen helettämään.
Ajoa suhuttelevi.
Ajoi päivän, ajoi toisen,
ajoi kohta kolmannenki.
Jo päivänkolmantena
pätyi Vändän ahoille,
Kalevalan kankahille.
Vaka vanha Vänämönen,
tietäjäin-ikuinen,
oli teittensäajaja,
matkojensa mittelijä
noilla Vändän ahoilla,
Kalevalan kankahilla.
Tuli nuori Joukahainen,
ajoi tiellävastatusten:
tarttui aisa aisan päähän,
rahe rahkehen takistui,
länget puuttui länkilöhin,
vommel vempelen nenään.
Siitäsiinäseisotahan,
seisotahan, mietitään...
vesi vuoti vempelistä
usva aisoista usisi.
Kysyi vanha Vänämönen:
"Kuit' olet sinäsukua,
kun tulit tuhmasti etehen,
vastahan varattomasti?
Säet länget länkäpuiset,
vesapuiset vempelehet,
korjani pilastehiksi,
ränäksi re'en retukan!"
Silloin nuori Joukahainen
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Mie olen nuori Joukahainen.
Vaan sano oma sukusi:
kuit' olet sinäsukua,
kuta, kurja, joukkio?"
Vaka vanha Vänämönen
jo tuossa nimittelihe.
Sai siitäsanoneheksi:
"Kun liet nuori Joukahainen,
veäte syrjään vähäsen!
Sie olet nuorempi minua."

Silloin nuori Joukahainen
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Vähän miehen nuoruudesta,
nuoruudesta, vanhuudesta!
Kumpi on tieolta parempi,
muistannalta mahtavampi,
sep' on tielläseisokahan,
toinen tieltäsiirtykään.
Lienet vanha Vänämönen,
laulaja iän-ikuinen,
ruvetkamme laulamahan,
saakamme sanelemahan,
mies on miestäoppimahan,
toinen toista voittamahan!"
Vaka vanha Vänämönen
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Mitäpäminusta onpi
laulajaksi, taitajaksi!
Ain' olen aikani elellyt
näilläyksilläahoilla,
kotipellon pientarilla
kuunnellut kotikäkeä
Vaan kuitenkin kaikitenki
sano korvin kuullakseni:
mitäsie enintätieä,
yli muien ymmätelet?"
Sanoi nuori Joukahainen:
"Tieäpäminäjäotaki!
Sen on tieän selvälehen,
tajuelen tarkoillehen:
reppähän liki lakea,
liki lieska kiukoata.
"Hyväön hylkehen eleä
ve'en koiran viehkuroia:
luotansa lohia syöpi,
sivultansa siikasias.
"Siiall' on sileä pellot,
lohella laki tasainen.
Hauki hallalla kutevi,
kuolasuu kovalla säällä
Ahven arka, kyrmynskiska
sykysyt syvilläuipi,
kesä kuivilla kutevi,
rantasilla rapsehtivi.
"Kun ei tuosta kyllin liene,
vielätieän muunki tieon,
arvoan yhen asian:
pohjola porolla kynti,
eteläemähevolla,
takalappi tarvahalla.
Tieän puut Pisan mäellä
hongat Hornan kalliolla:
pitkä on puut Pisan mäellä

hongat Hornan kalliolla.
"Kolme on koskea kovoa,
kolme jäveäjaloa,
kolme vuotta korkeata
tänän ilman kannen alla:
Hänehess' on Häläpyöä
Kaatrakoski Karjalassa;
ei ole Vuoksen voittanutta,
yli känyttälmatran."
Sanoi vanha Vänämönen:
"Lapsen tieto, naisen muisti,
ei ole partasuun urohon
eikämiehen naisekkahan!
Sano syntyjäsyviä
asioita ainoisia!"
Se on nuori Joukahainen
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Tieän mätiäisen synnyn,
tieän linnuksi tiäisen,
kyyn viherän käärmeheksi,
kiiskisen ve'en kalaksi.
Rauan tieän raukeaksi,
mustan mullan muikeaksi,
varin veen on vaikeaksi,
tulen polttaman pahaksi.
"Vesi on vanhin voitehista,
kosken kuohu katsehista,
itse Luoja loitsijoista,
Jumala parantajista.
"Vuoresta on vetosen synty,
tulen synty taivosesta,
alku rauan ruostehesta,
vasken kanta kalliosta.
"Mää on märkämaita vanhin,
paju puita ensimmänen,
hongan juuri huonehia,
paatonen patarania."
Vaka vanha Vänämönen
itse tuon sanoiksi virkki:
"Muistatko mitäenemmin,
vain jo loppuivat lorusi?"
Sanoi nuori Joukahainen:
"Muistan vieläki vähäsen!
Muistanpa ajan mokoman,
kun olin merta kyntänässä
meren kolkot kuokkimassa,
kalahauat kaivamassa,
syänveet syventänässä
lampiveet on laskemassa,
mät mylleröttänässä
louhet luomassa kokohon.
"Viel' olin miesnäkuuentena,
seitsemäntenäurosna

täämaata saataessa,
ilmoa suettaessa,
ilman pieltäpistänessä
taivon kaarta kantamassa,
kuuhutta kulettamassa,
aurinkoa auttamassa,
otavaa ojentamassa,
taivoa tähtittäessä"

Sanoi vanha Vänämönen:

"Sen varsin valehtelitki!
Ei sinua silloin nähty,
kun on merta kynnettiin,
meren kolkot kuokittihin,
kalahauat kaivettihin,
syänveet syvennettiin,
lampiveet on laskettihin,
mäet myllerötettiin,
louhet luotihin kokohon.

"Eikälie sinua nähty,
ei lie nähty eikäkuultu
täämaata saataessa,
ilmoa suettaessa,
ilman pieltäpistettäessä
taivon kaarta kannettaissa,
kuuhutta kuletettaissa,
aurinkoa autettaissa,
otavaa ojennettaissa,
taivoa tähitettäessä"

Se on nuori Joukahainen
tuosta tuon sanoiksi virkki:

"Kun ei lie minulla mieltä
kysyn mieltämiekaltani.
Oi on vanha Vänämönen,
laulaja laveasuinen!

Lähe miekan mittelöön,
käypäkalvan katselohon!"

Sanoi vanha Vänämönen:

"En noita pahoin pelänne
miekkojasi, mieliäsi,
tuuriasi, tuumiasi.

Vaan kuitenkin kaikitenki
lähe en miekan mittelöön
sinun kanssasi, katala,
kerallasi, kehno raukka."

Siinänuori Joukahainen
murti suuta, vänti päätä
murti mustoa haventa.

Itse tuon sanoiksi virkki:

"Ken ei käy miekan mittelöön,
lähe ei kalvan katselohon,
sen minäsiaksi laulan,
alakäsäksi asetan.

Panen semmoiset urohot

sen sikäi, tuon tääi,
sorrän sontatunkiohon,
lävän nurkkahan nutistan."
Siitäsuuttui Vänänönen,
siitäsuuttui ja häpesi.
Itse loihe laulamahan,
sai itse sanelemahan:
ei ole laulut lasten laulut,
lasten laulut, naisten naurut,
ne on partasuun urohon,
joit' ei laula kaikki lapset
eikäpojat puoletkana,
kolmannetkana kosijat
täläinhalla iälä
katovalla kannikalla.

Lauloi vanha Vänänönen:
jävet läkkyi, maa jäisi,
vuoret vaskiset vapisi,
paaet vahvat paukahteli,
kalliot kaheksi lenti,
kivet rannoilla rakoili.

Lauloi nuoren Joukahaisen:
vesat lauloi vempelenen,
pajupehkon läkilöhin,
raiat rahkehen nenään.

Lauloi korjan kultalaian:
lauloi lampihin haoiksi;
lauloi ruoskan helmiletkun
meren rantaruokosiksi;
lauloi laukkipään hevosen
kosken rannalle kiviksi.

Lauloi miekan kultakahvan
salamoiksi taivahalle,
siitäjousen kirjavarren
kaariksi vesien päälle,
siitänuolensa sulitut
havukoiksi kiitäviksi,
siitäkoiran koukkuleuan,
sen on maahan maakiviksi.

Lakin lauloi miehen päästä
pilven pystypääkokaksi;
lauloi kintahat käestä
umpilammin lumpehiksi,
siitähaljakan sinisen
hattaroiksi taivahalle,
vydäussakan utuisen
halki taivahan tähiksi.

Itsen lauloi Joukahaisen:
lauloi suohon suonivöstä
niittyhyn nivuslihoista,
kankahasen kainaloista.
Jo nyt nuori Joukahainen

jopa tiesi jotta tunsu:
tiesi tielle tullehensa,
matkallen osannehensa
voittelohon, laulelohon
kera vanhan Vänämösen.

Jaksoitteli jalkoansa:
eipäjaksa jalka nousta;
toki toistakin yritti:
siin' oli kivinen kenkä
Siitänuoren Joukahaisen
jopa tuskaksi tulevi,
läylemmäksi lankeavi.

Sanan virkkoi, noin nimesi:
"Oi on viisas Vänämönen,
tietäjäin-ikuinen!
Pyörytäpyhä sanasi,
peräytäausehesi!
Päästäpäkähästä
siitäseikasta selitä
Panenpa parahan makson,
annan lunnahat lujimmat."

Sanoi vanha Vänämönen:
"Niin mitäminullen annat,
jos pyörän pyhä sanani,
peräytä lauseheni,
päästä siitäpäkähästä
siitäseikasta selitä?"

Sanoi nuori Joukahainen:
"Onp' on mulla kaarta kaksi,
jousta kaksi kaunokaista;
yks' on lyömähän riveä
toinen tarkka ammunhalle.
Ota niistäjompikumpi!"

Sanoi vanha Vänämönen:
"Huoli en, hurja, jousistasi,
en, katala, kaaristasi!
On noita itsellähiki
joka seinäseisoteltu,
joka vaarnanen varottu:
miehittä metsästäkäyvä,
urohitta ulkotöllä"

Lauloi nuoren Joukahaisen,
lauloi siitäki syvemmä
Sanoi nuori Joukahainen:
"Onp' on mulla purtta kaksi,
kaksi kaunoista venoa;
yks' on kiistassa kepeä
toinen paljo kannattava.
Ota niistäjompikumpi!"

Sanoi vanha Vänämönen:
"Enp' on huoli pursistasi,
venehistäsi valita!
On noita itsellähiki

joka tela tempaeltu,
joka lahtema laottu,
mikātuulella tukeva,
mikävastasään menijä"

Lauloi nuoren Joukahaisen,

lauloi siitäki syvemmä

Sanoi nuori Joukahainen:

"On mulla oritta kaksi,
kaksi kaunoista hepoa;
yks' on juoksulle jalompi,
toinen raisu rahkehille.

Ota niistäjompikumpi!"

Sanoi vanha Vänänönen:

"En huoli hevosiasi,
sure en sukkajalkojasi!

On noita itsellähiki

joka soimi solmieltu,

joka tanhua taluttu:

vesi selväselkäuilla,

rasvalampi lautasilla."

Lauloi nuoren Joukahaisen,

lauloi siitäki syvemmä

Sanoi nuori Joukahainen:

"Oi on vanha Vänänönen!

Pyörytäpyhä sanasi,

peräytäausehesi!

Annan kultia kypäin,

hope'ita huovan täyen,

isoni soasta saamat,

taluttamat tappelosta."

Sanoi vanha Vänänönen:

"En huoli hope'itasi,

kysy en, kurja, kultiasi!

On noita itsellähiki

joka aitta ahtaeltu,

joka vakkanen varottu:

ne on kullat kuun-ikuiset,

pävän-polviset hopeat."

Lauloi nuoren Joukahaisen,

lauloi siitäki syvemmä

Sanoi nuori Joukahainen:

"Oi on vanha Vänänönen!

Päästätätäpäköhätä

tästäseikasta selitä

Annan aumani kotoiset,

heitän hietapeltojeni

oman pääni päätimeksi,

itseni lunastimeksi."

Sanoi vanha Vänänönen:

"En halaja aumojasi,

herjä hietapeltojasi!

On noita itsellähiki,

peltoja joka perällä

aumoja joka aholla.

Omat on paremmat pelлот,
omat aumat armahammat."

Lauloi nuoren Joukahaisen,
lauloi ainakin alemma.

Siitänuori Joukahainen
toki viimein tuskautui,
kun oli leuan liettehessä
parran paikassa pahassa,
suun on suossa, sammalissa,
hampahin haon perässä

Sanoi nuori Joukahainen:

"Oi on viisas Vänämönen,
tietääin-ikuinen!

Laula jo laulusi takaisin,
heitävieläheikko henki,
laske taitäpois minua!

Virta jo jalkoa vetävi,
hiekkä silmiähiovi.

"Kun pyörä pyhä sanasi,
luovuttelet luottehesi,
annan Aino siskoseni,
lainoan emoni lapsen
sulle pirtin pyyhkijäksi,
lattian lakaisijaksi,
hulikkojen huuhtojaksi,
vaippojen viruttajaksi,
kutojaksi kultavaipan,
mesileivän leipojaksi."

Siitävanha Vänämönen
ihastui ikihyväksi,
kun sai neion Joukahaisen
vanhan pävänsävaraksi.
Istuiksen ilokivelle,
laulupaaelle paneikse.

Lauloi kotvan, lauloi toisen,
lauloi kotvan kolmannenki:
pyöti pois pyhä sanansa,
perin laski lausehensa.

Pääsi nuori Joukahainen,
pääsi leuan liettehestä
parran paikasta pahasta,
hevonen kosken kivistä
reki rannalta haosta,
ruoska rannan ruokosesta.

Kohoeli korjahansa,
reutoihe rekosehensa;
läksi mielelläpahalla,
syänelläsynkeällä
luoksi armahan emonsa,
tykövaltavanhempansa.

Ajoa karittelevi.

Ajoi kummasti kotihin:

rikki rihe'en rekensä
aisat poikki portahasen.
Alkoi äti arvaella,
isonen sanan sanovi:
"Suottapa rikoit rekesi,
tahallasi aisan taitoit!
Mitäpäkummasti kuletki,
tulet tuhmasti kotihin?"
Tuossa nuori Joukahainen
itkeävetistelevi
alla pän, pahoilla mielin,
kaiken kallella kypäin
sekähuulin hyypynyisin,
nenän suulle langennuisen.
Emo ennäti kysyä
vaivan nähnyt vaaitella:
"Mitäitket, poikueni,
nuorna saamani, nureksit,
olet huulin hyypynyisin,
nenän suulle langennuisen?"
Sanoi nuori Joukahainen:
"Oi on maammo, kantajani!
Jo on syytäsyntyynnä
taikoja tapahtununna,
syytäkyllin itkeäni,
taikoja nureksiani!
Tuot' itken tämän ikäni,
puhki polveni murehin:
annoin Aino siskoseni,
lupasin emoni lapsen
Vänämöselle varaksi,
laulajalle puoliseksi,
turvaksi tutisevalle,
suojaksi sopenkululle."
Emo kahta känmentänsä
hykersi molempiansa;
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Eläitke, poikueni!
Ei ole itkettäviä
suuresti surettavia:
tuota toivoin tuon ikäni,
puhki polveni halasin
sukuhuni suurta miestä
rotuhuni rohkeata,
väykseni Vänämöstä
laulajata langokseni."
Sisar nuoren Joukahaisen
itse itkullen apeutui.
Itki päivän, itki toisen
poikkipuolin portahalla;
itki suuresta surusta,
apeasta miel'alasta.
Sai emo sanelemahan:

"Mitäitket, Ainoseni,
kun olet saava suuren sulhon,
miehen korkean kotihin
ikkunoillen istujaksi,
lautsoille lavertajaksi?"
Tuon tytär sanoiksi virkki:
"Oi emoni, kantajani!
Itkenpäminäjotaki:
itken kassan kauneutta,
tukan nuoren tuuheutta,
hivuksien hienoutta,
jos ne piennäpeitetään,
katetahan kasvavana.
"Tuotapa ikäni itken,
tuota päivän armautta,
suloutta kuun komean,
ihanuutta ilman kaiken,
jos oisi nuorna jätäninen,
lapsena unohtaminen
veikon veistotanterille,
ison ikkunan aloille."
Sanovi emo tytöle,
lausui vanhin lapsellensa:
"Mene, huima, huolinesi,
epäkelpo, itkuinesi!
Ei ole syytäsynkistyä
aihetta apeutua.
Paistavi Jumalan päivä
muuallaki maailmassa,
ei isosi ikkunoilla,
veikkosi verään suulla.
Myös on marjoja mäellä
ahomailla mansikoita
paimia sinun poloisen
ilmassa etempänäki,
ei aina ison ahoilla,
veikon viertokankahilla."

Neljä runo

Tuopa Aino, neito nuori,
sisar nuoren Joukahaisen,
läksi luutoa lehosta,
vastaksia varvikosta.
Taittoi vastan taatollensa,
toisen taittoi maammollensa,
kokoeli kolmannenki
vereväle veijollensa.
Jo astui kohin kotia,
lepikköleuhautti.

Tuli vanha Vänönön;
näki neitosen lehossa,
hienohelman heinikössä
Sanan virkkoi, noin nimesi:

"Eläpämuille, neiti nuori,
kuin minulle, neiti nuori,
kanna kaulanhelmilötä
rinnanristiä rakenna,
pane pääpalmikolle,
sio silkillähivusta!"

Neiti tuon sanoiksi virkki:

"En sinulle enkämuille
kanna rinnanristilötä
pääsilkilläsitaise.

Huoli on haahen haljakoista,
vehnän viploista valita;
asun kajoissa sovissa,
kasvan leivän kannikoissa
tykönhyvän isoni,
kanssa armahan emoni."

Riisti ristin rinnaltansa,
sormukset on sormestansa,
helmet kaulasta karisti,
punalangat pääsöpätä
jätti maalle maan hyväksi,
lehtohon lehon hyväksi.

Meni itkien kotihin,
kallotellen kartanolle.

Iso istui ikkunalla,
kirvesvartta kirjoavi:
"Mitäitket, tyttöraukka,
tyttöraukka, neito nuori?"

"Onpa syytätkeäni,
vaivoja valittoani!

Sitäitken, taattoseni,
sitäitken ja valitan:
kirpoi risti rinnaltani,
kaune vyöstäni karisi,
rinnalta hopearisti,
vaskilangat vyöni pästä"

Veljensäveräjän suulla
vemmelpuuta veistelevi:

"Mitäitket, sisko raukka,
sisko raukka, neito nuori?"

"Onpa syytätkeäni,
vaivoja valittoani!

Sitäitken, veikko rukka,
sitäitken ja valitan:
kirpoi sormus sormestani,
helmet kaulasta katosi,
kullansormus sormestani,
kaulasta hopeahelmet."

Sisko sillan korvasella

vyääkullaista kutovi:

"Mitäitket, sisko raukka,
sisko raukka, neito nuori?"

"Onpa syytätikijälä
vaivoja vetistäälä
Sitäitken, sisko rukka,
sitäitken ja valitan:
kirpoi kullat kulmiltani,
hopeat hivuksiltani,
sinisilkit silmiltäni,
punanauhat päni päätä"

Emo aitan portahalla
kuoretta kokoelevi:
"Mitäitket, tytti raukka,
tyttöraukka, neito nuori?"

"Oi on maammo, kantajani,
oi emo, imettäni!

Onp' on syitäsynke'itä
apeita ani pahoja!
Sitäitken, äti rukka,
sitä maammoni, valitan:

läksin luutoa lehosta,
vastanpäätävarvikosta.
Taitoin vastan taatolleni,
toisen taitoin maammolleni,
kokoelin kolmannenki
vereväle veijolleni.

Aloin astua kotihin;
astuinpa läpi ahosta:
Osmoinen orosta virkkoi,
Kalevainen kaskesmaalta:
'Eläpämuille, neiti rukka,
kuin minulle, neiti rukka,
kanna kaulanhelmilötä
rinnanristiärakenna,
pane päpäpalmikolle,
sio silkillähivusta!'

"Riistin ristin rinnaltani,
helmet kaulasta karistin,
sinilangat silmiltäni,
punalangat päni päätä
heitin maalle maan hyväksi,
lehtohon lehon hyväksi.

Itse tuon sanoiksi virkin:

'En sinulle enkämuille
kanna rinnanristiäni,
päpäsilkilläsitaise.
Huoli en haahen haljakoista,
vehnän viploista valita;
asun kaioissa sovissa,
kasvan leivän kannikoissa
tykönähyvän isoni,

kanssa armahan emoni.”
Emo tuon sanoiksi virkki,
lausui vanhin lapsellensa:
"Eläitke, tyttäeni,
nuorna saamani, nureksil!
Syövuosi suloa voita:
tulet muita vuolahampi;
toinen syösianlihoa:
tulet muita sirkeämpä;
kolmas kuorekokkaroita:
tulet muita kaunihimpi.
Astu aittahan mäelle
- aukaise parahin aitta - !
Siell' on arkku arkun päällä
lipas lippahan lomassa.
Aukaise parahin arkku,
kansi kirjo kimmahuta:
siin' on kuusi kultavyötä
seitsemän sinihamoista.
Ne on Kuuttaren kutomat,
Pävätären pätelemä.
"Ennen neinnäollessani,
impenäelässäni
läksin marjahan metsäle,
alle vaaran vaapukkahan.
Kuulin Kuuttaren kutovan,
Pävätären kehreävän
sinisen salon sivulla,
lehon lemmen liepehellä
"Minäluoksi luontelime,
likelle lähentelime.
Aloinpa anella noita,
itse virkin ja sanelin:
'Anna, Kuutar, kultiasi,
Pävää, hope'itasi
tälle tyhjälle tytölle,
lapsellen anelijalle!
"Antoi Kuutar kultiansa,
Pävää hope'itansa.
Minäkullat kulmilleni,
pääläni hyvä hopeat!
Tulin kukkana kotihin,
ilona ison piholle.
"Kannoin päivän, kannoin toisen.
Jo päivänäkolmantena
riisuin kullat kulmiltani,
päätäni hyvä hopeat,
vein ne aittahan mäelle,
panin arkun kannen alle:
siit' on asti sielläollut
ajan kaiken katsomatta.
"Sio nyt silkit silmillesi,
kullat kulmille kohota,

kaulahan heleä helmet,
kullanristit rinnoillesi!
Pane paita palttinainen,
liitäliinan-aivinainen,
Hame verkainen vetäse,
senp' on päälle silkkivyöhyt,
sukat sulkkuiset koreat,
kautokengä kaunokaiset!
Päsi käsi palmikolle,
silkkinauhoilla sitaise,
sormet kullansormuksihin,
kät kullankärylöhin!
"Niin tulet tupahan tuolta,
astut aitasta sisäle
sukukuntasi suloksi,
koko heimon hempeäksi:
kulet kukkana kujilla,
vaapukkaisena vaellat,
ehompana entistäsi,
parempana muinaistasi."
Sen emo sanoiksi virkki,
senp' on lausui lapsellensa.
Ei tytä totellut tuota,
ei kuullut emon sanoja;
meni itkien pihalle,
kaihoellen kartanolle.
Sanovi sanalla tuolla,
lausui tuolla lausehella:
"Miten on mieli miekkoisien,
autuaallisten ajatus?
Niinp' on mieli miekkoisien,
autuaallisten ajatus,
kuin on vellova vetonen
eli aalto altahassa.
Mitenpäoloisten mieli,
kuten allien ajatus?
Niinpäon poloisten mieli,
niinpäallien ajatus,
kuin on hanki harjun alla,
vesi kaivossa syvässä
"Usein nyt minun utuisen,
use'in, utuisen lapsen,
mieli kulkevi kulossa,
vesakoissa viehkuroivi,
nurmessa nuhaeleivi,
pensahassa piehtarovi;
mieli ei tervoa parempi,
syän ei syttävalkeampi.
"Parempi minun olisi,
parempi olisi ollut
syntymätä kasvamatta,
suureksi sukeumatta
nälle päville pahoille,

ilmoille ilottomille.
Oisin kuollut kuusiösnä
kaonnut kaheksanösnä
oisi en paljoa pitänyt:
vaaksan palttinapaloo,
pikkaraisen pientareta,
emon itkua vähäsen,
ison vieläki vähemmän,
veikon ei väheäkänä"
Itki päivän, itki toisen.
Sai emo kyselemään:
"Mitäitket, impi rukka,
kuta, vaivainen, valitat?"
"Sitäitken, impi rukka,
kaiken aikani valitan,
kun annoit minun poloisen,
oman lapsesi lupasit,
kääkit vanhalle varaksi,
ikäpuolelle iloksi,
turvaksi tutisevalle,
suojaxi sopenkululle.
Oisit ennen käkenyynnä
alle aaltojen syvien
sisareksi siikasille,
veikoksi ve'en kaloille!
Parempi meressäolla,
alla aaltojen asua
sisarena siikasilla,
veikkona ve'en kaloilla,
kuin on vanhalla varana,
turvana tutisijalla,
sukkahansa suistujalla,
karakkahan kaatujalla."
Siitäastui aittamälle,
astui aittahan sisäle.
Aukaisi parahan arkun,
kannen kirjo kimmahutti:
löysi kuusi kultavyötä
seitsemän sinihametta;
ne on päälensäpukevi,
varrellensa valmistavi.
Pani kullat kulmillensa,
hopeat hivuksillensa,
sinisilkit silmillensä
punalangat pänsäpäälle.
Läksi siitäastumahan
ahon poikki, toisen pitkin;
vieri soita, vieri maita,
vieri synkkiäsaloja.
Itse lauloi mennessänsä
virkki vieriellessänsä
"Syäntäni tuimelevi,
pääni kivistelevi.

Eikätuima tuimemmasti,
kipeänmästi kivistä
jotta, koito, kuolisinki,
katkeaisinki, katala,
nältäsuurilta suruilta,
ape'ilta miel'aloilta.
"Jo oisi minulla aika
nältäilmoilta eritä
aikani Manalle mennä
ikäkulla Tuonelahan:
ei mua isoni itke,
ei emo pane pahaksi,
ei kastu sisaren kasvot,
veikon silmä vettävuoa,
vaikka vierisin vetehen,
kaatuisin kalamerehen
alle aaltojen syvien,
päälle mustien murien."
Astui päivän, astui toisen,
päiväpäkölmantena
ennäti meri etehen,
ruokoranta vastahansa:
tuohon yöht yllätävi,
pimeäpiätelevi.
Siinäitki impi illan,
kaikerteli kaiken yötä
rannalla vesikivellä
laajalla lahen perällä
Aamulla ani varahin
katsoi tuonne niemen päähän:
kolme oli neittäniemen päässä...
ne on merta kylpemässä
Aino neiti neljänneksi,
vitsan varpa viienneksi!
Heitti paitansa pajulle,
hamehensa haapaselle,
sukkansa sulalle maalle,
kenkänsävesikivelle,
helmet hietarantaselle,
sormukset somerikolle.
Kivi oli kirjava selälä
paasi kullan paistavainen:
kiistasi kivellen uia,
tahtoi paaelle paeta.
Sitte sinne saatuansa
asetaiksen istumahan
kirjavaiselle kivelle,
paistavalle paaterelle:
kilahti kivi vetehen,
paasi pohjahan pakeni,
neitonen kiven keralla,
Aino paaen palleassa.
Siihenpäkana katosi,

siihen kuoli impi rukka.
Sanoi kerran kuollessansa,
virkki vielävierressänsä
"Menin merta kylpemään,
sainp' on uimahan seläle;
sinne mä kana, katosin,
lintu, kuolin liian surman:
elköhön minun isoni
sinäilmoisna ikänä
vetäköve'en kaloja
tätäsuurelta selätä
"Läksin rannalle pesohon,
menin merta kylpemään;
sinne mä kana, katosin,
lintu, kuolin liian surman:
elköhön minun emoni
sinäilmoisna ikänä
panko vettätaikinahan
laajalta kotilahelta!
"Läksin rannalle pesohon,
menin merta kylpemään;
sinne mä kana, katosin,
lintu, kuolin liian surman:
elköhöp' on veikkoseni
sinäilmoisna ikänä
juottako sotaoritta
rannalta merelliseltä
"Läksin rannalle pesohon,
menin merta kylpemään;
sinne mä kana, katosin,
lintu, kuolin liian surman:
elköhöp' on siskoseni
sinäilmoisna ikänä
peskötätäsilmänsä
kotilahen laiturilta!
Mikäi meren vesiä
sikäi minun veriä
mikäi meren kaloja,
sikäi minun lihoja;
mikärannalla risuja,
se on kurjan kylkiluita;
mikärannan heinäsiä
se hivusta hierottua."
Se oli surma nuoren neien,
loppu kaunihin kanasen...
Kukas nyt sanan saatantahan,
kielikerran kerrontahan
neien kuuluhun kotihin,
kaunihisen kartanohon?
Karhu sanan saatantahan,
kielikerran kerrontahan!
Ei karhu sanoa saata:
lehmikarjahan katosi.

Kukas sanan saatantahan,
kielikerran kerrontahan
neien kuuluhun kotihin,
kaunihisen kartanohon?

Susi sanan saatantahan,
kielikerran kerrontahan!

Ei susi sanoa saata:
lammaskarjahan katosi.

Kukas sanan saatantahan,
kielikerran kerrontahan
neien kuuluhun kotihin,
kaunihisen kartanohon?

Repo sanan saatantahan,
kielikerran kerrontahan!

Ei repo sanoa saata:
hanhikarjahan katosi.

Kukas sanan saatantahan,
kielikerran kerrontahan
neien kuuluhun kotihin,
kaunihisen kartanohon?

Jänösanon saatantahan,
kielikerran kerrontahan!

Jänis varman vastaeli:
"Sana ei miehe'en katoa!"

Läksi jänis juoksemahan,
pitkäkorva piippomahan,
vääääi väntämähän,
ristisuu ripottamahan
neien kuuluhun kotihin,
kaunihisen kartanohon.

Juoksi saunan kynnykselle;
kyykistäkse kynnykselle:

sauna täynnäneitosia,
vasta kässävastoavat:

"Saitko, kiero, keittimiksi,
paltsasilmä paistimiksi,
isännälän iltaseksi,
emännälän eineheksi,
tyttären väipaloiksi,
pojan puolipäväiseksi?"

Jänis saattavi sanoa,
kehräilmäkerskaella:

"Liepälempo lähtenynnä
kattiloihin kiehumahan!

Läksin sanan saatantahan,
kielikerran kerrontahan:

jop' on kaunis kaatununna,
tinarinta riutununna,
sortunna hopeasolki,
vyövaski valahtanunna:

mennyt lietohon merehen,
alle aavojen syvien,
sisareksi siikasille,

veikoksi ve'en kaloille."
Emo tuosta itkemään,
kyynelvierus vieremään.
Sai siitäsanelemahan,
vaivainen valittamahan:
"Elkäte, emot poloiset,
sinäilmoisna ikänä
tuutelko tyttäiä
lapsianne liekutelko
vastoin mieltämiehelhän,
niinkuin mie, emo poloinen,
tuuittelin tyttöni,
kasvatin kanasiani!"
Emo itki, kyynel vieri:
vieri vetrehet vetensä
sinisistäsilmistänsä
poloisille poskillensa.
Vieri kyynel, vieri toinen:
vieri vetrehet vetensä
poloisilta poskipältä
ripe'ille rinnoillensa.
Vieri kyynel, vieri toinen:
vieri vetrehet vetensä
ripe'iltärinnoiltansa
hienoisille helmoillensa.
Vieri kyynel, vieri toinen:
vieri vetrehet vetensä
hienoisilta helmoiltansa
punasuille sukkasille.
Vieri kyynel, vieri toinen:
vieri vetrehet vetensä
punasuilta sukkasilta
kultakengän kautosille.
Vieri kyynel, vieri toinen:
vieri vetrehet vetensä
kultakengän kautosilta
maahan alle jalkojensa;
vieri maahan maan hyväksi,
vetehen ve'en hyväksi.
Ve'et maahan tultuansa
alkoivat jokena juosta:
kasvoipa jokea kolme
itkemistänsävesistä
läpi päänsälähtemistä
alta kulman kulkemista.
Kasvoipa joka jokehen
kolme koskea tulista,
joka kosken kuohumalle
kolme luotoa kohosi,
joka lu'on partahalle
kunnas kultainen yleni;
kunki kunnahan kukulle
kasvoi kolme koivahaista,

kunki koivun latvasehen
kolme kullaista käeä
Sai käöset kukkumahan.
Yksi kukkui: "lemmen, lemmen!"
Toinen kukkui: "sulhon, sulhon!"
Kolmas kukkui: "auvon, auvon!"
Kuka kukkui: "lemmen, lemmen!"
Sep' on kukkui kuuta kolme
lemmetömäle tytöle,
meressämakoavalle.
Kuka kukkui: "sulhon, sulhon!"
Sep' on kukkui kuusi kuuta
sulholle sulottomalle,
ikäissäistuvalle.
Kuka kukkui: "auvon, auvon!"
Se kukkui ikänsäkaiken
auvottomalle emolle,
iän päivä itkeväle.
Niin emo sanoiksi virkki
kuunnellelessansa käeä
"Elköhön emo poloinen
kauan kuunnelko käeä
Kun käki kukahtelevi,
niin syän sykähtelevi,
itku silmähän tulevi,
ve'et poskille valuvi,
hereämmä herne-aarta,
paksummat pavun jyveä
kyynään ikäkuluvi,
vaaksan varsi vanhenevi,
koko ruumis runnahtavi
kuultua keväkökösen."

Viides runo

Jo oli sanoma saatu,
viety viesti tuonnetmaksiksi
neien nuoren nukkumasta,
kaunihiin katoamasta.
Vaka vanha Vänämönen,
tuo tuosta pahoin pahastui:
itki illat, itki aamut,
yöhyet enemmin itki,
kun oli kaunis kaatununna,
neitonen nukahtanunna,
mennyt lietohon merehen,
alle aaltojen syvien.
Astui huollen, huokaellen,
syänelläsynkeällä
rannalle meren sinisen.

Sanan virkkoi, noin nimesi:

"Sano nyt, Untamo, unesi,
maku'usi, maan venyjä
missäAhtola asuvi,
neiot Vellamon venyvi?"

Sanoipa Untamo unensa,
maku'unsa maan venyjä

"Tuolla Ahtola asuvi,
neiot Vellamon venyvi.
Nenäsäutuisen niemen,
päässäsaaren terhenisen
alla aaltojen syvien,
päälämustien mutien.

"SielläAhtola asuvi,
neiot Vellamon venyvi
pikkuisessa pirttisessä
kamarissa kaitaisessa,
kiven kirjavan kylässä
paaen paksun kainalossa."

Siitävanha Vänämönen
vetihe venesijoille.

Silmeäri siimojansa,
katselevi onkiansa;
otti ongen taskuhunsa,
väkäräuan väskyhynsä
Soutoa melastelevi,
pään saaren sauttavi,
nenän utuisen niemen,
pään saaren terhenisen.

Siin' oli ongella olija,
aina siimalla asuja,
käkselläkän telijä
Laski launihin merelle,
ongitteli, orhitteli:

vapa vaskinen vapisi,
hope'inen siima siukui,
nuora kultainen kulisi.

Jo päivänmuutamana,
huomenna moniahana
kala otti onkehensa,
taimen takrarautahansa.

Sen veti venosehensa,
talui talkapohjahansa.

Katselevi, kääntelevi.

Sanan virkkoi, noin nimesi:

"Onp' on tuo kala kalanen,
kun en tuota tunnekana!

Sileäk' on siikaseksi,
kuleahka kuujaseksi,
haleahka haukiseksi,
evään emäkalaksi;
ihala imehnoksiki,
päivätöin neitoseksi,

vydön veen on tyttöksi,
korvitoin kotikanaksi:
luopuisin meriloheksi,
syvän aallon ahveneksi."
Vyöl' on veitsi Vänämösen,
päähopea huotrasessa.
Veti veitsen viereltänsä
huotrastansa päähopean
kalan palstoin pannaksensa,
lohen leikkaellaksensa
aamuisiksi atrioiksi,
murkinaisiksi muruiksi,
lohisiksi lounahiksi,
iltaruoiksi isoiksi.
Alkoi lohta leikkaella,
veitsen viilteäkaloa:
lohi loimahti merehen,
kala kirjo kimmeltihe
pohjasta punaisen purren,
venehestä Vänämösen.
Sken päänsäylenti,
oikeata olkapää
vihurilla viiennellä
kupahalla kuuennella;
nosti kätöikeata,
näytti jalkoa vasenta
seitsemänneläselälä
yheksän aallon päällä
Sieltä tuon sanoiksi virkki,
itse lausui ja pakisi:
"Oi sie vanha Vänämönen!
En ollut minätuleva
lohi leikkaellaksesi,
kala palstoin pannaksesi,
aamuisiksi atrioiksi,
murkinaisiksi muruiksi,
lohisiksi lounahiksi,
iltaruoiksi isoiksi."
Sanoi vanha Vänämönen:
"Miksi sie olit tuleva?"
"Olinpa minätuleva
kainaloiseksi kanaksi,
ikuiseksi istujaksi,
polviseksi puolisoksi,
sijasi levittäjäksi,
päänalaisen laskijaksi,
pirtin pienen pyyhkijäksi,
lattian lakaisijaksi,
tulen tuojaksi tupahan,
valkean virittäjäksi,
leivän paksun paistajaksi,
mesileivän leipojaksi,
olutkannun kantajaksi,

atrian asettajaksi.
"En ollut merilohia,
syvän aallon ahvenia:
olin kapo, neiti nuori,
sisar nuoren Joukahaisen,
kuta pyyit kuun ikäsi,
puhki polvesi halasit.
"Ohoh, sinua, ukko utra,
vähämieli Vänämönen,
kun et tuntenut piteä
Vellamon vetistäneittä
ahon lasta ainokaista!"
Sanoi vanha Vänämönen
alla pän, pahoilla mielin:
"Oi on sisar Joukahaisen!
Toki tullos toinen kerta!"
Eip' on toiste tullutkana,
ei toiste sinäikästä
jo vetihe, vierähtihe,
ve'en kalvosta katosi
kiven kirjavan sisähän,
maksankarvaisen malohon.
Vaka vanha Vänämönen
tuo on tuossa arvelevi,
miten olla, kuin eleä
Jo kutaisi sulkkunuotan,
veti vettäristin rastin,
salmen pitkin, toisen poikki;
veti vienoja vesiä
lohiluotojen lomina,
noita Vändän vesiä
Kalevalan kannaksia,
synkkiäsyväntehiä
suuria selän napoja,
Joukolan jokivesiä
Lapin lahtirantasia.
Sai kyllin kaloja muita,
kaikkia ve'en kaloja,
ei saanut sitäkalaista,
mitämielensäpitävi:
Vellamon vetistäneittä
ahon lasta ainokaista.
Siitävanha Vänämönen
alla pän, pahoilla mielin,
kaiken kallella kypäin
itse tuon sanoiksi virkki:
"Ohoh, hullu, hulluuttani,
vähämieli, miehuuttani!
Olipa minulla mieltä
ajatusta annettuna,
syntäsuurta survottuna,
oli ennen aikoinansa.
Vaanpa nyt täänkyä

täläinhalla iälä
puuttuvalla polveksella
kaikki on mieli melkeässä
ajatukset arvoisessa,
kaikki toimi toisialla.
"Kuta vuotin kuun ikäni,
kuta puolen polveani,
Vellamon vetistäneittä
veen on viimeistäytätä
ikuseksi ystäväksi,
polviseksi puolisoiksi,
se osasi onkeheni,
vierähti venoseheni:
minäen tuntenut piteä
en kotihin korjaella,
laskin jälle lainehisin,
alle aaltojen syvien!"
Meni matkoa vähäsen,
astui huollen, huokaellen;
kulkevi kotia kohti.
Sanan virkkoi, noin nimesi:
"Kukkui muinaiset käkeni,
entiset ilokäkeni,
kukkui ennen illoin, aamuin,
kerran keskipäiväläki:
mikänyt sorti suuren äänen,
äänen kaunihin kaotti?
Suru sorti suuren äänen,
huoli armahan alenti;
sill' ei kuulu kukkuvaksi,
päivän laskun laulavaksi
minun iltani iloksi,
huomeneni huopeheksi.
"Enkänyt tuota tieäkänä
miten olla, kuin eleä
täläilmalla asua,
näillämailla matkaella.
Oisiko emo elossa,
vanhempani valvehella,
sepäsaattaisi sanoa,
miten pystössäpysyä
murehisin murtumatta,
huolihin katoamatta
nässäpävisäpahoissa,
ape'issa miel'aloissa!"
Emo hauasta havasi,
alta aallon vastaeli:
"Viel' onpi emo elossa,
vanhempasi valvehella,
joka saattavi sanoa,
miten olla oikeana,
murehisin murtumatta,
huolihin katoamatta

niissäpävissäpahoissa,
ape'issa miel'aloissa:
mene Pohjan tyttäihin!
Siell' on tyttäret somemmat,
neiet kahta kaunihimmat,
viittä kuutta virkeämmä,
ei Joukon jorottaria,
Lapin lapsilöntteitä
"Sieltänaios, poikaseni,
paras Pohjan tyttäristä
jok' on sieväsilmitänsä
kaunis katsannoisiltansa,
aina joutuisa jalalta
sekäliukas liikunnolta!"

Kuudes runo

Vaka vanha Vänämönen
lähteäksensäkäkesi
tuonne kylmähän kylähän,
pimeähän Pohjolahan.
Otti olkisen orihin,
hernevirtisen hevosen,
pisti suitset kullan suuhun,
pätsensähopean päähän:
itse istuvi selälle,
löhe reisin ratsahille.
Ajoa hyryttelevi,
matkoansa mittelevi
orihilla olkisella,
hernevarrella hevolla.
Ajoi Vändän ahoja,
Kalevalan kankahia:
hepo juoksi, matka joutui,
koti jäpi, tie lyheni.
Jo ajo meren selälle,
ulapalle aukealle
kapioiden kastumatta,
vuohisen vajoumatta.
Olipa nuori Joukahainen,
laiha poika lappalainen.
Piti viikoista vihoa,
ylen kauaista kaetta
kera vanhan Vänämösen,
päälle laulajan ikuisen.
Laativi tulisen jousen,
jalon kaaren kaunistavi:
kaaren rauasta rakenti,
vaskesta selän valavi;
noita on kullalla kuvaili,

hopealla huolitteli.
Mistäsiihen nauhan saapi,
kusta jäntehen tapasi?
Hiihen hirven suoniloista,
Lemmon liinanuorasista!
Sai kaaren kanineheksi,
jousen varsin valmihiksi.
Kaari on kaunihin näkönen,
jousi jonki maksavainen:
hevonen seläläseisoi,
varsa juoksi vartta myöden,
kapo kaarella makasi,
jänjätimen sijassa.
Vuoli piiliäpinosen,
kolmisulkia kokosen:
varret tammesta vanuvi,
pää tekevi tervaksesta.
Minkäsaapi valmihiksi,
sen sitte sulittelevi
pääskyn pienilläsulilla,
varpusen vivustimilla.
Karkaeli nuoliansa,
puretteli piiliänsä
maon mustissa mujuissa,
käärmeen kähyverissä
Sai vasamat valmihiksi,
jousen jänniteltäväksi.
Siitävuotti Vänämöstä
saavaksi suvantolaista;
vuotti illan, vuotti aamun,
vuotti kerran keskipäivän.
Viikon vuotti Vänämöstä
viikon vuotti, ei väsynyt,
istuellen ikkunoissa,
valvoen vajojen päässä
kuunnellen kujan perällä
vahtaellen vainiolla,
viini nuolia selässä
hyväkaari kainalossa.
Vuotteli ulompanaki,
talon toisen tuolla puolla:
nenäsatulisen niemen,
tulikaiskun kainalossa,
korvalla tulisen kosken,
pyhän virran viertimellä
Niin päivämuitamana,
huomenna moniahana
loi silmänsäluotehelle,
käänti päätäpäivän alle;
keksi mustasen merellä
sinerväsen lainehilla:
"Onko se iässäpilvi,
päivän koite koillisessa?"

Ei ollut iässäpilvi,
päivän koite koillisessa:
oli vanha Vänämönen,
laulaja iän-ikuinen,
matkoava Pohjolahan,
kulkeva Pimentolahan
orihilla olkisella,
hernevarrella hevolla.
Tuop' on nuori Joukahainen,
laiha poika lappalainen,
jou'utti tulisen jousen,
koppoi kaaren kaunihimman
päin varalle Vänämösen,
surmaksi suvantolaisen.
Ennäti emo kysyä
vanhempansa tutkaella:
"Kellen jousta jouahutat,
kaarta rauta rauahutat?"
Tuop' on nuori Joukahainen
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Tuohon jousta jouahutan,
kaarta rauta rauahutan:
päin varalle Vänämösen,
surmaksi suvantolaisen.
Ammun vanhan Vänämösen,
lasken laulajan ikuisen
läpi syämen, maksan kautta,
halki hartiolihojen."
Emo kielti ampumasta,
emo kielti ja epäsi:
"Eläammu Vänämöstä
kaota kalevalaista!
Vänöön sukua suurta:
lankoni sisaren poika.
"Ampuisitko Vänämösen,
kaataisit kalevalaisen,
ilo ilmalta katoisi,
laulu maalta lankeaisi.
Ilo on ilmalla parempi,
laulu maalla laatusampi,
kuin onpi Manalan mailla,
noilla Tuonelan tuvilla."
Tuossa nuori Joukahainen
jo vähän ajattelevi,
pikkuisen piätelevi:
käsi käski ampumahan,
käsi käski, toinen kielti,
sormet suoniset pakotti.
Virkki viimeinki sanoiksi,
itse lausui, noin nimesi:
"Kaotkohot jos kahesti
kaikki ilmaiset ilomme,
kaikki laulut langetkohot!

Varsin ammun, en varanne."

Jännitti tulisen jousen,
veti vaskisen vekaran
vasten polvea vasenta,
jalan alta oikeansa.

Veti viinestävasaman,
sulan kolmikoipisesta,
otti nuolen orhe'imman,
valitsi parahan varren;
tuon on juonelle asetti,
liitti liinajäntehelle.

Oikaisi tulisen jousen
olallehen oikealle,
asetaiksen ampumahan,
ampumahan Vänämöstä
Itse tuon sanoiksi virkki:

"Iske nyt, koivuinen sakara,
petjänen selkä lyöös,
jänne liina, lippaellos!
Min käsi alentanehe,
sen nuoli ylentäköhön;
min käsi ylentänehe,
sen nuoli alentakohon!"

Lekahutti liipaisinta,
ampui nuolen ensimmäisen:
se meni kovan yläse,
päätäpäin on taivahalle,
pilvihin pirajavihin,
hattaroihin pyöriihin.

Toki ampui, ei totellut.
Ampui toisen nuoliansa:
se meni kovan alatse,
alaisehen maa-emähän;
tahtoi maa manalle mennä
hietaharju halkiella.

Ampui kohta kolmannenki:
kävi kohti kolmannesti,
sapsohon sinisen hirven
alta vanhan Vänämösen;
ampui olkisen orihin,
hernevirtisen hevosen
läpi länkiluun lihoista,
kautta kainalon vasemman.

Siitävanha Vänämönen
sormin suistuvi sulahan,
käsin kääntyi lainehesen,
kourin kuohu'un kohahti
selätäsinsisen hirven,
hernevirtisen hevosen.

Nousi siitäsuuri tuuli,
aalto ankara merellä
kantoi vanhan Vänämösen,
uitteli ulomma maasta

noille väjille vesille,
ulapoille auke'ille.
Siinänuori Joukahainen
itse kielin kerskaeli:
"Et sinä vanha Vänämönen,
enämpi eläin silmin
sinäilmoisna ikänä
kuuna kullan valkeana
astu Vändän ahoja,
Kalevalan kankahia!
"Kupli nyt sielläkuusi vuotta,
seuro seitsemän kesyttä
karehi kaheksan vuotta
noilla väjillävesillä
lake'illa lainehilla:
vuotta kuusi kuusipuuna,
seitsemän petäpuuna,
kannon pökkynäkaheksan!"
Siitäpistihe sisäle.
Sai emo kysyneheksi:
"Joko ammuit Vänämösen,
kaotit Kalevan poian?"
Tuop' on nuori Joukahainen
sanan vastahan sanovi:
"Jo nyt ammuin Vänämösen
ja kaaoin kalevalaisen,
loin on merta luutimahan,
lainetta lakaisemahan.
Tuohon lietohon merehen,
aivan aaltojen sekahan
sortui ukko sormillehen,
kääntyi kämmenyisillehen;
siitäkyykertyi kylelle,
selälehen seisottihe
meren aaltojen ajella,
meren tyrskyn tyyräellä"
Tuon emo sanoiksi virkki:
"Pahoin teit sinäpoloinen,
kun on ammuit Vänämösen,
kaotit kalevalaisen,
Suvantolan suuren miehen,
Kalevalan kaunihimman!"

Seitsemäs runo

Vaka vanha Vänämönen
uipi aavoja syviä
kulki kuusisna hakona,
petäpäsnäpehkiönä
kuusi päveäkesästä

kuusi ydäjärkään,
eessänsävesi vetelä
takanansa taivas selvä
Uip' on vieläydäkaksi,
kaksi päveäpisintä
Niin yönäyheksäntenä
kaheksannen päivän päästä
toki tuskaksi tulevi,
painuvi pakolliseksi.
Kun ei ole kynttävarpahissa
eikäsormissa niveltä
Siinävanha Vänänönen
itse tuon sanoiksi virkki:
"Voi minäpoloinen poika,
voi poika polon-alainen,
kun läksin omilta mailta,
elomailta entisiltä
iäkseni ilman alle,
kuuksi päiväksi kululle,
tuulten tuuiteltavaksi,
aaltojen ajeltavaksi
nälläväjillävesillä
ulapoilla auke'illa!
Vilu on täälläollakseni,
vaiva värjälläkseni,
aina aalloissa asua,
veen seläläseurustella.
"Enkätuota tieäkänä
miten olla, kuin eleä
täläinhalla iällä
katovalla kannikalla:
tuulehenko teen tupani,
vetehenköpirtin veistä?
"Teen mätuulehen tupani:
ei ole tuulessa tukea;
veistä pirttini vetehen:
vesi viepi veistokseni."
Lenti lintunen Lapista,
kokkolintu koillisesta.
Ei ole kokko suuren suuri
eikäkokko pienen pieni:
yksi siipi vettäviisti,
toinen taivasta lakaisi,
pursto merta pyyhäteli,
nokka luotoja lotaisi.
Lenteleikse, liiteleikse,
katseleikse, käänteleikse.
Näki vanhan Vänänösen
selälämeren sinisen:
"Mit' olet meressä miesi,
uros, aaltojen seassa?"
Vaka vanha Vänänönen
sanan virkkoi, noin nimesi:

"Sit' olen meressä miesi,
uros aaltojen varassa:
läksin neittä Pohjolasta,
impeä Pimentolasta.
"Ajoa karautime
suloa meryttämyden.
Niin päivänmuutamana,
huomenna moniahana
tulin Luotolan lahelle,
Joukolan jokivesille:
hepo alta ammuttiin,
itseäni mielittihin.
"Siitä vieräin vetehen,
sorruin sormin lainehesen
tuulen tuuiteltavaksi,
aaltojen ajeltavaksi.
"Tulipa tuuli luotehesta,
iästä iso vihuri;
se mun kauas kannatteli,
uitteli ulomma maasta.
Mont' olen päveäpäynnyt,
monta ydäuksennellut
nätäväjijävesiä
ulapoita auke'ita;
enk' on tuota tunnekana,
arvoa, äyäkänä
kumpi kuoloksi tulevi,
kumpi ennen ennätävi:
näköhänköntyminen,
vai vetehen vaipuminen."
Sanoi kokko, ilman lintu:
"Eillä olko milläskänä
Seisotaite selkähäni,
nouse kynkkäuun nenille!
Mie sinun merestä kannan,
minne mielesi tekevi.
Vielä muistan muunki päivän,
arvoan ajan paremman,
kun ajoit Kalevan kasken,
Osmolan salon sivallit:
heitit koivun kasvamahan,
puun soresan seisomahan
linnuille lepeämiksi,
itselleni istumiksi."
Siitä vanha Vänämönen
kohottavi kokkoansa;
mies on nousevi merestä
uros aallosta ajaikse,
siiville sijoitteleikse,
kokon kynkkäuun nenille.
Tuop' on kokko, ilman lintu,
kantoi vanhan Vänämösen,
viepi tuulen tietämyden,

ahavan rataa myden
Pohjan pitkään perään,
summahan Sariolahan.
Siihen heitti Vänänösen,
itse ilmahan kohosi.
Siinäitki Vänämönen,
siinäitki ja urisi
rannalla merellisellä
nimen tietämätönälä
sata haavoa sivulla,
tuhat tuulen pieksemää
partaki pahoin kulunut,
tukka mennyt tuuhakaksi.
Itki yääkaksi, kolme,
saman verran päviäki;
eikätiennyt tietäkätä
outo, matkoa osannut
palataksensa kotihin,
mennämaille tuttaville,
noille syntymäijöille,
elomailten entisille.
Pohjan piika pikkalainen,
vaimo valkeanverinen,
teki liiton päivän kanssa,
päivän kanssa, kuun keralla
yhen ajan noustaksensa
ja yhen havataksensa:
itse ennen ennäteli,
ennen kuuta, aurinkoa,
kukonki kurahtamatta,
kanan lapsen laulamatta.
Viisi villoa keritsi,
kuusi lammasta savitsi,
villat saatteli saraksi,
kaikki vatvoi vaattehiksi
ennen päivän nousemista,
auringon ylenemistä
Pesi siitäpitkä pöytä,
laajat lattiat lakaisi
vastasella varpaisella,
luutasella lehtisellä
Ammueli rikkasensa
vaskisehen vakkasehen;
vei ne ulos usta myden,
pellolle pihoa myden,
perimäsen pellon päähän,
alimaisen aian suuhun.
Seisattelihe rikoille,
kuuntelihe, kääntelihe:
kuulevi mereltäitkun,
poikki joen juorotuksen.
Juosten joutuvi takaisin,
pian pirttihin menevi;

sanoi tuonne saatuansa,
toimitteli tultuansa:
"Kuulin mie mereltäitkun,
poikki joen juorotuksen."
Louhi, Pohjolan emäntä
Pohjan akka harvahammas,
pian pistihe pihalle,
vieränti verään suuhun;
siinäkorvin kuunteleikse.
Sanan virkkoi, noin nimesi:
"Ei ole itku lapsen itku
eikävaimojen valitus;
itku on partasuun urohon,
joughileuan juorottama."
Työnnäti venon vesille,
kolmilaian lainehille;
itse loihe soutamahan.
Sekäsouti jotta joutui:
souti luoksi Vänämösen,
luoksi itkevän urohon.
Siinäitki Vänämönen,
urisi Uvannon sulho
pahalla pajupurolla,
tiheälätuomikolla:
suu liikkui, jäisi parta,
vaan ei leuka lonkaellut.
Sanoi Pohjolan emäntä
puhutteli, lausutteli:
"Ohoh sinua, ukko utra!
Jo olet maalla vierahalla."
Vaka vanha Vänämönen
päänsäkohottelevi.
Sanan virkkoi, noin nimesi:
"Jo ma tuon itseki tieän:
olen maalla vierahalla,
tuiki tuntemattomalla.
Maallani olin parempi,
kotonani korkeampi."
Louhi, Pohjolan emäntä
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Saisiko sanoakseni,
oisiko lupa kysyä
mi sinäolet miehiäsi
ja kuka urohiasi?"
Vaka vanha Vänämönen
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Mainittihinpa minua,
arveltiin aikoinansa
illoilla iloitsijaksi,
joka laakson laulajaksi
noilla Vändän ahoilla,
Kalevalan kankahilla.
Mi jo lienenki katala,

tuskin tunnen itsekänä"
Louhi, Pohjolan emäntä
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Nouse jo norosta, miesi,
uros, uuelle uralle,
haikeasi haastamahan,
satuja sanelemahan!"
Otti miehen itkemästä
urohon urisemasta;
saattoi siitapurtehensa,
istutti venon perään.
Itse airoille asettui,
soutimille suorittihe;
souti poikki Pohjolahan,
viepi vierahan tupahan.
Syötteli näästynehen,
kastunehen kuivaeli;
siitäviikon hierleevi,
hierleevi, hautelevi:
teki miehen terveheksi,
urohon paranneheksi.
Kysytteli, lausutteli,
itse virkki, noin nimesi:
"Mitäitkit, Vänämönen,
uikutit, uvantolainen,
tuolla paikalla pahalla,
rannalla meryttävasten?"
Vaka vanha Vänämönen
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Onpa syytätkeäni,
vaivoja valittoani!
Kauan oon meriäuinut,
lapioinnut lainehia
noilla väjillävesillä
ulapoilla auke'illa.
"Tuota itken tuon ikäni,
puhki polveni murehin,
kun ma uin omilta mailta,
tulin mailta tuttavilta
nälle ouoille oville,
veräjille vierahille.
Kaikki täälläpuut purevi,
kaikki havut hakkoavi,
joka koivu koikkoavi,
joka leppäleikkoavi:
yks' on tuuli tuttuani,
päväennen näytyäni
näillämailla vierahilla,
äkkiouoilla ovilla."
Louhi, Pohjolan emäntä
siitätuon sanoiksi saatti:
"Eläitke, Vänämönen,
uikuta, uvantolainen!

Hyvätäl' on ollaksesi,
armas aikaellaksesi,
syälohta luotaselta,
sivulta sianlihoa."

Silloin vanha Vänänönen
itse tuon sanoiksi virkki:
"Kylkehen kylänen syöti
hyvissäki vierahissa;
mies on maallansa parempi,
kotonansa korkeampi.

Soisipa sula Jumala,
antaisipa armoluoja:
pääsisin omille maille,
elomaillen entisille!

Parempi omalla maalla
vetonenki virsun alta,
kuin on maalla vierahalla
kultamaljasta metonen."

Louhi, Pohjolan emäntä
sanan virkkoi, noin nimesi:

"Niin mitäminullen annat,
kun saatan omille maille,
oman peltosi perille,
kotisaunan saapuville?"

Sanoi vanha Vänänönen:

"Mitäpäkysyt minulta,
jos saatat omille maille,
oman peltoni perille,
oman käen kukkumille,
oman linnun laulamille!
Otatko kultia kypäin,
hope'ita huovallisen?"

Louhi, Pohjolan emäntä
sanan virkkoi, noin nimesi:

"Ohoh viisas Vänänönen,
tietääjän-ikuinen!

En kysele kultiasi,
halaja hope'itasi:
kullat on lasten kukkasia,
hopeat hevon helyjä

Taiatko takoa sammon,
kirjokannen kalkutella
joutsenen kynän nenästä
maholehmän maitosesta,
yhen ohrasen jyvästä
yhen uuhien villasesta,
niin annan tytön sinulle,
panen neien palkastasi,
saatan sun omille maille,
oman linnun laulamille,
oman kukon kuulumille,
oman peltosi perille."

Vaka vanha Vänänönen

sanan virkkoi, noin nimesi:
"Taia en sampoa takoa,
kirjokantta kirjoitella.
Saata mie omille maille:
työnnän seppo Ilmarisen,
joka samposi takovi,
kirjokannet kalkuttavi,
neitosi lepyttelevi,
tyttäresi tyy'yttävi.
"Se on seppo sen mokoma,
ylen taitava takoja,
jok' on taivoa takonut,
ilman kantta kalkutellut:
ei tunnu vasaran jäki
eikäpihtien pitämä."
Louhi, Pohjolan emäntä
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Sille työnnän tyttäeni,
sille lapseni lupoaan,
joka sampuen takovi,
kannen kirjo kirjoittavi
joutsenen kynän nenästä
maholehmän maitosesta,
yhen ohrasen jyvistä
yhen uuhen untuvasta."
Pani varsan valjahisin,
ruskean re'en etehen;
saattoi vanhan Vänämösen,
istutti oron rekehen.
Siitätuon sanoiksi virkki,
itse lausui, noin nimesi:
"Eläpä ~~ä~~si ylennä
kohottele kokkoasi,
kun ei uupune oronen,
tahi ei ilta ennätäne:
josp' on ~~ä~~si ylennä,
kohottelet kokkoasi,
jo toki tuho tulevi,
paha päivä ~~ä~~le saapi."
Siitävanha Vänämönen
lö orosen juoksemahan,
harjan liina liikkumahan.
Ajoa karittelevi
pimeästä Pohjolasta,
summasta Sariolasta.

Kahdeksas runo

Tuo oli kaunis Pohjan neiti,
maan kuulu, ve'en valio.

Istui ilman vempellellä
taivon kaarella kajotti
pukehissa puhta'issa,
valke'issa vaattehissa;
kultakangasta kutovi,
hope'ista huolittavi
kultaisesta sukkulasta,
pirralla hope'isella.
Suihki sukkula piossa,
kämi kässäkäperötsi,
niiet vaskiset vatisi,
hope'inen pirta piukki
neien kangasta kutoissa,
hope'ista huolittaissa.
Vaka vanha Vänämönen
ajoa karittelevi
pimeästä Pohjolasta,
summasta Sariolasta.
Ajoin matkoa palasen,
pikkaraisen piirreteli:
kuuli sukkulan surinan
ylhästä pänsäpätä
Tuossa päänsäkohotti,
katsahtavi taivahalle:
kaari on kaunis taivahalla,
neiti kaaren kannikalla,
kultakangasta kutovi,
hope'ista helkyttävi.
Vaka vanha Vänämönen
heti seisatti hevosen.
Tuossa tuon sanoiksi virkki,
itse lausui, noin nimesi:
"Tule, neiti, korjahani,
laskeite rekoseheni!"
Neiti tuon sanoiksi virkki,
itse lausui ja kysyvi:
"Miksi neittäkorjahasi,
tyttörekosehesi?"
Vaka vanha Vänämönen
tuop' on tuohon vastaeli:
"Siksi neittäkorjahani,
tyttörekoseheni:
mesileivän leipojaksi,
oluen osoajaksi,
joka lautsan laulajaksi,
ikkunan iloitsijaksi
noilla Vändän tiloilla,
Kalevalan kartanoilla."
Neiti tuon sanoiksi virkki,
itse lausui ja pakisi:
"Kun käin mataramaalla,
keikuin keltakankahalla
eilen iltamyöhällä

aletessa aurinkoisen,
lintu lauleli lehossa,
kyntöastas raksutteli:
lauleli tytärten mielen
ja lauloi miniän mielen.
"Mie tuota sanelemahan,
linnulta kyselemähän:
'Oi sie kyntöastahainen!
Laula korvin kuullakseni:
kumman on parempi olla,
kumman olla kuuluisampi,
tyttärenkötaattolassa
vai miniän miehelässä?'
"Tiainenpa tieon antoi,
kyntöastas raksahutti:
'Valkea kesänen päivä
neitivalta valkeampi;
vilu on rauta pakkasessa,
vilumpi miniävalta.
Niin on neiti taattolassa,
kuin marja hyvälämaalla,
niin miniämiehelässä
kuin on koira kahlehissa.
Harvoin saapi orja lemmen,
ei miniämilloinkana."
Vaka vanha Vänämönen
itse tuon sanoiksi virkki:
"Tyhjiätiaisen virret,
rastahaisen raksutukset!
Lapsi on tytär kotona,
vasta on neiti naituansa.
Tule, neiti, korjahani,
laskeite rekoseheni!
En ole mitään miesi,
uros muita untelompi."
Neiti taiten vastaeli,
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Sitte sun mieheksi sanoisin,
urohoksi arveleisin,
jospa jouhen halkaiseisit
veitselläkärettönlä
munan solmuhun vetäisit
solmun tuntumattomaksi."
Vaka vanha Vänämönen
jouhen halki halkaisevi
veitselläkärettönlä
aivan tutkaimettomalla;
munan solmuhun vetävi
solmun tuntumattomaksi.
Käski neittäkorjahansa,
tyttörekosehensa.
Neiti taiten vastaeli:
"Ehkäpäätulen sinulle,

kun kiskot kivistätuohta,
säet jästäiaksia
ilman palan pakkumatta,
pilkkehen pirahtamatta."
Vaka vanha Vänämönen
ei tuosta kovin hääle:
kiskoipa kivistätuohta,
säki jästäiaksia
ilman palan pakkumatta,
pilkkehen pirahtamatta.
Kutsui neittäkorjahansa,
tyttörekosehensa.
Neiti taiten vastoavi,
sanovi sanalla tuolla:
"Sillensäminämenisin,
kenp' on veistäsi venosen
kehräarteni muruista,
kalpimeni kappaleista,
työntäsi venon vesille,
uuen laivan lainehille
ilman polven polkematta,
ilman kouran koskematta,
käsiarren kääntämätä
olkapäähän ojentamatta."
Siitävanha Vänämönen
itse tuon sanoiksi virkki:
"Liene ei maassa, maailmassa,
koko ilman kannen alla
mointa laivan laatijata,
vertoani veistäjää"
Otti vättinän muruja,
kehräarren kiertimiä
läksi veistohon venosen,
satalauan laittelohon
vuorelle teräksiselle,
rautaiselle kalliolle.
Veikaten venettäveisti,
purttu puista uhkaellen.
Veisti päivän, veisti toisen,
veisti kohta kolmannenki:
ei kirves kivehen koske,
kasa ei kalkka kalliohon.
Niin päiväläkolmannella
Hiisi pontta pyörytytti,
Lempo tempasi tereä
Paha vartta vaapahutti.
Kävipäkivehen kirves,
kasa kalkkoi kalliohon;
kirves kilpistyi kivistä
teräliuskahti liha'an,
polvehen pojan pääsen,
varpahasen Vänämösen.
Sen Lempo lihoille liitti,

Hiisi suonille sovitti:
veri pääsi vuotamahan,
hurme huppelehtamahan.
Vaka vanha Vänämönen,
tietäjäin-ikuinen,
tuossa tuon sanoiksi virkki,
noin on lausui ja pakisi:
"Oi sie kirves kikkanokka,
tasaterätapparainen!
Luulitko puuta purrehesi,
honkoa hotaisnehesi,
petääpannehesi,
koivua kohannehesi,
kun sa lipsahit liha'an,
solahutit suonilleni?"
Loihe siitälöitsimahan,
sai itse sanelemahan.
Luki synnyt syitämyden,
luottehet lomiamyden,
mutt' ei muista muutamia
rauan suuria sanoja,
joista salpa saataisiin,
luja lukko tuotaisihin
noille rauan ratkomille,
suu sinervän silpomille.
Jo veri jokena juoksi,
hurme koskena kohisi:
peitti maassa marjan varret,
kanervaiset kankahalla.
Eik' ollut sitämästä
jok' ei tullut tulvillehen
noita liikoja veriä
hurmechia huurovia
polvesta pojan totisen,
varpahasta Vänämösen.
Vaka vanha Vänämönen
ketti villoja kiveltä
otti suolta sammalia,
maasta mätähän repäsi
tukkeheksi tuiman reiän,
paikaksi pahan verjään;
ei väjävähästäkänä
pikkuistakana piää
Jopa tuskaksi tulevi,
läylemmäksi lankeavi.
Vaka vanha Vänämönen
itse itkuhun hyrjytyi;
pani varsan valjahisin,
ruskean re'en etehen,
siitäreuoikse rekehen,
kohennaikse korjahansa.
Laski virkkua vitsalla,
helähytti helmisvyölä

virkku juoksi, matka joutui,
reki vieri, tie lyheni.
Jo kohta kylätulevi:
kolme tietäkohtoavi.
Vaka vanha Vänämönen
ajavi alinta tietä
alimaisehen talohon.
Yli kynnyksen kysyvi:
"Oisiko talossa tässä
rauan raannan katsojata,
uron tuskan tuntijata,
vammojen vakittajata?"
Olipa lapsi lattialla,
poika pieni pankon päässä
Tuop' on tuohon vastoavi:
"Ei ole talossa tässä
rauan raannan katsojata,
uron tuskan tuntijata,
kivun kiinniottajata,
vammojen vakittajata;
onpi toisessa talossa:
aja toisehen talohon!"
Vaka vanha Vänämönen
laski virkkua vitsalla,
ajoa suhuttelevi.
Ajoin matkoa palasen,
keskimästä tietämyden
keskimäsehen talohon.
Kysyi kynnyksen takoa,
anoi alta ikkunanaisen:
"Oisiko talossa tässä
rauan raannan katsojata,
salpoa verisatehen,
suonikosken sortajata?"
Akka oli vanha vaipan alla,
kielipalku pankon päässä
Akka varsin vastaeli,
hammas kolmi kolkkaeli:
"Ei ole talossa tässä
rauan raannan katsojata,
verisyntyn tietäjää
kivun kiinniottajata;
onpi toisessa talossa:
aja toisehen talohon!"
Vaka vanha Vänämönen
laski virkkua vitsalla,
ajoa suhuttelevi.
Ajoin matkoa palasen,
ylimästä tietämyden
ylimäsehen talohon.
Yli kynnyksen kysyvi,
lausui lakkapuun takoa:
"Oisiko talossa tässä

rauan raannan katsojata,
tänän tulvan tukkijata,
veren summan sulkijata?"
Ukko oli uunilla asuva,
halliparta harjun alla.
Ukko uunilta urahti,
halliparta paukutteli:
"On sulettu suuremmatki,
jalommatki jaksettuna
Luojan kolmella sanalla,
syvän synnyn sääänälä
joet suista, jävet pätä
virrat niskalta vihaiset,
lahet niemien nenistä
kannakset kape'immilta."

Yhdeksä runo

Siitävanha Vänämönen
itse korjasta kohosi,
nousi reestänostamatta,
yleni ylentänätä
tuosta pirttihin tulevi,
alle kattojen ajaikse.
Tuoahan hopeatuoppi,
kultakannu kannetahan:
ei veävähästäkänä
pikkuistakana piää
verta vanhan Vänämösen,
hurmetta jalon urohon.
Ukko uunilta urahti,
halliparta paukutteli:
"Mi sinälieniet miehiäi
ja kuka urohiasi?
Verta on seitsemän venettä
kantokorvoa kaheksan
sun, poloinen, polvestasi
lattialle laskettuna!
Muut on muistaisin sanaset,
vaan en arvoa alusta,
mist' on rauta syntynynnä
kasvanunna koito kuona."
Silloin vanha Vänämönen
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Itse tieän rauan synnyn,
arvoan alun teräksen:
ilma on emoja ensin,
vesi vanhin veljeksiä
rauta nuorin veljeksiä
tuli kerran keskimänen.

"Tuo Ukko, ylinen luoja,
itse ilmojen jumala,
ilmasta ve'en eroitti,
veestämaati mantereihen.
Rauta on raukka syntymätä
syntymätä kasvamatta.
"Ukko, ilmainen jumala,
hieroi kahta känmentänsä
mykelti molempiansa
vasemmassa polven päässä
Siitäsyntyi kolme neittä
koko kolme luonnotarta
rauan ruostehen emoiksi,
suu sinervän siittäjiksi.
"Neiet käänokutteli,
astui immet pilven äätä
utarilla uhkuvilla,
nännilläpakottavilla.
Lypsit maalle maitojansa,
uhkutit utariansa;
lypsit maille, lypsit soille,
lypsit vienoille vesille.
"Yksi lypsi mustan maion:
vanhimpainen neitosia;
toinen valkean valutti:
keskimäinen neitosia;
kolmas puikutti punaisen:
nuorimpainen neitosia.
"Ku on lypsi mustan maion,
siitäsyntyi meltorauta;
ku on valkean valutti,
siit' on tehtynäteräset;
ku on puikutti punaisen,
siit' on saatu räkyrauta.
"Olipa aikoa vähänen.
Rauta tahteli tavata
vanhempata veikkoansa,
käätulta tuntemahan.
"Tuli tuhmaksi rupesi,
kasvoi aivan kauheaksi:
oli polttoa poloisen,
rauta raukan, veikkosensa.
"Rauta pääsi piilemähän,
piilemähän, sälymähän
tuon tuiman tulen käistä
suusta valkean vihaisen.
"Siitäsitte rauta piili,
sekäpiili jotta sälyi
heiluvassa hettehessä
läkkyvässä lähteessä
suurimmalla suon selälä
tuiman tunturin laella,
jossa joutsenet munivat,

hanhi poiat hautelevi.
"Rauta suossa soikottavi,
vetelässävenyvi;
piili vuoen, piili toisen,
piili kohta kolmannenki
kahen kantosen väissä
koivun kolmen juuren alla.
Ei toki pakohon päänyt
tulen tuimista käistä
piti tulla toisen kerran,
lähteätulen tuville
astalaksi tehtäessä
miekaksi taottaessa.

"Susi juoksi suota myden,
karhu kangasta samosi;
suo liikkui suen jäessä
kangas karhun känmenissä
siihen nousi rautaruoste
ja kasvoi teräskaranko
suen sorkkien sijoille,
karhun kannan kaivamille.

"Syntyi seppo Ilmarinen,
sekäsyntyi jotta kasvoi.
Se syntyi sysimällä
kasvoi hiilikankahalla
vaskinen vasara käessä
pihet pikkuiset pioissa.

"Yläsyntyi Ilmarinen,
päväläpajasen laati.
Etsi paikkaa pajalle,
levitystälietsimille.
Näki suota salmekkehen,
maata mäkeävähäsen,
läksi tuota katsomahan,
likeltätähymään:
tuohon painoi palkehensa,
tuohon ahjonsa asetti.

"Jo joutui suen jäille,
karhun kantapäähän sijoille;
näki rautaiset orahat,
teräsiset tierottimet
suen suurilla jäillä
karhun känmenen tiloilla.

"Sanovi sanalla tuolla:
'Voi sinua, rauta raukka,
kun olet kurjassa tilassa,
alahaisessa asussa,
suolla sorkissa sutosen,
aina karhun askelissa!'

"Arvelee, ajattelevi:
'Mitä tuostaki tulisi,
josp' on tunkisin tulehen,
ahjohon asettelisin?'

"Rauta raukka säpsäntihe,
säpsäntihe, säkäntihe,
kun kuuli tulen sanomat,
tulen tuimat maininnaiset.

"Sanoi seppo Ilmarinen:

'Ellös olko milläkänä
Tuli ei polta tuttuansa,
herjale heimoansa.
Kun tulet tulen tuville,
valkean varustimille,
sielläkasvat kaunihiksi,
ylenet ylen ehoksi:
miesten miekoiksi hyväiksi,
naisten nauhan pätimiksi.'

"Senp' on pävyen perästä
rauta suosta sotkettihin,
vetelästävellottihin,
tuotihin sepon pajahan.

"Tuon seppo tulehen tunki,
alle ahjonsa ajeli.

Lietsoi kerran, lietsoi toisen,
lietsoi kerran kolmannenki:

rauta vellinäviruvi,
kuonana kohaelevi,
venyi vehnäsnätahasna,
rukihisna taikinana
sepon suurissa tulissa,
ilmivalkean väessä

"Siinähuuti rauta raukka:

'Ohoh seppo Ilmarinen!
Ota pois minua täätä
tuskista tulen punaisen!'

"Sanoi seppo Ilmarinen:

'Jos otan sinun tulesta,
ehkäkasvat kauheaksi,
kovin raivoksi rupeat,
vieläveistä veljeäsi,
lastuat emosi lasta.'

"Siinävannoi rauta raukka,

vannoi vaikean valansa
ahjolla, alasimella,
vasaroilla, valkkamilla;
sanovi sanalla tuolla,
lausui tuolla lausehella:

'Onpa puuta purrakseni,
kiven syäntäsyökseni,
etten veistäveikkoani,
lastua emoni lasta.

Parempi on ollakseni,
eleäkseni ehompi
kulkijalla kumppalina,
käväläkäsiasenna,
kuin syäomaa sukua,

heimoani herjaella.'

"Silloin seppo Ilmarinen,
takoja iän-ikuinen,
rauan tempasi tulesta,
asetti alasimelle;
rakentavi raukeaksi,
tekevi teräkaluiksi,
keihäiksi, kirvehiksi,
kaikenlaisiksi kaluiksi.

"Viel' oli pikkuista vajalla,
rauta raukka tarpehessa:
eipäkiehu rauan kieli,
ei sukeu suu teräksen,
rauta ei kasva karkeaksi
ilman veessäkastumatta.

"Siitäseppo Ilmarinen
itse tuota arvelevi.

Laati pikkuisen poroa,
lipeästäliuotteli
teräsenteko-mujuiksi,
rauankarkaisu-vesiksi.

"Koitti seppo kielellänsä
hyvin maistoi mielellänsä
itse tuon sanoiksi virkki:

'Ei nämä hyvä minulle
teräsenteko-vesiksi,
rautojen rakentomaiksi.'

"Mehilänen maasta nousi,
sinisiipi mätähästä
Lentelevi, liitelevi
ympäi sepon pajoa.

"Niin seppo sanoiksi virkki:

'Mehilänen, mies kepeä
Tuo simoa siivessäi,
kanna mettäkielessäi
kuuen kukkasen nenästä
seitsemän on heinän päästä
teräksille tehtäville,
rauoille rakettaville!'

"Herhilänen, Hien lintu,
katselevi, kuuntelevi,
katseli katon rajasta,
alta tuohen tuijotteli
rautoja rakettavia,
teräksiätehtäviä

"Lenteähyrähentelevi;
viskoi Hien hirmuloita,
kantoi kämmehen käyjä
maon mustia mujuja,
kusiaisen kutkelmoita,
sammakon salavihoja
teräsenteko-mujuihin,
rauankarkaisu-vetehen.

"Itse seppo Ilmarinen,
takoja alinomainen,
luulevi, ajattelevi
mehiläsen tulleheksi,
tuon on mettätuoneheksi,
kantaneheksi simoa.

Sanan virkkoi, noin nimesi:

'Kas nämä hyvä minulle
teräksenteko-vesiksi,
rautojen rakentamiksi!'

"Siihen tempasi teräksen,
siihen kasti rauta raukan
pois tulesta tuotaessa,
ahjosta otettaessa.

"Sai siitäterä pahaksi,
rauta raivoksi rupesi,
petti, vaivainen, valansa,
sö kuin koira kunniansa:
veisti, raukka, veljeänsä
sukuansa suin piteli,
veren päästi vuotamahan,
hurmeihen hurahtamahan."

Ukko uunilta urahti,
parta lauloi, pääjähti:

"Jo nyt tieän rauan synnyn,
tajuan tavat teräksen.

"Ohoh sinua, rauta raukka,
rauta raukka, koito kuona,
terä tenhon-pävälinen!

Siitäkösinäsikesit,
siitäkasvoit kauheaksi,
ylen suureksi sukesit?

"Et säsilloin suuri ollut
etkäsuuri etkäpieni,
et kovin koreakana
etkäjäätäkänen,
kun sa maitona makasit,
rieskasena riuttelit
nuoren neitosen nisissä
kasvoit immen kainalossa
pitkän pilven rannan päällä
alla taivahan tasaisen.

"Etkäsilloin suuri ollut,
et ollut suuri etkäpieni,
kun sa liejuna lepäsit,
seisoit selvävetenä
suurimmalla suon selällä
tuiman tunturin laella,
muutuit tuolla maan muraksi,
ruostemullaksi rupesit.

"Etkäsilloin suuri ollut,
et ollut suuri etkäpieni,
kun sua hirvet suolla hieroi,

peurat pieksi kankahalla,
susi sotki sorkillansa,
karhu känmenyisillänsä
"Etkäsilloin suuri ollut,
et ollut suuri etkäpieni,
kun sa suosta sotkettihin,
maan muasta muokattihin,
vietihin sepon pajahan,
alle ahjon Ilmarisen.

"Etkäsilloin suuri ollut,
et ollut suuri etkäpieni,
kun sa kuonana kohisit,
läkyit lämminävetenä
tuimissa tulisijoissa,
vannoit vaikean valasi
ahjolla, alasimella,
vasaroilla, valkkamilla,
sepon seisontasijoilla,
takehinta-tanterilla.

"Joko nyt suureksi sukenit,
äeäksi ätelihit,
rikoit, vaivainen, valasi,
söt kuin koira kunniasi,
kun sa syrjit syntyäsi,
sukuasi suin pitelit?

"Ku käski pahalle työle,
kenp' on kehnolle kehoitti?
Isosiko vai emosi
vaiko vanhin veljäsi
vai nuorin sisariasi
vaiko muu sukusi suuri?

"Ei isosi, ei emosi
eikävanhin veljäsi,
ei nuorin sisariasi
eikämuu sukusi suuri:
itse teit tihua työtä
katkoit kalmankarvallista.

"Tule nyt työsi tuntemahan,
pahasi parantamahan,
ennenkuin sanon emolle,
vanhemmallesi valitan!
Enemp' on emolla työtä
vaiva suuri vanhemmalla,
kun poika pahoin tekevi,
lapsi tuhmin turmelevi.

"Piäy, veri, vuotamasta,
hurme, huppelehtamasta,
pääläni pääjästä
riuskumasta rinnoilleni!
Veri, seiso kuni seinä
asu, hurme, kuni aita,
kuin miekka meressäseiso,
saraheinäsammalessa,

paasi pellon pientaressa,
kivi koskessa kovassa!
"Vaun jos mieli laatinevi
liikkua lipeänmäti,
niin säliikkuos lihassa
sekäluissa luistaellos!
Sisäsäsinun parempi,
alla kalvon kaunihimpi,
suonissa sorottamassa
sekäluissa luistamassa,
kuin on maahan vuotamassa,
rikoille ripajamassa.

"Et sä maito, maahan joua,
nurmehen, veri viatoin,
miesten hempu, heinikkohon,
kumpuhun, urosten kulta.

Syänessäsinun sijasi,
alla keuhkon kellarisi;
sinne siirräte väehen,
sinne juoskos joutuisasti!

Et ole joki juoksemahan
etkälampi laskemahan,
suohete solottamahan,
venelotti vuotamahan.

"Tyy'y nyt, tyyris, tippumasta,
punainen, putoamasta!
Kun et tyy'y, niin tyrehy!
Tyytyi ennen Tyrjän koski,
joki Tuonelan tyrehtyi,
meri kuivi, taivas kuivi
sinäsuurna poutavuonna,
tulivuonna voimatoinna.

"Jos et tuostana totelle,
viel' on muita muistetahan,
uuet keinot keksitähän:
huuan Hiiestäpatoa,
jolla verta keitetähän,
hurmetta varistetahan,
ilman tilkan tippumatta,
punaisen putoamatta,
veren maahan vuotamatta,
hurmehen hurajamatta.

"Kun ei lie minusssa miestä
urosta Ukon pojassa
tämän tulvan tukkijaksi,
suonikosken sortajaksi,
onp' on taatto taivahinen,
pilven-pällinen jumala,
joka miehistäpäevi,
urohista kelpoavi
veren suuta sulkemahan,
tulevata tukkimahan.

"Oi Ukko, ylinen luoja,

taivahallinen jumala!
Tule tänne tarvittaissa,
käy tänne kutsuttaessa!
Tunge turpea käesi,
paina paksu peukalosi
tukkeheksi tuiman reiän,
paikaksi pahan veräjän!
Veäpäälle lemmen lehti,
kultalumme luikahuta
veren tielle telkkimeksi,
tulevalle tukkeheksi,
jottei parsku parralleni,
valu vaaterievuilleni!"
Silläsulki suun vereltä
tien on telkki hurmehelta.
Pani poikansa pajahan
tekemään voitehia
noista heinän helpehistä
tuhatlatvan tutkaimista,
me'en maahan vuotajista,
simatilkkan tippujista.
Poikanen meni pajahan,
läksi voitehen tekohon;
tuli tammi vastahansa.
Kysytteli tammeltansa:
"Onko mettäöksillasi,
alla kuoresi simoa?"
Tammi taiten vastoavi:
"Pävänpäeilisenä
sima tippui oksilleni,
mesi latvalle rapatti
pilvistäpirisevistä
hattaroista haihtuvista."
Otti tammen lastuloita,
puun murskan murenemia;
otti heiniähyviä
ruohoja monennäkjää
joit' ei nähänällämailla
kaikin paikoin kasvaviksi.
Panevi pa'an tulelle,
laitti keiton kiehumahan
täynnätammen kuoriloita,
heiniähyvännäkjää
Pata kiehui paukutteli
kokonaista kolme ydä
kolme päveäkevistä
Siitäkatsoi voitehia,
onko voitehet vakaiset,
katsehet alinomaiset.
Ei ole voitehet vakaiset,
katsehet alinomaiset.
Pani heiniälisäksi,
ruohoa monennäistä

kut oli tuotu toisialta,
sa'an taipalen takoa
yheksätaloitsijalta,
kaheksalta katsojalta.
Keitti vieläyääkolme,
ynnähän yheksän yää
Nostavi pa'an tulelta,
katselevi voitehia,
onko voitehet vakaiset,
katsehet alinomaiset.
Olipa haapa haaraniekka,
kasvoi pellon pientarella.
Tuon murha murenti poikki,
kaikki kahtia hajotti;
voiti niillävoitehilla,
katsoi niilläkatsehilla.
Itse tuon sanoiksi virkki:
"Kun lie nässävoitehissa
vian päälle vietävää
vammoille valettavata,
haapa, yhtehen paratkos
ehommaksi entistäi!"
Haapa yhtehen parani
ehommaksi entistänsä
kasvoi päätäkaunihiksi,
alta aivan terveheksi.
Siitäkoitti voitehia,
katselevi katsehia,
koitteli kiven koloihin,
paasien pakahtumihin:
jo kivet kiviin tarttui,
paaet paatehen rupesi.
Tuli poikanen pajasta
tekemästävoitehia,
rasvoja rakentamasta;
ne työnti ukon käehen:
"Siin' on voitehet vakaiset,
katsehet alinomaiset,
vaikka vuoret voitelisit,
kaikki kalliot yheksi."
Koki ukko kielellänsä
maistoi suullansa sulalla,
tunsi katsehet hyväiksi,
voitehet vaka'isiksi.
Siitävoiti Vänänöstä
pahoin-tullutta paranti,
voiti alta, voiti päätä
kerta keskeäsivalti.
Sanovi sanalla tuolla,
lausui tuolla lausehella:
"En liiku omin lihoini,
liikun Luojani lihoilla,
en väky omin väkini,

väkyn väelläkaikkivallan,
en puhu omalla suulla,
puhelen Jumalan suulla.
Josp' on mulla suu suloinen,
suloisempi suu Jumalan,
jospa on kaunoinen käeni,
käsi Luojan kaunihimpi."
Kun oli voie päälle pantu,
nuot on katsehet vakaiset,
murti se puolipyöryksihin,
Vänämösen väännyksihin:
lyökse sinne, lyökse tänne,
vaan ei löytänyt lepoa.
Niin ukko kipuja kiisti,
työti tuosta tuskapäätä
keskelle Kipumäkeä
Kipuvuoren kukkulalle
kiviäkivistämähän,
paasia pakottamahan.
Tukun silkkiäsivalti,
senpäleikkeli levyiksi,
senp' on katkoi kappaleiksi,
sitehiksi suoritteli.
Sitoi niilläsilkillänsä
kapaloivi kaunoisilla
polvea pojan pääsen,
varpahia Vänämösen.
Sanovi sanalla tuolla,
lausui tuolla lausehella:
"Siteheksi Luojan silkki,
Luojan kaapu katteheksi
tälle polvelle hyväle,
vakaisille varpahille!
Katso nyt, kaunoinen Jumala,
varjele, vakainen Luoja,
jottei vietäsi vioille,
vammoille veällettäsi!"
Siitävanha Vänämönen
jo tunsi avun totisen.
Pian pääsi terveheksi;
liha kasvoi kaunihiksi,
alta aivan terveheksi,
keskeäkivuttomaksi,
vieriltäviattomaksi,
päästäpämehehtömäksi,
ehommaksi entistänsä
paremmaksi tuonoistansa.
Jo nyt jaksoi jalka käyä
polvi polkea kykeni;
ei nuuru nimeksikänä
vaikerra vähästäkänä
Siitävanha Vänämönen
siirti silmänsäylemmä

katsahdavi kaunihisti
päälle päin on taivosehen;
sanovi sanalla tuolla,
lausui tuolla lausehella:
"Tuoltapa aina armot käyvä,
turvat tuttavat tulevat
ylhäätäivahasta,
luota Luojan kaikkivallan.
"Ole nyt kiitetty, Jumala,
ylistetty, Luoja, yksin,
kun annoit avun minulle,
tuotit turvan tuttavasti
noissa tuskissa kovissa,
terän rauan raatamissa!"
Siitävanha Vänämönen
vielä tuon sanoiksi virkki:
"Elkäte, etinen kansa,
kansa vasta kasvavainen,
veikaten venettätehkö
uhkaellen kaartakana!
Jumalass' on juoksun määrä
Luojassa lopun asetus,
ei uron osoannassa,
vallassa väkevänkänä"

Kymmenes runo

Vaka vanha Vänämönen
otti ruskean orihin,
pani varsan valjahisin,
ruskean re'en etehen;
itse reuoikse rekehen,
kohennaikse korjahansa.
Laski virkkua vitsalla,
helähtytti helmisvyölä
virkkua juoksi, matka joutui,
reki vierä, tie lyheni,
jalas koivuinen kolasi,
vommel piukki pihlajainen.
Ajavi karettelevi.
Ajoi soita, ajoi maita,
ajoi aavoja ahoja.
Kulki päivän, kulki toisen,
niin päiväläkolmannella
tuli pitkän sillan päähän,
Kalevalan kankahalle,
Osmon pellon pientarelle.
Siinä tuon sanoiksi virkki,
itse lausui ja pakisi:
"Syö susi, unennäkjä"

tapa, tauti, lappalainen!
Sanoi ei saavani kotihin
enämpi eläin silmin
sinäilmoisna ikänä
kuuna kullan valkeana
nälle Vändän ahoille,
Kalevalan kankahille."
Siitävanha Vänämönen
laulelevi, taitelevi:
lauoi kuusen kukkalatvan,
kukkalatvan, kultalehvän;
latvan työnti taivahalle,
puhki pilvien kohotti,
lehvä ilmoille levitti,
halki taivahan hajotti.
Laulelevi, taitelevi:
lauoi kuun kumottamahan
kultalatva-kuusosehen,
lauoi oksillen otavan.
Ajavi karettelevi
kohti kullaista kotia,
alla pän, pahoilla mielin,
kaiken kallella kypäin,
kun oli seppo Ilmarisen,
takojan iän-ikuisen,
luvannut lunastimeksi,
oman päänsäpätimeksi
pimeään Pohjolahan,
summahan Sariolahan.
Jop' on seisottui oronen
Osmon uuen pellon päähän.
Siitävanha Vänämönen
pääkorjasta kohotti:
kuuluvi pajasta pauke,
hilke hiilihuonehesta.
Vaka vanha Vänämönen
itse pistihe pajahan.
Siell' on seppo Ilmarinen:
takoa taputtelevi.
Sanoi seppo Ilmarinen:
"Oi sie vanha Vänämönen!
Miss' olet viikon viipynynnä
kaiken aikasi asunut?"
Vaka vanha Vänämönen
itse tuon sanoiksi virkki:
"Tuoll' olen viikon viipynynnä
kaiken aikani elellyt
pimeässä Pohjolassa,
summassa Sariolassa,
liukunut Lapin lauilla,
tietomiesten tienohilla."
Siitäseppo Ilmarinen
sanon virkkoi, noin nimesi:

"Oi sie vanha Vänämönen,
tietäjäiän-ikuinen!
Mitä lausut matkoiltasi
tultua kotituville?"

Virkki vanha Vänämönen:

"Tijäon mulla lausumista:
onp' on neiti Pohjolassa,
impi kylmässä kylässä
jok' ei suostu sulhosihin,
mielly miehi'in hyvihin.

Kiitti puoli Pohjan maata,
kun onpi kovin korea:
kuuhut paistoi kulmaluilta,
pävärinnoilta risotti,
otavainen olkapältä
seitsentähtinen selätä

"Sinä seppo Ilmarinen,
takoja iän-ikuinen,
lähe neittänoutamahan,
pääkassa katsomahan!
Kun saatat takoa sammon,
kirjokannen kirjaella,
niin saat neion palkastasi,
työstäsi tytön ihanan."

Sanoi seppo Ilmarinen:

"Ohoh vanha Vänämönen!
Joko sie minun lupasit
pimeään Pohjolahan
oman pääsi pästimeksi,
itsesi lunastimeksi?
En sinäpitkänäkänä
kuuna kullan valkeana
lähe Pohjolan tuville,
Sariolan salvoksille,
miesten syöille sijoille,
urosten upottajille."

Siitä vanha Vänämönen
itse tuon sanoiksi virkki:

"Viel' on kumma toinen kumma:
onp' on kuusi kukkalatva,
kukkalatva, kultalehvä
Osmon pellon pientarella;
kuuhut latvassa kumotti,
oksilla otava seisoi."

Sanoi seppo Ilmarinen:

"En usko toeksi tuota,
kun en käyne katsomahan,
nähe nälläsilmilläni."

Sanoi vanha Vänämönen:

"Kun et usko kuitenkana,
lähtekänme katsomahan,
onko totta vai valetta!"

Lähettiläin katsomahan

tuota kuusta kukkapää
yksi vanha Vänänönen,
toinen seppo Ilmarinen.
Sitte tuonne tultuansa
Osmon pellon pientarelle
seppo seisovi likellä
uutta kuusta kummeksivi,
kun oli oksilla otava,
kuuhut kuusen latvasessa.
Siinävanha Vänänönen
itse tuon sanoiksi virkki:
"Nyt sinä seppo veikkoseni,
nouse kuuta noutamahan,
otavaista ottamahan
kultalatva-kuusosesta!"
Siitäseppo Ilmarinen
nousi puuhun korkealle,
ylhäksi taivahalle,
nouse kuuta noutamahan,
otavaista ottamahan
kultalatva-kuusosesta.
Virkki kuusi kukkalatva,
lausui lakkapäpetäjä
"Voipa miestämieletöntä
äkkioutoa urosta!
Nousit, outo, oksilleni,
lapsen-mieli, latvahani
kuvakuun on nouantahan,
valetähtyen varahan!"
Silloin vanha Vänänönen
lauloa hyrähtelevi:
lauoi tuulen tuppurihin,
ilman raivohon rakenti;
sanovi sanalla tuolla,
lausui tuolla lausehella:
"Ota, tuuli, purtehesi,
ahava, venosehesi
vieävieretelläksesi
pimeähän Pohjolahan!"
Nousi tuuli tuppurihin,
ilma raivohon rakentui,
otti seppo Ilmarisen
vieäviiletelläksensä
pimeähän Pohjolahan,
summahan Sariolahan.
Siinäseppo Ilmarinen
jopa kulki jotta joutui!
Kulki tuulen tietämyden,
ahavan ratoa myden,
yli kuun, alatse päivän,
otavaisten olkapätse;
pätyi Pohjolan pihalle,
Sariolan saunatielle,

eikähätäkoirat kuullut
eikähaukkujat havainnut.
Louhi, Pohjolan emäntä
Pohjan akka harvahammas
tuop' on päävy pihalle.
Itse ennäti sanoa:
"Mi sinälienet miehiäsi
ja kuka urohiasi?
Tulit tänne tuulen tietä
ahavan rekiratoa,
eikäkoirat kohti hauku,
villahännä virkkaele!"
Sanoi seppo Ilmarinen:
"En mätänne tullutkana
kylän koirien kuluiksi,
villahäntien vihoiksi,
nännen ouoillen oville,
veräjille vierahille."
SiitäPohjolan emäntä
tutkaeli tullehelta:
"Oletko tullut tuntemahan,
kuulemahan, tietämähän
tuota seppo Ilmarista,
takojata taitavinta?
Jo on viikon vuotettuna
sekäkauan kaivattuna
näille Pohjolan perille
uuen sammon laaintahan."
Se on seppo Ilmarinen
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Lienen tullut tuntemahan
tuon on seppo Ilmarisen,
kun olen itse Ilmarinen,
itse taitava takoja."
Louhi, Pohjolan emäntä
Pohjan akka harvahammas,
pian pistihe tupahan,
sanovi sanalla tuolla:
"Neityeni nuorempani,
lapseni vakavimpani!
Pane nyt päälesi parasta,
varrellesi valke'intä,
hempe'intähelmoillesi,
ripe'intärinnoillesi,
kaulallesi kaunihinta,
kukke'intä kulmillesi,
poskesi punottamahan,
näköäsi näyttämähän!
Jo on seppo Ilmarinen,
takoja iän-ikuinen,
saanut sammon laaintahan,
kirjokannen kirjantahan."
Tuop' on kaunis Pohjan tytti,

maan kuulu, ve'en valio,
otti vaattehet valitut,
pukehensa puhtahimmat;
viitiseikse, vaatiseikse,
pääsomihin suoritseikse,
vaskipantoihin paneikse,
kultavöihin kummitseikse.

Tuli aitasta tupahan,
kaapsahellen kartanolta
silmistänsäsirkeänä
korvistansa korkeana,
kaunihina kasvoiltansa,
poskilta punehtivana;
kullat riippui rinnan päällä
päin päällähopeat huolti.
Itse Pohjolan emäntä
käytti seppo Ilmarisen
noissa Pohjolan tuvissa,
Sariolan salvoksissa;
sielläsyöti syöneheksi,
juotti miehen juoneheksi,
apatti ani hyväksi.

Sai tuosta sanelemahan:
"Ohoh seppo Ilmarinen,
takoja iän-ikuinen!

Saatatko takoa sammon,
kirjokannen kirjaella
joutsenen kynän nenästä
maholehmän maitosesta,
ohran pienestäjyväästä
kesäuhun untuvasta,
niin saat neion palkastasi,
työstäsi tytön ihanan."

Silloin seppo Ilmarinen
itse tuon sanoiksi virkki:
"Saattanen takoa sammon,
kirjokannen kalkutella
joutsenen kynän nenästä
maholehmän maitosesta,
ohran pienestäjyväästä
kesäuhun untuvasta,
kun olen taivoa takonut,
ilman kantta kalkuttanut
ilman alkusen alutta,
riporihman tehtyisettä"

Läksi sammon laaintahan,
kirjokannen kirjontahan.

Kysyi paikalta pajoa,
kaipasi sepinkaluja:
ei ole paikalla pajoa,
ei pajoa, ei paletta,
ahjoa, alasintana,
vasarata, varttakana!

Silloin seppo Ilmarinen
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Akats' on epäelköt,
herjat kesken heittäköt,
eip' on mies pahempikana,
uros untelompikana!"
Etsi ahjollen alusta,
leveyttälietsehelle
noilla mailla, mantereilla,
Pohjan peltojen perillä
Etsi päivän, etsi toisen.
Jo päivänäkolmantena
tuli kirjava kivonen,
vahatukko vastahansa.
Tuohon seppo seisottihe,
takoja tulen rakenti;
päivän laati palkehia,
toisen ahjoa asetti.
Siitäseppo Ilmarinen,
takoja iän-ikuinen,
tunki ainehet tulehen,
takehensa alle ahjon;
otti orjat lietsomahan,
väkipuolet vääntämähän.
Orjat lietsoi löhytteli,
väkipuolet vääntäneli
kolme päveäkesästä
ja kolme kesästäyötä
kivet kasvoi kantapäihin,
vahat varvasten sijoille.
Niin päivänäensimäsnä
itse seppo Ilmarinen
kallistihe katsomahan
ahjonsa alaista puolta,
mitätullehe tulesta,
selvinnehe valkeasta.
Jousi tungeikse tulesta,
kaasi kulta kuumoksesta,
kaari kulta, päähopea,
varsi vasken-kirjavainen.
On jousi hyvän näkönen,
vaan onpi pahan tapainen:
joka päivään kysyvi,
parahana kaksi päätä
Itse seppo Ilmarinen
ei tuota kovin ihastu:
kaaren katkaisi kaheksi,
siitätunkevi tulehen;
laitti orjat lietsomahan,
väkipuolet vääntämähän.
Jop' on päivänäjdestä
itse seppo Ilmarinen
kallistihe katsomahan

ahjonsa alaista puolta:
veno tungeikse tulesta,
punapursi kuumoksesta,
kokat kullan kirjaeltu,
hangat vaskesta valettu.
On veno hyvän näkönen,
ei ole hyvän tapainen:
suotta lähtisi sotahan,
tarpehetta tappelohon.
Se on seppo Ilmarinen
ei ihastu tuotakana:
venon murskaksi murenti,
tunkevi tulisijahan;
laitti orjat lietsomahan,
väkipuolet vääntämähän.
Jo päivänkolmantena
itse seppo Ilmarinen
kallistihe katsomahan
ahjonsa alaista puolta:
hieho tungeikse tulesta,
sarvi kulta kuumoksesta,
otsassa otavan tähti,
päässäpäivän pyörylänen.
On hieho hyvän näkönen,
ei ole hyvän tapainen:
metsässämakaelevi,
maion maahan kaatelevi.
Se on seppo Ilmarinen
ei ihastu tuotakana:
lehmän leikkeli paloiksi,
siitätunkevi tulehen;
laitti orjat lietsomahan,
väkipuolet vääntämähän.
Jo päivänneljantenä
itse seppo Ilmarinen
kallistihe katsomahan
ahjonsa alaista puolta:
aura tungeikse tulesta,
teräkulta kuumoksesta,
teräkulta, vaski varsi,
hopeata ponnin päässä
On aura hyvän näkönen,
ei ole hyvän tapainen:
kylän pellot kyntelevi,
vainiot vakoelevi.
Se on seppo Ilmarinen
ei ihastu tuotakana:
auran katkaisi kaheksi,
alle ahjonsa ajavi.
Laittoi tuulet lietsomahan,
väkipuuskat vääntämähän.
Lietsoi tuulet löyhätteli:
itälietsoi, lietsoi länsi,

eteläenemmän lietsoi,
pohjanen kovin porotti.
Lietsoi päivän, lietsoi toisen,
lietsoi kohta kolmannenki:
tuli tuiski ikkunasta,
säkehet ovesta säkkyi,
tomu nousi taivahalle,
savu pilvihin sakeni.
Se on seppo Ilmarinen
päivän kolmannen perästä
kallistihe katsomahan
ahjonsa alaista puolta:
näki sammon syntyväksi,
kirjokannen kasvavaksi.
Siitäseppo Ilmarinen,
takoja iän-ikuinen,
takoja taputtelevi,
lyölynnähyttelevi.
Takoi sammon taitavasti:
laitahan on jauhomylllyn,
toisehen on suolamylllyn,
rahamylllyn kolmantehen.
Siitäjauhoi uusi sampo,
kirjokansi kiikutteli,
jauhoi purnun puhteheessa:
yhen purnun sydäviä
toisen jauhoi myddäviä
kolmannen kotipitoja.
Niin ihastui Pohjan akka;
saattoi sitte sammon suuren
Pohjolan kivimäkehen,
vaaran vaskisen sisähän
yheksän lukon ta'aksi.
Siihen juuret juurrutteli
yheksän sylene syvähän:
juuren juurti maaemähän,
toisen vesivierthehesen,
kolmannen kotimäkehen.
Siitäseppo Ilmarinen
tyttöanelemahan.
Sanan virkkoi, noin nimesi:
"Joko nyt minulle neiti,
kun sai sampo valmihiksi,
kirjokansi kaunihiksi?"
Tuop' on kaunis Pohjan tyttö
itse noin sanoiksi virkki:
"Kukapa tässätoisna vuonna,
kenpäkolmanna kesänä
käiäkukutteleisi,
lintusia laulattaisi,
jos minämenisin muunne,
saisin, marja, muille maille!
"Jos tänäkana katoisi,

tänahanhi hairahtaisi,
eksyisi emosen tuoma,
punapuola pois menisi,
kaikkipa käet katoisi,
ilolinnut liikahtaisi
tämän kunnahan kukuilta,
tämän harjun hartehilta.
"Enkäjoua ilmankana,
pässe en neitipäviltäni,
noilta töltätehtäviltä
kesäsiltäkiirehiltä
marjat on maalla poimimatta,
lahen rannat laulamatta,
astumattani ahoset,
lehot leikin lyömätäni."
Siitaseppo Ilmarinen,
takoja iän-ikuinen,
alla pän, pahoilla mielin,
kaiken kallella kypäin
jo tuossa ajattelevi,
pitkin päänsäpitävi,
miten kulkea kotihin,
tulla maille tuttaville
pimeästä Pohjolasta,
summasta Sariolasta.
Sanoi Pohjolan emäntä
"Ohoh seppo Ilmarinen!
Mit' olet pahoilla mielin,
kaiken kallella kypäin?
Laatisiko mieli mennä
elomaillen entisille?"
Sanoi seppo Ilmarinen:
"Sinne mieleni tekisi
kotihini kuolemahan,
maalleni masenemahan."
Siitä Pohjolan emäntä
sydäni miehen, juotti miehen,
istutti perhän purren
melan vaskisen varahan;
virkki tuulen tuulemahan,
pohjasen puhaltamahan.
Siitaseppo Ilmarinen,
takoja iän-ikuinen,
matkasi omille maille
ylitse meren sinisen.
Kulki päivän, kulki toisen;
päivälpäkölmännellä
jo tuli kotihin seppo,
noille syntymäijjoille.
Kysyi vanha Vänämönen
Ilmariselta sepolta:
"Veli, seppo Ilmarinen,
takoja iän-ikuinen!

Joko laait uuen sammon,
kirjokannen kirjaelit?"
Sanoi seppo Ilmarinen,
itse laatija pakisi:
"Jopa jauhoi uusi sampo,
kirjokansi kiikutteli,
jauhoi purnun puhtehessa:
yhen purnun sydäviä
toisen jauhoi myötäviä
kolmannen pi'eltäviä"

Yhdestoista runo

Aika on Ahtia sanoa,
veitikkävieretellä
Ahti poika Saarelainen,
tuo on lieto Lemmin poika,
kasvoi koissa korkeassa
luona armahan emonsa
laajimman lahen perälä
Kaukoniemen kainalossa.
Kaloin siinäKauko kasvoi,
Ahti ahvenin yleni.
Tuli mies mitäparahin,
puhkesi punaverinen,
joka päästäsäpäevi,
kohastansa kelpoavi;
vaan tuli vähän vialle,
tavoiltansa turmiolle:
ain' oli naisissa elää
yli ötäötsilössä
noien impien iloissa,
kassapäen karkeloissa.
Kylli oli Saaren neiti,
Saaren neiti, Saaren kukka.
Kasvoi koissa korkeassa,
yleni ylen ehossa,
istuen ison majoilla,
peräpenkin notkumilla.
Kauan kasvoi, kauas kuului:
kaukoa tuli kosijat
neien kuuluhun kotihin,
kaunoisehen kartanohon.
Kosi Päväpoiallehen:
eip' on mennyt Pävään
Pävän luona paistamahan
kesäsilläkiirehillä
Kosi Kuuhut poiallehen:
eip' on mennyt Kuutolahan
Kuun luona kumottamahan,

kehä ilman kiertämähän.
Kosi Tähti poiallehen:
eip' on mennyt Tähtelähän
pitkin ötäpilkkimähän
talvisilla taivahilla.
Tulevi Virosta sulhot,
toiset tuolta Inkereltä
eip' on neiti mennytkänä
itse vasten vastaeli:
"Suotta kultanne kuluvi,
hopeanne hoikkenevi!
En lähe minäVirohon,
en lähe, lupoakana,
Viron vettäsuutamahan,
saarellista sauvomahan,
syömähän Viron kaloja,
Viron lientälippomahan.
"Enkälähe Inkerelle,
penkerelle, päntkerelle;
siell' on näkä kaiken näkä
puun näkä pärehen näkä
ve'en näkä vehnän näkä
rukihisen leivän näkä"
Tuop' on lieto Lemminkänen,
itse kaunis Kaukomieli,
lähteäksensälupasi
Saaren kukkoa kosihin,
tuota mointa morsianta,
kaunokaista kassapäätä
Emo kielteäkäkesi,
varoitteli vaimo vanha:
"Ellös menkö poikaseni,
parempihin itseäi!
Ei suattane sinua
Saaren suurehen sukuhun."
Sanoi lieto Lemminkänen,
virkki kaunis Kaukomieli:
"Jos en ole koiltani korea,
su'ultani aivan suuri,
mie valitsen varrellani,
otan muilla muo'oillani."
Aina kieltävi emonsa
lähtemästäLemminkästä
Saaren suurehen sukuhun,
laajahan lajiperähän:
"Sielläpiiat pilkkoavat,
naiset nauravat sinua."
Mitähuoli Lemminkänen!
Itse tuon sanoiksi virkki:
"Kyllähään naisten naurun,
soppityrskyt tyttärien:
potkaisen pojan povehen,
käikannon kainalohon;

siin' on pähkyänki pilkan,
parahanki parjauksen."
Emo tuon sanoiksi virkki:
"Voi poloinen, päviäni!
Nauraisitko Saaren naiset,
pitäisit pyhäset piiat,
niin siitatora tulisi,
sota suuri lankeaisi!
Saisi kaikki Saaren sulhot,
sata miestämiekkoinensa
päalesi sinun, poloisen,
yksinäsen ympärille."
Mitähuoli Lemminkänen
varoituksista emonsa!
Ottavi hyvän orosen,
valjasti valion varsan;
ajavi karittelevi
Saaren kuuluhun kylään
Saaren kukkoa kosihin,
Saaren mointa morsianta.
Nauroi naiset Lemminkästä
piiat pisti pilkkojansa,
kun ajoi kummasti kujalle,
kamalasti kartanolle:
ajoi korjansa kumohon,
veräjään vierähtyi.
Siinälieto Lemminkänen
murti suuta, vänti päätä
murti mustoa haventa.
Itse tuon sanoiksi virkki:
"En ole tuota ennen nähnyt,
en ole nähnyt enkäkuullut
naisen nauravan minulle,
piian pilkkoja suannut."
Mitähuoli Lemminkänen!
Sanan virkkoi, noin nimesi:
"Onko saarella sijoja,
maata Saaren manterella,
minun leikki lyökseni,
tanner tanhuellakseni
Saaren impien iloissa,
kassapäen karkeloissa?"
Saaren impyet sanovat,
niemen neiet vastoavat:
"Onp' on Saarella sijoja,
maata Saaren manterella,
sinun leikki lyöksesi,
tanner tanhuellaksesi
karjalaisna kaskimailla,
paimenpoikana palolla:
lapset on laihat Saaren mailla,
lihavat hevosen varsat."
Mitähuoli Lemminkänen!

Palkkasihe paimeneksi:
kävi päivä paimenessa,
yö on impien iloissa,
noien neitojen kisoissa,
kassapäen karkeloissa.
Sillälieto Lemminkänen,
itse kaunis Kaukomieli,
jopa häi naisen naurun,
piäteli piian pilkan.
Ei ollut sitätytätä
piikoa pyhintäkänä
kuta hän ei kosketellut,
jonk' ei vieressävenynyt.
Yksi on impi kaikkienensa
Saaren suuressa su'ussa,
jok' ei suostu sulhasihin,
mielly miehi'in hyvihin:
se oli Kyllikki korea,
Saaren kukka kaunokainen.
Tuop' on lieto Lemminkänen,
itse kaunis Kaukomieli,
sa'at saappahat kulutti,
sa'at aivot poikki souti
tuota neittäsaassansa,
Kyllikkiäpyytessäsä
Kyllikki, korea neiti,
hänpätuon sanoiksi virkki:
"Mitä kehno, kierteletki,
rannan raukuja, ajelet,
tätätyttökäkyselet,
tinavötätieustelet?
En mätästäennnen joua,
kuin kiven kuluksi jauhan,
pieksän petkelen periksi,
huhmaren sukuksi survon.
"Enkähuoli huitukoille,
huitukoille, haitukoille;
mie tahon tasaisen varren
tasaiselle varrelleni,
tahon muo'on muhkeamman
muhke'ille muo'oilleni
sekäkasvon kaunihimman
kaunihille kasvoilleni."
Oli aikoa vähäsen,
kului tuskin puoli kuuta.
Jo päivämuutamana,
iltana moniahana
neitoset kisailevi,
kaunokaiset karkelevi
mannerpuolella saloa
kaunihilla kankahalla;
Kyllikki ylinnämuita,
Saaren kukka kuuluisinna.

Tuli veitikkäverevä
ajoi lieto Lemminkänen
orihillansa omalla,
valitulla varsallansa
keskelle kisaketoa,
kaunokaisten karkeloa;
reutoi Kyllikin rekehen,
koppoi neien korjahansa,
tuon asetti taljallensa,
liitti liistehyisillensä
Laski ruoskalla hevoista,
nauskahutti nauhasella,
siitäläksi liukumahan.

Lähtiessänsäsanovi:

"Elkäte minua, immet,
ilmi antako ikänä
minun täälläkäyneheni,
tätäneien vieneheni!
"Jos ette totelle tuosta,
niin teille paha paneikse:
laulan sulhonne sotahan,
nuoret miehet miekan alle,
ettei kuulla kuuna päänä
näähilmoisna ikänä
kujasilla kulkemassa,
ahoilla ajelemassa."

KylläKyllikki valitti,
Saaren kukka kuikutteli:

"Päästäjo minua poies,
laske lasta vallallensa,
kotiinsa kulkemahan
luoksi itkevän emonsa!
"Jos et laskea luvanne
kotiini kulkemahan,
viel' on viisi veljeäni,
seitsemän setäni lasta
jänön jäen polkijaksi,
neien pään perilliseksi."

Kun ei pääsnyt kuitenkin,
itse itkulle hyräytyi.

Sanan virkkoi, noin nimesi:

"Joutenpa, poloinen, synnyin,
jouten synnyin, jouten kasvoin,
jouten aikani elelin;
jo nyt sainki joutavalle
miehelle mitätömälle,
suojihin soankäijän,
aina tuiman tappelijan!"

Virkki lieto Lemminkänen,
sanoi kaunis Kaukomieli:

"Kyllikki, syänkäpyni,
minun maire marjueni!
Ellös olko milläkänä

En sua pahoin pitäne:
sylimäni syöessäni,
käissäni käyessäni,
sivullani seistessäni,
vieressävenyessäni.
"Mitäpäsinäsureksit,
mitähuollen huokaelet?
Tuotako sinäsureksit,
tuota huollen huokaelet,
lehmityyttä leiväyyttä
ja kaiken elon vähyyttä?
"Eillä olko milläkänä
Mont' on lehmeäminulla,
monta maion antajata:
yksi on suolla Muurikkinen,
toinen mäellä Mansikkinen,
kolmas Puolukka palolla.
Ne on syömätäsoreat,
katsomatta kaunokaiset;
ei ole illoin kytkemistä
eikäamuin laskemista,
heinäihkon heittämistä
suolan, suuruksen surua.
"Vaiko tuotaki surisit,
tuota huollen huokoaisit,
ettei oo sukuni suuri,
kovin korkea kotini?
"Jos en oo su'ulta suuri
enkäkorkea ko'ilta,
on mulla tulinen miekka,
säkenevässärauta.
Se onpi sukua suurta,
laajoa lajipereä
onp' on Hiiessähiottu,
jumaloissa kirkastettu.
Silläsuurennan sukuni,
laajennan lajini kaiken,
miekalla tuliterällä
sääläsäkenevällä"
Neiti parka huokoaikse,
itse tuon sanoiksi virkki:
"Oi on Ahti, Lemmin poika!
Jos tahot minuista neittä
ikuiseksi puoliseksi,
kainaloiseksi kanaksi,
sie vanno valat ikuiset
et sotia kääksesi
kullankana tarpehella,
hopeankana halulla!"
Siinälieto Lemminkänen
itse tuon sanoiksi virkki:
"Vannon mie valat ikuiset
en sotia kääkseni

kullankana tarpehella,
hopeankana halulla.
Sie itse valasi vanno
et kyliäkäsiesi
hyväki hypyn halulla,
tanhujuoksun tarpehella!"

Siitävannoivat valansa,
laativat ikilupansa
eessäjulkisen Jumalan,
alla kasvon kaikkivallan,
ei Ahin sotia käyä
eikäKyllikin kyleä
Siitälieto Lemminkänen
veti virkkua vitsalla,
lö oritta ohjaksella.

Itse tuon sanoiksi virkki:
"Jäähyvästi, Saaren nurmet,
kuusen juuret, tervaskannot,
joit' olen kesän kärellyt,
talvet kaikki tallaellut,
piileskellen pilviöllä
paeten pahalla säällä
täpöpyytöpöpyytessäni,
allia ajellessani!"

Ajoa hypittelevi:
jo kohta koti näkyvi.
Neiti tuon sanoiksi virkki
itse lausui, noin nimesi:
"Tupa tuolla tuulottavi,
näkäaunio näkyvi.

Kenen onpi tuo tupanen,
kenen koti kunnottoman?"
Se on lieto Lemminkänen
sanan virkkoi, noin nimesi:

"Eläsie sure tuvista,
huokaele huonehista!
Tuvat toiset tehtänehe,
paremmaisiet pantanehe
hirve'istähirsiköstä
parahista parsikoista."

Siitälieto Lemminkänen
jo kohta kotihin saapi
luoksi armahan emonsa,
tykövaltavanhempansa.
Emo tuon sanoiksi virkki,
itse lausui, noin nimesi:

"Viikon viivyit, poikaseni,
viikon mailla vierahilla."
Lausui lieto Lemminkänen,
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Piti naiset naurellani,
kostoä pyhäset piiat
piännästäpitkän pilkan,

naurannoistansa minulle.
Sain parahan korjahani,
tuon asetin taljalleni,
liitin liistehyisilleni,
alle viltin vierähtyin.
Sillämaksoin naisten naurun,
piikojen ilopiännän.
"Oi emoni, kantajani,
ätini, ylentäjäni!
Mitäläksin, senpäsainki,
kuta pyysin, sen tapasin.
Pane nyt patjasi parahat,
pehmeimmät päälaisiset,
maatani omalla maalla
nuoren neiteni keralla!"
Emo tuon sanoiksi virkkoi,
itse lausui ja pakisi:
"Ole nyt kiitetty, Jumala,
ylistetty, Luoja, yksin,
kun annoit miniän mulle,
toit hyvän tulen puhujan,
oivan kankahan kutojan,
aivan kenstin kehrejäni,
pulskein poukkujen pesijäni,
vaattehien valkaisijan!
"Itse kiitäonneasi!
Hyvän sait, hyvän tapasit,
hyvän Luojasi lupasi,
hyvän antoi armollinen:
puhas on pulmonen lumella,
puhtahampi puolellasi;
valkea merellävahti,
valkeampi vallassasi;
sorea merelläsorsa,
soreampi suojassasi;
kirkas tähti taivahalla,
kirkkahampi kihloissasi.
"Laai nyt lattiat laveat,
hanki ikkunat isommat,
seisottele seinä uuet,
tee koko tupa parempi,
kynnykset tuvan etehen,
uuet ukset kynnykselle,
nuoren neien saatuasi,
kaunihin katsottuasi,
paremmaisena itseäsi,
sukuasi suuremmaisena!"

Siitä Ahti Lemminkänen,
tuo on kaunis kaukolainen,
aina aikoja eleli
nuoren neitosen keralla;
ei itse sotia käynyt
eikä Kyllikki kylää
Niin päivänmuutamana,
huomenna moniahana
itse Ahti Lemminkänen
lähtevi kalankutuhun;
tullut ei illaksi kotihin,
ensi yöksi ennätänyt.
Jo meni Kyllikki kylään,
noien neitojen kisahan.
Kenpääsaattavi sanoman,
kenpäkielen kantelevi?
Ainikki sisar Ahilla;
sep' on saattavi sanoman,
sepäkielen kantelevi:
"Armas Ahti veikkoseni!
Jo kävi Kyllikki kylässä
veräjällä vierahilla,
kylän neitojen kisassa,
kassapäen karkelossa."
Ahti poika, aino poika,
itse lieto Lemminkänen
tuosta suuttui, tuosta syäntyi,
tuosta viikoksi vihastui.
Itse tuon sanoiksi virkki:
"Oi emoni, vaimo vanha!
Jospa paitani pesisit
mustan käämehen mujuissa,
kiirehesti kuivoaisit,
mun sotahan mennäkseni
Pohjan poikien tulille,
Lapin lasten tanterille:
jo kävi Kyllikki kylässä
veräjällä vierahilla,
noien neitojen kisassa,
kassapäen karkelossa."
Kyllä Kyllikki sanovi,
nainen ensin ennätävi:
"Ohoh armas Ahtiseni!
Ellös lähtekösotahan!
Nän mäunta maatesani,
sike'in leväessäni:
tuli ahjona ajeli,
valkea vääntelihe
aivan ikkunan alitse,
periseinän penkeretse;
siitätuiskahti tupahan,
koskena kohahtelihe
siltalauoista lakehen,

ikkunasta akkunahan."
Siitälieto Lemminkänen
itse tuon sanoiksi virkki:
"En usko unia naisten
enkävaimojen valoja.
Oi emoni, kantajani!
Tuo tänne sotisopani,
kanna vainovaatteheni!
Mieleni minun tekevi
juomahan soan olutta,
soan mettämaistamahan."
Tuon emo sanoiksi virkki:
"Oi on Ahti poikasen!
Ellös lähtekösotahan!
On meilläoloista koissa
leppäsessälekkerissä
tapin tammisen takana;
tuon sinulle juoaksesi,
josp' on joisit kaiken päivän."
Sanoi lieto Lemminkänen:
"En huoli koto-oloista!
Ennen juon joesta vettä
melan tervaisen terätä
makeamp' on juoakseni,
kuin kaikki kotoiset kaljat.
Tuo tänne sotisopani,
kanna vainovaatteheni!
Lähen Pohjolan tuville,
Lapin lasten tanterille
kultia kyselemään,
hope'ita haastamahan."
Sanoi äti Lemminkäsen:
"Ohoh Ahti poikasen!
Onp' on kultia ko'issa,
hope'ita aitassamme.
Vasta päänäeilisenä
aamulla ani varahin
kynti orja kyisen pellon,
käämehisen käännäteli;
nosti aura arkun kannen,
peräpenningin ylenti:
siihen on salvattu satoja,
tuhansia tukkueltu.
Arkun aittahan ehäin,
panin aitan parven päähän."
Sanoi lieto Lemminkänen:
"En huoli kotieloista!
Jos markan soasta saanen,
parempana tuon pitelen,
kuin kaikki kotoiset kullat,
auran nostamat hopeat.
Tuo tänne sotisopani,
kanna vainovaatteheni!

Lähen Pohjolan sotahan,
Lapin lasten tappelohon.
"Mieleni minun tekevi,
aivoni ajattelevi
itse korvin kuullakseni,
nähdä silmilläni,
onko neittä Pohjolassa,
piikoa Pimentolassa,
jok' ei suostu sulhosihin,
mielly miehi'in hyvihin."
Sanoi äiti Lemminkäsen:
"Ohoh Ahti poikaseni!
Sull' on Kyllikki ko'issa,
kotinainen korkeampi!
Kamala on kaksi naista
yhen miehen vuotehella."
Sanoi lieto Lemminkänen:
"Kyllikki on kylänkävijä
juoskohon joka kisassa,
maatkohon joka majassa,
kylän impien iloissa,
kassapäen karkeloissa!"
Emo kielteäkäkesi,
varoitteli vaimo vanha:
"Ellös vainen, poikueni,
menkö Pohjolan tuville
ilman tieon tietämättä
ilman taion taitamatta,
Pohjan poikien tulille,
Lapin lasten tanterille!
Siellä lappi laulanevi,
tunkenevi turjalainen
suin sytehen, pän savehen,
kypenihin kynnävarsin,
kourin kuumihin poroihin,
palavihin paateroihin."
Niin sanovi Lemminkänen:
"Jo minua noiat noitui,
noiat noitui, kyyt kiroili;
koki kolme lappalaista
yhtenäkesäsnäyönä
alasti alakivellä
ilman vyötä vaattehitta,
rikorihman kiertämättä
senpähydyivä minusta,
sen verran, katalat, saivat,
min kirves kivistäsaapi,
napakaira kalliosta,
jäky jäätäljanesta,
Tuoni tyhjästätuvasta.
"Toisinpa oli uhattu,
toisinpa kävi käehen.
Mielivä minua panna,

uhkasivat uuvutella
soille sotkuportahiksi,
silloiksi likasijoille,
panna leuan liettehesen,
parran paikkahan paha'an.
Vaan minäpä mies mokoma,
en tuossa kovin häällyt;
itse loime loitsijaksi,
sain itse sanelijaksi:
lauloin noiat nuolinensa,
ampujat asehinensa,
velhot veitsirautoinensa,
tietää teräksinensä
Tuonen koskehen kovahan,
kinahmehen kauheahan,
alle koprun korke'imman,
alle pyötehen pahimman.
Siellänoiat nukkukohot,
siellämaatkohot katehet,
kunnes heinäkasvanevi
läpi pään, läpi kypäin,
läpi noian olkapäen,
halki hartialihojen
noialta makoavalta,
katehelta nukkuvalta!"
Ainapa emo epäsi
lähtemästä Lemminkästä
emo kielti poikoansa,
nainen miestänsä epäsi:
"Ei! Vainen menkökänä
tuonne kylmään kylään,
pimeään Pohjolahan!
Tuho ainaki tulevi,
tuho poikoa päästä
hukka lieto Lemminkästä
Jos sanot sa'alla suulla,
enp' on tuota uskokana:
ei sinussa laulajata
Pohjan poikien sekahan,
etkätunne kieltä Turjan,
maha et lausua lapiksi."
silloin lieto Lemminkänen,
itse kaunis Kaukomieli,
oli päänsäsukiva,
hapsiansa harjoava.
Suan seinään sivalti,
harjan paiskoi patsahasen,
sanan virkkoi, noin nimesi,
itse lausui ja pakisi:
"Silloin on hukka Lemminkästä
tuho poikoa päästä
kun suka verin valuvi,
harja hurmehin loruvi."

Läksi lieto Lemminkänen
pimeään Pohjolahan
vastoin kieltoa emonsa,
varoitusta vanhempansa.

Hyäeleikse, vyäeleikse,
rautapaitoihin paneikse,
teräsvöihin telkitäkse.

Itse tuon sanoiksi virkki:

"Mies on luustossa lujempi,
rautapaiassa parempi,
terävyssätenhoisampi
noien noitien sekahan,
jottei huoli huonommista,
hääle hyviäkänä"

Otti miekkansa omansa,
tempasi tuliteränsä

jok' oli Hiessähiottu,
jumaloissa kuuraeltu;
tuon sivullehen sitovi,
tunki tuppihuotraseden.

Missämies varaeleikse,
uros tuima turveleikse?

Jo vähin varaeleikse,
tuossa tuima turveleikse:

oven suussa orren alla,
pirtin pihtipuolisessa,
pihalla kujasen suussa,
veräjissäviimeisissä

Siinämies varaelihe
vaimollisesta väestä
ei ole ne varat väkevät
eikäturvat luotettavat,
niin vielävaroitteleikse

urohoisesta väestä
tien kahen jaka'imessa,
sinisen kiven selässä
hettehilläheiluvilla,
läkkyvilläläntehillä

kosken kopruilla kovilla,
ve'en vankan väenteheessä

Tuossa lieto Lemminkänen
itse lausui ja saneli:

"Ylös maasta, miekkamiehet,
mannun-aikaiset urohot,
kaivoloista, kalpamiehet,
jokiloista, jousimiehet!

Nouse, metsä miehinesi,
korpi kaikki, kansoinesi,
vuoren ukko, voiminesi,
vesihiisi, hirmuinesi,
väkinesi, veen emäntä
ve'en vanhin, valtoinesi,
neitoset, joka norosta,

hienohelmat, hettehistä
miehen ainoan avuksi,
pojan kuulun kumppaliksi,
jottei pysty noian nuolet
eikä tietää teräset
eikä velhon veitsirauat,
ei asehet ampumiehen!
"Kun ei tuosta kylläliene,
vielä muistan muunki keinon:
ylemmäksi huokoame
tuolle taivahan Ukolle,
joka pilviäpitävi,
hattaroita hallitsevi.
"Oi Ukko, ylijumala,
taatto vanha taivahinen,
puhki pilvien puhuja,
halki ilman haastelija!
Tuo mulle tulinen miekka
tulisen tupen sisästä
jolla haittoja hajotan,
jolla riitsin rikkehiä
kaa'an maalliset katehet,
ve'elliset velhot voitan
etiseltäilmaltani,
takaiselta puoleltani,
päätäpäni, viereltäni,
kupehelta kummaltani,
- kaa'an noiat nuolihinsa,
velhot veitsirautoihinsa,
tietää teräksihinsä
pahat miehet miekkoihinsa!"
Siitälieto Lemminkänen,
tuo on kaunis Kaukomieli,
varsan viiasta vihelti,
kulokosta kultaharjan;
pisti varsan valjahisin,
puikkoihin tulipunaisen.
Itse istuikse rekehen,
kohautti korjahansa,
laski virkkua vitsalla,
karkutti kariperälä
Virkkua juoksi, matka joutui,
reki vierä, tie lyheni,
hope'inen hiekka helkki,
kangas kultainen kumisi.
Kulki päivän, kulki toisen,
kulki kohta kolmannenki.
Päiväpäkolmantena
kylä vastahan tulevi.
Siitälieto Lemminkänen
ajavi karittelevi
vierimästä tietämyden
vierimäsehen talohon.

Yli kynnyksen kysyvi,
lausui lakkapuun takoa:
"Oisiko talossa tässä
rinnukseni riisujata,
aisani alentajata,
luokin lonkahuttajata?"
Lausui lapsi lattialta,
poika portahan nenätä
"Ei ole talossa tässä
rinnuksesi riisujata,
aisasi alentajata,
luokin lonkahuttajata."
Mitähuoli Lemminkänen!
Laski virkkua vitsalla,
heläytti helmisvyölä
ajavi karittelevi
keskimästä tietämyden
keskimäsehen talohon.
Yli kynnyksen kysyvi,
lausui lakan takoa:
"Oisiko talossa tässä
ottajata ohjaksien,
rinnuksien riistojata,
rahkehien raastajata?"
Kiisti akka kiukahalta,
kielipalko pankon päästä
"Kylläsaat talosta tästä
ottajia ohjaksesi,
rinnuksesi riisujia,
aisasi alentajia:
onp' on kylläkymmeniä
saat jos tahtonet satoja,
jotka sulle kyyin saavat,
antavat ajohevosen,
kotihiisi, konnan, mennä
maahasi, pahan, paeta,
isäntäsi istumille,
emäntäsi astumille,
veljesi veräjän suulle,
sisaresi sillan päähän
ennen päivän pääymistä
auringon alenemista."
Mitähuoli Lemminkänen!
Sanan virkkoi, noin nimesi:
"Oisi akka ammuttava,
koukkuleuka kolkattava."
Laski virkun vieremähän;
ajavi suhuttelevi
ylimästä tietämyden
ylimäsehen talohon.
Siinälieto Lemminkänen
lähetessänsätaloa
sanovi sanalla tuolla,

lausui tuolla lausehella:

"Sule, Hiisi, haukun suuta,
Lempo, koiran leukaluuta,
laita sulku suun etehen,
haitta hammasten väihin,
ettei ennen äntäpästä
miehen mentyäsivutse!"

Niin pihalle tultuansa
lyöpi maata ruoskallansa:
utu nousi ruoskan tiestä
mies pieni u'un seassa;
sepäriisui rinnuksia,
sepäaisoja alenti.

Siitälieto Lemminkänen
itse korvin kuuntelevi
kenenkänäkeksimätä
kunkana havaitsematta:
kuuli ulkoa runoja,
läpi sammalen sanoja,
läpi seinän soittajojta,
läpi lauan laulajojta.

Katsahti tupahan tuosta,
pilkisteli piilokkali:
tupa oli täynnätuntijojta,
autsat täynnälaulajojta,
sivuseinä soittajojta,
ovensuu osoavia,
peripenkki tietäjiä
karsina karehtijojta;
lauoivat Lapin runoja,
Hiien virttävinguttivat.

Siitälieto Lemminkänen
tohti toisiksi ruveta,
ruohti muuksi muutellaita;
meni nurkasta tupahan,
sai sisähän salvoimesta.

Itse tuon sanoiksi virkki:
"Hyväön laulu loppuvasta,
lyhyestävirsi kaunis;
miel' on jäämähän parempi
kuin on kesken katkemahan."

Itse Pohjolan emäntä
liikkui sillan liitoksella,
laahoi keskilattialla.

Sanan virkkoi, noin nimesi:

"Olipa tässäennen koira,
rakki rauankarvallinen,
lihan syöjä luun purija,
veren uelta vetäjä
Mi lienetki miehiäsi,
ku ollet urohiasi,
kun tulit tähän tupahan,
sait sisähän salvoksehen

ilman koiran kuulematta,
haukkujan havaitsematta?"
Sanoi lieto Lemminkänen:
"En mätänne tullutkana
taioittani, tieoittani,
mahittani, maltittani,
ilman innotta isoni,
varuksitta vanhempani,
koiriesi sydäväksi,
haukkujen hakattavaksi.
"Pesipäemo minua,
pesi piennähtujukkana,
kolmasti kesäsnäyönä
yhessäti syksy-yönä
joka tielle tietäjäksi,
joka maalle malttajaksi,
kotonani laulajaksi,
ulkona osoajaksi."
Siitälieto Lemminkänen,
itse kaunis Kaukomieli,
jop' on loihe loitsijaksi,
laikahtihe laulajaksi:
tulsta iski turkin helmat,
valoi silmä valkeata
Lemminkäsen laulaessa,
laulaessa, lausiessa.
Lauloi laulajat parahat
pahimmiksi laulajiksi;
kivet suuhun syrjin syösti,
paaet lappehin lateli
parahille laulajille,
taitavimmille runoille.
Niin lauloi mokomat miehet
minkäminne, kunka kunne:
ahoille vesattomille,
maille kyntämätömille,
lampihin kalattomihin,
aivan ahvenettomihin,
Rutjan koskehen kovahan,
palavahan pyötehesen,
virran alle vaahtipäksi,
kosken keskelle kiviksi,
tulena palelemahan,
säkehinäsäykkymähän.
Sinne lieto Lemminkänen
lauloi miehet miekkoinensa,
urohot asehinensa;
lauloi nuoret, lauloi vanhat,
lauloi kerran keskilaaun;
yhen heitti laulamatta:
karjapaimenen pahaisen,
ukko vanhan umpisilmän.
Mäkähattu karjanpaimen,

hämpätuon sanoiksi virkki:
"Oi sie lieto Lemmin poika!
Lauloit nuoret, lauloit vanhat,
lauloit kerran keskilaaun:
niin miks' et minua laula?"
Sanoi lieto Lemminkänen:
"Siksi en sinuhun koske,
kun olet katsoa katala,
kurja koskemaisittani.
Vielämiesnänuorempana,
karjanpaimenna pahaisna
turmelit emosi tuoman,
sisaresi siuvahutit;
kaikki herjasit hevoset,
tamman varsat vaivuttelit
suon selillä maan navoilla,
ve'en liivan liikkumilla."
Mätkähattu karjanpaimen
tuosta suuttui ja vihastui.
Meni ulos usta myđen,
pellolle pihoa myđen;
juoksi Tuonelan joelle,
pyhän virran pyötehelle.
Sielläkatsoi Kaukomieltä
vuottelevi Lemminkästä
Pohjasta paloavaksi,
kotihiinsa kulkevaksi.

Kolmastoista runo

Siitälieto Lemminkänen
sanoi Pohjolan akalle:
"Anna nyt, akka, piikojasi,
tuopa tänne tyttöäsi,
paras parvesta minulle,
pisin piikajoukostasii!"
Tuop' on Pohjolan emäntä
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Anna en sulle piikojani
nkätyönnätyttöjäni,
en parasta, en pahinta,
en pisintä en lyhintä
sull' on ennen naitu nainen,
ennen juohettu emäntä"
Sanoi lieto Lemminkänen:
"Kytken Kyllikin kylähän,
kylän kynnyksportahille,
veräjille vierahille;
tätänsaan paremman naisen.
Tuo nyt tänne tyttäresi,

impiparvesta ihanin,
kassapästäkaunokaisin!"
Sanoi Pohjolan emäntä
"Enpäanna tyttöni
miehille mitätömille,
urohille joutaville.
~sken tyttöäanele,
kuulustele kukkapätä
kun sa hiihä Hiiien hirven
Hiiien peltojen periltä"
Siitälieto Lemminkänen
kengitteli keihojansa,
jännetteli jousiansa,
vasamoitansa varusti.
Itse tuon sanoiksi virkki:
"Jo oisi keihäs kengitetty,
kaikki valmihit vasamat,
jousi jäntehen varassa,
ei lyly lykittävä
kalhu kannan lyäävä"
Siinälieto Lemminkänen
arvelee, ajattelevi,
mistäpäsiivakat saisi,
kusta suksia sukusen.
Kävi Kaupin kartanohon,
pääyi Lyylikin pajahan:
"Oi on viisas vuojelainen,
kaunis Kauppi lappalainen!
Tee mulle sukeat sukset,
kalhut kaunoiset kaverra,
joilla hiihän Hiiien hirven
Hiiien peltojen periltä"
Lyylikki sanan sanovi,
Kauppi kielin kerkiävi:
"Suotta lähet, Lemminkänen,
Hiiien hirveäajohon:
saat palan lahoa puuta,
senki suurella surulla."
Mitähuoli Lemminkänen!
Itse tuon sanoiksi virkki:
"Tee lyly lykittäväksi,
kalhu kalpoeltavaksi!
Lähen hirven hiihättään
Hiiien peltojen periltä"
Lyylikki, lylyjen seppä
Kauppi, kalhujen tekijä
sykysyn lylyälaati,
talven kalhua kaverti,
pävän vuoli sauvan vartta,
toisen sompoa sovitti.
Sai lyly lykittäväksi,
kalhu kannan lyääväksi,
sauvan varret valmihiksi,

sompaset sovitetuksi.
Saukon maksoi sauvan varsi,
sompaa ruskean reposen.
Voiti voilla suksiansa,
talmasi poron talilla;
itse tuossa arvelevi,
sanovi sanalla tuolla:
"Liekö täsänuorisossa,
kansassa kasuavassa
tuon lylöni lykkijästä
kalhun kannan potkijaista?"
Sanoi lieto Lemminkänen,
virkki veitikkäverevä
"Kyll' on täsänuorisossa,
kansassa kasuavassa
tuon lylösi lykkijästä
kalhun kannan potkijaista."
Viinen selkähän sitaisi,
olallensa uuen jousen,
sauvan survaisi käehen;
läksi lylöni lykkimähän,
kalhun kannan potkimahan.
Itse tuon sanoiksi virkki:
"Eip' on ilmalla Jumalan,
tänän taivon kannen alla
löytyne sitämetsässä
jalan neljän juoksevata,
kut' ei nälläylläetä
kaunihisti kannateta
kalhuilla Kalevan poian,
liukoimilla Lemminkäsen."
Pätyi hiiet kuulemassa,
juuttahat täyhänässä
Hiiet hirveärakenti,
juuttahat poroa laati:
pään panevi pökkelöstä
sarvet raian haarukasta,
jalat rannan raippasista,
sääret suolta seipähistä
selän aian aiaksesta,
suonet kuivista kuloista,
silmiä lammin pulpukoista,
korvat lammin lumpehista,
ketun kuusen koskuesta,
muun lihan lahosta puusta.
Hiisi neuvoi hirveänsä
porollensa suin puheli:
"Nyt sie juokse, hiitten hirvi,
jalkoa, jalo tevana,
poron poikimasijoille,
Lapin lasten tanterille!
Hiihäähikehen miestä
Lemminkästäliiatenki!"

Siitäjuoksi hiitten hirvi,
poropeura poimetteli
Pohjan aittojen alatse,
Lapin lasten tanteritse:
potkaisi koasta korvon,
kaatoi kattilat tulelta,
lihat tuhkahan tuherti,
liemet lieteheh levitti.
Nousi melkoinen meteli
Lapin lasten tanterilla:
Lapin koirat haukkumahan,
Lapin lapset itkemähän,
Lapin naiset nauramahan,
muu väki murajamahan!
Itse lieto Lemminkänen
ain' oli hirven hiihännässä
Hiihti soita, hiihti maita,
hiihti aukkoja ahoja:
tuli suihki suksiloista,
savu sauvojen nenistä
eikä nänyt hirveänsä
eip' on nänyt eikä kuullut.
Liukui linnat, liukui lannat,
liukui maat meren-takaiset;
hiihti kaikki Hien korvet,
kaikki Kalman kankahatki,
hiihti Surman suun e'etse,
Kalman kartanon peräse.
Surma jo suutansa avavi,
Kalma päätäkallistavi
ottoaksensa urosta,
nielläksensä Lemminkästä
ei tarkoin tavannutkana,
ennätänyt ensinkänä
Viel' oli liuska liukumatta,
korven kolkka koskematta
Pohjan pitkästäperästä
Lapin maassa laukeassa.
Läksi senki liukumahan,
korven kolkan koskemahan.
Niin perille päästessäsä
kuuli melkoisen metelin
Pohjan pitkästäperästä
Lapin lasten tanterilta:
kuuli koirat haukkuvaksi,
Lapin lapset itkevaksi,
Lapin naiset nauravaksi,
muun Lapin murajavaksi.
Siitälieto Lemminkänen
heti tuonne hiihtänähän
koiran haukuntasijoille,
Lapin lasten tanterille.
Sanoi sinne saatuansa,

tutkaeli tultuansa:

"Mitätälänaiset nauroi,
naiset nauroi, lapset itki,
väki vanha vaikeroitsi,
kuta haukkui hallikoirat?"

"Sitätälänaiset nauroi,
naiset nauroi, lapset itki,
väki vanha vaikerteli,
sitähaukkui hallikoirat:
juoksi tästähiitten hirvi,
silosorkka sorkutteli;
potkaisi koasta korvon,
kaatoi kattilat tulelta,
selin keitot keikahutti,
vellit lieteheh levitti."

Siitäveitikkäverevä
tuo on lieto Lemminkänen,
lykkäsi lyllyn lumelle,
kuni kyyn kulon-alaisen,
solahutti suopetäjän,
kuni käämehen elävän;
itse virkki vierressänsä
sanoi sauvakäteheltä

"Mi lienee Lapissa miestä
kaikki hirven kannantahan;
mi lienee Lapissa naista,
kaikki kattilan pesohon;
mi lienee Lapissa lasta,
kaikki lastun poimintahan;
mi Lapilla kattilaa,
kaikki hirven keitänhän!"

Kiinnistihe, jännistihe,
potkaisihe, ponnistihe.
Ensi kerran potkaisihe
silmän siintämätömähän,
kerran toisen kuopaisihe
korvan kuulemattomahan,
kolmannen kohenteleikse
lautasille hiitten hirven.

Otti vaajan vaahterisen,
raksin koivuisen rapasi,
jolla kytki hiitten hirven
tarhan tammisen sisähän:

"Siinäseiso, hiitten hirvi,
poropeura, poimettele!"

Selkeäsilittelevi,
taljoa taputtelevi:

"Oisi tuossa ollakseni,
sopisipa maatakseni
nuoren neitosen keralla,
kanssa kasvavan kanasen!"

Siitäkiihtyi Hiien hirvi,
poropeura potkimahan,

itse virkki, noin sanovi:
"Lempo saakohon sinulle
nuorin nei'in maataksesi,
tyttäin elelläksesi!"
Ponnistihe, jännistihe:
raksin koivuisen revitti,
rikkoi vaajan vaahterisen,
tarhan tammisen hajotti.
Siitä sai samoamahan,
läksi hirvi hippomahan,
vasten soita, vasten maita,
vasten varvikkomäkeä
silmän siintämätöihin,
korvan kuulemattomihin.
Siinä veitikkä verevä
jopa suuttui jotta syäntyi,
kovin suuttui ja vihostui.
Hiihti hirveäjäestä
niin kun kerran potkaisevi,
lysmäti lyly lävestä
sortui suksi päkähstä
kalhu taittui kannan tiestä
keihä kenkimäsjoilta,
sauva somman suoverosta.
Itse juoksi Hiihen hirvi,
jottei päänä näkynnä
Siinä lieto Lemminkänen
alla pän, pahoilla mielin
kalujansa katselevi.
Itse tuon sanoiksi virkki:
"Elkötön sinäikä nä
menkötoinen miehiänme
uhalla metsän ajohon,
Hiihen hirven hiihättähän,
kuin menin minä poloinen!
Hävitin hyvä sivakat,
sauvan kaunihin kaotin,
kiihkeimmän keihojani!"

Neljästoista runo

Siitä lieto Lemminkänen
arveli, ajattelihe,
kulle syyllle sylveäsi,
kulle laskisi laulle:
heittäisikö Hiihen hirvet,
itse kulkisi kotihin,
vai vielä yritteleisi,
hiihteleisi hiljallehen
mieliksi metsän emännän,

salon impien iloksi.
Sanovi sanalla tuolla,
lausui tuolla lausehella:
"Oi Ukko, ylijumala
tahi taatto taivahinen!
Tee nyt mulle suorat sukset,
kepeäset kalhuttimet,
joilla hiihteähivitä
poikki soien, poikki maien,
hiihän kohti Hien maita,
poikki Pohjan kankahista
Hien hirven käytäille,
poropeuran polkemille!
"Lähen nyt miehistämetsäle,
urohista ulkotölle
Tapiolan tietämyden,
Tapion talojen kautta.
Terve, vuoret, terve, vaarat,
terve, kuusikot kumeat,
terve, haavikot haleat,
terve, tervehtytäänne!
"Miesty, metsä kostu, korpi,
taivu, ainoinen Tapio!
Saata miestäsaarekselle,
sille kummulle kuleta,
jost' on saalis saatavana,
erän toimi tuotavana!
"Nyyrikki, Tapion poika,
mies puhas, punakypä
Veistäpilkut pitkin maita,
rastit vaaroihin rakenna,
jotta tunnen, tuhma, käy
äkkiouto, tien osoan
etsiessäni ereä
antia anellessani!
"Mielikki, metsän emäntä
puhas muori, muoto kaunis!
Pane kulta kulkemahan,
hopea vaeltamahan
miehen etsivän etehen,
anelijan askelille!
"Ota kultaiset avaimet
renkahalta reieltäsi,
aukaise Tapion aitta,
metsän linna liikahuta
minun pyytöpävinäni,
eräetso-aikoinani!
"Kunp' on et kehanne itse,
niin on pistäpiikojasi,
pane palkkalaisiasi,
käske käskyn kuulijoita!
Et emäntälienekänä
jos et piikoa pitäne,

sata piikoa pitäe,
tuhat käskyn kuulijata,
karjan kaiken kaitsijata,
viitsijäviljan kaiken.
"Metsän piika pikkarainen,
simasuu Tapion neiti!
Soitellos metinen pilli,
simapilli piiperoita
korvallen ehon emännän,
mieluisan metsän emännän,
jotta kuulisi väehen,
nousisi makoamasta,
kun ei kuule kumminkana,
ei hava'a harvoinkana,
vaikka ainoisin anelen,
kielen kullan kuikuttelen!"
Siinälieto Lemminkänen
ajan kaiken annitoinna
hiihti soita, hiihti maita,
hiihti korpia kovia,
Jumalan sysimäkiä
Hiiien hiilikankahia.
Hiihti päivän, hiihti toisen.
Jo päivänkolmantena
meni suurelle mäelle,
nousi suurelle kivelle,
loi silmänsäluotehesen,
poikki soien pohjosehen:
Tapion talot näkyivä,
ukset kulta kuumottivat
poikki suosta, pohjosesta,
alta vaaran, varvikosta.
Tuop' on lieto Lemminkänen
heti luoksi luontelihe,
lähelle lähentelihe,
alle ikkunan Tapion.
Kuuristihe katsomahan
kuuennesta ikkunasta:
sielläantajat asuivat
ja viruivat viljan eukot
aivan arkivaattehissa,
ryysyissäryvennehissä
Sanoi lieto Lemminkänen:
"Mintähen, metsän emäntä
asut arkivaattehissa,
riihiryysyissärypeä,
kovin musta muo'oltasi,
katsannaltasi kamala,
ilkeäimertimiltä
rungolta ruman näkönen?
"Kun ennen kävin metsässä
kolm' oli linnoa metsässä
yksi puinen, toinen luinen,

kolmansi kivinen linna;
kuus' oli kultaikkunoa
kunki linnan kulmanteella.
Katsahin sisähän noista
seinän alla seistessäni:
Tapion talon isäntä
Tapion talon emäntä
Tellervo, Tapion neiti,
kanssa muu Tapion kansa,
kaikki kullassa kuhisi,
hopeassa horjeksihe.
Itsensä metsän emännän,
ehtoisan metsän emännän,
kät oli kullankäähissä
sormet kullansormuksissa,
pääkullanpäinehissä
tukat kullansuortuvissa,
korvat kullankoltuskoissa,
kaula helmissähyvissä
"Oi mielu metsän emäntä
Metsolan metinen muori!
Heitäpoies heinäkengä,
kaskivirsusi karista,
riisu riihiryökäehet,
arkipaitasi alenna!
Lyde lykkyvaattehisin,
antipaitoihin paneite
minun metsipävinäni,
eränetso-aikoinani!
Ikääminun tulevi,
ikäätulettelevi
täätyhjäoolia,
ajan kaiken annituutta,
kun et anna aioinkana,
harvoinkana hoivauta.
Ikääliltoin ilta,
pitkäväsäalhitoin.
"Metsän ukko halliparta,
havuhattu, naavaturkki!
Pane nyt metsä palttinoihin,
salot verkahan vetäse,
haavat kaikki haljakkoihin,
lepä lempivaattehisin!
Hope'ihin hongat laita,
kuuset kultihin rakenna,
vanhat hongat vaskivölle,
petjä hopeavölle,
koivut kultakukkasihin,
kannot kultakalkkaroihin!
Pane, kuin' on muinaiselta,
parempina pävinäsi:
kuuna paistoi kuusen oksat,
päväpetjän latvat,

metsähaiskahti me'elle,
simalle salo sininen,
ahovieret viertehelle,
suovieret sulalle voille.
"Metsän tyttö mielineiti,
Tuulikki, tytär Tapion!
Aja vilja vieremille,
auke'immille ahoille!
Kun lie jäykkäjuoksullehen
eli laiska laukallehen,
ota vitsa viiakosta,
koivu korven notkelmosta,
jolla kutkutat kuvetta
sekäkaivat kainaloita!
Anna juosta joutuisasti,
vikevästi viiletellä
miehen etsivän etehen,
aina käyvän askelille!
"Kun vilja uralle saapi,
tupita uroa myden!
Pane kaksi känmentäsi
kahen puolen kaiteheksi,
jottei vilja vieprahtaisi,
tiepuolehen poikeltaisi!
Josp' on vilja vieprahtavi,
tiepuolehen poikeltavi,
tielle korvista kohenna,
saata sarvista uralle!
"Hako on tielläpoikkipuolin:
sepäsyryhän syseä
puita maalla matkallansa:
ne on katkaise kaheksi!
"Aita vastahan tulevi:
kaa'a aita kallellehen
vieltävitsasväiltä
seitsemätäseipähätä
"Joki joutuvi etehen,
puro tielle poikkipuolin:
silkki sillaksi sivalla,
punaverka portahaksi!
Saata poikki salmistaki,
vetele vesien poikki,
poikki Pohjolan joesta,
yli kosken kuohuloista!
"Tapion talon isäntä
Tapion talon emäntä
metsän ukko halliparta,
metsän kultainen kuningas!
Mimerkki, metsän emäntä
metsän armas antimuori,
siniviitta viian eukko,
punasukka suon emäntä
Tule jo kullan muuttelohon,

hopean vajehtelohon!
Minun on kullat kuun-ikuiset,
päivän-polviset hopeat,
kästen soasta käymä,
uhotellen tappelosta;
ne kuluvat kukkarossa,
tummentuvat tuhniossa,
kun ei oo kullan muuttajata,
hopean vajehtajata."
Niinp' on lieto Lemminkänen
viikon hiihteähivutti,
lauloi virret viian päässä
kolmet korven kainalossa:
miellytti metsän emännän,
itsenki metsän isännän,
ihastutti immet kaikki,
taivutti Tapion neiet.
Juoksuttivat, jou'uttivat
Hiien hirven käköstänsä
takoa Tapion vaaran,
Hiien linnan liepehiltä
miehen etsijän etehen,
sanelijan saataville.
Itse lieto Lemminkänen
jopa länsänsälähetti
Hiien hirven hartioille,
kaulalle kamelivarsan,
jottei potkinut pahasti
selkeäsilittäessä
Siitälieto Lemminkänen
itse tuon sanoiksi virkki:
"Salon herra, maan isäntä
kaunis kankahan elää
Mielikki, metsän emäntä
metsän armas antimuori!
Tule nyt kullat ottamahan,
hopeat valitsemahan!
Pane maalle palttinasi,
lempiiniinasi levitä
alle kullan kuumottavan,
alle huotavan hopean,
tuon on maahan tippumatta,
rikkoihin rivestymätä"
Läksi siitä Pohjolahan;
sanoi tuonne tultuansa:
"Jo nyt hiihin Hiien hirven
Hiien peltojen periltä
Anna, akka, tyttösi,
mulle nuorta morsianta!"
Louhi, Pohjolan emäntä
tuop' on tuohon vastaeli:
"sken annan tyttäeni
sekänuoren morsiamen,

kun sa suistat suuren ruunan,
Hiien ruskean hevosen,
Hiien varsan vaahtileuan
Hiien nurmien periltä"
Silloin lieto Lemminkänen
otti kultaohjaksensa,
hopeisen marhaminnan;
lätevi hevon hakuhun,
kuloharjan kuuntelohon
Hiien nurmien periltä
Astua taputtelevi,
kääkulleroittelevi
vihannalle vainiolle,
pyhän pellon pientarelle.
Sielläetsivi hevosta,
kulokasta kuuntelevi
suvikunnan suitset vyölä
varsan valjahat olalla.
Etsi päivän, etsi toisen,
niin päiväkolmantena
nousi suurelle mäelle,
kiipesi kiven selälle;
iski silmänsäitähän,
käänti päätäpäivän alle:
näki hiekalla hevosen,
kuloharkan kuusikolla;
senpätukka tulta tuiski,
harja suihkivi savua.
Niin sanovi Lemminkänen:
"Oi Ukko ylijumala,
Ukko, pilvien pitää
hattarojen hallitsija!
Taivas auoksi avaos,
ilma kaikki ikkunoiksi!
Sa'a rautaiset rakehet,
laske jäset jähyttimekset
harjalle hyvän hevosen,
Hiien laukin lautasille!"
Tuo Ukko, ylinen luoja,
pilven-päällinen jumala,
ilman riehoiksi revitti,
taivon kannen kahtaloksi;
satoi hyytä satoi jää
satoi rauaista rietta,
pienemmä hevosen päätä
pääihmisen isommat,
harjalle hyvän hevosen,
Hiien laukin lautasille.
Siitälieto Lemminkänen
kävi luota katsomahan,
likeltätähymähän.
Itse tuon sanoiksi virkki:
"Hiitolan hyvähevonen,

vuoren varsa vaahtileuka!
Tuo nyt kultaturpoasi,
pistä pääsi hopea
kultaisihin koltuskoihin,
hope'isiin helyihin!
En sua pahoin pitäne,
aivan anke'in ajane:
ajan tietäpikkuruisen,
matkoa ani vähäsen,
tuonne Pohjolan tuville,
ankaran anopin luoksi.
Minkäsiimalla sivallan
eli vitsalla vetelen,
senpäsilkilläsivallan,
veran äällävetelen."
Hiien ruskea hevonen,
Hiien varsa vaahtileuka
tunki kultaturpoansa,
pisti pänsä hopea
kultaisihin koltuskoihin,
hope'isiin helyihin.
Niinpälieto Lemminkänen
jopa suisti suuren ruunan,
pisti suitset kullan suuhun,
pätsensä hopean pähän;
hyppäsi hyvän selälle,
Hiien laukin lautasille.
Veti virkkua vitsalla,
paiskasi pajun vesalla.
Ajoi matkoa vähäsen,
tuuritteli tunturia
pohjoispuolelle mäkeä
lumivaaran kukkuroa:
tuli Pohjolan tuville.
Meni pirttihin pihalta,
sanoi tuonne tultuansa,
Pohjolahan päästyänsä
"Jopa suistin suuren ruunan,
Hiien varsan valjastelin
vihannalta vainiolta,
pyhän pellon pientarelta,
sekähiihin Hiien hirven
Hiien peltojen periltä
Anna jo, akka, tyttösi,
mulle nuorta morsianta!"
Louhi, Pohjolan emäntä
häpätuon sanoiksi virkki:
"Sken annan tyttäeni
sekänuoren morsiamen,
kun ammut joutsenen joesta,
virrasta vihannan linnun,
Tuonen mustasta joesta,
pyhän virran pyötehestä

yhelläyrittämlä
yhen nuolen nostamalta."
Siitälieto Lemminkänen,
tuo on kaunis Kaukomieli,
läksi joutsenen joruhun,
pitkäkaulan katselohon
Tuonen mustasta joesta,
Manalan alantehesta.
Astua lykyttelevi,
kääkäkähyttelevi
tuonne Tuonelan joelle,
pyhän virran pyötehelle,
jalo jousi olkapäällä
viini nuolia selässä
Märkähattu karjanpaimen,
ukko Pohjolan sokea,
tuop' on Tuonelan joella,
pyhän virran pyötehellä
katselevi, kääntelevi
tulevaksi Lemminkästä
Jo päivänmuutamana
näki lieto Lemminkäsen
saavaksi, läheneväksi
tuonne Tuonelan joelle,
vierehen vihaisen kosken,
pyhän virran pyötehelle.
Vesikyyn ve'estänosti,
umpiputken lainehista,
syöksi miehen syämen kautta,
läpi maksan Lemminkäsen,
kautta kainalon vasemman
oikeahan olkapäähän.
Jopa lieto Lemminkänen
tunsi koskevan kovasti.
Sanan virkkoi, noin nimesi:
"Sen mätein pahinta työtä
kun en muistanut kysyä
emoltani, kantajalta,
kaiketi sanaista kaksi,
kovin äjä kun on kolme,
miten olla, kuin eleä
nähäpävinäpahoina:
en tieävesun vikoja,
umpiputken ailuhia.
"Oi emoni, kantajani,
vaivan nähnyt vaalijani!
Tietäsitkö tuntisitko,
miss' on poikasi poloinen,
tokipa rientäen tulisit,
avukseni ennätäsit;
päättäsit pojan poloisen
tätätieltäkuolemasta,
nuorena nukahtamasta,

verevänävieremästä"
SiitäPohjolan sokea
mäkähattu karjanpaimen
syöksi lieto Lemminkäsen,
kaotti Kalevan poian
Tuonen mustahan jokehen,
pahimpahan pyötehesen.
Meni lieto Lemminkänen,
meni koskessa kolisten,
mydä^äirrassa vilisten
tuonne Tuonelan tuville.
Tuo verinen Tuonen poika
iski miestämiekillänsä,
kavahutti kalvällänsä.
Lö on kerran leimahutti
miehen viieksi muruksi,
kaheksaksi kappaleksi;
heitti Tuonelan jokehen,
Manalan alusvesille:
"Viru siinäse ikäsi
jousinesi, nuolinesi!
Ammu joutsenet joelta,
vesilinnut viertehiltä"
Se oli loppu Lemminkäsen,
kuolo ankaran kosijan
Tuonen mustassa joessa,
Manalan alanteheassa.

Viidestoista runo

~iti lieto Lemminkäsen
aina koissa arvelevi:
"Minne on saanut Lemminkänen,
kunne Kaukoni kaonnut,
kun ei kuulu jo tulevan
matkoiltansa maailmassa?"
Ei tieäemo poloinen
eikäkantaja katala,
missäliikkuvi lihansa,
vierevi oma verensä
kävikökäpymäkeä
kanervaista kangasmaata,
vai meni meren selälä
lakkipällälainehilla,
vaiko suuressa soassa,
kapinassa kauheassa,
joss' on verta sää^äivarsi,
polven korkeus punaista.
Kyllikki, korea nainen,
katseleikse, kää^äteleikse

koissa lieto Lemminkäsen,
Kaukomielen kartanossa.
Katsoi illalla sukoa,
huomenella harjoansa;
niin päivämuutamana,
huomenna moniahana
jo veri suasta vuoti,
hurme harjasta norahti.
Kyllikki, korea nainen,
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Jo nyt on mennyt mies minulta,
kaunis Kaukoni kaonnut
matkoille majattomille,
teille tietämätönille:
veri jo vuotavi suasta,
hurme harjasta noruvi!"
Siitääti Lemminkäsen
itse katsovi sukoa;
itse itkulle apeatui:
"Voi, poloisen, päviäni,
angervoisen, aikojani!
Jo nyt on poikani, poloisen,
jopa, laiton, lapsueni
saanut päville pahoille!
Tuho on poikoa päästä
hukka lieto Lemminkästä
jo suka verin valuvi,
harja hurmehin noruvi!"
Kourin helmansa kokosi,
käivarsin vaattehensa.
Pian juoksi matkan pitkän,
sekäjuoksi jotta joutui:
mäet mäkyi mennessänsä
norot nousi, vaarat vaipui,
ylhäset maat aleni,
alahaiset maat yleni.
Tuli Pohjolan tuville.
Kysytteli poikoansa,
kysytteli, lausutteli:
"Oi sie Pohjolan emäntä
Kunne saatoit Lemminkäsen,
minne poikani menetit?"
Louhi, Pohjolan emäntä
tuop' on tuohon vastaeli:
"Enpätieäpoikoasi,
kunne kulki ja katosi.
Istutin oron rekehen,
korjahan kovan tulisen;
oisko uhkahun uponnut,
meren jääle jähmettynyt
vai saanut sutosen suuhun,
karhun kauhean kitahan?"
Sanoi äti Lemminkäsen:

"Jo vainen valehtelitki!
Susi ei syöminun sukua,
karhu ei kaa'a Lemminkästä
sormin sortavi sutokset,
käin karhut kaatelevi.
Kunp' on et sanone tuota,
kunne saatoit Lemminkäsen,
rikon uksen uuen riihen,
taitan sampuen sarahat."
Sanoi Pohjolan emäntä
"Sydin miehen syöneheksi,
juotin miehen juoneheksi,
apatin alanenäksi;
istutin venon perähän,
laitoin kosket laskemahan.
Enkätuota tunnekana,
kunne sai katala raukka,
koskihinko kuohuvihin,
virtoihin vipajavihin."
Sanoi äti Lemminkäsen:
"Jo vainen valehtelitki!
Sano tarkkoja tosia,
valehia viimeisiä
kunne saatoit Lemminkäsen,
kaotit kalevalaisen,
taikka surmasi tulevi,
kuolemasi kohtoavi!"
Sanoi Pohjolan emäntä
"Jospa jo sanon toenki:
panin hirvet hiihtämähän,
jalopeurat jaksamahan,
ruunat suuret suistamahan,
varsat valjastuttamahan;
laitoin joutsenen hakuhun,
pyhän linnun pyytäähän.
Nyt en tuota tunnekana,
mi on tullunna tuhoksi,
esteheksi ennätänä
kun ei kuulu jo tulevan
morsianta pyytämähän,
tyttöäanelemahan."
Emo etsi eksynyttä
kaonnutta kaipoavi.
Juoksi suuret suot sutena,
kulki korvet kontiona,
ve'et saukkona samosi,
maat käveli mauriaisna,
neuliaisna niemen reunat,
jäniksenäjäven rannat.
Kivet syrjähän sytäsi,
kannot käänti kallellehen,
risut siirti tien sivuhun,
haot potki portahiksi.

Viikon etsi eksynyttä
viikon etsi, eipälöyä
Kysyi puilta poikoansa,
kaipasi kaonnuttansa.

Puu puheli, honka huokui,
tammi taiten vastaeli:

"On huolta itsestäni
huolimatta poiastasi,
kun olen koville luotu,
pantu päville pahoille:
pinopuiksi pilkkumahan,
haloiksi hakattamahan,
riutumahan riihipuiksi,
kaskipuiksi kaatumahan."

Viikon etsi eksynyttä
viikon etsi eikälöyä

Tiehyt vastahan tulevi;
niin tielle kumarteleikse:

"Oi tiehyt, Jumalan luoma!

Etkönänyt poikoani,
kullaista omenatani,
hope'ista sauvoani?"

Tiehyt taiten vastaeli
sekälausui ja pakisi:

"On huolta itsestäni
huolimatta poiastasi,
kun olen koville luotu,
pantu päville pahoille:
joka koiran juostavaksi,
ratsahan ajeltavaksi,
kovan kengän käytäväksi,
kannan karskuteltavaksi."

Viikon etsi eksynyttä
viikon etsi, eipälöyä

Kuuhut vastahan tulevi;
niin kuulle kumarteleikse:

"Kuu kulta, Jumalan luoma!

Etkönänyt poikoani,
kullaista omenatani,
hope'ista sauvoani?"

Tuo kuuhut, Jumalan luoma,
taiten kyllävastaeli:

"On huolta itsestäni
huolimatta poiastasi,
kun olen koville luotu,
pantu päville pahoille:
yksin ötäkulkemahan,
pakkasella paistamahan,
talvet tarkoin valvomahan,
kesäksi katoamahan."

Viikon etsi eksynyttä
viikon etsi eikälöyä

Pävyt vastahan tulevi;

päiväle kumarteleikse:

"Oi pävyt, Jumalan luoma!

Etkönänyt poikoani,
kullaista omenatani,
hope'ista sauvoani?"

Jopa pävyt jonki tiesi,
arvaeli aurinkoinen:

"Jo on poikasi, poloisen,
kaotettu, kuoletettu
Tuonen mustahan jokehen,
Manalan ikivetehen:

mennyt koskia kolisten,
mydävirtoja vilisten
tuonne Tuonelan perille,
Manalan alantehille."

Siitääti Lemminkäsen
itse itkulle hyräytyi.

Meni seppojen pajahan:

"Oi sie seppo Ilmarinen!

Taoit ennen, taoit eilen,
taopa tänäki pänä

Varta vaskinen harava,
piitäpiihin rautaisihin;
piit tao satoa syltä
varsi viittävalmistellos!"

Se on seppo Ilmarinen,
takoja iän-ikuinen,
vartti vaskisen haravan,
piitti piillärautaisilla;
piit takoi satoa syltä
varren viittävalmisteli.

Itse äti Lemminkäsen
saapi rautaisen haravan,
lenti Tuonelan joelle.

Päveärukoelevi:

"Oi pävyt, Jumalan luoma,
luoma Luojan valkeamme!

Paista hetki heltehesti,
toinen himmesti hiosta,
kolmansa koko terätä
nukuttele nuiva kansa,
väyäväki Manalan,

Tuonen valta vaivuttele!"

Tuo pävyt, Jumalan luoma,
luoma Luojan aurinkoinen,
lenti koivun konkelolle,
lepän lengolle lehahti.

Paistoi hetken heltehesti,
toisen himmesti hiosti,
kolmannen koko terätä
nukutteli nuivan joukon,
väytti väen Manalan,
nuoret miehet miekoillehen,

vanhat vasten sauvojansa,
keski-iän keihäille.
Siitälenti lepsahutti
päle taivahan tasaisen
entisellensäisijalle,
majallensa muinaiselle.
Siitäti Lemminkäsen
otti rautaisen haravan;
haravoipi poikoansa
koskesta kohisevasta,
virrasta vilisevästä
Haravoipi eikälöyä
Siitäsiirtihen alemma:
meni mydänsämerehen,
sukkarihmosta sulahan,
vydäöstäveen sisähän.
Haravoipi poikoansa
pitkin Tuonelan jokea,
vetelevi vastavirran.
Veti kerran, tuosta toisen:
saapi paian poikoansa,
paian mieliksi pahoiksi;
veti vieläkerran toisen:
sai sukat, hatun tapasi,
sukat suureksi suruksi,
hatun mieliharmiksensa.
Astui siitäkin alemma,
Manalan alantehelle.
Veti kerran pitkin vettä
kerran toisen poikki vettä
kolmannen vitahan vettä
Kerrallapa kolmannella
elotukku sai etehen
haravahan rautaisehen.
Elotukku ei se ollut:
olipa lieto Lemminkänen,
itse kaunis Kaukomieli,
puuttunut haravan piihin
sormesta nimettönästä
vasemmasta varpahasta.
Nousi lieto Lemminkänen,
kohosi Kalevan poika
haravassa vaskisessa
päle selvien vesien;
vaan oli pikkuista vajalla:
yhtäkätä puolta päätä
paljo muita muskuloita,
siihen henkeälisäksi.
Emo tuossa arvelevi,
itse itkien sanovi:
"Vieläkötästä mies tulisi,
uros uusi toimeaisi?"
Pätyi korppi kuulemahan.

Tuop' on tuohon vastoavi:
"Ei ole miestämenneheissä
eikätuiki tullehessa:
jo silt' on siika silmä syönyt,
hauki hartiat halaisnut.
Sie päästämeherehen miestä
työnä Tuonelan jokehen!
Ehkäturskaksi tulisi,
valahaksi vahvistuisi."
Tuop' on äti Lemminkäsen
eipätyönäpoikoansa.
Vetelevi vielä kerran
haravalla vaskisella
pitkin Tuonelan jokea,
sekäpitkin jotta poikki:
saapi kätä saapi pää
saapi puolen selkäuuta,
toisen puolen kylkiluuta,
monta muuta muskulata.
Niistäpoikoa rakenti,
laati lieto Lemminkästä
Liitteli lihat lihoihin,
luut on luihin luikahutti,
jäsenet jäsenihinsä
suonet suonten sortumihin.
Itse suonia siteli,
pätäsuonten solmieli,
suonilankoa lukevi
sanoen sanalla tuolla:
"Sorea on suonten vaimo
Suonetar, sorea vaimo,
soma suonten kehreää
sorealla kehrinpuulla,
vaskisella vättinälä
rautaisella rattahalla!
Tule tänne tarvittaissa,
käy tänne kutsuttaessa,
suonisykkyräsyylissä
kalvokäsi kainalossa
suonia sitelemään,
pätäsuonten solmimahan
haavoissa halennehissa,
rei'issärevennehissä
"Kun ei tuosta kyllin liene,
onp' on impi ilman päällä
venehellävaskisella,
purrella punaperälä
Tule, impi, ilman päätä
neiti, taivahan navalta!
Soua suonista venettä
jäsenistäjäkyttele,
soua luun lomiamyden,
jäsenten rakoja myden!

"Sijallensa suonet laita,
asemellensa aseta:
suutatusten suuret suonet,
valtasuonet vastatusten,
limitysten liutasuonet,
pienet suonet pääsytysten!

"Siit' ota utuinen neula,
sulkuniitti neulan päässä
Ompele utuisin neuloin,
tinaneuloin tikkaele,
pätäsuonten solmiele,
silkkinauhoilla sitele!

"Kun ei tuosta kylläliene
itse ilmoinen jumala,
valjastele varsojasi,
rakentele ratsujasi!

Aja kirjakorjinesi
läpi luun, läpi jäsenen,
läpi liikkumalihojen,
läpi suonten soljuvaisten!
Liitäluu lihoa myden,
suoni suonon päämyden,
luo hopea luun lomahan,
kulta suonon sortumahan!

"Mist' on kalvo katkennunna,
siihen kalvo kasvattale,
mistäsuonta sortununna,
siihen suonta solmiele,
kusta verta veihlähännä
siihen verta vierettele;
kusta luu luhoksi mennyt,
siihen luuta luikahuta,
kusta liikkunna lihoa,
siihen liittele lihoa,
sijallensa siunaele,
asemellensa aseta:
luu luuhun, liha liha'an,
jäsenet jäsenihinsä"

Sillääti Lemminkäsen
loi miehen, uron sukese
entisillehen eloille,
muinaisille muo'oillensa.
Sai suonet lukeneheksi,
pää suonten si'elleheksi,
ei miestäsanalliseksi,
lasta lausehelliseksi.

Siitätuon sanoiksi virkki,
itse lausui, noin nimesi:
"Mistänyt voie saatanehe,
simatilkka tuotanehe,
jolla voian voipunutta,
pahoin-tullutta parannan,
jotta mies sanoille saisi,

vieräntäsi virsillehen?
"Mehiläinen, meidän lintu,
metsän kukkien kuningas!
Lähene nyt mettäntuottamahan,
simoa tavoittamahan
mieluisasta Metsolasta,
tarkasta Tapiolasta,
monen kukkasen kuvusta,
monen heinän helpehestä
kipehille voitehiksi,
pahoille parantehiksi!"
Mehiläinen, liukas lintu,
jopa lenti löyhäytti
mieluisahan Metsolahan,
tarkkahan Tapiolahan.
Nokki kukkia keolta,
keitti mettäkielellänsä
kuuen kukkasen nenästä
sa'an heinän helpehestä
Niin tulla tuhuttelevi,
käykääntötelevi,
kaikki siipensäsimassa,
sulkansa sulassa meessä
Itse äiti Lemminkäsen
otti noita voitehia,
niillävoiti voipunutta,
pahoin-tullutta paranti:
ei tullut apua noista,
saanut miehelle sanoja.
Siitätuon sanoiksi virkki:
"Mehiläinen, lintuseni!
Lennätuonne toisialle,
ylitse meren yheksän
saarehen selälisehen,
metisehen manterehehen,
Tuurin uutehen tupahan,
Palvoisen laettomahan!
Siell' on mettämieluhista,
siellävoietta hyveä
joka suonihin sopivi,
jäsenihin kelpoavi.
Tuop' on niitävoitehia,
kanna niitakatsehia
vian päälle pannakseni,
vammoille valellakseni!"
Mehiläinen, mies kepeä
taasen lenti liihytteli
ylitse meren yheksän,
meri-puolen kymmenettä
Lenti päivän, lenti toisen,
lenti kohta kolmannenki,
ruokosella istumatta,
lehelläleväntänätä

saarehen selälisehen,
metisehen manterehehen,
korvalle tulisen kosken,
pyhän virran pyötehelle.
Siellämettäkeitettiin,
rasvoja rakennettiin,
pikkuisissa pottiloissa,
kaunoisissa kattiloissa,
peukalon mahuttavissa,
sormenpäin sovittavissa.
Mehiläinen, mies kepeä
saip' on niitävoitehia.
Vähän aikoa kuluvi,
pikkuisen pirahtelevi:
jo tulla turahtelevi,
saa'a saaveroittelevi,
kuusi kuppia sylissä
seitsemän selän takana,
ne on täynnävoitehia,
täynnärasvoja hyviä
Itse äti Lemminkäsen
voiti noilla voitehilla,
yheksillävoitehilla,
kaheksilla katsehilla:
ei vieläapua saanut,
tok' ei tuostana tavannut.
Niin sanoi sanalla tuolla,
lausui tuolla lausehella:
"Mehiläinen, ilman lintu!
Lennätuonne kolmas kerta
ylhäksi taivosehen,
päälle taivosen yheksän!
Siell' on viljalta simoa,
siellämettämielin määrin,
joilla ennen Luoja loitsi,
puheli puhas Jumala,
voiti Luoja lapsiansa
pahan vallan vammaksissa.
Kasta siipesi simassa,
sulkasi sulassa meessä
tuo simoa siivessäsi,
kanna mettäkaapussasi
kipehille voitehiksi,
vammoille valantehiksi!"
Mehiläinen, mielilintu,
hänpätuon sanoiksi saatti:
"Mitenkämäsinnepäsen,
minämies vähäkinen!"
"Hyväön sinne päästäksesi,
kaunis kaapsahellaksesi:
yli kuun, alatse päivän,
toivon tähtien väitse.
Lennä päivän löhyttelet

kuutamaisen kulmaluille,
siitätoisen siuottelet
otavaisen olkapälle,
kolmannen kohotteleihat
seitsentähntisen seläle;
siit' on matkoa palanen,
pikkarainen piiramata
perille pyhän Jumalan,
asunnoille autuahan."
Mehilänen maasta nousi,
simasiipi mätähätä
jopa lenti löyhytteli,
pienin siivin siuotteli.
Lenti kuun keheämyden,
pävan pämmettäsamosi,
otavaisten olkapätse,
seitsentähtyten selitse:
lenti Luojan kellarihin,
kamarihin kaikkivallan.
Siellävoietta tehään,
rasvoja rakennetahan
hope'isissa paoissa,
kultaisissa kattiloissa:
mettäkiehui keskimaissa,
lαιοilla suloa voita,
simoa suvinenässä
päässäpohja rasvasia.
Mehilänen, ilman lintu,
sai siitäsimoja kyllin,
metosia mielin määrin.
Oli aikoa vähänen:
jo tulla tuhuttelevi,
saa'a käähyttelevi
sata sarvea sylissä
tuhat muuta muhurata;
missämettä kussa vettä
kussa voietta parasta.
Siitääti Lemminkäsen
otti suuhunsa omahan,
noita koitti kielellänsä
hyvin maistoi mielellänsä
"Nämä on niitävoitehia,
kaikkivallan katsehia,
joillapa Jumala voiti,
Luoja vammoja valeli."
Siitävoiti voipunutta,
pahoin-tullutta paranti.
Voiti luun lomiamyden,
jäsenten rakoja myden,
voiti alta, voiti päätä
kerran keskeäsivalti.
Siitätuon sanoiksi virkki,
itse lausui ja pakisi:

"Nouse pois makoamasta,
ylene uneksimasta
näلتäpaikoilta pahoilta,
kovan onnen vuotehelta!"
Nousi mies makoamasta,
heräsi uneksimasta.

Jop' on saattavi sanoa,
itse kielin kertoella:

"Viikon, utra, uinaelin,
kauan, malkio, makasin!
Makasin unen makean,
sikeäsen siuvattelin."

Sanoi äti Lemminkäsen,
itse lausui ja pakisi:

"Oisit maannut kauemminki,
vieläviikoman venynyt
ilman ätittäpahatta,
katalatta kantajatta.

"Sano nyt, poikani poloinen,
kerro korvin kuullakseni:
mi sinun Manalle saattoi,
työhti Tuonelan jokehen?"

Sanoi lieto Lemminkänen,
vastaeli ätillensä

"Mäkähattu karjanpaimen,
Untamolän umpisilmä
se minun Manalle saattoi,
työhti Tuonelan jokehen.

Vesikyyn ve'estänosti,
lapokyyn on lainehesta
vasten vaivaista minua;
enkätuota tiennytkänä
en tiennyt vesun vihoa,
umpiputken ailuhia."

Sanoi äti Lemminkäsen:

"Voipa miestämieletöntä
Kehuit noiat noituvasi,
lappalaiset laulavasi:
et tieävesun vihoa,
umpiputken ailuhia!

Veestäön vesusen synty,
umpiputken lainehista,
allin aivoista hyvistä
meripääskyn pään sisästä
Sylki Syjää vesille,
laski laatan lainehille;
vesi sen pitkäksi venytti,
päväpaistoi pehmeäksi.

Siitätuuli tuuitteli,
ve'en henki heilutteli,
aallot rannalle ajeli,
tyrsky maalle tyyräli."
Siitääti Lemminkäsen

tuutteli tuttuansa
entisillehen eville,
muinaisille muo'oillensa,
pikkuista paremmaksiki,
ehommaksi entistänsä
Kysyi siitäpoialtansa,
jos oli mitävajoa.
Sanoi lieto Lemminkänen:
"Viel' olen äjeävajoa:
tuollapa syänykseni,
tuolla tuntoni makaapi
noissa Pohjan neitosissa,
kaunoisissa kassapässä
Homekorva Pohjan eukko
eip' on anna tyttänsä
ilman allin ampumatta,
joutsenen osoamatta
tuosta Tuonelan joesta,
pyhän virran pyötehestä"
Sanoi äti Lemminkäsen,
itse lausui ja pakisi:
"Heitäherjä joutsenesi,
anna allien asua
Tuonen mustassa joessa,
palavissa pyötehissä
Sie lähe kotiperille
kanssa ätisi katalan!
Vieläkiitäonneasi,
julkista Jumalatasi,
kun antoi avun totisen,
vielähenkihin heräti
Tuonen tieltätiettäätä
Manalan majan periltä
En minämitänävöisi,
en mitäitsestäni,
ilman armotta Jumalan,
toimetta totisen Luojan."
Siitälieto Lemminkänen
jo kohta kotia läksi
kanssa armahan emonsa,
kera valtavanhempansa.
Sinne nyt Kaukoni kaotan,
heitän lieto Lemminkäsen
virrestäni viikommaksi.
Vännän virteni väehen,
lasken laulun toisa'alle,
työnnän uuelle uralle.

Vaka vanha Vänämönen,
tietäjäin-ikuinen,
oli veistävävenoista,
uutta purtta puuhoava
nenässäutuisen niemen,
päässäaren terhenisen.
Puita puuttui purren seppä
lautoja venon tekijä
Kenpämpuuta etsimähän,
tammea tavoittamahan
Vänämöselle venoksi,
laulajalle pohjapuuksi?
Pellervoinen, pellon poika,
Sampsa poika pikkurainen,
sep' on puuta etsimähän,
tammea tavoittamahan
Vänämöselle venoksi,
laulajalle pohjapuuksi!
Käypi tietä astelevi
koillisille maailmoille.
Meni mäen, menevi toisen,
kulki kohta kolmannenki,
kirves kultainen olalla,
vaskivarsi kirvehessä
Yhtyi haapa vastahansa,
sylen kolmen korkeuinen.
Tahtoi haapoa tavata,
puia puuta kirvehellä
Haapa haastaen sanovi,
itse kielin kerkiäi:
"Mitä mies, tahot minusta,
kuta kuitenkin hala'at?"
Sampsa poika Pellervoinen,
hänpätuon sanoiksi virkki:
"Tuotapa tahon sinusta,
tuota etsin ja hala'an:
Vänämöselle venettä
laulajalle purren puuta."
Haapa haastoi kummemmasti,
sataoksainen osasi:
"Vuotava veno minusta
ja pursi putoavainen!
Minä olen ontelo tyveltä
kolmasti tänäkesänä
toukka sö syämyeni,
mato juureni makasi."
Sampsa poika Pellervoinen
siitäeistyvi etemmä
astua ajattelevi
maailmoille pohjaisille.
Tuli honka vastahansa,
sylen kuen korkeuinen.
Iski puuta kirvehellä

kolahutti kuokallansa,
kysytteli, lausutteli:
"Oisiko sinusta, honka,
Vänänöselle venoksi,
laulajalle laivapuuksi?"
Honka vastata hotaisi,
itse änehen äähti:
"Ei minusta purtta tulle,
kuuen kaaren kantajata!
Mie olen honka huolainniekka;
kolmasti tänäkesänä
korppi koikkui latvallani,
varis vaakkui oksillani."
Sampsa poika Pellervoinen
aina eistyvi etemmä
astua ajattelevi
suvisille maailmoille.
Tuli tammi vastahansa,
ympäri yheksän syltä
Kysytteli, lausutteli:
"Tulisko sinusta, tammi,
emeäerävenehen,
sotapurren pohjapuuta?"
Tammi taiten vastaeli,
osaeli puu omena:
"On vainen minussa puuta
emäksi yhen venosen,
enk' ole hoikka huolainniekka
enkäontelo sisätä
Kolmasti tänäkesänä
tänäsuurena suvena
pävyt kierti keskipuuta,
kuuhut latvalla kumotti,
kät kukkui oksillani,
linnut lehvillälepäi."
Sampsa poika Pellervoinen
otti kirvehen olalta,
iski puuta kirvehellä
tammea tasaterällä
pian taisi tammen kaata,
puun sorean sorrutella.
Ensin laski latvan poikki,
tyven tyynni halkaisevi.
Veisti siitäpohjapuita,
lautoja epäukuisin
laulajalle laivaksiksi,
Vänänöselle venoksi.
Siitävanha Vänänönen,
tietäjäin-ikuinen,
teki tieolla venettä
laati purtta laulamalla
yhen tammen taittumista,
puun murskan murenemista.

Lauloi virren: pohjan puutti,
lauloi toisen: liitti laian;
lauloi kohta kolmannenki
hankoja hakatessansa,
pätäkaaren päätellessä
liitellessänsälimiä
Kaaritettua venosen,
liitettyälaiian liitot
uupui kolmea sanaa
panemilla parraspuien,
kokkien kohentimilla,
peräpäin on päätimillä
Vaka vanha Vänämönen,
tietäjäin-ikuinen,
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Voi poloinen, päviäni!
Ei saanut veno vesille,
uusi laiva lainehille!"
Arvelee, ajattelevi,
mistäpä sanoja saisi,
loisi lempiluottehia;
pääskyjenköpälaelta,
joutsenkarjan juonen päästä
hanhilauman hartioilta?
Läksi saamahan sanoja.
Tuhoi joukon joutsenia,
harkun hanhia hävitti,
pättömästi pääkysyä
ei saanut sanoakana,
ei sanoa eikäpuolta.
Arvelee, ajattelevi:
"Tuoll' oisi sata sanaa
kesäpeuran kielen alla,
suussa valkean oravan."
Läksi saamahan sanoja,
ongelmoita ottamahan.
Pellon peuroja levitti,
oravia suuren orren:
sai siitäsanoja paljo,
ne kaikki avuttomia.
Arvelee, ajattelevi:
"Tuolta saan sa'an sanoja,
tuolta Tuonelan ko'ista,
Manalan ikimajasta."
Läksi Tuonelta sanoja,
Manalalta mahtiloita.
Astua taputtelevi;
kävi viikon vitsikkoo,
viikon toisen tuomikkoo,
kolmannen katajikkoo:
jo näkyi Manalan saari,
Tuonen kumpu kuumottavi.
Vaka vanha Vänämönen

jo huhuta huikahutti
tuossa Tuonelan joessa,
Manalan alanteheessa:
"Tuo venettä Tuonen tytti,
lauttoa, Manalan lapsi,
yli salmen saa'akseni,
joen poikki päästäkseni!"
Lyhykänen Tuonen tytti,
matala Manalan neiti,
tuo oli poukkujen pesijä
räpähien rämyttäjä
Tuonen mustassa joessa,
Manalan alusve'essä
Sanan virkkoi, noin nimesi,
itse lausui ja pakisi:
"Vene tää tuotanehe,
kuni syy sanottanehe,
mi sinun Manalle saattoi
ilman tauin tappamatta,
ottamatta oivan surman,
muun surman musertamatta."
Vaka vanha Vänämönen
sanon virkkoi, noin nimesi:
"Tuoni minun tänne tuotti,
Mana mailtani veteli."
Lyhykänen Tuonen tytti,
matala Manalan neiti,
tuonpa hän sanoiksi virkki:
"Jopa keksin kielastajan!
Kunp' on Tuoni tänne toisi,
Mana mailta siirteleisi,
Tuoni toisi tullessansa,
Manalainen matkassansa
Tuonen hattu hartioilla,
Manan kintahat käessä
Sano totta, Vänämönen:
mi sinun Manalle saattoi?"
Vaka vanha Vänämönen
jo tuossa sanoiksi virkki:
"Rauta mun Manalle saattoi,
teräs tempoi Tuonelahan."
Lyhykänen Tuonen tytti,
matala Manalan neiti,
sanon virkkoi, noin nimesi:
"Tuosta tunnen kielastajan!
Kun rauta Manalle saisi,
teräs toisi Tuonelahan,
verin vaattehet valuisi,
hurmehen hurahteleisi.
Sano totta, Vänämönen,
sano totta toinen kerta!"
Vaka vanha Vänämönen
sanon virkkoi, noin nimesi:

"Vesi sai minun Manalle,
aalto toi on Tuonelahan."
Lyhykänen Tuonen tytti,
matala Manalan neiti,
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Ymmärän valehtelijan!
Jos vesi Manalle saisi,
aalto toisi Tuonelahan,
vesin vaattehet valuisi,
helmasi herahtelesi.
Sano tarkkoja tosia:
mi sinun Manalle saattoi?"
Tuossa vanha Vänämönen
vieläkerran kielastavi:
"Tuli toi mun Tuonelahan,
valkea Manalle saattoi."
Lyhykänen Tuonen tytti,
matala Manalan neiti,
häpätuon sanoiksi virkki:
"Arvoan valehtelijan!
Jos tuli Manalle toisi,
valkeainen Tuonelahan,
oisi kutrit käventynnä
partaki pahoin palanut.
"Oi sie vanha Vänämönen!
Jos tahot venettätä
sano tarkkoja tosia,
valehia viimeisiä
mitenkätulit Manalle
ilman tauin tappamatta,
ottamatta oivan surman,
muun surman murentamatta!"
Sanoi vanha Vänämönen:
"Jos vähän valehtelinki,
kerran toisen kielastelin,
toki ma sanon toetki.
Te'in tieolla venettä
laain purtta laulamalla.
Lauloin päivän, lauloin toisen,
niin päiväläkolmannella
rikkoihe reki runoilta,
jalas taittui lausehilta:
läksin Tuonelta oroa,
Manalalta väntiää
rekosen rakentoani,
laulukorjan laatiani.
Tuopa nyt venoista tänne,
laita mulle lauttoasi
yli salmen saa'akseni,
joen poikki päästäkseni!"
Kyllä Tuonetar toruvi,
Manan neiti riitelevi:
"Oi on, hullu, hulluuttasi,

mies on, mielesi vähyyttä
Tulet syyttä Tuonelahan,
tauitta Manan majoille!
Parempi sinun olisi
palata omille maille:
äjäön tänne tullehia,
ei paljo palannehia."
Sanoi vanha Vänämönen:
"Akka tieltä kääntyköhön,
eip' on mies pahempikana,
uros untelompikana!
Tuo venettä Tuonen tytti,
lauttoa, Manalan lapsi!"
Vei venehen Tuonen tytti;
sillä vanhan Vänämösen
yli salmen saattelevi,
joen poikki pästelevi.
Itse tuon sanoiksi virkki:
"Voi sinua, Vänämönen!
Läksit surmatta Manalle,
kuolematta Tuonelahan!"
Tuonetar, hyväemäntä
Manalatar, vaimo vanha,
toip' on tuopilla olutta,
kantoi kaksikorvaisella;
itse tuon sanoiksi virkki:
"Juop' on, vanha Vänämönen!"
Vaka vanha Vänämönen
katsoi pitkin tuoppiansa:
sammakot kuti sisälä
maot laioilla lateli.
Siitä tuon sanoiksi virkki:
"En mätänne tullutkana
juomahan Manalan maljat,
Tuonen tuopit lakkimahan:
juopuvat oluen juojat,
kannun appajat katoovat."
Sanoi Tuonelan emäntä
"Oi on vanha Vänämönen!
Mitäsie tulit Manalle,
kuta Tuonelan tuville
ennen Tuonen tahtomatta,
Manan mailta kutsumatta?"
Sanoi vanha Vänämönen:
"Veistäessäni venoista,
uutta purtta puuhatessa
uuvuin kolmea sanaa
peripäpällessä
kokkoa kohottaessa.
Kun en noita saanutkana,
mailta, ilmoilta tavannut,
piti tulla Tuonelahan,
lähteä Manan majoille

saamahan sanoja noita,
ongelmoita oppimahan."
Tuopa Tuonelan emäntä
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Ei Tuoni sanoja anna,
Mana mahtia jakele!
Etkätätäpäsnenä
sinäilmoisna ikänä
kotihiisi kulkemahan,
maillesi matelemahan."
Uuvutti unehen miehen,
pani maata matkalaisen
Tuonen taljavuotehelle.
Siinämies makaelevi,
uros unta ottelevi:
mies makasi, vaate valvoi.
Oli akka Tuonelassa,
akka vanha käykkäeuka,
rautarihman kehreää
vaskilankojen valaja.
Kehreäi sataisen nuotan,
tuhantisen tuuritteli
yönäyhtenäkesäsnä
yhellävesikivellä
Oli ukko Tuonelassa;
se on ukko kolmisormi,
rautaverkkojen kutoja,
vaskinuotan valmistaja.
Se kutoi sataisen nuotan,
tuhantisen tuikutteli
samana kesäsnäyönä
samalla vesikivellä
Tuonen poika koukkusormi,
koukkusormi, rautanäppi,
se veti sataisen nuotan
poikki Tuonelan joesta,
sekäpoikki jotta pitkin,
jotta vieläkin vitahan,
jottei päästä Vänänösen,
selvitäuvantolaisen
sinäilmoisna ikänä
kuuna kullan valkeana
tuolta Tuonelan ko'ista,
Manalan ikimajoista.
Vaka vanha Vänänönen
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Joko lie tuhoni tullut,
häpäpäpäle pääsnyt
nällä Tuonelan tuvilla,
Manalan majantehilla?"
Pian muuksi muuttelihe,
ruton toiseksi rupesi:
meni mustana merehen,

saarvana sara'ikkohon;
matoi rautaisna matona,
kulki kyisnäkäärmehenä
poikki Tuonelan joesta,
läpi Tuonen verkkoloista.
Tuonen poika koukkusormi,
koukkusormi, rautanäppi,
kävi aamulla varahin
verkkojansa katsomahan:
sa'an saapi taimenia,
tuhat emon alvehia,
eip' on saanut Vänämöstä
ukkoa uvantolaista.
Siitävanha Vänämönen
Tuonelasta tultuansa
sanovi sanalla tuolla,
lausui tuolla lausehella:
"Elköhön hyväJumala,
elköhön sitäsuetko,
itse-mennyttäManalle,
Tuonelahan tunkeinutta!
Tijäon sinne saanehia,
vähätuolta tullehia,
tuolta Tuonelan ko'ista,
Manalan ikimajoista."
Vielätuon sanoiksi virkki,
itse lausui, noin lateli
nuorisolle nousevalle,
kansalle yleneväle:
"Elkäte, imeisen lapset,
sinäilmoisna ikänä
tehkösyytäsyttömäle,
vikoa viattomalle!
Pahoin palkka maksetahan
tuolla Tuonelan ko'issa:
sija on sielläsyllisillä
vuotehet viallisilla,
alus kuumista kivistä
palavoista paateroista,
peitto kyistä kärmehistä
Tuonen toukista ku'ottu."

Seitsemätoista runo

Vaka vanha Vänämönen,
kun ei saanunna sanoja
tuolta Tuonelan ko'ista,
Manalan ikimajoista,
ain' yhäajattelevi,
pitkin päänsäpitävi,

mistäpä sanoja saisi,
loisi lempiluottehia.
Paimen vastahan tulevi;
hämpätuon sanoiksi virkki:
"Saat tuolta sata sanoa,
tuhat virren tutkelmusta
suusta Antero Vipusen,
vatsasta varaväkevän.
Vaan se on sinne mentäväää
polku poimeteltavata,
ei ole matkoa hyveä
ei aivan pahintakana:
yks' on juoni juostaksesi
naisten neulojen neniä
tuosta toinen käöksesi
miehen miekan tutkaimia,
kolmas koikutellaksesi
uron tapparan teriä"
Vaka vanha Vänämönen
toki mietti mennäksensä
Painuvi sepän pajahan,
sanovi sanalla tuolla:
"Ohoh seppo Ilmarinen!
Taos rautaiset talukset,
tao rautarukkahiset,
paita rautainen rakenna!
Lai rautainen korento,
teräksinen tienaellos:
pane syämehen teräset,
veäpäälle melto rauta!
Lähnen saamahan sanoja,
ongelmoita ottamahan
vatsasta varaväkevän,
suusta Antero Vipusen."
Se on seppo Ilmarinen
sanon virkkoi, noin nimesi:
"Viikon on Vipunen kuollut,
kauan Antero kaonnut
vipunsa virittäjästä
ahtamasta ansatiensä
et sieltäsanoa saane,
et sanoa puoltakana."
Vaka vanha Vänämönen
toki läksi, ei totellut.
Astui päivän helkytteli
naisten neulojen neniä
astui toisen torkutteli
miesten miekan tutkaimia,
kolmannenki koikutelteli
uron tapparan teriä
Itse virsikäs Vipunen,
mies vanha varaväkevä
tuo viruvi virsinensä

luottehinensa lojuvi;
haapa kasvoi hartioilla,
koivu kulmilla yleni,
leppäleukaluun nenässä
pajupehko parran päällä
otsalla oravikuusi,
havuhonka hampahilla.
Jo tulevi Vänämönen.
Veti miekan, riitsi rauan
huotrasta huveksisesta,
vystävännön-selkäsestä
kaatoi haavan hartioilta,
koivut kulmilta kukisti,
leuoilta lepä leveä,
pajupehkot parran päätä
otsalta oravikuuset,
havuhongat hampahilta.
Syösti rautaisen korenon
suhun Antero Vipusen,
ikenihin irjuvihin,
leukoihin lotisevihin.
Sanan virkkoi, noin nimesi:
"Nouse pois, inehmon orja,
maan alla makoamasta,
viikon unta ottamasta!"
Tuop' on virsikäs Vipunen
heti herkesi unesta.
Tunsi koskevan kovasti,
kipeästi kiusaisevan:
puri rautaisen korenon,
puri päätä mellon rauan;
ei tiennyt terästäpurra,
ei syösyäntärauan.
Tuossa vanhan Vänämösen,
suun ohella seistessäsä
jalka toinen torkahtavi,
vasen jalka vaapahtavi
suhun Antero Vipusen,
leukaluulle luikahutti.
Heti virsikäs Vipunen
avoi suunsa suuremmaksi,
leukapielensälevitti,
- nieli miehen miekkoinensa,
kulahutti kulkuhunsa
tuon on vanhan Vänämösen.
Siinä virsikäs Vipunen
itse tuon sanoiksi virkki:
"Jo olen jotaki syönyt,
syönyt uuhta, syönyt vuohta,
syönyt lehmeämahoa,
syönyt karjua sikoa:
en ole vielä mointa syönyt,
en tänä palan makuista!"

Itse vanha Vänämönen,
hämpätuon sanoiksi virkki:
"Jo taisi tuhoni tulla,
häpävähämmentä
tänän hiien hinkalossa,
tänän kalman karsinassa."
Arvelee, ajattelevi,
miten olla, kuin eleä
Veitsi on vyläVänämösen,
päävisainen veitsessänsä
tuosta hän teki venosen,
teki tieolla venosen.
Soutelevi, luitelevi
suolen päästäsuolen päähän,
souteli joka solukan,
joka supun suikerteli.
Vanha virsikäs Vipunen
ei tuosta totella ollut.
Silloin vanha Vänämönen
löhen itsensäsepoksi,
rakentihe rautioksi;
painoi paitansa pajaksi,
hiat paian palkehiksi,
turkkinsa tuhottimeksi,
housut hormiksi rakenti,
sukat hormin suulliseksi,
polvensa alasimeksi,
vasaraksi kyynäpänsä
Takoja taputtelevi,
lyälynnähyttelevi;
takoi yön lepeänätä
päivän pouahuttamatta
vatsassa varaväkevän,
mahtipontisen povessa.
Silloin virsikäs Vipunen
itse tuon sanoiksi virkki:
"Mi sinälienet miehiäsi
ja kuka urohiasi?
Jo olen syönyt saan urosta,
tuhonnut tuhannen miestä
enpäliene mointa syönyt:
syet suuhuni tulevat,
kekäehet kielelleni,
rauan kuonat kulkukuhuni!
"Lähe nyt, kumma, kulkemahan,
maan paha, pakenemahan,
ennenkuin emosi etsin,
haen valtavanhempasi!
Jos sanon minäemolle,
virkan, vierin vanhemmalle,
enemp' on emolla tyätä
vaiva suuri vanhemmalla,
kun poika pahoin tekevi,

lapsi anke'in asuvi.

"En nyt tuota tunnekana
enkäärvoa alusta,
mist' olet, hiisi, hingannunna,
kusta, turma, tänne tullut
puremahan, jätänhän,
syömähän, kaluamahan.

Oletko tauti Luojan luoma,
surma säämä Jumalan,
vain olet teko tekemä
toisen tuoma, toisen luoma,
pantu tänne palkan eestä
rakettu rahan nenästä?

"Olet tauti Luojan luoma,
surma säämä Jumalan,
niinp' on luome Luojahani,
heitäme Jumalahani:
ei Herra hyveäheitä
Luoja ei kaunist kaota.

"Kun lienet teko tekemä
pulma toisen pungastama,
kylläsaan sukusi tietä
löyän synnyntäsjasi!

"Tuolta ennen pulmat puuttui,
tuolta taikeat tapahtui:
tietomiesten tienohilta,
laulumiesten laitumilta,
konnien kotisijoilta,
taikurien tanterilta;
tuolta Kalman kankahilta,
maasta manteren sisästä
miehen kuollehen ko'ista,
kaonnehen kartanosta;
mullista muhajavista,
maista liikuteltavista,
somerilta pyöiviltä
hiekoilta heliseviltä
notkoilta noroperiltä
soilta sammalettomilta,
here'istähettehistä
läkkyvistälähteistä
metsän hien hinkalosta,
viien vuoren vinkalosta,
vaaran vaskisen laelta,
kuparisen kukkulalta;
kuusista kuhisevista,
hongista hohisevista,
latvasta lahon petäjän,
mäpästämäntylöstä
revon räyntäsjoilta,
hirven hiihtokankahilta,
kontion kivikolosta,
karhun louhikammioista;

Pohjan pitkästäperästä
Lapin maasta laukeasta,
ahoilta vesattomilta,
mailta kyntämätömltä
suurilta sotakeoilta,
miehentappo-tanterilta,
ruohoista rohisevista,
hurmehista huuvista;
suurilta meren seliltä
ulapoilta auke'ilta,
meren mustista mu'ista,
tuhannen sylen syvästä
virroista vihisevistä
palavoista pyötehistä
Rutjan koskesta kovasta,
ve'en vankan väntehestä
takaisesta taivahasta,
poutapilvien periltä
ahavan ajeloteiltä
tuulen tuutimasijoilta.
"Sieltäkösinäki puutuit,
sieltä taieka, tapahuit
syänehen syyttömähän,
vatsahan viattomahan,
syömähän, kaluamahan,
puremahan, louhtamahan?
"Himmene nyt, Hiien hurtta,
raukea, Manalan rakki,
lähe pois kohusta, konna,
maan kamala, maksoistani,
syönästäsänkäpyä
pernoani pehkomasta,
vatsoa vanuttamasta,
keuhkoloita kiertänestä
napoa navertamasta,
ohimoita ottamasta,
selkäuita luistamasta,
sivuja sivertänestä
"Jos ei minussa miestäliene,
niin panen parempiani
tänän pulman purkajaksi,
kauhean kaottajaksi.
"Nostan maasta mannun eukot,
pellostani peri-isännä,
kaikki maasta miekkamiehet,
hiekasta hevoisurohot
väkseni, voimakseni,
tuekseni, turvakseni
tässä tässä
tässä tässä kovassa.
"Kun ei tuostana totelle,
väjänne väheäkänä
nouse, metsä miehinesi,

katajikko, kansoinesi,
petäkkö perhinesi,
umpilampi, lapsinesi,
sata miestä miekallista,
tuhat rauaista urosta
täähiihtähieromahan,
juutasta rutistamahan!
"Kun ei tuostana totelle,
väjänne väheäkänä
nouse veestä veen emäntä
sinilakki, lainehista,
hienohelma, hettehestä
puhasmuotoinen, muasta
väeksi vähän urohon,
miehen pienen miehuueksi,
jottei minua syyttäsyä
eikätauitta tapeta!
"Kun ei tuostana totelle,
väjänne väheäkänä
kave eukko, luonnon tytti,
kave kultainen korea,
jok' olet vanhin vaimoloita,
ensin emäitselötä
käy nyt tuskat tuntemahan,
häpävä häänähän,
tänajakso jaksamahan,
puutunnainen purkamahan!
"Ja kun ei sitätotelle,
vättäne väheäkänä
ukko taivahan- napainen,
remupilven-reunahinen,
tule tänne tarvittaissa,
ajaitte anottaessa,
työ kehnokertimähän,
rikkonaiset riisumahan
miekalla tuliterällä
säläläsäkehisellä
"Lähe nyt, kumma, kulkemahan,
maan paha, pakenemahan!
Ei tääläsinun sijoja
sijankana tarpehella.
Munne muuttaos majasi,
etemmäelosijasi,
isäntäsi istumille,
emäntäsi astumille!
"Sitte sinne tultuasi,
matkan päähän päästyäsi,
tekijäsi tienohille,
laittajasi laitumille,
laai tunnus tultuasi,
salamerkki saatuasi,
jyskäkuin ukon jyrynen,
väkäkuin tulen väähys!

Potkaise pihalta portti,
laske lauta ikkunasta,
siitäsiirräte sisähän,
lennätupruna tupahan!
Ota kiinni kinterestä
kai'immasta kantapäätä
isänä perisopesta,
emänä ovisopesta!
Isännätäsilmäkaiva,
emännätöpäämurota,
sormet koukkuhun koverra,
vännäpäävärelehen!
"Jos siitävähän tulisi,
lennäkukkona kujalle,
kanan lasna kartanolle,
rinnoin rikkatunkiolle!
Sorra soimelta hevonen,
navetasta sarvinauta,
sarvet sontahan sovita,
häntälaske lattialle,
silmiä käännäkelletehen,
niskat ruttohon rutaise!
"Oletko tauti tuulen tuoma,
tuulen tuoma, vuon ajama,
ahavaisen antelema,
vilun ilman viehätänä
mene tuulen tietämyden,
ahavan rekiratoja,
ilman puussa istumatta,
lepäsälepeänätä
vaaran vaskisen laelle,
kuparisen kukkulalle,
siellätuulen tuitella,
ahavaisen akkiloia!
"Lienet tullut taivahalta,
poutapilvien periltä
nouse taasen taivahalle,
tuonne ilmoille ylene,
pilvihin pirisevihin,
tähtiin tärisevihin,
tulena palelemahan,
säkehinäsäkkymään
auringon ajelemilla,
kuun kehyen kiertämällä
"Lienet, vieno, veen vetänä
meren aaltojen ajama,
niin, vieno, vetehen mennös,
alle aaltojen ajaite,
mutalinnan liepehille,
vesiharjun hartehille,
siellääaltojen ajella,
ve'en synkän sylkytellä
"Lienet Kalman kankahalta,

ikimennehen majoilta,
toki koitellos kotia,
noille Kalman kartanoille,
multihin muhajavihin,
maihin liikuteltavihin,
johon on kansa kaatununna,
väki vahva vääntynynnä
"Kun liet, tuhma, tuolta tullut,
metsän hien hinkalosta,
petäjäsistäpesistä
honkaisista huonehista,
niin sinne sinun manoan
metsän hien hinkalohon,
honkaisihin huonehisiin,
petäjäsihin pesihin,
sini sielläollaksesi,
kunnes lattiat lahovat,
seinähirret sienettyvä,
laki päätälaukeavi.

"Ja tuonne sinun manoan,
tunne kehnoa kehoitan
ukkokontion kotihin,
akkakarhun kartanohon,
notkoille noroperille,
soille räykymätömille,
heiluvihin hettehisiin,
lälyvihihin lähtehisiin,
lampihin kalattomihin,
aivan ahvenettomihin.

"Et sielläsijoa saane,
niin tuonne sinun manoan
Pohjan pitkään perään,
Lapin maahan laukeahan,
ahoille vesattomille,
maille kyntämätömille,
kuss' ei kuuta, aurinkoa
eikäpäveäissä
Siell' on onni ollaksesi,
lempi liehaellaksesi:
hirvet on puihin hirtettynä
jalot peurat jaksettuna
syämiehen näkähisen,
haukata halun-alaisen.

"Ja tuonne sinun manoan,
tunne kääken ja kehoitan
Rutjan koskehen kovahan,
palavahan pyötehesen,
johon puut päin putoovat,
perin vierivä petjää,
tyvin syösten suuret hongat,
latvoin lakkapäät petjää.
Ui siellä paha pakana,
kosken kuohuja kovia,

ve'et väjä vännätele,
ve'et ahtahat asuile!
"Et sielläsijoa saane,
niin tuonne sinun manoaan
Tuonen mustahan jokehen,
Manalan ikipurohon,
jost' et pääse päivinäsi,
selviäsinäikäjä
kun en pääsne päästämähän,
kerinne kerittämähän
yheksäläoinahalla,
yhen uuhen kantamalla,
yheksälähäkäsellä
yhen lehmäsen vasoilla,
yheksän oron keralla,
yhen tamman varsasilla.
"Josp' on kyytiäkysynet,
anonet ajohevoista,
kylämäsulle kyyin laitan
ja annan ajohevosen:
Hiiess' on hyvähevonen,
punatukka tunturissa,
jonka turpa tulta tuiski,
nenävarsin valkeata,
kaikki on rautaiset kapiot,
teräksiset temmottimet;
ne jaksaa mäkehen mennä
nousta notkon penkerehen
hyvälahypittäälä
ajajalla ankaralla.
"Kun ei siitäkylin liene,
saaos Hiien hiihtoneuvot,
Lemmon leppäset sivakat,
pahalaisen paksu sauva,
joilla hiihä Hiien maita,
Lemmon lehtoja samoat,
hilpotellen Hiien maita,
pahan maita paipotellen!
Kivi on tielläpoikkipuolin:
se poikki porahtakohon,
hako tielläpitkin puolin:
tuo kaheksi katketkohon,
uros tielläpystyn puolin:
sep' on laitahan lähetä
"Lähe nyt, liika, liikkumahan,
mies paha, pakenemahan
ennen päivän nousemista,
koi-jumalan koittamista,
auringon ylenemistä
kukon äänen kuulumista!
Nyt on liian liikeaika
ja pahan pakenoaika,
kuutamainen kulkeasi,

valkea vaeltoasi.

"Kun et väjänne väehen,
eronne, emotoin rakki,
saan minäkokolta kourat,
veren juojalta vekeerat,
lunnulta lihan pitimet,
havukalta haarottimet,
joilla konnat kouristelen,
ilkeä iki asetan
pään päisemätömäksi,
hengen huokumattomaksi.

"Luopui ennen luotu lempo,
eksyypäemollinenki
tullessa Jumalan tunnin,
avun Luojan auetessa:
etkösie, emotoin, eksy,
luovu, luonnotoin sikiä
haihu, koira haltiatoin,
erkane, emotoin rakki,
tänän tunnin tutkaimella,
tänän kuuhuen kululla?"

Vaka vanha Vänämönen
silloin tuon sanoiksi virkki:

"Hyvätäl' on ollakseni,
armas aikaellakseni:
maksat leiväksi päevi,
marut maksan säpimeksi,
keuhkot käypi keitokseksi,
rasvat ruoiksi hyviksi.

"Asetan alasimeni
syvemmin syänlihoille,
painan paljani lujemmin
paikoille pahemmille,
ettet päse pävinäsi,
selviäsinäikäjä
kun en saa sanoja kuulla,
luoa lempiluottehia,
kuulla kyllätäsanoja,
tuhansia tutkelmoita.
Ei sanat salahan joua
eikäluottehet lovehen;
mahti ei joua maan rakohon,
vaikka mahtajat menevä."

Silloin virsikäs Vipunen,
tuo vanha varaväkevä
jonk' oli suussa suuri tieto,
mahti ponnetoin povessa,
aukaisi sanaisen arkun,
virsilippahan levitti
lauloaksensa hyviä
parahia pannaksensa,
noita syntyjäsyviä
ajan alkuluottehia,

joit' ei laula kaikki lapset,
ymmäräyhet urohot
täläinhalla iälä
katovalla kannikalla.
Lauloi synnyt syitämyden,
luottehet lomiamyden,
kuinka Luojansa luvalla,
kaikkivallan vaatimalla
itsestäsäilma syntyi,
ilmasta vesi erosi,
veestämanner maatelihe,
manterelle kasvut kaikki.
Lauloi kuun kuvoannasta,
auringon asetannasta,
ilman pielten pistännästä
taivosen tähtännästä
Siinävirsiä Vipunen
kyllälauloi ja osasi!
Ei ole kuultu eikänähty
sinäilmoisina ikänä
parempata laulajata,
tarkempata taitajata:
suu se syyteli sanoja,
kieli laski lausehia,
kuin on säkösäriänsä
ratsu jalkoja jaloja.
Lauloi päivä päksytysten,
yhytysten yä saneli:
päy päväkuulemahan,
kuu kulta tähyänän;
aallot seisottui selälä
lainehet lahen perälä
puuttui virrat vieremästä
Rutjan koski kuohumasta,
vuotamasta Vuoksen koski,
joki Juortanin pysähtyi.
Siitävanha Vänämönen,
kun oli sanoja kuullut,
saanut kylliksi sanoja,
luonut lempiluottehia,
rupeavi lätemän
suusta Antero Vipusen,
vatsasta varaväkevän,
mahtipontisen povesta.
Sanoi vanha Vänämönen:
"Oi sie Antero Vipunen!
Ava suusi suuremmaksi,
leukapielesi levitä
pääsisin mahasta maalle,
kotihiini kulkemahan!"
Siinävirsiä Vipunen
itse tuon sanoiksi virkki:
"Mont' olen syönyt, monta juonut,

tuhonnut tuhatlukuja;
moint' en vieläkonsa syönyt,
kuin sön vanhan Vänämösen!
Hyvin laait tultuasi,
teet paremmin, kun paloat."
SiitäAntero Vipunen
irvisti ikeniänsä
avoi suunsa suuremmaksi,
leukapielensälevitti.
Itse vanha Vänämönen
läksi suusta suuritieon,
vatsasta varaväkevän,
mahtipontisen povesta;
luiskahtavi poies suusta,
kaapsahtavi kankahalle,
kuin on kultainen orava
tahi nääkultarinta.
Läksi siitäastumahan;
tuli sepponsa pajahan.
Sanoi seppo Ilmarinen:
"Joko sait sanoja kuulla,
luoa lempiluottehia,
miten laita lasketahan,
perilaita liitetähän,
kokkapuut kohennetahan?"
Vaka vanha Vänämönen
itse tuon sanoiksi virkki:
"Jo nyt sain sa'an sanoja,
tuhansia tutkelmoita,
sain sanat salasta ilmi,
julki luottehet lovesta."
Niin meni venonsa luoksi,
tieokkaille tehtahille.
Sai venonen valmihiksi,
laian liitto liitetyksi,
peripäin päätetyksi,
kokkapuut kohotetuksi:
veno syntyi veistämästä
laiva lastun ottamatta.

Kahdeksastoista runo

Vaka vanha Vänämönen
arveli, ajattelihe
mennäneittäkosjomahan,
pääkassa katsomahan
pimeästäPohjolasta,
summasta Sariolasta,
Pohjan kuulua tytärtä
Pohjan mointa morsianta.

Pani haahen haljakkahan,
punaisehen pursipuolen,
kokat kullalla kuvasi,
hopealla holvaeli.
Niin huomenna muutamana,
aamulla ani varahin
lykkäsi venon vesille,
satalauan lainehille
kuorikiskoilta teloilta,
mäntyisiltäjäkäöltä
Nosti päälle purjepuunsa,
veti puuhun purjehia:
veti purjehen punaisen,
toisen purjehen sinisen;
itse laivahan laseikse,
aluksehen asteleikse.
Läksi merta laskemahan,
sinistäsirottamahan.
Siinä tuon sanoiksi virkki,
itse lausui ja pakisi:
"Tule nyt purtehen, Jumala,
aluksehen, armollinen,
väeksi vähän urohon,
miehen pienen miehuueksi
noilla väjillä vesillä
lake'illa lainehilla!
"Tuuttele, tuuli, purtta,
aalto, laivoa ajele
ilman sormin soutamatta,
ve'en kieron rikkomatta,
väjille meren selille,
ulapalle aukealle!"
Annikki hyväiminen,
yön tytti, hänään neiti,
pitkän puhtehen pitää
aamun valvoja varainen,
joutui sotkut sotkemassa,
vaattehet viruttamassa
päässäportahan punaisen,
laajan laiturin laella,
nenässäutuisen niemen,
päässäsaaren terhenisen.
Katselevi, kääntelevi
ympäri ihalat ilmat,
päässäpäälle taivahalle,
rannatse meriämyden:
ylähäläpäväpaistoi,
alahalla aallot väkkyi.
Loip' on silmänsäselälle,
käänti päätävän alle
suitse Suomelan joesta,
pätse Vändän vesistä
keksi mustasen merellä

sinervösen lainehilla.
Sanan virkkoi, noin nimesi,
itse lausui ja pakisi:
"Mi olet merellämusta,
ku sinervälainehilla?
Kun sa ollet hanhikarja
tahi armas alliparvi,
niin sälentohon lemaha
ylhäksi taivahalle!
"Kun ollet lohinen luoto
tahi muu kalainen karja,
niin säuimahan pulaha,
veäte ve'en sisähän!
"Olisit kivinen luoto
tahikka vesihakonen,
aalto päalesi ajaisi,
vesi päle vierähtäsi."
Vene vierivi lähemmä
uusi pursi purjehtivi
nenäse utuisen niemen,
pätse saaren terhenisen.
Annikki hyväiminen
jo tunki venon tulevan,
satalauan laiehtivan.
Sanan virkkoi, noin nimesi:
"Lienet veikkoni venonen
elikkäisoni pursi,
niin koe kohin kotia,
käänny pän omille maille,
nenin nähin valkamoihin,
perin muille valkamaille!
Lienet pursi ventovieras,
ulommaksi uiksennellos,
vastoin muita valkamoita,
perin nähin valkamoihin!"
Ei ollut veno kotoinen
eikäpursi ventovieras:
olipa pursi Vänänösen,
laiva laulajan ikuisen.
Jo luoksi lähentelihe,
pakinoille painatteli,
sanan vieä toisen tuoa,
kolmannen kovin puhua.
Annikki hyväiminen,
yön tytti, hänään neiti,
purrelta kyselemähän:
"Kunne läksit, Vänänönen,
suorihit, suvannon sulho,
maan valio, valmistihit?"
Tuop' on vanha Vänänönen
puhelevi purrestansa:
"Läksin lohta pyytämähän,
kuujoa kuettamahan

Tuonen mustasta joesta,
syvästä sarajasta."

Annikki hyväiminen,
häpätuon sanoiksi virkki:

"Elätyhjävalehi,
tunnen mie kalanku'unki!
Toisinpa isoni ennen,
toisin valtavanhempani
läksi lohta pyytänään,
taimenta tavottamahan:
oli verkkoja venonen,
laivan täysi laskimia,
siinänuotat, siinänuorat,
siinätarpoimet sivulla,
atra'imet alla teljon,
pitkä sauvoimet perässä
Kunne läksit, Vänämönen,
ulkosit, uvantolainen?"

Sanoi vanha Vänämönen:

"Läksin hanhien hakuhun,
kirjasiipien kisahan,
kuolasuien korjelohon
Saksan salmilta syviltä
ulapoilta auke'ilta."

Annikki hyväiminen
sanan virkkoi, noin nimesi:

"Tunnen mie toen puhujan
ekäkeksin kielastajan!

Toisinpa isoni ennen,
toisin valtavanhempani
läksi hanhien ajohon,
punasuien puujelohon:
jousi oli suuri jänteheessä
veteheessäkaari kaunis,
koira musta kahlehisssa,
kahle kaarehen siottu;
rakki juoksi rannan teitä
pennut kiiteli kiviä

Sano totta, Vänämönen:
kunne kuitenkin käkesit?"

Sanoi vanha Vänämönen:

"Entäjos minämenisin
noihin suurihin sotihin,
tasapähin tappeloihin,
joss' on verta sää'ivarsi,
polven korkeus punaista?"

Aina Annikki sanovi,
tinarinta riukuttavi:

"Tunnen mie soanki käynnin!

Kun ennen isoni läksi
noihin suurihin sotihin,
tasapähin tappeloihin,
sata miestä' oli soutamassa,

tuhat ilman istumassa,
nenin jousia nenässä
terin miekat teljopuilla.
Sano jo toet totiset,
valehettomat, vakaiset:
kunne läksit, Vänänönen,
suorihit, suvantolainen?"
Silloin vanha Vänänönen
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Tule, tytti, purteheni,
neitonen, venoseheni,
niin sanon toet totiset,
valehettomat, vakaiset!"
Annikki sanan sanovi,
tinarinta riuvahutti:
"Tuuli sulle purtehesi,
ahava venosehesi!
Käänän purtesi kumohon,
alas keulan keikahutan,
jos en saa tosia kuulla,
kunne lähteäkäsit,
kuulla tarkkoja tosia,
valehia viimeisiä"
Silloin vanha Vänänönen
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Toki ma sanon toetki,
jos vähän valehtelinki:
läksin neittäkosjomahan,
impeäanelemahan
pimeätä Pohjolasta,
summasta Sariolasta,
miehen syöstä sijasta,
urohon upottajasta."
Annikki hyväiminen,
yön tytti, hänään neito,
kun tunsi toet totiset,
valehettomat, vakaiset,
heitti hunnut huuhtomatta,
vaattehet viruttamatta
laajan laiturin laelle,
päähän portahan punaisen.
Käsin vaali vaattehensa,
kourin helmansa kokosi,
siitä sai samoamahan,
heti joutui juoksemahan;
tulevi sepon kotihin,
itse astuvi pajahan.
Tuo oli seppo Ilmarinen,
takoja iän-ikuinen,
takoi rautaista rahia,
hope'ista huolitteli,
kynäkyventäpässä
syli syttähartiolla.

Astui Annikki ovelle,
sanan virkkoi, noin nimesi:

"Veli, seppo Ilmarinen,
takoja iän-ikuinen!

Taos mulle sukkulainen,
tao sormukset soreat,
kahet, kolmet korvakullat,
viiet, kuuat vyölisvitjat,
niin sanon toet totiset,
valehettomat, vakaiset!"

Sanoi seppo Ilmarinen:

"Kun sanot hyvä sanomat,
taon sulle sukkulaisen,
taon sormukset soreat,
taon ristin rinnoillesi,
päällispankasi parannan;
sanonet pahat sanomat,
rikki murrin muinaisetki,
tungen päätäsi tulehen,
alle ahjoni ajelen."

Annikki hyväimikkö
hänpätuon sanoiksi virkki:

"Ohoh seppo Ilmarinen!
Muistat sa mokomin naia,
jonka muinen kihlaelit,
varoittelit vaimoksesi!

"Takoa yhätaputat,
ajan kaiken kalkuttelet;
kesän kengitä hevoista,
talven rautoja rakennat,
yön kohennat korjiasi,
päivän laait laatioita
kulkeaksesi kosihin,
päästäksesi Pohjolahan:
jo nyt vievä viekkahammat,
etevämmä ennätävä,
ottavat sinun omasi,
anastavat armahasi,
vuosin kaksin katsomasi,
kolmin vuosin kosjomasi.

Jo menevi Vänänönen
selästämeren sinisen
kokan kultaisen kuvussa,
melan vaskisen varassa
pimeään Pohjolahan,
summahan Sariolahan."

Tunkihe sepolle tuska,
rautiolle raskas tunti:
kirposi pihet piosta,
vasara käestävaipui.

Sanoi seppo Ilmarinen:

"Annikki sisarueni!

Taon sulle sukkulaisen,

taon sormukset soreat,
kahet, kolmet korvaskullat,
viiet, kuuat vydlisvitjat:
lämmitäkyly metinen,
saustuta simainen sauna
hienoisilla halkosilla,
pienilläpirastehilla!
Laai pikkuisen poroa,
lipeästäliuvahuta,
milläpäähäni pesisin,
varruttani valkoaisin
sykysyisistäsysistä
taonnoista talvisista!"
Annikki hyvänimikkö
lämmitti saloa saunan
puilla tuulen taittamilla,
Ukon ilman iskemillä
Kivet koskesta kokosi,
saattoi lölyn lyttäriksi,
ve'et lemme lähtehestä
heraisesta hettehestä
Taittoi vastan varvikosta,
lempivastasen lehosta,
hauteli metisen vastan
metisen kiven nenässä
Laati piimästäporoa,
ytelmästäsaipuata,
saipuata sähkövästä
sähkövästä suihkuvaista,
sulhon pään pesettimeksi,
vartalon valattimeksi.
Itse seppo Ilmarinen,
takoja iän-ikuinen,
takoi neien tarpehia,
päälispankoja paranti
yhen kylyn joutuessa,
yhen saunan saapuessa;
ne työnti tytön käehen.
Tyttötuon sanoiksi virkki:
"Jo nyt saunan saustuttelin,
lämmitin kylyn utuisen,
hauoin vastat valmihiksi,
lempivastat liehautin.
Kylve, veikko, kyllätäsi,
vala vettävallaltasi,
pese pääsi pellaviksi,
silmäsi lumisiruiksi!"
Siitaseppo Ilmarinen
käi itse kylpemään
sekä kylpi kylläksensä
valelihe valkeaksi;
pesi silmä sirkeäksi,
silmäkulmat kukkeaksi,

kaulansa kananmuniksi,
koko varren valkeaksi.
Tuli saunasta tupahan,
- tuli tuntemattomana,
kasvot vallan kaunihina,
poskipää punertavina.
Siitä tuon sanoiksi virkki:
"Annikki sisarueni!
Tuo nyt paita palttinainen,
kanna vaattehet vakaiset,
millä vartta valmistelen
sulhoseksi suoritessa!"
Annikki hyväiminen
toip' on paian palttinaisen
hipiäle hiettömäle,
iholle alastomalle;
siitä kaatiot kapoiset,
nuo emosen ompelemat,
sivuille syettömille,
luien tuntumattomille.
Toi siitäsukat sulavat,
emon impenäkutomat,
säälle säyöttömille,
luuttomille pohke'ille;
siitä kengä kelvolliset,
Saksan saappahat parahat
päälle sukien sulien,
emon neinnäneulomien.
Haki haljakan sinisen,
alta maksankarvallisen,
päälle paian palttinaisen,
tuon on aivan aivinaisen;
siihen sarkakauhtanaisen,
veroin neljin vieritetyn,
päälle haljakan sinisen,
tuon on uuen uutukaisen;
tuhatnyplän uuen turkin,
saoin kaunoin kaunistetun,
päälle sarkakauhtanaisen,
tuon veralla vierittämän;
vielä vyön on vyöhytälle,
kultakirjan kussakkaisen,
emon impenäkutoman,
kassapäähä kaikuttaman;
siitä kirjakintahaiset,
kultasuiset sormikkahat,
Lapin lapsien latomat,
käösille kaunihille;
siitä pystyisen kypärin
kultaisille kutrisille,
tuon isonsa ostamaisen,
sulhaismiesnäsuorittaman.
Siitä seppo Ilmarinen

vaatettihe, valmistihe,
pukihe, somistelihe.
Sanoi sitte orjallensa:
"Valjasta nyt viljo varsa
kirjokorjasen etehen
lähteäkseni ajohon,
mennäkseni Pohjolahan!"
Orja tuon sanoiksi virkki:
"On meilläöoroista kuusi,
kauran syöpeähepoa.
Minkänoista valjastaisin?"
Sanoi seppo Ilmarinen:
"Sie ota paras oronen:
pistävarsa valjahisin,
ruskea re'en etehen!
Pane kuusi kukkulaista,
seitsemän siniotusta
vempelille viekumahan,
rahkehille raukumahan,
jotta kaunot katsahtaisi,
impyet ihasteleisi!
Kanna tuohon karhun talja
pääläistuellakseni,
tuopa toinen, turskan talja
kirjokorjan katteheksi!"
Tuo orja alinomainen,
rahan pantu palkkalainen
pisti varsan valjahisin,
ruskean re'en etehen.
Pani kuusi kukkulaista,
seitsemän siniotusta
vempelille viekumahan,
rahkehille raukumahan.
Kantoi tuohon karhun taljan
istuaksensa isännän,
toip' on toisen, turskan taljan
kirjokorjan katteheksi.
Itse seppo Ilmarinen,
takoja iän-ikuinen,
Ukkoa rukoelevi,
Pauannetta palvoavi:
"Laske, Ukko, uutta lunta,
visko hienoa vitiä
lunta korjan luikutella,
vitiäre'en vilata!"
Laskip' Ukko uutta lunta,
viskoi hienoista vitiä
se katti kanervan varret,
peitti maalta marjan varret.
Siitäseppo Ilmarinen
istuikse terärekehen;
sanovi sanalla tuolla,
lausui tuolla lausehella:

"Lähe nyt, onni, ohjilleni,
Jumala rekoseheni!
Onni ei taita ohjaksia,
Jumala ei riko rekeä"
Otti ohjakset käehen,
siiman toisehen sivalti,
heitti siimalla hevoista,
itse tuon sanoiksi virkki:
"Lähe nyt, laukki, laskemahan,
liinaharja, liikkumahan!"
Ajavi hypittelevi
meren hietaharjuloita,
simasalmien sivutse,
leppäharjun hartioitse.
Ajoin rannat raksutellen,
rannan hiekat helskytellen:
somer silmille sirisi,
meri parskui parmahille.
Ajoin päivän, ajoin toisen,
kohta kolmannen ajavi;
jo päivänäkolmantena
yllättävi Vänämösen.
Sanan virkkoi, noin nimesi,
itse lausui ja pakisi:
"Oi on vanha Vänämönen!
Tehkämme sula sovinto,
jos on kiistoin kihlonemme,
kiistoin käyemme kosissa:
ei neittäväällävieä
vastoin mieltämiehelhän."
Sanoi vanha Vänämönen:
"Teen minäsulan sovinnon:
ei neittäväällävieä
vastoin mieltämiehelhän.
Sille neiti antaminen,
kelle mielensätekevi,
pitämätäpitkän kaihon,
vihan viikon kantamatta."
Ajoivat e'elle siitä
matkoansa kumpainenki:
pursi juoksi, ranta roikki,
oro juoksi, maa jänsäi.
Kului aikoa vänsäsen,
pirahteli pikkaraisen.
Jopa haukkui hallikoiria,
linnan lukki luskutteli
pimeässä Pohjolassa,
sangassa Sariolassa;
hiisti ensin hiljemmätä
harviammalta murahti
perän lyön pientarehen,
hännän maahan torkutellen.
Sanoi Pohjolan isäntä

"Käös, tyttö katsomahan,
mitähaukkui hallikoira,
luppakorva luikutteli!"

Tyttö taiten vastaeli:

"En joua, isäni kulta:
suur' on läväläittä
karja suuri katsottava,
paasi paksu jauhettava,
jauhot hienot seulottavat;
paasi paksu, jauhot hienot,
jauhaja vähäkinen."

Hiljan haukkui linnan hiisi,
harvoin harmio mureksi.

Sanoi Pohjolan isäntä

"Käös, akka, katsomahan,
mitähaukkui halikka,
linnan loppu luikuttavi!"

Akka tuon sanoiksi virkki:

"En joua, käekänä
pere on suuri sydettä
murkinainen suorittava,
leipäpaksu leivottava,
taikina taputettava;
leipäpaksu, jauhot pienet,
leipoja vähäkinen."

Sanoi Pohjolan isäntä

"Ainap' on akoilla kiire,
aina tyätäyttäillä
pankollaki paistuessa,
vuotehellaki venyissä
Mene, poika, katsomahan!"

Poika tuon sanoiksi virkki:

"Min' en joua katsomahan:
kirves on tylsätkottava,
pökky paksu leikattava,
pino suuri pilkottava,
halko hieno latjattava;
pino suuri, halko hieno,
pilkkoja vähäkinen."

Aina haukkui linnan hakki,
linnan lukki luksutteli,
peni julma juhmutteli,
saaren vartio valitti
perän peltohon sysäen,
hännän käten käppyrän.

Sanoi Pohjolan isäntä

"Ei halli valetta hauku,
ikipuol' ei ilman virka,
ei se honkihin horise."

Kävi itse katsomahan.

Astuvi pihalta poikki
pellolle perimäselle,
ta'immalle tanhualle.

Katsoi koiran suuta myden,
nenäartta valvatteli
tuulikunnahan kukutse,
leppäharjun hartioitse.
Jo näki toen totisen,
mitähaukkui hallikoira,
maan valio vaikutteli,
villahäntävierretteli:
purjehti veno punainen
selän puolen Lemmenlahta,
kirjokorja kiitelevi
maapuolen Simasaloa.
Itse Pohjolan isäntä
pian pirttiin menevi,
alle kattojen ajaikse;
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Jo tulevi vierahia
selälämeren sinisen:
ajetahan kirjokorjin
tuon puolen Simasaloa,
lasketahan laivoin suurin
tämän puolen Lemmenlahta."
Sanoi Pohjolan emäntä
"Mistäarpa saatanehe
tulevista vierahista?
Oi on pieni piikasen!
Pane pihlajat tulehen,
puu valio valkeahan!
Kun on verta vuotanevi,
niin silloin sota tulevi;
kunp' on vettävuotanevi,
aina rauhassa elämme."
Pohjan piika pikkalainen,
neiti nöyrä käskylänen,
pisti pihlajat tulehen,
puun valion valkeahan;
eip' on verta vuoakana,
eip' on verta eikävettä
läksi mettävuotamahan,
simoa sirettänhän.
Virkkoi Suovakko sopesta,
akka vanha vaipan alta:
"Puu kun mettävuotanevi,
simoa sirettänevi,
niin mi saapi vierahia,
se on suuri sulhaiskansa."
SiitäPohjolan emäntä
Pohjan akka, Pohjan tyttö
pian pistihe pihalle,
kaapsahtihe kartanolle
luoen silmänsäseläle,
käden pääpävän alle.
Näki tuolta tuon tulevan,

uuen purren purjehtivan,
satalauan laiehtivan
selän puolen Lemmenlahta;
haaksi paistoi haljakalle,
punaiselle pursipuoli;
mies puhas peräsäpurren
melan vaskisen varassa.
Näki juoksevan orosen,
vierevän reki punaisen,
kirjokorjan kiiättävän
maapuolen Simasaloa,
kuusin kultaisin käsien
vempelilläkukkumassa,
seitsemän siniotuksin
rahkehella laulamassa;
mies reheväreen peräsä
uros selväohjaksissa.
Sanoi Pohjolan emäntä
itse lausui, noin nimesi:
"Kummallenk' on mielit mennä
kun tulevat tahtomahan
ikuisiksi ystäväksi,
kainaloiseksi kanaksi?
"Ken se haahella tulevi,
laskevi veno punaisiin
selän puolen Lemmenlahta,
se on vanha Vänämönen:
tuopi laivalla eloa,
aluksella aartehia.
"Ken se korjalla ajavi,
kirjavalla kiiättävi
maapuolen Simasaloa,
se on seppo Ilmarinen:
tuopi tyhjeävaletta,
korjan täyen luottehia.
"Kunpa tullahan tupahan,
tuop' on tuopilla simoa,
kanna kaksikorvaisella;
työnnätuoppi sen käehen,
kellen on mieli mennäksesi!
Anna Vändän ukolle,
ku tuo haahella hyvyyttä
aluksella aartehia!"
Tuop' on kaunis Pohjan tyttö
tuo osasi noin sanoa:
"Oi on maammo, kantajani,
oi emo, ylentäjäni!
En mene osan hyvyylle
enkämiehen mielevyylle,
menenk' on otsan hyvyylle,
varren kaiken kauneuulle.
Eikäneittäennenkänä
ei ole mydynäeloihin;

neiti on ilman antaminen
Ilmariselle sepolle,
ku on sampuen takonut,
kirjokannen kalkutellut."
Sanoi Pohjolan emäntä
"Ohoh lasta lampahutta!
Menet seppo Ilmarille,
vaahtiotsalle varaksi,
sepon hurstin huuhtojaksi,
sepon pän pesettimeksi!"
Tytttötuohon vastoavi,
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Mene en Vändän ukolle,
ikivanhalle varaksi:
vaiva vanhasta tulisi,
ikäiäiläisistä"
Silloin vanha Vänänönen
oli eelläennätää
Ajoin purtensa punaisen,
laski haahen haljakkaisen
teloille teräksisille,
vaskisille valkamoille;
itse tungeikse tupahan,
alle kattojen ajaikse.
Siinälausui lattialta,
oven suusta, alta orren,
sanovi sanalla tuolla,
lausui tuolla lausehella:
"Tuletko minulle, neiti,
ikuseksi ystäväksi,
polviseksi puoliseksi,
kainaloiseksi kanaksi?"
Tuopa kaunis Pohjan tyttö
itse ennäti sanoa:
"Joko sie venosen veistit,
joko laait laivan suuren
kehräarteni muruista,
kalpimeni kappaleista?"
Sanoi vanha Vänänönen,
itse lausui ja pakisi:
"Jo laain hyväki laivan,
veistin ankaran venosen,
jok' on tuulessa tukeva
ja varava vastasällä
halki aaltojen ajella,
selä vetten seurustella:
kuplina kohotteleikse,
lumpehina luikahaikse
poikki Pohjolan vesien,
lakkipäen lainehien."
Tuopa kaunis Pohjan tyttö
sanon virkkoi, noin nimesi:
"En kiitämeristämiestä

aallonlaskija-urosta:
tuuli vie merellämielen,
aivot säkevi ahava.
Enkätaia tullakana,
en tulla minäsinulle
ikuiseksi ystäväksi,
kainaloiseksi kanaksi,
sun sijan levittäjäksi,
päinälaisen laskijaksi."

Yhdeksätoista runo

Siitaseppo Ilmarinen,
takoja iän-ikuinen,
itse tungeikse tupahan,
kaivaikse katoksen alle.
Tuotihin simoa tuoppi,
mettäkannu kannettihin
seppo Ilmarin käehen.
Seppo tuon sanoiksi virkki:
"En ennen sinäikänä
kuuna kullan valkeana
juone nätäjuomisia,
kuin ma saan nähämani,
onko valmis valvattini,
valmis valvateltavani."
Tuop' on Pohjolan emäntä
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Vaiv' on suuri valvatissa,
vaiva valvateltavassa:
jalk' on kesken kenkimistä
toinen vieläki kesempi.
~sken on valmis valvattisi,
oike'in otettavasi,
kun sa kynnä kyisen pellon,
käämehisen käännätelet
ilman auran astumatta,
vaarnojen väisemätä
SenpäHiisi ennen kynti,
Lempo varsinki vakoiili
vaarnasilla vaskisilla,
auralla tuliterälä
oma poikani poloinen
heitti kesken kyntänätä"
Silloin seppo Ilmarinen
meni neitonsa tupahan.
Itse tuon sanoiksi virkki:
"Yön tyttö hämään neito!
Muistatko ajan mokoman,
kun kuvasin uuen sammon,

kirjokannen kalkuttelin?
Sie vannoit ikivalasi
eessäjulkisen Jumalan,
alla kasvon kaikkivallan,
tullaksesi toivottelit mulle,
miehelle hyväle,
ikuseksi ystäväksi,
kainaloiseksi kanaksi:
nyt ei äiti annakana,
työnämulle tyttänsä
kyntänätkyisen pellon,
käärmeheisen kääntämätä"
Antoi morsian apua,
työnti neito neuvokkia:
"Ohoh seppo Ilmarinen,
takoja iän-ikuinen!
Aura kultainen kuvaa,
hopeinen huolittale!
Silläkynnä kyisen pellon,
käärmeheisen kääntätelet."
Tuop' on seppo Ilmarinen
kullan ahjohon asetti,
hopeansa lietsimehen,
tuosta aurasen takovi.
Takoi rautaiset talukset,
teräksiset säätymimet,
ne on päälensäpukevi,
säätillensäsätleivi;
rautapaitahan paneikse,
terävöhin vydeleikse,
otti rautarukkasensa,
nouti kintahat kiviset.
Sai siitätulisen ruunan,
valjasti hyvän hevosen,
läksi pellon kynnäntähän,
vainion vakoantahan.
Näki päätäpyöriä
raivoja ratisevia.
Sanovi sanalla tuolla:
"Hoi mato, Jumalan luoma!
Kuka nosti nokkoasi,
kenpäkäksi ja kehoitti
pääpystösäpitemä
kaulan vartta kankeata?
Pois nyt tieltäpoikellaite,
tungeite kulohon, kurja,
alas kursohon kuoite,
heilauta heinikkohon!
Josp' on tuolta pääsi nostat,
Ukko pääsi särkenevi
nuolilla teräsenillä
rakehilla rautaisilla."
Siitäkynti kyisen pellon,

akoeli maan matoisen,
nosti kytäkynnökselle,
käärmehiäkännökselle.

Sanoi tuolta tultuansa:

"Jo nyt kynnin kyisen pellon,
vakoelin maan matoisen,
käärmehisen käännätelin.

Joko tyttötyönnetähän,
annetahan ainoiseni?"

Tuop' on Pohjolan emäntä
sanan virkkoi, noin nimesi:

"~sken neiti annetahan,
tyttötätätöyönnetähän,
kun sa tuonet Tuonen karhun,
suistanet suen Manalan
tuolta Tuonelan salosta,
Manalan majan periltä
sata on saanut suistamahan,
tullut ei yhtähätakaisin."

Siitäseppo Ilmarinen
meni neitonsa tupahan.

Sanan virkkoi, noin nimesi:

"Työminulle määrätihin:
suistoa suet Manalan,
Tuonen karhut tuoakseni
tuolta Tuonelan salosta,
Manalan majan periltä"

Antoi morsian apua,
työnti neito neuvokkia:

"Ohoh seppo Ilmarinen,
takoja iän-ikuinen!

Teräsestätehköset suitset,
pätset rauasta rakenna
yhellävesikivellä

kolmen kosken kuohumilla!
Niillätuonet Tuonen karhut,
suistanet suet Manalan."

Siitäseppo Ilmarinen,
akoja iän-ikuinen,
teräsestäsuitti suitset,
pätset rauasta rakenti
yhellävesikivellä
kolmen kosken kuohumilla.

Kävi siitäsuiamahan;
itse noin sanoiksi virkki:

"UtutyttöTerhenetä!
Seulo seulalla utua,
terhenistäepsuttele
viljan vierimäijöille,
jottei kuule kulkevaksi
eik' on eestäni pakene!"

Sai sutosen suitsi-suuhun,
karhun rautakahlehesen

tuolta Tuonen kankahalta,
sinisen salon sisästä
Sanoi tuolta tultuansa:
"Anna, akka, tyttäresi!
Jo olen tuonut Tuonen karhun,
suistanut suen Manalan."
Tuop' on Pohjolan emäntä
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Sken alli annetahan,
sinisotka suoritahan,
kun saat suuren suomuhauin,
liikkuvan kalan lihavan,
tuolta Tuonelan joesta,
Manalan alantehesta
ilman nuotan nostamatta,
käsi-verkon kääntämätä
Sata on saanut pyytämähän,
tullut ei yhtänätkäisin."
Jopa tuskiksi tulevi,
läylylemmäksi lankeavi.
Meni neitonsa tupahan,
itse tuon sanoiksi virkki:
"Työminulle määrätihin
aina entistäparempi:
saa'a suuri suomuhauki,
liikkuva kala lihava,
Tuonen mustasta joesta,
Manalan ikipurosta
verkotoinna, nuotatoinna,
ilman muutta pyy'yksettä"
Antoi morsian apua,
työnti neito neuvokkia:
"Ohoh seppo Ilmarinen!
Ei' olko milläkänä
Taop' on tulinen kokko,
vaakalintu valke'inen!
Silläsaanet suuren hauin,
liikkuvan kalan lihavan,
Tuonen mustasta joesta,
Manalan alantehesta."
Se on seppo Ilmarinen,
takoja iän-ikuinen,
takovi kokon tulisen,
vaakalinnun valke'isen;
kourat rauasta kuvasi,
teräsestätemmottimet,
siiviksi venehen vieret.
Itse siiville yleni,
selkähän sijoittelihe,
kokon kynkkäuun nenille.
Siitäneuvoi kokkoansa,
vaakalintua varoitti:
"Kokkoseni, lintuseni!

Menes lennä kunne käken:
Tuonen mustalle joelle,
Manalan alantehelle!
Iske suuri suomuhauki,
liikkuva kala lihava!"
Tuo kokko, komea lintu,
lenteälekuttelevi;
lenti hauin pyyättähän,
hirmuhampahan hakuhun,
tuonne Tuonelan joelle,
Manalan alantehelle.
Yksi siipi vettäviisti,
toinen taivasta tapasi,
kourat merta kuopaeli,
nokka luotoja lotaisi.
Siitäseppo Ilmarinen
lätevi haroamahan
tuota Tuonelan jokea,
kokko luona vahtimahan.
Vetehinen veestänousi,
koppoi kiinni Ilmarisen.
Kokko niskahan kohahti,
Vetehisen päävänti,
polki pääpohjemmaksi,
kohti mustia mutia.
Jo tulevi Tuonen hauki,
ve'en koira vengottavi.
Ei ole hauki pienen pieni
eikähauki suuren suuri:
kieli kahta kirvesvartta,
hampahat haravan varren,
kita kolmen kosken verta,
selkäseitsemän venehen.
Tahtoi seppoa tavata,
syäseppo Ilmarisen.
Tuli kokko kouotellen,
isketellen ilman lintu.
Eik' ole kokko pienen pieni
eikäaivan suuren suuri:
suu sen on satoa syltä
kita kuusi koskellista,
kieli kuutta keihäsvartta,
kynnet viittäviikatetta.
Keksi suuren suomuhauin,
liikkuvan kalan lihavan,
iskevi kaloa tuota,
vasten suomuja sukaisi.
Silloin suuri suomuhauki,
liikkuja kala lihava,
painavi kokon kynimen
alle selvien vesien.
Niin kokko kohotteleikse,
ilmahan ylenteleikse:

nosti mustia muria
päälle selvien vesien.
Liiteleikse, laateleikse;
toki toisesti kokevi.
Yhen iski kynsiänsä
hauin hirmun hartioihin,
ve'en koiran koukkuluihin;
toisen iski kynsiänsä
vuorehen teräksisehen,
rautaisehen kalliohon.
Kilpesty kivistäkynsi,
kalpistihe kalliosta:
jo hauki sukeltelihe,
ve'en venkale vetihe
kynsistäkokon kynimen,
vaakalinnun varpahista,
- jäet kynnen kylkiluilla,
halennehet hartioilla.
Siitäkokko rautakoura
kivastihe vieläkerran;
siivet väkkyi valkeana,
silmä selvänätulena:
saip' on hauin kynsihinsä
ve'en koiran kourihinsa.
Nosti suuren suomuhain,
ve'en venkalan veäti
alta aaltojen syvien
päälle selvien vesien.
Niinp' on kokko rautakoura
kerrallansa kolmannella
toki saapi Tuonen hauin,
liikkuvan kalan lihavan,
tuosta Tuonelan joesta,
Manalan alantehesta:
ei vesi ve'elle tullut
hauin suuren suomuloista,
ilma ei ilmalle hajaisnut
kokon suuren höyhenistä
Siitäkokko rautakoura
kantoi suuren suomuhain
oksalle omenatammen,
pään lakkapään petjän.
Siinämaisteli makua,
viilti halki hauin vatsan,
riipoeli rintapää
pään on varsin poikki pahkoi.
Sanoi seppo Ilmarinen:
"Oi sinua, kurja kokko!
Mikälienet lintujasi,
ku ollet otuksiasi,
kun nyt maistelit makua,
viillit halki hauin vatsan,
kanssa riivoit rintapää

pään on varsin poikki pahkoit!"

Tuop' on kokko rautakoura
siitäsyäntyi lentämähän.

Ylös ilmahan kohosi
pitkän pilven rannan päälle:
pilvet liikkui, taivot naukui,
ilman kannet kallistihe,
katkesi Ukolta kaari,
kuulta sarviset sakarat.

Siitäseppo Ilmarinen
itse kantoi pään kaloa
anopille antehiksi.

Sanan virkkoi, noin nimesi:

"Tuoss' onpi ikuinen tuoli
hyvän Pohjolan tupahan."

Siitätuon sanoiksi virkki,
itse lausui ja pakisi:

"Jo nyt kynnin kyiset pellot,
vakoelin maat matoiset,
suistelin suet Manalan,
Tuonen karhut kahlestutin;
sain on suuren suomuhauin,
liikkuvan kalan lihavan,
tuosta Tuonelan joesta,
Manalan alantehesta.

Joko nyt neiti annetahan,
tyttöätätönnetään?"

Sanoi Pohjolan emäntä
"Pahoinpa sinäki laait,
kun sa pääpoikki pahkoit,
laskit halki hauin vatsan,
vieläriivoit rintapää
kanssa maistelit makua."

Silloin seppo Ilmarinen
itse tuon sanoiksi virkki:

"Ei saalis viatta saa'a
paikoilta paremmiltana,
saati Tuonelan joesta,
Manalan alantehesta.

Joko on valmis valvattini,
valmis valvateltavani?"

Sanoi Pohjolan emäntä
itse lausui ja nimesi:

"Jo on valmis valvattisi,
valmis valvateltavasi!
Annettava on alliseni,
sorsaseni suorittava
Ilmariselle sepolle
ikuiseksi istujaksi,
polviseksi puolisoiksi,
kainaloiseksi kanaksi."

Olipa lapsi lattialla.
Lauloi lapsi lattialta:

"Jo tuli tuville nälle
liika lintu linnahamme.
Lenti kokko koillisesta,
halki taivahan havukka;
siipi iski ilman äätä
toinen lainetta lakaisi,
pursto merta pyyhäteli,
pänyt taivoa tapasi.
Katseleikse, kanteleikse,
liiteleikse, laateleikse;
liiti miesten linnan päälle,
nokalla kolistelevi;
miesten linna rautakatto:
ei siihen sisälle pääsnyt.
"Katseleikse, kanteleikse,
liiteleikse, laateleikse.
Liiti naisten linnan päälle,
nokalla kolistelevi;
naisten linna vaskikatto:
ei siihen sisälle pääsnyt.
"Katseleikse, kanteleikse,
liiteleikse, laateleikse.
Liiti neitten linnan päälle,
nokalla kolistelevi;
neitten linna liinakatto:
jo siihen sisälle pääsi!
"Liiti linnan patsahalle,
siitälaskihe laelle;
liikahutti linnan lauan,
istui linnan ikkunalle,
seinälle selinäsulka,
satasulka salvoimelle.
"Katseleikse kassapäätä
tukkapäätä tunnusteli,
neitiparvesta parasta,
kassapästäkaunihinta,
hele'intähelmipästä
kukkapästäkuuluisinta.
"Siitäkokko kouraisevi,
havulintu haivertavi:
iski parvesta parahan,
sorsajoukosta somimman,
hele'immän, hempe'immän,
verevimmän, valke'imman.
Senpäiski ilman lintu,
kynsi pitkäpiirrälytti,
ku oli pysty pään piolta
sekävarrelta valittu,
sulkasiltahan sulavin,
hienukaisin höyheniltä"
SiitäPohjolan emäntä
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Mistätiesit, teltamoinen,

kuulit, kultainen omena,
tänän neien kasvavaksi,
tukan liina liikkuvaksi?
Huohtiko hopeat neien,
neien kullat sinne kuului,
sinne paistoi meiän päivä,
meiän kuuhuet kumotti?"
Lausui lapsi lattialta,
vasta kasvava karehti:
"Siitätiesi teltamoinen,
onnen myyrätien osasi
neien kuuluhun kotihin,
kaunihisen kartanohon:
hyväöli isosta huuto
laivan suuren laskennalta,
emosta sitä parempi
leivän paksun paistannalta,
vehnäeivän leivonnalta,
vierahan ravitsennalta.
"Siitätiesi teltamoinen,
äkkioutoinen äysi
neien nuoren nousneheksi,
impyen ylenneheksi:
kun käi pihatse kerran,
astui aittojen alatse
varsin aamulla varahin,
aivan aika-huomenessa,
noki nousi nuoraisesti,
savu paksusti pakeni
neien kuulusta ko'ista,
kasvavaisen kartanosta;
neiti oli itse jauhamassa,
kivenpuussa kiikkumassa:
kivenpuu käenäkkukui,
laklana kiven lapatta,
kiven siili sirkkusena,
kivi helmenäheläsi.
"Käi siitätoisen kerran,
astui pellon pientaretse:
neiti oli mataramaalla,
keikkui keltakankahilla,
paineli punapatoja,
keitti keltakattiloita.
"Käi kerran kolmannenki
neien akkunan alatse,
kuuli neitosen kutovan,
pirta kässäpiukkoavan:
sukkulainen suikahteli
kuin käppäkiven kolossa,
pirkaeli pirran pii'it
kuin on tikka puun kylässä
käänilauta käännäteli
kuin orava oksapuussa."

Siitä Pohjolan emäntä

sanan virkkoi, noin nimesi:

"Kutti, kutti, neitoseni!

Enköjo sanonut aina:

eläkuusissa kukahu,

elälaula laksoloissa,

näytäkaulan kaarevuutta,

käsiwarren valkeutta,

ripeyttärinnan nuoren,

muun on muo'on muhkeutta!

"Kaiken syystäsyätelin,

keikutin tämän kesosen,

jop' on kerkeän kevämen,

jopa toisen toukoaijan:

laatiomme piilopirtti,

pienet piiloikkunaiset,

neien kangasta kutoa,

neljin niisin niukutella,

ettei kuule Suomen sulhot,

Suomen sulhot, maan kosijat!"

Lausui lapsi lattialta,

kaksiviikkoinen kajahui:

"Helppo on hepo salata,

sorajouhi suojaella,

paha on neitonen salata,

hivus pitkäpiilotella.

Laatitit kivisen linnan

keskelle meren selästä

sielläpiikoja pi'ellä

kanojasi kasvatella,

eip' on piile piiat siellä

eipäimpyet ylene,

ettei p~~ä~~se suuret sulhot,

suuret sulhot, maan kosijat,

miehet pystyisin kypäin,

heposet teräskape'in."

Itse vanha Vänämönen

alla pän, pahoilla mielin

kotihinsa kulkiessa

sanan virkkoi, noin nimesi:

"Voi minua, mies kuluista,

kun en tuota tuntenunna,

naia nuorella iällä

etsiäelon ajalla!

Kaikkiansa se katuvi,

joka nuorta naimistansa,

lasna lapsen saamistansa,

pienenäperehtimistä"

Siinäkielti Vänämönen,

epäsi suvantolainen

vanhan nuorta noutamasta,

kaunista käkeänstä

kielti uimasta uhalla,

veikan vettäsoutamasta,
kilvoin neittäkosjomasta
toisen, nuoremman keralla.

Kahdeskymmenes runo

Mitänyt laulamme lajia,
kuta virttävieretänme?
Tuota laulamme lajia,
tuota virttävieretänme:
noita Pohjolan pitoja,
jumalisten juominkia.
Viikon hätähankittihin,
valmistettihin varoja
noilla Pohjolan tuvilla,
Sariolan salvoksilla.
Mitätuohon tuotettihin
ja kuta veäettilihin,
Pohjan pitkihin pitoihin,
suuren joukon juominkihin
rahvahan ravitsemiksi,
joukon suuren syttäniksi?
Kasvoi häkäKarjalassa,
sonni Suomessa lihosi;
ei ollut suuri eikäpieni,
olihan oikea vasikka!
Hämeheissähätäähälyi,
pääkeikkui Kemijoella;
sata syltäsarvet pitkä,
puoltatoista turpa paksu.
Viikon käppäkänntelihe
yhen kytkyen sijalla;
pävan lenti pääskylänen
hään sarvien väiä
hääsesti pään pääsi
keskenälevhätäätä
Kuun juoksi kesäorava
hähätäähännän pään
eikäpään pääsnytkänä
ensi kuussa ennätänyt.
Sepävallatoin vasikka,
sonni suuri suomalainen,
Karjalasta kaimattihin
Pohjan pellon pientarelle.
Sata miestäsarviloista,
tuhat turvasta piteli
häkeätaluttaessa,
Pohjolahan tuotaessa.
Häkäkäyäkälөрötti
Sariolan salmen suussa,

syöpi heinä hettehestä
selkäpilviäsiveli.
Eikäollut iskijää
maan kamalan kaatajata
Pohjan poikien lu'ussa,
koko suuressa su'ussa,
nuorisossa nousevassa
eikävarsin vanhastossa.
Tulipa ukko ulkomainen,
Virokannas karjalainen.
Hänpätuon sanoiksi virkki:
"Malta, malta, häkäparka,
kun tulen kurikan kanssa,
kamahutan kangellani
sun, katala, kallohosi:
tok' et toisena kesänä
kovin käännäkäseäsi,
töläytäturpoasi
tänän pellon pientarella,
Sariolan salmen suussa!"
Läksi ukko iskemään,
Virokannas koskemahan,
Palvoinen pitelemään.
Häkäpäähälätti,
mustat silmänsämulisti:
ukko kuusehen kavahti,
Virokannas vitsikkohon,
Palvoinen pajun sekahan!
Etsittihin iskijää
sonnin suuren sortajata
kaunihista Karjalasta,
Suomen suurilta tiloilta,
vienosta Venäjän maasta,
Ruotsin maasta rohkeasta,
Lapin laajoilta periltä
Turjan maasta mahtavasta;
etsittihin Tuonelasta,
Manalasta, maanki alta.
Etsittihin, eipälöyTTY,
haettihin, ei havaittu.
Etsittihin iskijää
katsottihin kaatajata
selvätämeren selätä
lake'ilta laineilta.
Mies musta merestä nousi,
uros umpilainehista,
aivan selvätäselätä
ulapalta aukealta.
Ei tuo ollut suurimpia
eikäaivan pienimpiä
alle maljan maata mahtui,
alle seulan seisomahan.
Se oli ukko rautakoura,

rauankarva katsannolta;
päässäpaatinen kypää
jaloissa kiviset kengät,
veitsi kultainen käessä
varsi vasken-kirjavainen.
Saip' on siitäiskijänsä
tapasipa tappajansa,
Suomen sonni sortajansa,
maan kamala kaatajansa.
Heti kun näki eränsä
ruhtoi niskahan rutosti:
sorti sonnin polvillensa,
kylen maahan kyykähytti.
Saiko paljo saalihiksi?
Saanut ei paljo saalihiksi:
sata saavia lihoa,
sata syltämakkarata,
verta seitsemän venettä
kuuta kuusi tynnyriä
noihin Pohjolan pitoihin,
Sariolan syöninkihin.
Tupa oli tehty Pohjolassa,
tupa laitto, pirtti suuri,
sivulta yheksän sylvä
päästäseitsentäleveä
Kukko kun laessa lauloi,
ei sen ääni maahan kuulu;
penin haukunta perässä
ei kuulu ovehen asti.
Tuop' on Pohjolan emäntä
liikkui sillan liitoksella,
laahoi keskilattialla.
Arvelee, ajattelevi:
"Mistäpäölutta saamme,
taarit taiten laittelemme
näille hälle hankkimille,
pioille pi'ettäville?
En tieätekkoa taarin
enkäsyntyäolosien."
Olipa ukko uunin päällä
Lausui ukko uunin päätä
"Ohrasta oluen synty,
humalasta julkijuoman,
vaikk' ei tuo ve'ettäsynny
eikätuimatta tuletta.
"Humala, Remusen poika,
piennämaahan pistettihin,
kynnämaahan kynnnettihin,
viholaisna viskottihin
vierehen Kalevan kaivon,
Osmon pellon penkerehen.
Siitänousi nuori taimi,
yleni vihanta virpi;

nousi puuhun pienoisehen,
kohen latvoa kohosi.
"Onnen ukko ohran kylvi
Osmon uuen pellon päähän.
Ohra kasvoi kaunihisti,
yleni ylen hyvästi
Osmon uuen pellon pässä
kaskessa pojan Kalevan.
"Oli aikoa vähäsen,
jo huuhui humala puusta,
ohra lausui pellon päästä
vesi kaivosta Kalevan:
'Milloin yhtehen yhymme,
konsa toinen toisihimme?
Yksin on elo ikävä
kahen, kolmen kaunoisampi.'
"Osmotar, oluen seppä
Kapo, kaljojen tekijä
otti ohrasen jyviä
kuusi ohrasen jyeä
seitsemän humalan päää
vettäkauhoa kaheksan;
niin pani pa'an tulelle,
laittoi keiton kiehumahan.
Keitti ohraista olutta
kerkeän kesäsen päivän
nenäsäutuisen niemen,
päässäsaaren terhenisen,
puisen uuen uurtehesen,
korvon koivuisen sisähän.
"Sai oluen panneheksi,
ei saanut hapanneheksi.
Arvelee, ajattelevi,
sanan virkkoi, noin nimesi:
'Mitätuohon tuotanehe
ja kuta katsottanehe
oluelle happaimeksi,
kaljalle kohottimeksi?'
"Kalevalatar, kaunis neiti,
se on sormilta sorea,
aina liukas liikunnolta,
aina kengätäkepeä
liikkui sillan liitoksella,
keikkui keskilattialla
yhtä toista toimitellen
kahen kattilan kesellä
Näki puikon lattialla:
poimi puikon lattialta.
"Katsellevi, kääntelevi:
'Mitätuostaki tulisi
Kavon kaunihin käsissä
hyvän immen hyppysissä
jos kannan Kavon käehen,

hyvän immen hyppysihin?’

"Kantoipa Kavon käehen,
hyvän immen hyppysihin.
Kapo kaksin kämmensä
hykerti käsin molemmin
molempiin reisihinsä
syntyi valkea orava.

"Noin se neuvoi poikoansa,
oravaistansa opasti:

’Oravainen, kummun kulta,
kummun kukka, maan ihana!
Juokse tuonne, kunne käken,
kunne käken ja kehoitan:
mieluisahan Metsolahan,
tarkkahan Tapiolahan!
Nouse puuhun pienoisehen,
taiten tarhalatvaisehen,
jottei kokko kouraiseisi
eikäiskis’ ilman lintu!

Tuo’os kuusesta käpyjä
petäjästä helpehiä
ne kannan Kavon käehen,
oluehen Osmottaren!’

"Osasi orava juosta,
pöytäpätyöällä
pian juosta matkan pitkän,
väehen väit samota,
salon poikki, toisen pitkin,
kolmannen vähän vitahan
mieluisahan Metsolahan,
tarkkahan Tapiolahan.

"Näki kolme korpikuusta,
neljäpienoista petäjä
nousi kuusehen norolla,
petäjähan kankahalla.
Eikäkokko kouraisnunna,
iskenynnä ilman lintu.

"Katkoi kuusesta käpyjä
petäjästä päätälehvän.

Käyt käki kynsihinsä
käärsi käpäihinsä
ne kantoi Kavon käehen,
hyvän immen hyppysihin.

"Kapo pisti kaljahansa,
Osmotar oluehensa:
eip’ ota olut hapata,
juoma nuori noustaksensa.

"Osmotar, oluen seppä
Kapo, kaljojen tekijä
ainakin ajattelevi:

’Mitä tuohon tuotanehe
oluelle happaimeksi,
kaljalle kohottimeksi?’

"Kalevatar, kaunis neiti,
se on sormilta sokea,
aina liukas liikunnolta,
aina kengätäkepeä
liikkui sillan liitoksella,
keikkui keskilattialla
yhtä toista toimitellen
kahen kattilan kesellä
Näki lastun lattialla:
poimi lastun lattialta.

"Katsellevi, kantelevi:

'Mitä tuostaki tulisi
Kavon kaunihin käsissä
hyvän immen hyppysissä
jos kannan Kavon käehen,
hyvän immen hyppysihin?'

"Kantoipa Kavon käehen,
hyvän immen hyppysihin.
Kapo kaksin kämmensä
hykerti käsin molemmin
molempiin reisihinsä
syntyi nääkultarinta.

"Niin se neuvoi näteensä
orpolastansa opasti:

'Näkäseni, lintuseni,
rahankarva kaunoiseni!
Mene tuonne, kunne käken,
kunne käken ja kehoitan:
kontion kivikololle,
metsän karhun kartanolle,
jossa karhut tappelevat,
kontiot kovin elävä!
Kourin hiivoa kokoa,
käsin vaahtea valuta,
se kannan Kavon käehen,
tuo olallen Osmottaren!'

"Jopa taisi nääjuosta,
rinta kulta riehäellä
Pian juoksi matkan pitkän,
väehen väit samosi,
joen poikki, toisen pitkin,
kolmannen vähän vitahan
kontion kivikololle,
karhun louhikammiolle.
Sielläkarhut tappelevat,
kontiot kovin elävä
rautaisella kalliolla,
vuorella teräksisellä

"Valui vaahti karhun suusta,
hiiva hirveän kiasta:
käsin vaahtea valutti,
kourin hiivoa kokosi;
sen kantoi Kavon käehen,

hyvän immen hyppysihin.

"Osmotar oluehensa,
Kapo kaatoi kaljahansa:
ei ota olut hapata,
mehu miesten puurakoia.

"Osmotar, oluen seppä
Kapo, kaljojen tekijä
ainakin ajattelevi:

'Mitätuohon tuotanehe
oluella happaimeksi,
kaljalle kohottimeksi?'

"Kalevatar, kaunis neiti,
tyttösormilta soarea,
aina liukas liikunnolta,
aina kengätäkepeä
liikkui sillan liitoksella,
keikkui keskilattialla
yhtä toista toimitellen
kahen kattilan välillä
Näki maassa palkoheinän:
poimi maasta palkoheinän.

"Katsellevi, kääntelevi:

'Mitätuostaki tulisi
Kavon kaunihiin käsissä
hyvän immen hyppysissä
jos kannan Kavon käehen,
hyvän immen hyppysihin?'

"Kantoipa Kavon käehen,
hyvän immen hyppysihin.
Kapo kaksin känmeninsä
hykerti käsin molemmin
molempihin reisihinsä
mehiläinen siitäsyntyi.

"Niin se neuvoi lintuansa,
mehilästänsäopasti:

'Mehiläinen, lintu liukas,
nurmen kukkien kuningas!
Lennätuonne, kunne kääken,
kunne kääken ja kehoitan:
saarelle seläliselle,
luo'olle merelliselle!
Siell' on neiti nukkununna,
vyövaski valahtanunna,
sivulla simainen heinä
mesiheinähelmassansa.

Tuo simoa siivessäi,
kanna mettäkaavussasi
heleätäheinän päästä
kukan kultaisen kuvusta;
se kannan Kavon käehen,
tuo olallen Osmottaren!'

"Mehiläinen, lintu liukas,
jopa lenti jotta joutui.

Pian lenti matkan pitkän,
väehen väit lyhenti,
meren poikki, toisen pitkin,
kolmannen vähän vitahan
saarehen selälisehen,
luotohon merellisehen.
Näki neien nukkunehen,
tinarinnan riutunehen
nurmelle nimettömälle,
mesipellon pientarelle,
kupehella kultaheinä
vyölänsähopeaheinä
"Kasti siipensäsimahan,
sulkansa mesi sulahan
heleväsäheinän päässä
kukan kultaisen nenässä
sen kantoi Kavon käehen,
hyvän immen hyppysihin.
"Osmotar oluehensa,
Kapo pisti kaljahansa:
siit' otti olut hapata,
siitänousi nuori juoma
puisen uuen uurtehessa,
korvon koivuisen sisässä
kuohui korvien tasalle,
äji päälän äyrähien,
tahtoi maahan tyyräellä
lattialle lasketella.
"Oli aikoa vähäsen,
pirahteli pikkaraisen.
Joutui juomahan urohot,
Lemminkänen liiatenki:
juopui Ahti, juopui Kauko,
juopui veitikkäverevä
oluelta Osmottaren,
kaljalta Kalevattaren.
"Osmotar, oluen seppä
Kapo, kaljojen tekijä
hän tuossa sanoiksi virkki:
'Voi, poloinen, päviäni,
kun panin pahan oluen,
tavattoman taarin laitoin:
ulos korvosta kohosi,
lattialle lainehtivi!'
"Punalintu puusta lauloi,
rastas räystähän rajalta:
'Ei ole pahaoloinen,
on juoma hyväoloinen,
tynnyrihin tyhjettävä
kellarihin käytettävä
tynnyrissäätämisessä,
vaskivannetien sisässä'
"Se oli oluen synty,

kalevaisten kaljan alku;
siitä sai hyvän nimensä
siitä kuulun kunniansa,
kun oli hyväloinen,
hyväjuoma hurskahille:
pani naiset naurusuulle,
miehet mielelle hyväle,
hurskahat iloitsemahan,
hullut huppeloitsemahan."
Siitä Pohjolan emäntä
kun kuuli oluen synnyn,
koki vettäsuuren korvon,
uuen puisen puolellensa,
siihen ohria oloksi
ja paljo humalan pätä
Alkoi keitteäolutta,
väkivettävännäellä
uuen puisen uurtehessa,
korvon koivuisen sisässä
Kuu kiviäkuumettihin,
kesä vettäkeitettihin,
salot puita poltettihin,
kaivot vettäkannettihin:
jo salot saristui puista,
veet väheni lähtehistä
olosia pantaessa,
kaljoja kyhätässä
Pohjan pitkiksi pioiksi,
hyvän joukon juomingiksi.
Savu saarella palavi,
tuli niemen tutkaimella.
Nousipa savu sakea,
auer ilmahan ajoihe
tuimilta tulisijoilta,
varavilta valke'ilta:
täytti puolen Pohjan maata,
kaiken Karjalan sokisti.
Kansa kaikki katsahtavi,
katsahtavi, kaivahtavi:
"Mistä päsavunen saapi,
auer ilmahan ajaikse?
Pienikösoan savuksi,
suuri paimosen paloksi."
Tuop' on äti Lemminkäsen
aivan aamulla varahin
läksi vettä lähteheltä
näkevi savun sakean
pohjoisilla maailmoilla.
Sanan virkkoi, noin nimesi:
"Nuo onpi soan savuja,
varsin vainovalke'ita!"
Itse Ahti Saarelainen,
tuo on kaunis Kaukomieli,

katseleikse, käänteleikse.

Arvelee, ajattelevi:

"Josp' on kaalan katsomahan,
likeltätähystänähän,
mistätuo savunen saapi,
auer ilman täyttelevi,
oisiko soan savuja,
noita vainovalke'ita."

Kaalo Kauko katsomahan

savun syntymäsjoa:

ei ollut soan tulia

eikävainovalke'ita;

olipa oluttulia,

kaljankeitto-valke'ita

Sariolan salmen suulla,

niemen kaiskun kainalossa.

SiinäKauko katselevi ...

Silmäkarsas Kaukon päässä

silmäkarsas, toinen kiero,

suu vähiten väärälänsä

Virkki viimein katsellessa,

poikki salmesta sanovi:

"Oi armas anoppiseni,

Pohjan ehtoisa emäntä

Laitapa oluet oivat,

keitäkaljat kelvolliset

juotavaksi joukon suuren,

Lemminkäsen liiatenki

noissa hässäomissa

kerä nuoren tyttäresi!"

Sai olonen valmihiksi,

mehu miesten juotavaksi.

Pantihin olut punainen,

kalja kaunis käytetihin

maan alle makoamahan

kivisessäkellarissa,

tammisessa tynnyrissä

tapin vaskisen takana.

SiitäPohjolan emäntä

laittoi keitot kiehumahan,

kattilat kamuamahan,

riehtilä remuamahan.

Leipoi siitäleivä suuret,

suuret talkkunat taputti

hyvän rahvahan varaksi,

joukon suuren sydäviksi

Pohjan pitkissäpioissa,

Sariolan juomingissa.

Saipa leivä leivotuksi,

talkkunat taputetuksi.

Kului aikoa vähäsen,

pirahteli pikkaraisen:

olut tykki tynnyrissä

kalja keikkui kellarissa:
"Kun nyt juojani tulisi,
lakkijani laittausi,
kunnollinen kukkujani,
laaullinen laulajani!"
Etsittihin laulajata,
laaullista laulajata,
kunnollista kukkujata,
kaunista karehtijata:
lohi on tuotu laulajaksi,
hauki kunnan kukkujaksi.
Ei lohessa laulajata,
hauissa karehtijata:
lohen on leuat longallahan,
hauin hampahat hajalla.
Etsittihin laulajata,
laaullista laulajata,
kunnollista kukkujata,
kaunista karehtijata:
lapsi on tuotu laulajaksi,
poika kunnan kukkujaksi.
Ei lapsessa laulajata,
kuolasuussa kukkujata:
lapsen kiel' on kimmeltynnä
kielen kanta kammeltunna.
Uhkasi olut punainen,
noitueli nuori juoma
nassakassa tammisessa,
tapin vaskisen takana:
"Kun et laita laulajata,
laaullista laulajata,
kunnollista kukkujata,
kaunista karehtijata,
potkin poikki vanteheni,
ulos pohjani porotan!"
Silloin Pohjolan emäntä
pani kutsut kulkemahan,
airuhut vaeltamahan.
Itse tuon sanoiksi virkki:
"Ohoh piika pikkarainen,
orjani alinomainen!
Kutsu rahvasta kokohon,
miesten joukko juominkihin!
Kutsu kurjat, kutsu köyhä,
sokeatki, vaivaisetki,
rammatki, rekirujotki!
Sokeat venehin soua,
rammat ratsahin ajele,
rujot re'in remmäellä!
"Kutsu kaikki Pohjan kansa
ja kaikki Kalevan kansa,
kutsu vanha Vänämönen
lailliseksi laulajaksi!

Eläkutsu Kaukomieltä
tuota Ahti Saarelaista!"
Tuop' on piika pikkarainen
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Miks' en kutsu Kaukomieltä
yhtäAhti Saarelaista?"
Tuop' on Pohjolan emäntä
sanan vastaten sanovi:
"Siks' et kutsu Kaukomieltä
tuota lieto Lemminkästä
kun on kaikitse toraisa,
aivan tarkka tappelija;
tehnyt on hässäki häpeä,
pitoloissa pillat suuret,
nauranut pyhäset piiat
pyhäsisävaattehissa."
Tuop' on piika pikkarainen
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Mistätieän Kaukomielen,
jotta heitän kutsumatta?
En tunne Ahin kotia,
Kaukomielen kartanoa."
Sanoi Pohjolan emäntä
itse lausui ja nimesi:
"Hyvin tunnet Kaukomielen,
tuon on Ahti Saarelaisen:
Ahti saarella asuvi,
veitikkävesien luona,
laajimman lahen sivulla,
Kaukoniemen kainalossa."
Tuop' on piika pikkarainen,
raataja rahan-alainen,
kantoi kutsut kuusialle,
keruhut kaheksialle.
Kutsui kaiken Pohjan kansan
ja kaiken Kalevan kansan,
nuotki hoikat huonemiehet,
kaitakauhtanat kasakat.
Yks' on aino Ahti poika,
- senp' on heitti kutsumatta.

Yhdeskolmatta runo

Tuop' on Pohjolan emäntä
Sariolan vaimo vanha,
oli ulkona olija,
askareillansa asuja.
Kuului suolta ruoskan roiske,
rannalta re'en ratina.
Loi silmänsäluotehelle,

kääntä päätäpäivän alle,
arvelee, ajattelevi:
"Mi tänäväki väyvi
minun, raukan, rannoilleni?
Suurtako sotaväkeä"
Kaaloit tuota katsomahan,
likeltätähymään:
ei ollut sotaväkeä
oli suuri sulhaiskansa,
väy keskelläväkeä
hyvän rahvahan raossa.
Itse Pohjolan emäntä
Sariolan vaimo vanha,
kun tunsit väyn tulevan,
sanat virkkoi, noin nimesi:
"Luulin tuulen tuulevaksi,
pinon pystyn viereväksi,
meren rannan roikkivaksi,
someret karehtivaksi.
Kaaloit tuota katsomahan,
likeltätähymään;
eipä tuuli tuullutkana,
pino pysty vierrytkää
meren ranta rauennunna,
someret karehtinunna:
väyni väki tulevi,
saoin kaksit käänteilekse!
"Mistäväyni tunnen,
väyni väen seasta?
Tuttu on väy väestä
tuttu tuomi muista puista,
tammi virpivarpasista,
kuuhut taivahan tähistä
"Väy on mustalla orolla,
niinkuin syövälsuella,
kantavalla kaarnehella,
lentävällälievehellä
kuusi kultasirkkulaista
vempelläkukkumassa,
seitsemän siniotusta
rahkehella laulamassa."
Kuuluvi kumu kujasta,
aisan kalke kaivotieltä
jo väy pihalle saapi,
väyn kansa kartanolle.
Väy on keskelläväkeä
hyvän rahvahan raossa,
ei ole varsin eellimäsnä
eikä aivan jälkimäsnä
"Pois, pojat, ulos, urohot,
pihalle, pitimmät miehet,
rinnoksia riistamahan,
rahkehit raastamahan,

aisoja alentamahan,
tuomahan väry tupahan!"
Juoksevi väryn oronen,
kirjokorja kiiättävi
pitkin appelan pihoa.
Sanoi Pohjolan emäntä
"Oi sie orja, palkkalainen,
kylän kaunoinen kasakka!
Ottaos väryn oronen,
lasketellos laukkiotsa
vaskisista valjahista,
tinaisista rinnuksista,
rahaista rahkehistä,
vesaisista vempelistä
Viekösi väryn oronen,
talutellos taitavasti
sulkkuisista suitsiloista,
pätsistä hopeapästä
piehtaroille pehme'ille,
tasaiselle tanterelle,
vienolle vitilumelle,
maalle maionkarvaiselle!
"Juottaos väryni varsa
lähisestä lähtehestä
joka seisovi sulana,
heraisena herhettävi
alla kullan kuusen juuren,
alla pensivän petjään!
"Apata väryni varsa
koropasta kultaisesta,
vaskisesta vakkasesta
pestyin ohrin, lestyin leivin,
keitetyin kesäsin vehnin,
survotuin suvirukihin!
"Vie siitä väryn oronen
soimelle sopimmaiselle,
ylimäselle sijalle,
ta'impahan tanhuahan!
Sito'os väryn oronen
kultaisista koltsasista
rautaisehen renkaisehen,
patvisehen patsaisehen!
Pankosi väryn orolle
kappa kauraja etehen,
toinen heinän helpehiä
kolmas ruumenen muruja!
"Sukios väryn oronen
mursunluisella sualla,
jottei karva katkeaisi,
sorajouhi sorkahtaisi!
Kattaos väryn oronen
loimella hope'isella,
kuomikolla kultaisella,

vanumalla vaskisella!

"Kylän poiat, kyyhkyläset!

Viekäte väy tupahan,
hivuksin hatuttomana,
käen kintahattomana!

"Vuotas katselen väyää
jos sopii väy tupahan
ilman uksen ottamatta,
pihtipuolen purkamatta,
kamanan korottamatta,
kynnyksen alentamatta,
soppiseinän sortamatta,
multahirren muuttamatta!

"Ei mahu väy tupahan,
hyvälahja laipiohon
ilman uksen ottamatta,
pihtipuolen purkamatta,
kamanan korottamatta,
kynnyksen alentamatta,
soppiseinän sortamatta,
multahirren muuttamatta:
väy on päätösäpitempi,
korvallista korkeampi.

"Kamanat kohottukohot
lakin päätälaskematta,
kynnykset alentukohot
kengän kannan koskematta,
pihtipuolet vätyköhdä,
ovet ilman auetkohot
tullessa väryn tupahan,
astuessa aimo miehen!

"Kiitos kaunoisen Jumalan,
jo saapi väy sisähän!

Vuotas katsahan tupoa,
silmeän tuvan sisähän,
onko tääläpöyä pesty,
lavitsat vesin valeltu,
siivottu sileä sillat,
lautalattiat la'aistu!

"Katselen täätupoa
- enkätuota tunnekana,
mistäpuist' on pirtti tehty,
mistäsuoja tänne saatu,
kusta seinä seisotettu
sekälattiat laottu.

"Sivuseinäön siilin luista,
periseinäpeuran luista,
oviseinäosman luista,
kamana karitsan luista.

"Orret on omenapuista,
patsas puista patviloista,
luaslaulat lumpehista,
laki lahnan suomuksista.

"Rahi on rauasta rakettu,
lautsat Saksan laahkoloista,
pöytäkullan kirjoiteltu,
silta silkilläsilattu.

"Uuni vaskesta valettu,
pankko paasista hyvistä
kiukoa meren kivistä
karsina Kalevan puista."

Sulho tungeikse tupahan,
alle kattojen ajaikse.

Sanan virkkoi, noin nimesi:

"Terve tänneki, Jumala,
alle kuulun kurkihirren,
alle kaunihin katoksen!"

Sanoi Pohjolan emäntä

"Terve, terve tultuasi
tänne pienehen tupahan,
matalaisehen majahan,
honkaisehen huonehesen,
petjäsehen pesään!

"Ohoh orjapiikaseni,
kylän pantu palkkalainen!

Tuopa tulta tuohen päässä
temmo tervaksen nenässä
katsellakseni väyää

nähäkseni sulhon silmä,
sinisetkövai punaiset
vaiko vaatevalkeuiset!"

Orjapiika pikkarainen,
kylän pantu palkkalainen,
toip' on tulta tuohosessa,
tempoi tulta tervaksessa.

"Tuli on tuohinen räjäkkä
savu musta tervaksinen,
väyn silmä saastuttaisi,
mustuttaisi' ihanan muo'on:
tuopa tulta tuohuksella,
vahasella valkeaista!"

Orjapiika pikkarainen,
kylän pantu palkkalainen,
toip' on tulta tuohuksella,
vahasella valkeaista.

Valkea savu vahainen,
tuli kirkas tuohuksinen,
valotti väyltäsilmiä,
kirkasti väyltäkasvot.

"Jo näen väyni silmä:
ei siniset, ei punaiset
eikävaatevalkeuiset;
meren on vaahan valkeuiset,
meren ruo'on ruskeuiset,
meren kaislan kauneuiset.

"Kylän poiat, kyyhkyläset!

Viekäte tääväyä
isoimmille istuimille,
ylimäsille sijoille,
selin seineäsinistä
päin pöyteäpunaista,
kohin kutsuvierahia,
rinnoin rahvahan remua!"
Siitä Pohjolan emäntä
syätti, juotti vierahia,
syätti suin sulassa voissa,
kourin kuorekokkaroissa
noita kutsuvierahia,
väyäsäliiatenki.
Olipa lohta luotasilla,
sivulla sianlihoa,
kupit kukkuraisillansa,
va'it varpelaitehilla
syäkutsuvierahien
ja väyysen liiatenki.
Sanoi Pohjolan emäntä
"Oi sie piika pikkalainen!
Tuop' on tuopilla olutta,
kanna kaksikorvaisella
noille kutsuvierahille,
väyyleni liiatenki!"
Tuop' on piika pikkalainen,
raataja rahan-alainen,
antoi tuopin totta tehä
viisivantehen vikoa,
huhuota humalan parrat,
vaahen parrat valkoella
noilta kutsuvierahilta
ja väylytliiatenki.
Mitänyt olut osasi,
virkki viisivantehinen,
kun oli luona laulajansa,
kunnollinen kukkujansa?
Olipa vanha Vänämönen,
virren ponsi polvu'inen,
laaullisna laulajana,
parahana taitajana.
Ensin ottavi olutta,
siitä tuon sanoiksi virkki:
"Olukkainen, juomukkainen!
Elämiestä jouten juota!
Laita miehet laulamahan,
kultasuut on kukkumahan!
Isännä imehtelevä,
emännä ajattelevat:
joko on laulut launnehet,
ilokielet kirvonnehet,
vai panin pahan oluen,
juoksuttelin juoman kehnon,

kun ei laula laulajamme,
hyreksi hyvä runomme,
kuku kultavierahamme,
iloitse ilokäemme?

"Kukas tässä kukkunevi,
kenpäkielin laulanevi
näissä Pohjolan pioissa,
Sariolan juomingissa?
Eipä tässä lautsat laula,
kun ei lautsan istujaiset,
lattiat ei lausahtele,
kun ei lattian käijä;
eikäikkunat iloitse,
kun ei ikkunan isännä,
eikä pöykäpöyän ääret,
kun ei pöyän ärelliset,
ei ne reppänä remuile,
kun ei reppään alaiset."

Oli lapsi lattialla,
maitoparta pankon pässä
Lausui lapsi lattialta,
poika pankolta pakisi:

"En ole iso iätä
vahva varren kasvannolta,
vaan kuitenkin kaikitenki,
jos ei muut lihavat laula,
miehet paksummat pajaha,
verevänmä vierettele,
niin mä laulan, laiha poika,
poika kuiva, kuikuttelen;
laulan laihoilta lihoilta,
kupehilta kuuttomilta
tänään iltamme iloksi,
päivän kuulun kunniaksi."

Olipa ukko uunin päällä
Tuopa tuon sanoiksi virkki:

"Ei ole lasten laululoista,
kurjien kujerteloista:
valehia lasten laulut,
tyhjiäytäten virret!

Anna virsi viisahalle,
laulu lautsan istujalle!"

Silloin vanha Vänämönen
itse tuon sanoiksi virkki:

"Onko tässä nuorisossa,
koko suuressa su'ussa,
ken panisi käen käehen,
ha'an toisehen hakahan
ja saisi sanelemahan,
laikahtaisi laulamahan
päivän päyvä iloksi,
illan kuulun kunniaksi?"
Sanoi ukko uunin päätä

"Ei ole tässä ennen kuultu,
ei ole kuultu eikänähty
sinäilmoisna ikänä
parempata laulajata,
tarkempata taitajata,
kuin mitäminäkujerrin,
lauleskelin lapsempana,
laulelin lahen vesillä
kajahtelin kankahilla,
kukkuelin kuusikoilla,
sanelin salometsillä
"Äni oli suuri ja sokea,
säveleni sangen kaunis:
se silloin jokena juoksi,
vesivirtana vilisi,
kulki kuin lyly lumella,
purjelaiva lainehilla.
Vaan en nyt sanoa saata,
tuot' en tarkoin tunnekana,
mikäsorti suuren äänen,
äänen armahan alenti:
ei se nyt jokena juokse,
lainehina lailattele,
on kuin karhi kannostossa,
hangella havupetjää
reki rannan hiekkasilla,
vene kuivilla kivillä"
Silloin vanha Vänämönen
itse tuon sanoiksi virkki:
"Kun ei toista tullekana
kerallani laulamahan,
yksin lähtenen runoille,
laikahtanen laulamahan:
kun olen luotu laulajaksi,
sattunut sanelijaksi,
en kysy kylästä tietä
päävirren vierahalta."
Siitävanha Vänämönen,
virren ponsi polvu'inen,
istuihen ilon teolle,
laulutyöle työntelihe,
ilovirret vieressänsä
saatavillansa sanaset.
Lauloi vanha Vänämönen,
sekälauloi jotta taitoi:
ei sanat sanoihin puutu,
virret veisaten väene;
ennen kalliot kiviä
umpilammit lumpehia.
Siinälauloi Vänämönen,
pitkin iltoa iloitsi.
Naiset kaikki naurusuulla,
miehet mielellähyvällä

kuuntelivat, kummeksivat
Vänänösen vännäystä
kun oli kumma kuulijanki,
ime ilmankin olijan.
Sanoi vanha Vänänönen,
virkki virtensälopulla:
"Mitäpäminusta onpi
laulajaksi, taitajaksi!
En minämitänäsaata,
en kuhunkana kykene.
Oisi Luoja laulamassa,
suin sulin sanelemassa!
Luoja laulun lauleleisi,
lauleleisi, taiteleisi.
"Laulaisi meret mesiksi,
meren hiekat hernehiksi,
meren mullat maltahiksi,
suoloiksi meren someret,
lehot laajat leipämaiksi,
ahovieret vehnämaiksi,
mäet mänmikakkaroiksi,
kalliot kananmuniksi.
"Lauleleisi, taiteleisi,
saneleisi, saatteleisi,
laulaisi tähän talohon
lävä täysi läntemiä
kujat täysi kukkapätä
ahot maion antajia,
sata sarven kantajata,
tuhat tuojoa utaren.
"Lauleleisi, taiteleisi,
saneleisi, saatteleisi
isännille ilvesturkit,
emännille verkaviitat,
tyttäille ummiskengä,
pojille punaiset paiat.
"Annap' ainaki, Jumala,
toisteki, totinen Luoja,
nän nässäelettäväksi,
toiste toimieltavaksi
nässäPohjolan pioissa,
Sariolan juomingissa,
olokset jokena juosta,
me'et virtana vilata
nässäPohjolan tuvissa,
Sariolan salvoksissa,
jotta pävin lauleltaisi,
illoin tehtäsi iloa
iälätänän isännän,
elinajalla emännän!
"Pankohon Jumala palkan,
Luoja koston kostakohon
isännälle pöyän pään,

emännälen aittahansa,
pojillen apajaveelle,
kangaspuihin tyttäille,
jottei konsana katuisi,
vuonna toisna voikahtaisi
nätäpitkiäpitoja,
suuren joukon juominkia!"

Kahdeskolmatta runo

Kun oli kyllin hätäjuotu,
pi'etty pitoja noita,
hätäPohjolan tuvilla,
pitoja Pimentolassa,
sanoi Pohjolan emäntä
Ilmariselle, väylylle:
"Mit' istut, isosukuinen,
maan valio, valvattelet?
Istutko ison hyvyttä
vai emonko armautta
vaiko pirtin valkeutta,
naimakansan kauneutta?
"Et istu ison hyvyttä
et emosen armautta
etkäpirtin puhtautta,
naimakansan kauneutta:
istut impesi hyvyttä
neien nuoren armautta,
valvattisi valkeutta,
kassapäsi kauneutta.
"Sulho, viljon veljyeni!
Vuotit viikon, vuota vielä
Ei ole valmis valvattisi,
suorinut ikisopusi:
puol' on pääläpalmikolla,
puoli palmikoitsematta.
"Sulho, viljon veljyeni!
Vuotit viikon, vuota vielä
Ei ole valmis valvattisi,
suorinut ikisopusi:
yks' on hiema hiemoitettu,
toinen hiemoiteltavana.
"Sulho, viljon veljyeni!
Viikon vuotit, vuota vielä
Ei ole valmis valvattisi,
suorinut ikisopusi:
vast' on jalka kengitetty,
toinen kengiteltävä
"Sulho, viljon veljyeni!
Viikon vuotit, vuota vielä

Ei ole valmis valvattisi,
suorinut ikisopusi:
käsi on toinen kinnastettu,
toinen kinnasteltavana.
"Sulho, viljon veljyeni!
Viikon vuotit, et väsynyt:
valmis on nyt valvattisi,
suoriunut sorsasesi.
"Mene jo myyden, myydy neiti,
kanssa, kaupattu kananen!
Jo nyt on liittosi likellä
kovin läsnälähtöaika,
kun on viejävieressäi,
ottajaisesi ovilla:
oro suitsia purevi,
reki neittävuottelevi.
"Oltua rakas rahoihin,
kääpä kätääntamahan,
kiivas kihlan ottelohon,
sormuksen sovittelohon,
ole nyt rakas rekehen,
kiivas kirjokorjasehen,
kääpä käymään kylään
sekäsievälähtemään!
"Etpääjän, nuori neiti,
kahen puolesi katsellut,
yli pääsi ymmärrellyt,
jos te'it ka'utun kaupan,
iän kaiken itkemisen,
vuoet voikerrehtamisen,
kun läksit isosi koista,
siirryit syntymäsijoilta,
luota ehtoisen emosi,
kantajasi kartanoilta.
"Mi oli sinun eleä
näällätaattosi tiloilla!
Kasvoit kukkana kujilla,
ahomailla mansikkana.
Nousit voille vuotehelta,
maioille makoamasta,
venymästävehnäsille,
pettäjäsille pehusta.
Kun et voinut voita syöä
silpaisit sianlihoa.
"Ei ollut huolta ollenkana,
ajatusta aioinkana:
annoit huolla honkasien,
ajatella aiaksien,
surra suolla suopetäjän,
kangaskoivun kankahalla.
Itse liehuit lehtyisenä
perhosena pyöhtelit,
marjana emosi mailla,

vaapukkana vainiolla.
"Lähet nyt talosta tästä
menet toiseen talohon,
toiseen emon alahan,
perheesen vierahasen.
Toisin siellä toisin täällä
toisin toisessa talossa!
Toisin siellätorvet soivat,
toisin ukset ulvaisevat,
toisin vierevä veräjä,
sanovat saranarauat.
"Et osaa ovissa käyä
veräjissävieretellä
talon tyttären tavalla;
et tunne puhua tulta
etkäliettälämmitteä
talon miehen mieltämyden.
"Niinköluulit, neito nuori,
niinkötiesit jotta luulit,
luulit yksi lähteväsi,
päväläpaloavasi?
Etpäyksi lähtenynnä
etkäyksi, et kaheksi:
jopa jou'uit viikommaksi,
kuuksi päväksi katosit,
iäksi ison majoilta,
elinajaksi emosi.
Askelt' on piha pitempi,
kynnys hirttäkorkeampi
sinun toiste tullessasi,
kerran kertaelllessasi."
Neito parka huokaeli,
huokaeli, henkäeli;
suru syänelle panihe,
vesi silmille vetihe.
Itse tuon sanoiksi saatti:
"Noinpa tiesin, noinpa luulin,
noinpa arvelin ikäni,
sanoin kaiken kasvinaian:
et sä neiti, neiti olle
oman vanhemman varassa,
oman taaton tanterilla,
vanhan maammosi majoilla.
~skenpäolisit neiti
miehelhän mennessäsi,
kuin oisi jalka kynnyksellä
toinen korjassa kosijan:
oisit pääsi pitempi,
korvallista korkeampi.
"Tuota toivoin tuon ikäni,
katsoin kaiken kasvinaian
- vuotin kuin hyveävuotta,
katsoin kuin kesän tuloa.

Jo nyt on toivoni toeksi,
lähtöni lähemmäsaanut;
jop' on jalka kynnyksellä
toinen korjassa kosijan.
Enkätuota tunnekana,
mikämuutti multa mielen:
en lähe ilolla mielin
enkäriemulla eriä
tätäkullasta ko'ista,
iän nuoren istumasta,
nältäkasvinkartanoilta,
ison saamilta eloilta;
lähen, hoikka, huolissani,
ikävissäni eriän,
kuin syksyisen yön sylihin,
keväisen kierän päälle,
jäen jäälätuntumatta,
jalan iskun iljangolla.
"Miten liekki mieli muien,
mieli muien morsianten?
Tok' ei muut muretta tunne,
kanna kaihoista syäntä
kuin kannan minäkatala,
kannan mustoa muretta,
syäntäsyen näköstä
huolta hiilenkarvallista.
"Niin on mieli miekkoisien,
autuaallisten ajatus,
kuin kevänen päivänousu,
keväamun aurinkoinen.
Mitenpäminunki mieli,
minun synkeäsisuni?
On kuin laaka lammin ranta,
kuin pimeäpilven ranta,
kuin syksyinen yöpimeä
talvinen on päivämusta;
viel' on mustempi sitäki,
synkeämpi syksy-ydä"
Olipa akka, askarvaimo,
talon ainoinen asuja.
Hänpätuon sanoiksi virkki:
"Kutti, kutti, neiti nuori!
Etkömuista, kuin sanelin,
sanelin saoin ki kerroin:
eläsulho'on ihastu,
eläsulhon suumalohon,
luota silmäluontehesen,
katso jalkoihin jaloihin!
Sulovasti suun pitäi,
silmä luopi luopuisasti,
vaikka lempo leukaluissa,
surma suussansa asuisi.
"Noinpa aina neittäneuvoin,

orpanaistani opastin:
kun tulevi suuret sulhot,
suuret sulhot, maan kosijat,
sinävastahan sanele
ja puhele puoleltasi,
sanele sanalla tuolla,
lausu tuolla lausehella:
'Ei minusta ollekana,
ollekana, lienekänä
miniäksi vietää
orjaksi otettavata.
Ei neiti minun näkönen
osaa orjana eleä
muista ei mukihin mennä
olla aina alla kynsin.
Toinen kun sanan sanoisi,
minäkäksi vastoaisin;
kun tulisi tukkahani,
hairahtaisi hapsihini,
tukastani tuivertaisin,
hapsistani haivertaisin.'
"Et sinäsitätotellut,
et kuullut minun sanoa.
Käeten käit tulehen,
tieten tervan keittehesen;
riensihit revon rekehen,
läksit karhun kantasille,
revon reessänsäveteä
karhun kauas kannatella,
ikiorjaksi isännän,
aikaorjaksi anopin.
"Läksit kouluhun kotoa,
piinahan ison pihoilta.
Kova on koulu kääksesi,
piina pitkäollaksesi:
siell' on ohjat ostettuna,
varustettu vankirauat,
ei ketänämuuta vasten,
vasten on vaivaista sinua.
"Kohta saat kokea, koito,
kokea, kovaosainen,
apen luista leukaluuta,
anopin kivistäkieltä
ky'yn kylmiäsanoja,
naon niskan-nakkeloita.
"Kuules, neiti, kuin sanelen,
kuin sanelen, kuin puhelen!
Olit kukkana kotona,
ilona ison pihoilla:
iso kutsui kuutamaksi,
emo päivänpaisteheksi,
veikkosi vesivaloksi,
siskosi siniveraksi.

Menet toiseen talohon,
vierahan emän alahan:
ei vieras emosen verta,
vaimo toinen tuojan verta!
Harvoin vieras siivoin sinkui,
harvoin oike'in opetti:
appi haukkuvi havuiksi,
anoppisi ahkioksi,
kyty kynnyksportahiksi,
nato naisien pahoiksi.
"~sken sie hyväolisit,
äken kerta kelpoaisit:
utuna ulos menisit,
savuna pihalle saisit,
lehtisenälenteleisit,
kipunoina kiiättäsit.
"Et ole lintu lentäjäksi
etkälehti liehujaksi,
et kipuna kiittäjäksi,
savu saajaksi pihalle.
"Voi neiti, sisarueni!
Jo nyt vaihoit, minkävaihoit!
Vaihoit armahan isosi
appehen ani paha'an,
vaihoit ehtoisen emosi
anoppihin ankarahan!
Vaihoit viljon veljyesi
kyyttähiskahan kytyhyn,
vaihoit siskosi siveän
naljasilmähän natohon!
Vaihoit liinavuotehesi
nokisihin nuotioihin,
vaihoit valkeat vetesi
likaisihin lietehisin,
vaihoit hiekkarantasesi
mustihin muraperihin!
Vaihoit armahat ahosi
kanervikkokankahisin,
vaihoit marjaiset mäkesi
kaskikantoihin kovihin!
"Niinköluulit, neito nuori,
niinkö kasvava kananen:
huolet loppui, tyä väheni
tänän illan istumilla,
maata sinne vietä/äsi,
unille otettavasi?
"Eip' on maata vieäkänä
unille otetakana:
vasta valvoa pitävi,
vasta huolta hoivatahan,
ajatusta annetahan,
pannahan pahoa mieltä
"Kunis huiskit hunnutoinna,

sinis huiskit huoletoinna:
kunis liikut liinatoonna,
liikut liioitta suruitta.
~sken huntu huolta tuopi,
palttina pahoia mieltä
liina liikoja suruja,
pellava perätömiä
"Mikä neitosen kotona!
Niin neito ison kotona,
kuin kuningas linnassansa,
yhtämiekkoa vajoa.
Toisin tuon miniäraukan!
Niin miniämiehellä
kuin vanki Venähellä
yhtävahtia vajoa.
"Teki työtön ajalla,
vänti hartian väellä
hipiähi'en väessä
otsa vaahan valkeassa.
Kun tulevi toinen aika,
niin tulehen tuomitahan,
ajetahan ahjoksehen,
sen käehen käsketähän.
"Piteähänen pitäsi,
piteä piloisen piian,
lohen mieli, kiiskin kieli,
lammin ahvenen ajatus,
suu säen, salakan vatsa,
meriteiren tieto saa'a.
"Eipätieäyksikänä
ymmäryheksänkänä
emon tuomista tytöstä
vanhempansa vaalimista,
mistäsyöäsyntynevi,
kaluaja kasvanevi,
lihan syöä luun purija,
tukan tuulelle jakaja,
hapsien hajottelija,
ahavalle anneksija.
"Itke, itke, neiti nuori!
Kun itket, hyvinkin itke!
Itke kourin kyynesesi,
kahmaloin haluvetesi,
pisaret ison pihaille,
lammit taaton lattioille,
itke tulville tupanen,
siltalauat lainehille!
Kun et itke itkettäessä
itket toiste tullessasi,
kun tulet ison kotihin,
kun löyää isosi vanhan
saunahan savuttunehen
kuiva vasta kainalossa.

"Itke, itke, neiti nuori!
Kun itket, hyvinkin itke!
Kun et itke itkettäessä
itket toiste tullessasi,
kun tulet emon kotihin,
kun löyä emosi vanhan
lävähän läkäntynehen,
kuollehen kupo sylihin.

"Itke, itke, neiti nuori!
Kun itket, hyvinkin itke!
Kun et itke itkettäessä
itket toiste tullessasi,
kun tulet tähän kotihin,
löyä veikkosi verevän
kujahan kukistunehen,
kartanolle kaatunehen.

"Itke, itke, neiti nuori!
Kun itket, hyvinkin itke!
Kun et itke itkettäessä
itket toiste tullessasi,
kun tulet tähän talohon,
löyä siskosi siveän
sotkutielle sortunehen
vanha karttu kainalossa."

Neito parka huokaeli,
huokaeli, henkäeli.
Itse loihen itkemähän,
vierähti vetistämähän.
Itki kourin kyyneleitä
kahmaloin haluvesiä
ison pestyille pihaille,
lammit taaton lattialle.
Siitätuon sanoiksi virkki,
itse lausui ja pakisi:

"Hoi sisaret, sirkkuseni,
entiset ikäoverit,
kaikki kasvinkumppalini!
Kuulkottenpa, kuin sanelen!
En nyt tuota tunnekana,
mikälienehe minulle
iskennätänän ikävän,
tämän huolen hoivannunna,
tämän kaihon kantannunna,
murehen mukaellunna.

"Toisin tiesin, toisin luulin,
toisin toivotin ikäni:
käsesin käkenäkäjä
kukahella kukkuroilla
nälle pävin päästyäni,
nälle tuumin tultuani.
Enpänyt käkenäkäyne,
kukahelle kukkuroilla:
olen kuin alli aallokossa,

tavi laajalla lahella
uiessa vilua vettä
vettäjästäjäkyttäessä
"Voi isoni, voi emoni,
voi on valtavanhempani!
Minnekäminua loitte,
kunne kannoitte katalan
näinä itkut itkemään,
näinä kaihot kantamahan,
näinä huolet huolimahan
ja surut sureksimahan?
"Mahoit ennen, maammo rukka,
mahoit, kaunis kantajani,
armas maion-antajani,
ihana imettäni,
kapaloia kantosia,
pestäpieniäkiviä
kuin pesit täätätätä
kapalojit kaunoistasi
näille suurille suruille,
ape'ille miel'aloille!
"Moni muualla sanovi,
usea ajattelevi:
ei ole huolta hurnakolla,
ajatusta aioinkana.
Elkäte, hyvä imeiset,
elkäte sitäsanoko!
Enemp' on minulla huolta,
kuin on koskessa kiviä
pājuja pahalla maalla,
kanervia kankahalla.
Hepo ei jaksaisi veteä
rautakisko kingotella
ilman luokin lekkumatta,
vempelen väisemätä
noita, hoikan, huoliani,
mustia mure'itani."
Lauloi lapsi lattialta,
kasvavainen karsinasta:
"Mitäneien itkemistä
suuresti sureksimista!
Anna huolia hevosen,
murehtia mustan ruunan,
rautasuisen surkutella,
suuripäsen pävitellä
Hevosell' on pääparempi,
pääparempi, luu lujempi,
kaulan kaari kantavampi,
koko ruumis runsahampi.
"Ei ole itettäviä
suuresti surettavia.
Ei sinua suolle vieä
ojarrellen oteta:

vievä viljamätähätä
vievä vieläviljemmäle;
ottavat oluttuvilta,
ottavat oluemmille.
"Kun katsot kupehellesi,
oikealle puolellesi,
onpa sulho suojassasi,
mies verevävieressä!
Hyvä mies, hyvähevonen,
talon kanta kaikenlainen;
pyyhyet pyräjänässä
vempelillä vieremässä
rastahat iloitsemassa,
rahkehilla laulamassa;
kuusi kullaista käkeä
änkilöllä lekkumassa,
seitsemän siniotusta
reen kokalla kukkumassa.

"Ellös olko milläkänä
emon tuoma, tuollakana!
Et panna pahenemahan,
pannahan paranemahan,
miehen kyntään kylelle,
vakoajan vaipan alle,
leivän saajan leuan alle,
kalan saajan kainalohon,
hirven hiihtään hikehen,
karhun saajan saunasehen.

"Miehen sait mitäjaloimman,
urohia uhke'imman:
ei sen jouset jouten olle,
viinet vaarnoilla venyne;
koirat ei ne koissa maanne,
pennut pehkuilla levänne.

"Kolmasti tähäkevänä
aivan aika-huomenessa
nousi nuotiotulelta,
havasi havusijalta;
kolmasti tähäkevänä
kaste on silmille karisnut,
havut pääsähärjaellut,
varvat vartalon sukinut.

"Mies on joukon jou'uttaja,
uros karjan kasvattaja.
Onpa täläsulhollamme
korvet koivin kulkevia,
säkä säin juoksevia,
noropohjan noutavia:
sata on sarven kantajata,
tuhat tuojoa utaren;
aumoja joka aholla,
purnuja joka purolla,
lepikköset leipänaina,

ojavieret ohramaina,
karivieret kauramaina,
vesivieret vehnämaina,
kaikki rauniot rahoina,
kivet pienet penninkinä"

Kolmaskolmatta runo

Nyt on neiti neuvominen,
morsian opastaminen.
Kenpäneien nevojaksi,
impyen opastajaksi?
Osmotar, oleva vaimo,
Kalevatar, kaunis impi,
hämpäneittäneuvomahan,
orpoa opastamahan,
miten olla mieleväⁿä
kuten kuuluna asua,
mieleväⁿämiehelä^sä
kuuluna anoppelassa.
Saneli sanoilla noilla,
lausui noilla lausehilla:
"Morsian, sisarueni,
kapulehti, lempyeni!
Kuules, kuin minäsanelen,
kielin toisin kertoelen!
"Lähet jo, kukka, kulkemahan,
mansikka, matelemahan,
verannukka, vieremähⁿ,
sametti, samoamahan
tästäkuulusta ko'ista,
kaunihiesta kartanosta;
tulet toisehen talohon,
perehesen vierahasen.
Toisin toisessa talossa,
muiten muissa vierahissa:
ajatellen astuminen,
tuumitellen toimiminen;
ei kuin taaton tanterella,
oman maammon manterella,
laksoloissa laulaminen,
kujilla kukahtaminen.
"Kun lähet talosta tästä
muista kaikki muut kalusi,
ne kolme kotihin heitä
pä^vän-pä^lliset unoset,
emon armahan sanaset,
joka kinnun pettä^set!
"Kaikki muista muuttelosi
- unikonttisi unoha

kotoisille tyttäille,
kotiuunin korvaselle!
Laulut heitälautsan päähän,
ilovirret ikkunoille,
tyttöys tyvelle vastan,
huimuu hurstin hupiloille,
pankolle pahat tapasi,
laiskuutesi lattialle!
Tahikka kaasolle taritse,
työnäkaason kainalohon,
kaason vieävitsikkohon,
kantoa kanervikkohon!
"Tapa on uusi ottaminen,
entinen unohtaminen:
taattoarmo heittäminen,
appiarmo ottaminen,
alemma kumartaminen,
hyvälause lahjominen.
"Tapa on uusi ottaminen,
entinen unohtaminen:
maammoarmo heittäminen,
anopp'armo ottaminen,
alemma kumartaminen,
hyvälause lahjominen.
"Tapa on uusi ottaminen,
entinen unohtaminen:
veliarmo heittäminen,
kytyarmo ottaminen,
alemma kumartaminen,
hyvälause lahjominen.
"Tapa on uusi ottaminen,
entinen unohtaminen:
sisararmo heittäminen,
natoarmo ottaminen,
alemma kumartaminen,
hyvälause lahjominen.
"Elläpäsinäikä
kuuna kullan valkeana
tavatoin talohon menkö
miehuetoin miehelähän!
Tapoja talo kysyvi,
tapoja talo hyväki,
mies on mieltäkoittelevi,
mies mieltäni paraski;
äken tarkka tarvitahan,
jos talo epäapainen,
ja vakainen vaaitahan,
jos on mies epäpäönen.
"Jos ukko susi supussa,
akka karhu karsinassa,
kyty kyinäkyntyksellä
nato nauloina pihalla,
sama on arvo antaminen:

alemma kumartaminen,
kuin ennen emosi luona,
oman taattosi tuvilla
taattoa kumartaminen,
maammoasi arvominen.

"Piteäsinun pitäi
pää tarkka, tanea mieli,
aina ankara ajatus,
ymmäryy yhentasainen,
iltasella silmä virkut
valkeata vaalimahan,
aamusella korvat tarkat
kukon äntä kuulemahan.
Konsa kukko kerran lauloi,
viel' ei toista virkkanunna,
silloin nuorten nousuaika,
vanhojen lepu'uaika.

"Kun ei kukko laulakana,
ei ännäisännän lintu,
piäkuuta kukkonasi,
otavaista oppinasi!
Käyös ulkona use'in,
käyös kuuta katsomassa,
otavaista oppimassa,
tähtiätähänässä

"Konsa oike'in otava,
sarvet suorahan suvehen,
pursto perin pohjasehen,
silloin aikasi sinulla
nousta luota nuoren sulhon,
saa'a viereltä verevän,
saa'a tulta tuhkasista,
valkeata vakkasesta,
tuli puikkohon puhua
lienosti levittänetä

"Kun ei tulta tuhkasissa,
valkeata vakkasessa,
kutkuttele kullaltasi,
katkuttele kaunoltasi:
'Anna tulta, armaiseni,
valkeata, marjaseni!'

"Saat sa piitapikkaraisen,
tauloa taki vähäsen:
iske tuli tuikahuta,
päre pihtihin viritä
lähe lävälänimähän,
raavahat ravitsemahan!
Ammovi anopin lehmä
hirnuvi apen hevonen,
ky'yn lehmäkytkäsevi,
naukuvi naon vasikka
heinän hienon heittäjästä
apilan ojentajaista.

"Käy kujaset kuurullasi,
lävää länkänösilläsi,
syäälehmä leyhkeästi,
lammaskarja lauhkeasti!
Olet lehmille ojenna,
juomat vaivaisten vasoille,
varsoille valitut korret,
karitsoille hienot heinä!
Eläksioille singu,
eläpotki porsahia:
kanna kaukalo sioille,
purtilonsa porsahille!
"Eläläväsälepeä
lamo lammaskarsinassa!
Kun olet lävään lääninynnä
katsonunna karjan kaiken,
jo jou'u takaisin tuolta,
tule tuiskuna tupahan!
Siell' on lapsi itkemässä
pieni peitetten sisässä
eikälausu lapsi rukka,
saata kioletön sanoa,
onko vilu taikka näkä
tahi muu tapahtumainen,
ennenkuin tulevi tuttu,
kuulevi emonsa äänen.
"Vaan tupahan tullessasi
tule neljänätupahan:
vesikappanen käessä
lehtiluuta kainalossa,
tulitikku hampahiss
- itse ollet neljäntenä
"Ala sillat siivoella,
lautalattiat la'aista:
visko vettälattialle,
elävisko lapsen päälle!
Nähnet lapsen lattialla,
jos kohta käynki lapsi:
nosta lapsi lautsaselle,
pese silmä, pääsilitä
anna leipeäkäehen,
vuole voita leivän päälle!
Kun ei leipeätalossa,
anna lastunen käehen!
"Kun saat pöytien pesohon
viikon päästäviimeistäki,
pese pöytä, laiat muista,
jalkoja eläunoha!
Lautsaset vesin valele,
seinä siivin siivoele,
lautsat kaikki laitoinensa,
seinä pitkin juomuinensa!
"Mi on pöytäpöytä

mi tomua ikkunoilla,
nepäsiivelläsipaise,
vetäse vesitukolla,
etteipätomu tomaha,
pöy kattohon pöähä
"Karista katosta karstat,
noet nuoho kiukahasta,
piäpatsas muistossasi
eläkäorsia unoha,
ettätuntuisi tuvaksi,
asunnoksi arvattaisi!
"Kuules, neiti, kuin sanelen,
kuin sanelen, kuin puhelen!
Eläsuihki sutsunatta
eläkärämi räsinätä
eläliiku liinasetta,
eläkengätäkehaja!
Tuosta sulho suuttuneisi,
mies nuori nuristuneisi.
"Noita sie kovin varaja
pihlajaisia pihalla!
Pyhä on pihlajat pihalla,
pyhä oksat pihlajissa,
pyhä lehvä oksasilla,
marjaset sitä pyhemmä,
joilla neittäneuvotahan,
orpoa opetetahan
nuoren miehen mieltämyden,
sulhosen syäntämyden.
"Piäherkä hiiren korvat,
terävä jalat jäniksen!
Niska nuori notkuttele,
kaula kaunis kaarruttele
kuni kasvava kataja
tahi tuore tuomen latva!
"Valvoa sinun pitävi,
aina valvoa, varoa,
ettet pyri pyllyllesi,
pankon pään pitkälesi
etkävaivu vaattehille,
veteleite vuotehelle!
"Kyty kynnötätulevi,
appi aitojen panolta,
urohosi ulkotöltä
kaunosi kasen ajolta:
vieminen vesiropehut,
käsiyyhe kantaminen,
alaha kumartaminen,
mielilause lausuminen.
"Anopp' aitasta tulevi
jauhovakka kainalossa:
juokse vastahan pihalle,
alaha kumarteleite,

pyyäväkka kainalosta
tuo tupahan vieäksesi!
"Kun et arvata osanne,
itsestäsi ymmärellä
kulle työle työntyminen,
toimelle rupeaminen,
niin taho akalta tietä
'Oi armas anoppiseni!
Kuinka tässäytähän,
askarehet arvatahan?'
"Akka varsin vastoavi,
anoppi sanan sanovi:
'Noinpa tässäytähän,
askarehet arvatahan:
survotahan, jauhetahan,
kivenpuussa kiikutahan,
vielävettäkkannetahan,
taikinat alustetahan,
halot tuoahan tupahan
päsin lämmitäpanoksi;
siitäleivä leivotahan,
kakut paksut paistetahan,
astiat virutetahan,
hulikkaiset huuhotahan.'
"Kun kuulit akalta työsi,
anopilta askarehet,
ota kuivehet kiveitä
kiirehi kivitupahan!
Sitte sinne saatuasi,
tultua kivitupahan
eläkuku kulkullasi,
kalju kaulavarrellasi:
kukkuos kiven kamulla,
lapattaisen laulamalla!
Eläähkeäisosti,
kivenpuussa puhkaele,
ettei appi arveleisi,
anoppi ajatteleisi
äissäsi ähkeävän,
syämässsi sysivän!
"Seulo jauhot siepottele,
kanna kannella tupahan!
Leivo leivä leppeästi,
vastoa ani visusti,
jottei paikoin jauhot jäsi,
toisin selkeä seokset!
"Näet korvon kallellansa:
ota korvonen olalle,
vesikappa kainalohon,
ala astua ve'elle;
kanna korvo kaunihisti,
kuleta korenon päässä
Tule tuulena takaisin,

astuos ahavan lailla,
viikon veelläviipymätä
kaivolle katoamatta,
ettei appi arveleisi,
anoppi ajatteleisi
kuvoasi katselevan,
itseä ihastelevan,
verevyyttäsi vetehen,
kauneutta kaivosehen!
"Menet pitkälle pinolle,
halkosien suollantahan:
elähalkoa hyleksi,
ota halko haapainenki!
Heitähalko hiljallensa,
kovasti kolajamatta,
taikka appi arveleisi,
anoppi ajatteleisi
vihoissasi viskelevän,
kiukuissa kolistelevan.
"Kun sa astut aittasehen,
lähet jauhון nouantahan,
eläaittahan asetu,
viivy viikon aittatiellä
taikka appi arvelevi,
anoppi ajattelevi
jauhoja jakelevasi,
antavan kylän akoille.
"Lähet astian pesohon,
hulikkojen huuhtelohon:
pese kannut korvinensa,
tuopit uurtehuisinensa!
Maljat huuho - muista laiat,
lusikkaiset - muista varret!
"Lusikat piälu'ussa,
astiasi arvelussa,
ettei koirat kollottele,
kasit noita kannattele,
linnut liioin liikuttele,
lapset laittele leväle!
Kyll' on lapsia kylässä
paljo pätäpienoisia,
jotka kannut kanteleisi,
lusikat levitteleisi.
"Iltasaunan saapuesssa
veet vetele, vastat kannu,
hauo vastat valmihiksi
saunahan savuttomahan
ilman viikon viipymätä
saunahan katoamatta,
taikka appi arveleisi,
anoppi ajatteleisi
saunan lauoilla lamovan,
penkin pääsapihtaroiwan.

"Kun tulet tupahan tuolta,
käske appi kylpemään:
'Oi on armas appiseni!
Jo on sauna joutunutta,
veet ve'etty, vastat saatu,
kaikki lautaset la'aistu;
mene, kylve kyllätäsi,
vateleite vallaltasi!
Itse lienen lölyn lyöjä
alla lautojen asunen.'

"Kun tulevi kehruu-aika,
kankahan ku'onta-aika,
käy eläkynsiäkylätä
oppia ojan takoa,
tointa toisesta talosta,
pirran piitävierahalta!

"Itse langat kehräele,
omin hyppysin kutehet,
langat laita lievempäset,
rihmat aina kierempäset!
Keri kiinteäkeränen,
viipsinpuulle viskaele,
suvakolle suorittele,
kani siitäkangaspuille!
Iske pirta piukkeasti,
nosta niidet notkeasti,
ku'o sarkakauhtanaiset,
hanki villaiset hamoset
yhen villan kylkyestä
talvilampahan takuista,
karvoista keväkaritsan,
kesäuhun untuvista!

"Kuules siitä kuin sanelen,
vieläkerran kertoelen!
Keitäohraiset oluet,
makujuomat maltahiset
yhen ohrasen jyvistä
puolen puun on poltakselta!

"Kun sa ohria imellä,
ma'ustelet maltahia,
eläkoukulla kohenna,
kärykselläkäännyttele:
aina kourilla kohenna,
känmenilläkäännyttele!
Käypäsaunassa use'in,
eläanna iun paheta,
kissan istua ituja,
kasin maata maltahia!
Eläksure susia,
pelkeämetsän petoja
saunahan samotessasi,
kesken ydäkäessäi!

"Kun konsa tulevi vieras,

ellös vierasta vihatko!
Ainapa hyvätalonen
piti vierahan varoja,
liikoja lihamuruja,
kaunihia kakkaroita.
"Käskä vieras istumahan,
lausuttele laaskavasti:
sydävierasta sanoilla,
kunnes keitto kerkeävi!
"Taas kun läntevi talosta,
jähväsät jätelevi,
ellös viekövierastasi
ulkopuolelle ovea:
tuosta sulho suuttuneisi,
kaunosi kamaltuneisi.
"Kun kerran halu tulevi
käyättesi kylässä
kysytellen käy kylässä
lausutellen vierahissa!
Sitte sielläollessasi
piätaitavat tarinat;
eläsie kotia moiti,
alenna anoppias!
"Kysyvä kylän miniä
tahi muut kyläset naiset:
'Antoiko anoppi voita
kuin ennen emo kotona?'
Ellös konsana sanoko:
'Ei anna anoppi voita.'
Sano aina annettavan,
kapustalla kannettavan,
jos kerran kesäsaanaet,
senki toisentalvellista!
"Kuules vielä kuin sanelen,
kerran toisen kertoelen!
Kun menet talosta tästä
tulet toiseen talohon,
emoa eläunoha,
masentele maammoasi!
Emopa sinun eläti,
imetti ihanat rinnat
ihanasta itsestänsä
valkeasta varrestansa;
monet yä unetta vietti,
monet atriati unohti
tuutiellessa sinua,
vaaliessa pienoistansa.
"Ken emon unohtanevi,
maammonsa masentanevi,
elköhön Manalle menkö
hyvän tunnon Tuonelahan!
Manalassa on makso tuhma,
kova kosto Tuonelassa

emonsa unohtajalle,
maammonsä masentajalle.
Tuonen tyttäet toruvat,
Manan neiet riitelevä:
'Kuinka sie emon unohit,
oman maammosi masensit?
Emo on nähnyt suuren vaivan,
kantaja kovan kokenut
saunamaassa maatessansa,
olkiloilla ollessansa,
synnytellessäsinoa,
katalaista kantaessa.'"
Olipa akka lattialla,
akka vanha, vaippa päällä
kylän kynnysten käijä
mieron teien tietelijä
Häpätuon sanoiksi virkki,
itse lausui ja lateli:
"Kukko lauloi kullallensa,
kanan lapsi kaunollensa,
varis lauloi vaahtokuulla,
keväkuulla keikutteli.
Minun lauloa pitäsi,
heiän olla laulamatta:
heill' on kultansa kotona,
aina luona armahansa;
minäkullatoin, ko'itoin,
ajan kaiken armahatoin.
"Kuules, sisko, kuin sanelen!
Kun menetki miehelähän,
elänoua miehen mieltä
kuin minäpoloinen nouin
miehen mieltä kiurun kieltä
suuren sulhoni syäntä
"Olin kukka ollessani,
kasvaessani kanerva,
vesa nuori noustessani,
ympynen yletessäni,
mesimarja mainittaissa,
kulta kuiskuteltaessa,
tavi taattoni piholla,
lakla maammon latioilla,
vesilintu veikon luona,
sirkkunen sisaren luona.
Kävin kukkana kujilla,
vaapukkana vainiolla,
hersuin hiekkarantasilla,
keikuin kukkakunnahilla;
laulelin jokaisen lakson,
joka kummun kukkuelin,
lehot leikkiäpitelin,
ahot ainoista iloa.
"Suu veti revon ritahan,

kieli käpän lautasehen,
mieli neien miehelähän,
tapa toisehen talohon.
Niinpäneiti luotunaki,
tytä tuuteltunaki
- miniäksi miehelähän,
orjaksi anoppelahan.
"Jou'uin, marja, muille maille,
tuomi, toisille vesille,
jou'uin, puola, purtavaksi,
mansikka, manattavaksi.
Joka puu puri minua,
joka leppäleikkaeli,
joka koivu koiskaeli,
joka haapa haukkaeli.
"Naitihin ma miehelähän,
vietihin anoppelahan.
Sanottihin siell' olevan,
neittäsinne naitaessa,
kuusi kuusista tupoa,
kaksin kerroin kammaria,
ahovieret aittamaina,
kujavieret kukkamaina,
ojavieret ohramaina,
kangasvieret kauramaina,
purnut puitua eloa,
toiset purnut puitavia,
sata saatuja rahoja,
sata toinen saatavia.
"Sainpa, tuhma, tulleheksi,
käkö kätälyöneheksi:
tupa oli kuuella tuella,
seitsemäläseipähälä
ahot täynnäarmotuutta,
lehot täynnälemmetyytä
kujat, kurjan, huoliani,
metsä mieliäpahoja,
purnut puitua vihoa,
toiset purnut puimatointa,
sata saatuja sanoja,
sata toinen saatavia.
"En mätuostana totellut,
ko'in kuuluna asua.
Tuolla toivoin kunniaa,
tuolla lempeätavoitin,
tulen tuomalla tupahan,
pän päretten poimennalla
- pieksin otsani ovehen,
päni pihtipuolisehen:
oven suuss' on ouot silmä,
kaihat silmä karsinassa,
kierot keskilattialla,
peräsäperivihaiset;

tuli suusta tuikahuvi,
kekäehet kielen alta,
ilkeän isännän suusta,
alta kielen armottoman.
"En mätuostana totellut,
ko'in kuitenkin eleä
olla aina alla armon
sekänyräneuvottava;
hyppäsin jänön jaloilla,
kä'in käpän känmenillä
panin turkan myöhän maata,
nousin vaivaisen varahin.
Saanut en, kurja, kunniata,
leino, lempeätavannut,
vaikka vuoret vierettäsin,
kalliot kaha panisin.
"Suotta survoin suuret jauhot,
kiusan karkeat karistin
syäankaran anopin,
tulikulkun kuiskaella
pääsäpitkän pintapöyän
kultalaiasta kupista.
Itse sön, miniäraukka,
apoin jauhoja kiveltä
liesipankko pöytänäni,
kapusta lusikkanani.
"Use'in minäutuinen
miniänämiehelässä
kannoin suolta sammalia,
noita leivoin leiväkseni,
vettäkaivosta kapalla,
tuota ryypin ryypykseni.
Sini sön kaloja, kalki,
sini, koito, kuorehia,
kuni notkuin nuottapuilla,
keikuin keskellävenettä
en saanut sitäkaloa
anoppini antamasta,
joka päväksi päeisi,
kerraksensa kelpoaisi.
"Kesä kontuja keräin,
talvet vännin taikon vartta,
niinkuin muinenki kasakka
eli orja, palkkalainen.
Ainapa anoppelassa
tuo minulle työnnettihin
riihestärive'in riusa,
saunasta jyke'in loukku,
rannalta rave'in karttu,
suurin taikko tanhuasta.
Ei uskottu uupuvani,
ei varattu vaipuvani,
vaikka uupuivat urohot,

vaipuivat hevosen varsat.

"Niin minä piloinen piika,
te'in tydätyön ajalla,
vännin hartion väellä
Annas tulla toisen aian:
jo tulehen tuomittihin,
sen käehen käskettiin.

"Suotta soimat nostettiin,
kiusan kielet kannettiin
päälle mun hyvän tapani,
päälle kuulun kunniani;
sanat päälleni satoivat,
puhe'et putoelivat
kuin tuimat tulikipunat
tahi rautaiset rakehet.

"En mästuostana epäillyt,
oisin eeskipän elellyt
akan ankaran apuna,
tulikulkun kumppalina;
vaan sepäpaha panihe,
sepäsuurenti suruni,
kun sulho sueksi muuttui,
kauno karhuksi rupesi,
kylin sö, selin makasi,
selin työnsätoimitteli.

"Tuota itkin itsekseni,
ajattelin aitassani.
Muistin muita päviäni,
entistäelantoani
ison pitkilläpihoilla,
emon kaunon kartanolla.

"Sain tuosta sanelemahan,
itse virkin, vierrettelin:
'Osasi minun emoni,
osasi omenan saa'a,
taisi taimen kasvatella,
ei osannut istutella:
istutti ihanan taimen
ilke'ille istumille,
pani paikoille pahoille,
koivun juurille koville,
iäksensäitkemähän,
kuuksensa kujertamahan.

'Oisipa minussa ollut
paikoille paremmillenkoi,
pitemmillenkoi pihoille,
laajemmille lattioille,
paremmanki varren vasta,
verevännän miehen verta.
Puutuin tuohon pulluksehen,
tartuin tuohon talluksehen:
varikselt' on varren saanut,
korpilta nenän kopannut,

suunsa syöätäsuelta,
koko muo'on kontiolta.
'Oisinpa mokoman saanut
mäellenki mentyäni:
saanut tieltäervaskannon,
leppäpötkelön lehosta,
pannut turvan turpehesta,
parran naavoista pahoista,
suun kivistä päin savesta,
silmä kuumista sysistä
koivun pahkat korviksensa,
raian haarukan jaloiksi.'

"Senpälauloin laitoissani,
huokaelin huolissani.
Sattui kauno kuulemahan,
seinuksella seisomahan!
Niin kun tuo tulevi tuolta,
astui aitan portahalle,
jo ma tuon tulosta tunsin,
astunnasta arvaelin:
tukka tuiski tuulettaki,
hivus viskoi viimattaki;
ikenet oli irvellänsä
silmä kiljan kaljallansa,
väätty pihlaja piossa,
kääty karttu kainalossa,
jolla lyöälykkeävi,
kohti päätäkolkoavi.

"Annas siitäillan tulla!
Kun meni makoamahan,
otti vitsan vierehensä
nahkaruoskan naulaltansa,
ei ketänämuuta vasten,
vasten vaivaista minua.

"Meninpäminäki itse
illalla makoamahan,
sulhon vierehen venähyin;
laski sulho vierehensä
- antoi kyllin kyynäpäätä
viljalta vihaista kätä
paljo paksuja pajuja,
mursunluista ruoskan vartta.

"Nousin kylmätäkyleltä
viluiselta vuotehelta.
Sulho suorihe jäestä
ulos uksesta uhitti!
Käsi käypi tukkahani,
haparoi vi hapsihini,
tukat tuulelle jakeli,
ahavalle anneksivi...

"Mikä neuvoksi minulle,
mikäneuvon antajaksi?
Teräsestäkengä teetin,

paulat vaskesta panetin,
joilla seisoin seinärieret,
kuuntelin kujan perukset,
kunnes viihtyisi vihainen,
asettuisi ankarainen.
Eikäviihy viimeinkänä
ei asetu aioinkana!
"Vilu viimeinki tulevi
vihattuna vierressäni,
seinärieret seistessäni,
ollessa oven takana.
Arvelin, ajattelimme:
ei minusta lienekänä
viikoista vihanpitoa,
kaukaista ylenkatsetta
tässälemmon leisiossa,
pirujen pesäijassa.
"Heitin hempeä tupaset,
armahat asuinmajani,
läksin, viono, vieremähän.
Vierin soita, vierin maita,
vierin ventoja vesiä
vierin veikon pellon päähän
siinäkukkui kuivat kuuset,
lauloi lakkapä petäjä,
kaikki vaakkuivat varikset,
harakat hakahtelivat:
'Ei tääläsinun kotisi
eikäsynnyntäijasi!'
"En mätuotana totellut,
vierin veikkoni piha'an.
Jo mulle verjää virkki,
kaikki vainiot valitti:
'Mitäpä tulet kotihin,
kuta, kurja, kuulemahan?
Jo ammoin isosi kuoli,
kaatui kaunis kantajasi;
veikko sull' on ventovieras,
veikon nainen kuin venakko.'
"En mätuotana totellut,
menin mie toki tupahan.
Annoin kätäkäkälle:
kylmäkäkätävasten.
"Tultua tupahan tuosta
oven suuhun seisotaime.
Korea kotoinen nainen:
ei tule likistämhän,
käy ei kätäantamahan;
korea minäitseki:
en mene likistämhän,
käy en kätäantamahan.
Pistä kätäkiukahalle:
kivet kylmä kiukahassa;

käänän kätähilokselle:
hiilet kylmä hiiloksessa.
"Veikko lautsalla lamovi,
pääsänpankon pöytäri,
syli syttähartioilla,
vaaksa muulla vartalolla,
kyynäkyventäpäässä
kortteli kovaa nokea.
"Kysyi veikko vierahalta,
tutkaeli tullehelta:
'Mistävieras veen takoa?'
Minävainen vastaelin:
'Etkötunne siskoasi,
entistäemosi lasta?
Me yhen emosen lapset,
yhen linnun liekuttamat,
yhen hanhen hautelemat,
yhen pyyn pesästäsaamat!'
Tuosta veikko itkemään,
silmä vettävieremään...
"Virkkoi veikko naisellensa,
kuiskaeli kullallensa:
'Hanki syösisiskolleni!'
Veikon nainen naljasilmä
kantoi kaalia koasta,
jost' oli rakki rasvan syönyt,
koira suolan koitellunna,
Musti murkinan pitäähän
"Virkkoi veikko naisellensa,
kuiskaeli kullallensa:
'Tuo olutta vierahalle!'
Veikon nainen naljasilmä
toip' on vettävierahalle,
ei sitähäsiivon vettä
sisaresten silmivettä
käysten käenpesintä
"Vierin jälle veikon luota,
siirryin synnyntäijältä.
Jou'uin, kurja, kulkemahan,
sain, kurja, samoamahan,
raukka, rannat kiertämään,
vaivainen, vaeltamahan
aina ouoillen oville,
veräjille vierahille,
lapset raukan rannikolle,
vaivaiset kylän varahan...
"Moni nyt minulla onpi,
usea olettelevi
virkkaja vihaisen äänen,
äänen tuiman tuikuttaja;
ei ole minulla monta
sanan armon antajata,
suin sulin puhelijata,

kiukahalle käkijää
satehesta saatuani,
kylmästäkyhätyäni
hallassa hamehen helmat,
turkin helmat tuppurissa.
"Enpäennen nuorempana,
en mäuskonut olisi,
jos oisi sata sanonut,
tuhat kieltäkertaellut
näille juonin joutuvani,
näille pävin pääeväni,
jotk' on päivä päälle päänyt,
juonet joutunna käehen."

Neljäkolmatta runo

Jo nyt on neiti neuvottuna,
morsian opastettuna.
Vielävirkin veijolleni,
sulholleni suin puhelen:
"Sulho, viljon veikkoseni,
vieläveikka parempi,
emon lasta armahampi,
ison lasta lauhkeampi!
Kuulesta, ma kuin sanelen,
kuin sanelen, kuin puhelen
tästäliinalinnustasi,
saamaisestasi kanasta!
"Kiitä sulho, onneasi
hyvän saaman saamastasi!
Kun kiitä, hyvinki kiitä
Hyvän sait, hyvän tapasit,
hyvän Luojasit lupasi,
hyvän antoi armollinen.
Lue kiitokset isolle,
emoselle viel' enemmin,
ku tuuti tytön mokoman,
niin mokoman morsiamen!
"Puhas on neiti puolellasi,
neiti kirkas kihloissasi,
valkeainen vallassasi,
soreainen suojassasi,
tytär riski rinnallasi,
verevänen vieressäsi,
tytär riski, riihenpuija,
hempulainen heinälygå
pulski poukkujen pesijä
varski vaatevalkaisija,
kensti rihman kehreää
karski kankahan kutoja.

"Niin sen piukki pirran ääni,
kuin käki mäelläkukkui;
niin sen suihki sukkulainen,
kuin on portimo pinossa;
niin sen kämi käänteli,
kuin käpy oravan suussa.
Ei kyläsike'in maannut,
linnakunta uinaellut
neien pirran pirkeheltä
sukkulan surinehelta.

"Sulhokainen, nuorukainen,
miehen kanta kaunokainen!
Tao viikate terävä
vaali vartehen hyvähän,
veistele verään suussa,
kannon pääsäkalkuttele!
Kun tulevi päiväpaiste,
viepäneiti nurmen päälle:
näet, kuin heinäherskättävi,
kova heinäkorskahtavi,
vihvilänen viuskahtavi,
suolaheinäsuiskahtavi,
mää myötähen menevi,
vesan kanta katkeavi.

"Kun tulevi toinen päivä
hanki suora sukkulainen,
pirran-päällinen päivä
käärinlauta laaullinen,
vuoli suksekset soreat,
hanki kaikki kangasneuvot!
Laita neiti kangaspuille,
pirran-päällinen pihon:
äcken pirta piukkoavi,
kangaspuut kamahtelevi,
kuuluvi kylään kalske,
pirran pirske loitommalle.
Akat tuosta arvelevat,
kysyvä kyläset naiset:
'Kuka kangasta kutovi?'
Sinun vastata sopivi:
'Oma kultani kutovi,
herttaiseni helskyttävi.
Laskiko lapoja kangas,
päästi pirta piitäniä'
'Ei laske lapoja kangas,
päästäei pirta piitäniä
on kuin Kuuttaren kutoma,
Pävätären kehreänä
Otavattaren osaama,
Tähettären täyttelemä'
"Sulhokainen, nuorukainen,
miehen kanta kaunokainen!
Kun nyt lähet kulkemahan,

saat tääajelemahan
kera nuoren neitosesi,
kanssa kaunihin kanasi,
ellös vainen varpuistasi,
täälialinnuistasi,
ellös vieruhun ve'elkö
aian kolkkihin ajelko,
kaa'atelko kannon päähän,
kivilöhin kiskotelko!
Ei ennen ison ko'issa,
emon kaunon kartanoilla
neittävieruihin ve'elty,
aian kolkkihin ajeltu,
kaa'ateltu kannon päähän,
kivilöhin kiskoteltu.
"Sulhokainen, nuorukainen,
miehen kanta kaunokainen!
Ellös vieköneioistasi,
kuletelko kullaistasi
nurkkihin nuhajamahan,
soppihin sohajamahan!
Ei neiti ison kotona,
emon entisen tuvilla
eip' on nurkissa nuhannut,
ei sohannut soppiloissa:
aina istui ikkunoissa,
keikkui keskilattioilla,
illat taattonsa ilona,
aamut ätin armahana.
"Ellös vainen, sulho rukka,
ellös sie tääkanaista
viekövehkahumarelle,
panko parkin survontahan,
olkileivän leivontahan,
petjäsen pieksäntähän!
Ei neittäison kotona,
emon kaunon kartanossa
viety vehkahumarelle,
pantu parkin survontahan,
olkileivän leivontahan,
petjäsen pieksäntähän.
"Vieös sätääkanaoa,
vieös viljamätähäle,
ru'ispurnun purkajaksi,
ohrapurnun ottajaksi,
leivän paksun paistajaksi,
oluen osoajaksi,
vehnäeivän leipojaksi,
taikinan taputtajaksi!
"Sulho, viljon veljyeni!
Ellös sie tääkanaoa,
ellös meiän hanhoistamme
ikävilläitketelkö

Tulisiko tuhma tunti,
saisi neiolle ikä
pistäpuuru puikkoloihin
tahi valkko valjahisin,
tuo neittäison kotihin,
emon tuttavalle!
"Ellös sie tääkanaista,
ellös liinalinnuistamme
oletelko orjanasi,
palkanpiikana pi'elkö
eläkielläkellarista
eläkäitasta epeä
Ei neittäison kotona,
emon kaunon kartanossa
oleteltu orjan arvon,
palkanpiikana pi'elty,
ei kielletty kellarista
eikäitasta eväty:
aina viilti vehnäsiä
katseli kananmunia
maitotiinin tienohilla,
olutpuolikon povella,
aamut aittoja avellen,
illat luhia lukiten.
"Sulhokainen, nuorukainen,
miehen kanta kaunokainen!
Kun neittähyvin pitelet,
niin hyväksi tunnetahan:
kun tulet apen kotihin,
luoksi ainoan anopin,
itseäsi sydetähän,
sydetähän, juotetahan,
hevosesi riisutahan,
tallihin talutetahan,
sydetähän, juotetahan,
kauravakka kannetahan.
"Ellös vainen neioistamme,
tääliinalinnuistamme
sanoko su'uttomaksi,
laatiko lajittomaksi!
Onpa täläneiollamme
suku suuri, laji laaja:
kappa ois kylveäpapuja,
jyväkullenki tulisi,
kappa panna pellavaista,
kuitu kullenki tulisi.
"Ellös vainen, sulho rukka,
neioista pahoin pi'elkö
opastelko orjan ruoskin,
nahkaruoskin nau'utelko,
vitsoin viisin vingutelko,
vajjan pääsävangutelko!
Eipäneittäennenkänä

ei ennen ison kotona
opasteltu orjan ruoskin,
nahkaruoskin nau'uteltu,
vitsoin viisin vinguteltu,
vajain pääsävanguteltu.
"Seiso seinäe'essä
pysy pihtipuolisena:
eläanna anopin lyöä
eläkäapen torua,
elävierahan vihata,
talon toisen soimaella!
Pere käki pieksänhän,
muu väki mukittamahan:
ethän raahi raukaistasi
etkähénno hertaistasi,
vuosin kolmin kuultuasi,
ainoisin aneltuasi!
"Neuvo, sulho, neitoasi,
opeta omenoasi,
neuvo neittävuotehella,
opeta oven takana,
vuosikausi kummassaki,
yksi vuosi suusanalla,
toinen silmän iskennälä
kolmas on jalan polulla!
"Kun ei sitte siitähuoli
eikätuostana totelle,
ota ruoko ruo'ostosta,
karvakorte kankahalta!
Silläneuvo neitoasi,
neuvo neittäneljä vuosi,
korahuta korttehella,
saran syrjäläsyseä
viel' eläsiimalla sivalla,
neittäraipalla rapoa!
"Vaan jos sitte siit' ei huoli,
viel' ei tuostana totelle,
veävitsa viiakosta,
koivu korpinotkelmosta
- tuopa turkin helman alla,
talon toisen tietämätä- :
sitänätäneiollesi,
hepäse, eläsivalla!
"Kun ei vieläsiitähuoli,
ota tuostana totella,
neuvo neittävitsasella,
koivun oksalla opasta!
Neuvo nelisnurkkaisessa,
sano sammalhuonehessa,
elänurmella nukita,
pieksäpellon pientarella:
kuuluisi kumu kylhän,
tora toisehen talohon,

naisen itku naapurihin,
metsään iso meteli.
"Aina hauo hartioita,
pehmitäperäihoja,
eläsilmiäsivele
eläkäkorvia koseta:
kuppi kulmalle tulisi,
sinimarja silmän päälle.
Tuostapa kyty kysyisi,
tuosta appi arveleisi,
kylän kyntäjä näkisi,
nauraisi kyläset naiset:
'Onko tuo soassa ollut,
talununna tappelossa,
vai onko suen repimä
metsän karhun kaapaisema,
vai susiko sulhasena,
karhu kanssakumppalina?'"
Olipa ukko uunin päällä
mieronkierto kiukahalla.
Lausui ukko uunin päätä
mieronkierto kiukahalta:
"Eillä vaimen, sulho rukka,
nouatelko naisen mieltä
naisen mieltä kiurun kieltä
kuin minä poloinen poika!
Lihat ostin, leivä ostin,
voit ostin, oluet ostin,
kalat ostin kaikenlaiset,
säpimet monensukuiset,
oluet omilta mailta,
vehnä mailta vierahilta.
"En sillähyveäsaanut
enkäsiistiätävannut.
Nainen kun tuli tupahan,
tuli kuin tukan repijä
muotoansa mullistellen,
silmiänsäväänitellen;
aina äyhi ähmissänsä
vihoissansa virkkaeli,
kutsui kuppeloperäksi,
haukkui halkohakkuriksi.
"Jopa muistin uuen mutkan,
toki toisen tien osasin:
kun kolotin koivun oksan,
jo likisti linnuksensa;
kun karsin katajan latvan,
jo kumarsi kullaksensa;
kun vieläpanin pajuilla,
jo kapusi kaulahani."
Neito parka huokaiseikse,
huokaiseikse, henkäiseikse,
itse itkulle hyräytyi.

Sanan virkkoi, noin nimesi:

"Lässäp' on nyt muien lähtö
liki saanut muien liitto,
minun lähtöni lähemmä
minun liittoni likemmä
vaikk' on läyli lähteäki,
erota tukala tunti
tätäkuulusta kylästä
kaunihista kartanosta,
jossa kasvoin kaunihisti,
ylenin ylen ehosti
kaiken kasvantoikäni,
lapsipuolen polveani.

"Enkätuota ennen luullut
enkäuskonut ikänä
en mäluullut luopuvani,
uskonut eroavani
tämän linnan liepeheltä
tämän harjun hartiolta.

Jo nyt luulen, jotta luovun,
jopa uskon ja eroan:
ero- on tuopit tyhjettynä
ero- juotuna oluet,
kohta korjat käännettynä
pän ulos, perin tupahan,
lappe'in ison latohon,
kalten karjahuonehesen.

"Millänyt erotessani,
lähtiessäni, katala,
millämaksan maammon maion
sekätaattoni hyvyyen,
milläveikon armauen,
mielisiivot siskoseni?

"Kiitän mä iso, sinua
entisistäni eloista,
murkinoista muinaisista,
parahimmista paloista.

"Kiitän mä emo, sinua
nuorna tuuiteltuasi,
pienoisna pi'eltyäsi,
rinnoin ruokkieltuasi.

"Vieläkiitän veikkoseni,
veikkoseni, siskoseni,
kostelen koko perehen,
kaikki kasvinkumppalini,
joien joukossa elelin,
kasvoin kanssa kasvinaian.

"Ellös nyt, hyväisoni,
ellös, ehtoinen emoni,
tahi muu sukuni suuri,
heimokuntani heleä
tuosta huolelle ruvetko,
saako suurelle surulle,

jos menenki muille maille,
kulkeneen johonkuhunki!
Paistanevi Luojan päivä
kuu Luojan kumottanevi,
tähet taivon väkynevi,
otavat ojentunevi
ilmassa etempänäki,
maailmassa muuallaki,
ei yksin ison piholla,
näälläkasvinkartanoilla.

"Lähen nyt tästäkuin lähenki,
tästäkullasta ko'ista,
ison saamasta salista,
ätin kestikellarista.

Heitän suoni, heitän maani,
heitän heinikkopihani,
heitän valkeat veteni,
heitän hiekkarantaseni
kylpeäkylän akoille,
pasikoia paimenille.

"Heitän suot sorehtijoille,
maat heitän maleksijoille,
lepikö lepeäjille,
kanervikot kaahlajille,
aitavieret astujille,
kujavarret kulkijoille,
pihat pitkin juoksijoille,
seinävieret seisojille,
siltalauat siivojille,
lattiat lakasijoille.

Pellot heitän peuran juosta,
salot ilveksen samota,
ahot hanhien asua,
lehot lintujen levää

"Lähen tästäkuin lähenki
toisen lähtijän keralla
sykysyisen yön sylihin,
keväisen kierän päälle,
jottei jäki jäälätunnu,
jalan isku iljangolla,
hangella hamosen toimi,
helman hiepsintälumella.

"Sitte toiste tultuani,
kotiini käytyäni
eipääti äntäkuulle,
iso ei itkua tajunne,
jos ma kulmilla kujerran,
pääaella laulattelen:
jo on nousnut nuori nurmi,
kasvanut katajapehko
iholle imettäni,
kasvopälle kantajani.
"Minun toiste tullessani

nälle pitkille pihaille
muut ei tuntene minua
kuin ne kaksi kappaletta:
alimainen aian vitsa,
perimänen pellon seiväs,
nuo on piennäpistäni,
neitona vitsastamani.

"Emoni mahova lehmä
minun nuorna juottamani,
vasikkana vaalimani,
ammoa rikottelevi
pitkilläpiharikoilla,
talvisilla tanterilla:
tuo minua tuntenevi
kotoiseksi tyttäreksi.

"Isoni ikioronen,
minun piennäsydänni,
neitona apattamani,
hinnua rikottelevi
pitkilläpiharikoilla,
talvisilla tanterilla:
tuntenevi tuo minua
kotoiseksi tyttäreksi.

"Veikkoni ikuinen koira,
minun lasna sydänni,
neitona opastamani,
haukkua rikottelevi
pitkilläpiharikoilla,
talvisilla tanterilla:
tuo minua tuntenevi
kotoiseksi tyttäreksi.

"Muut ne ei minua tunne
kotihini tultuani,
vaikk' on vanhat valkamani,
entiset elosijani,
sijoillansa siikasalmet,
asemillansa apajat...

"Jäänyt, pirtti, terveheksi,
pirtti lautakattoinesi!
Hyväön toiste tullakseni,
kaunis kaaputellakseni.

"Jäänyt, sintsi, terveheksi,
sintsi lautasiltoinesi!
Hyväön toiste tullakseni,
kaunis kaaputellakseni.

"Jääpiä piha, terveheksi,
piha pihlajaisinesi!
Hyväön toiste tullakseni,
kaunis kaaputellakseni.

"Jään kaikki terveheksi:
maat ja metsä marjoinensa,
kujavieret kukkinensa,
kankahat kanervinensa,

jävet saoin saarinensa,
syvä salmet siikoinensa,
hyvä kummut kuusinensa,
korpinkot koivuinensa."
Silloin seppo Ilmarinen
koppoi neien korjahansa,
iski virkkua vitsalla,
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Jäähyvästi, jäven rannat,
jäven rannat, pellon penkat,
kaikki mätyset mäellä
puut pitkä petäikössä
tuomikko tuvan takana,
katajikko kaivotiellä
kaikki maassa marjan varret,
marjan varret, heinän korret,
pajupehkot, kuusen juuret,
lepän lehvä, koivun kuoret!"
Siinäseppo Ilmarinen
läksi Pohjolan pihoilta.
Jävä lapset laulamahan;
lapset lauloi jotta lausui:
"Lenti tänne musta lintu,
läpi korven koikutteli,
suostutteli meiltäsorsan,
maanitteli meiltämarjan,
otti tuo omenan meiltä
viytteli ve'en kalasen,
petti pienillärahoilla,
hope'illa houkutteli.
Ken nyt vie ve'elle meitä
ken joelle juohattavi?
Saapi saavit seistäksensä
kolataksensa korennot,
olla sillat siivomatta,
lattiat lakaisematta,
pinttyäpikarin laiat,
tuopin korvat tummentua."
Itse seppo Ilmarinen
nuoren neitonsa keralla
ajoa kahuttelevi
noita Pohjan rannikoita,
simasalmien sivutse,
hietaharjun hartioitse.
Somer soitti, hiekka helkki,
reki vierä, tie vilisi,
rahe rautainen ramasi,
jalas koivuinen kolasi,
kapla patvinen pasasi,
vommel tuominen tutasi,
vinkui vitsaiset saverkot,
vapoi vaskirenkahaiset
juostessa hyvän hevosen,

hyvän laukin laukatessa.
Ajoin päivän, tuosta toisen,
ajoin kohta kolmannenki,
käsi ohjassa orosen,
toinen neien kainalossa,
jalka laialla rekosen,
jalka toinen viltin alla.
Virkkui juoksi, matka joutui,
päivävieri, tie lyheni.
Päiväpäkolmantena
aletessa aurinkoisen
jo sepon koti näkyi,
tuivat ilman tuulottavi.
Noki nousi nuoraisena,
savu paksuna pakeni,
tuprusi savu tuvasta,
ylös pilviin kohosi.

Viideskolmatta runo

Jopa viikon vuoteltihin,
vuoteltihin, katseltihin
neion nuotehet tulevan
seppo Ilmarin kotihin:
silmä vanhoilta valuvi
ikkunoissa istuessa,
polvet nuorilta nojuvi
veräjällävuottaessa,
lasten jalkoja paleli
seinuksilla seisoessa,
kului kengä kesk' -iätä
rantasilla raittaessa.
Niin huomenna muutamana,
päivämoniahana
kumu kuuluvi salolta,
reen kapina kankahalta.
Lokka, luopuisa emäntä
Kalevatar, kaunis vaimo,
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Se on poikani rekonen!
Jo tulevi Pohjolasta
nuoren neitonsa keralla!
"Lähes nyt kohti näitämaita,
kohin nätkartanoita,
ison saamille tuville,
vanhemman varustamille!"
Se on seppo Ilmarinen
jo kohta kotihin saapi,
ison saamille pihoille,
vanhemman varustamille.

Pyyhyyet vihertelevä
vesaisilla vempelillä
käkyet kukahtelevat
korjan kirjavan kokalla,
oravat samoelevat
päälläaisan vaahterisen.
Lokka, luopuisa emäntä
Kalevatar, vaimo kaunis,
tuossa tuon sanoiksi virkki,
itse lausui, noin nimesi:
"Kylävuotti uutta kuuta,
nuoret päivän nousentoa,
lapset maata mansikkaista,
vesi tervaista venettä
mie en kuuta puolinkana,
päveämokominkana:
minävuotin veijoani,
veijoani, minjoani.
Katsoin aamun, katsoin illan,
en tiennyt, mihin katosi,
tokko pientäkasvatteli
vaiko laihoa lihoitti,
kun ei tullut kuitenkin,
vaikka varsinki lupasi
tulla jäen tuntueessa,
saa'a jäen jähtymätä
"Aina katsoin aamusilla,
päivä päässäni pitelin,
kun ei vierä veijon saani,
ei kolaja veijon korja,
nälle pienille pihuille,
kape'ille kartanoille.
Oisko olkinen oronen,
reki kaksikaplahinen,
senki saaniksi sanoisin,
korjaksi korotteleisin,
jos se veijoni vetäsi,
toisi kaunoni kotihin.
"Niinpätoivoin tuon ikäni,
katsoin kaiken päiväkauden;
pääni katsoin kallellehen,
sykeröni syrjälehen,
silmä suorat suikulaksi:
toivoin veijoni tulevan
nälle pienille pihuille,
kape'ille kartanoille.
Jo tuo viimeinki tulevi,
toki kerran kerkiäi,
vierelläverevä
muoto, punaposki puolellansa!
"Sulho, viljon veljyeni!
Lasketapa laukkiotsa,
vietäähyvähevonen

entisille heinillensä
taanoisille kauroillensa!
Laai meille terveyttä
laai meille, laai muille,
laai kaikelle kyläle!
"Tehtyäsi tervehyiset
sanele tarinojasi:
matkasitko mainehitta,
käit tiesi tervehenä
kun läksit anopin luoksi,
apen ainoan kotihin?
Saitko neien, voitit vallan,
sorrितko sotiverjään,
levititköneien linnan,
pirotitko pystyn seinän,
astuitko anopin sillan,
istuitko isännän lautsan?
"Jo tuon näen kyselemättä
arvoan anelematta:
käipätiensätervehenä
matkansa imantehena;
toip' on hanhen, voitti vallan,
sortipa sotiverjään,
langettipa lautalinnan,
levitteli lehmusseinän
käyessäänopin luona,
apen ainoan ko'issa.
Onp' on sotka suojassansa,
kana kainaloisessansa,
puhas neiti puolellansa,
valkeainen valloissansa.
"Kenpätoi tämän valehen,
ken pani pahan sanoman,
sulhon tyhjin tulleheksi,
oron jouten juosneheksi?
Eipäsulho tyhjin tullut,
ei oronen jouten juosnut:
on mitäoron veteä
liinaharjan liikutella!
Hiessäpähyvähevonen,
vaahessa valittu varsa
tuvun tänne tuotuansa,
verevän ve'ettyänsä
"Nouse nyt korjasta, korea,
hyvälahja, laitiosta!
Nouse ilman nostamatta,
ylene ylentämätä
jos on nuori nostajasi,
ylpeäylentjääsi!
"Korjasta kohottuasi,
reen perästäpästyäsi
astu tietätemminkästä
maata maksankarvallista,

sikojen silittämästä
porsahien polkemaista,
lampahan latsottamaista,
hevon harjan hieromaista!

"Astu hanhen askelilla,
taputa tavin jaloilla
nätäpestyjä
pihoja, tasaisia tanteria,
apen saamia pihoja,
anopin asettamia,
veljen veistopenkeriä
sisaren siniketoja!

Pole jalka portahalle,
siirräsiintsin siltaselle,
astu sintsiäsimaista;
siitäsiirräte sisähän,
alle kuulun kurkihirren,
alle kaunihiin katoksen!

"Jo täälätänäki talven,
jopa mennehen kesosen
silta soitti sorsanluinen
sillallista seisvojaista,
laki kultainen kumisi
laen alla astujaista,
ikkunat iloittelihe
ikkunaisten istujaista.

"Jo täälätänäki talven,
jopa mennehen kesosen
kääkset kääkertelihe
sormuskätäsulkijaista,
kynnykset kykertelihe
hienohelman hempujaista,
ovet aina aukieli
ovellista aukojaista.

"Jo täälätänäki talven,
jopa mennehen kesosen
perin pirtti pyöränteli
pirtillistäpyyhkijästä
sintsinen sijoittelihe
sintsiillistäsiivojaista,
vajaset vasertelihe
vajallista vastakätä

"Jo täälätänäki talven,
jopa mennehen kesosen
piha piilten kääntelihe
lastun pitkän poimijaista,
aittaset alentelihe
aitallista astujaista,
orret notkui, parret painui
nuoren vaimon vaattehia.

"Jo täälätänäki talven,
jopa mennehen kesosen
kujaset kukertelihe

kujallista kulkijaista,
läv~~ä~~set lähentelihe
läv~~ä~~listäl~~ä~~nijästä
tanhuaiset taantelihe
tanhuallista tavia.

"Jo täälätänäki päivän,
jopa päivän eilisenki
aioin ammoi aikalehmä
aamuvihkon antajaista,
hevoisvarsa hirnakoitsi
heinävihkon heittäjästä
kaikerti kev~~ä~~karitsa
palasen parantajaista.

"Jo täälätänäki päivän,
jopa päivän eilisenki
vanhat istui ikkunoissa,
lapset raittoi rantasilla,
naiset seisoi seinuksilla,
pojat porstuan ovilla
nuoren vaimon varronnassa,
morsiamen vuotannassa.

"Terve nyt, piha täysinesi,
ulkoinen urohinesi,
terve, vaja täysinesi,
vaja vierahaisinesi,
terve, sintsi täysinesi,
tuohikatto kansoinesi,
terve, pirtti täysinesi,
satalauta lapsinesi,
terve, kuu, terve, kuningas,
terve nuori nuoekansa!

Ei ole tässäennen ollut,
eipäennen eikäeilen
tämän joukon juoleutta,
tämän kansan kauneutta.

"Sulho, viljon veljyeni!
Pura pois punaiset paikat,
sivalluta silkkiverhot!
Näytätuota näätästäsi,
viisin vuosin käytyäsi,
kaheksin katseltuasi!

"Tokko toit, kenen käkesit?
Käkesit k~~ä~~ösen tuoa,
maalta valkean valita,
vesiltäverevän saa'a.

"Jo tuon näen kyselemätä
arvoan anelematta:
toit k~~ä~~ösen tullessasi,
sinisotkan suojassasi,
vihannimman virven latvan
vihannasta virviköstä
tuorehimman tuomen lehvän
tuorehesta tuomikosta."

Olipa lapsi lattialla.

Lausui lapsi lattialta:

"Voi veikko, mitävetelet!

Tervaskannon kauneutta,

tervapuolikon pituutta,

kerinkannan korkeutta!

"Kutti, kutti, sulho rukka!

Tuota toivotit ikäsi,

sanoit saavasi sataisen,

tuovasi tuhannen neien.

Jo saitki hyvän sataisen:

- tuon tuhannen tuppeloisen!

Sait kuin suolta suovariksen,

aialta ajoharakan,

pellolta pelotuslinnun,

mustan linnun mullokselta!

"Mitälie ikänsätehnyt,

kuta mennehen kesosen,

kun ei kinnasta kutonut,

saanut sukkoa su'unki?

Tyhjänätuli tupahan,

annitoinna appelahan:

hiiret kopsassa kopasi,

höppäkorvat lippahassa!"

Lokka, luopuisa emäntä

Kalevatar, vaimo kaunis,

kuuli kummaisen tarinan.

Sanan virkkoi, noin nimesi:

"Mitälausuit, lapsi kurja,

kuta, kunnotoin, latelit?

Muista kummat kuulukohon,

hävästykset häyköön,

eipätäneitosesta,

ei tämän talon väestä

"Jo sanoit pahan sanasen,

sanan kehnon kertaelit

suusta yäisen vasikan,

päästäpennun päiväkunnan!

Hyvän on sulho neien saanut,

tuonut maalta maan parahan:

on kuin puola puolikypsi,

kuin on mansikka mäellä

tahi kuin käköhen puussa,

pieni lintu pihlajassa,

koivussa koreasulka,

valorinta vaahteressa.

"Oisi ei saanut Saksastana,

tavannut Viron takoa

tänän neitosen soreutta,

tänän allin armautta,

tänän kasvon kauneutta,

tänän muo'on muhkeutta,

käsvärren valkeutta,

kaulan hoikan kaarevuutta.

"Eikäneiti tyhjin tullut:

oli turkit tuotavana,
vaipat vasta saatavana
ja verat ve'ettävähä

"Paljo on täläneitosella

oman vättinän väkeä
oman kehrän kiertämää
oman hyppisen hyveä
vaattehia valkehia,
talvisotkun suorimia,
keväpävän valkomia,
kesäkuien kuivomia:

hyvä hurstit huilahukset,
päälaiset pälähykset,
sivallukset silkkihuivit,
vilahukset villavaipat.

"Hyvämutso, kaunis mutso,

mutso valkeanverevä
Hyvinpäko'issa kuuluit,
tyttönäison ko'issa;
hyvin kuulu kuun ikäi
miniänmiehelässä

"Elähuolelle rupea,
elähuoli huolehtia!

Ei sinua suolle viety,
ojarrelle otettu:
viety on viljamätähätä
viety vieläviljemmäle,
otettu oluttuvilta,
oluemmille otettu.

"Hyväneito, kaunis mutso!

Tuotapa kysyn sinulta:
nätkötänne tullessasi
kekoja keräperiä
näppätänättehiä

Ne kaikki tämän talosen,
tämän sulhon kyntäniä
kyntäniä kylväniä

"Neitokainen, nuorukainen!

Tuota nyt sanon sinulle:
kun tunsit talohon tulla,
niin tunne talossa olla!
Hyvätäl' on mutson olla,
kaunis kasvoa miniän,
piossasi piimäpytty,
voivatinen vallassasi.

"Hyvätäs' on neien olla,
kaunis kasvoa kanasen.

Täs' on laajat saunan lauat
ja leveä pirtin lautsat,
isännä isosi verrat,
emännä emosi verrat,

pojat onpi veikon verrat,
tyttäet sisaren verrat.
"Kun sinun himo tulevi,
noita mielesi tekevi
ison saamia kaloja,
veljen pyitäpyytäniä
niin eläkysy ky'yltä
eläkääno apelta!
Kysy suurin sulholtasi,
toimittele tuojaltasi!
Ei ole sitämetsässä
jalan neljän juoksijata
eikäilman lintusia,
kahen siiven siukovia,
ei vieläve'essäkänä
kalaparvea parasta,
kuta sinun ei saaja saane,
saaja saane, tuoja tuone.
"Hyvätäs' on neien olla,
kaunis kasvoa kanasen.
Ei ole kiirettäkivelle
eikähuolta huumarelle:
vesi tässävehnä jauhoi,
koski kuohutti rukihit,
aalto astiat pesevi,
meren vaahti valkaisevi.
"Ohoh kullaista kylästä
maan parasta paikaistani!
Nurmet alla, pellot päällä
keskelläkylävällä
kylän alla armas ranta,
rannassa rakas vetonen:
se sopivi sorsan uia,
vesilinnun vieretellä"
Siitäjoukko juotettiin,
sydettiin, juotettiin
liioilla lihamuruilla,
kauniilla kakkaroilla,
olu'illa ohrasilla,
viertehillävehnäsillä
Olipa kystäkyllin syöä
kyllin syöä kyllin juoa
punaisissa purtiloissa,
kaunoisissa kaukaloissa:
pirotella piirahia,
murotella voimuruja,
sirotella siikasia,
lohkota lohikaloja
veitsellähope'isella,
kuraksella kultaisella.
Olut juoksi ostamatoin,
mesi markoin maksamatoin,
oluoinen orren päästä

sima vaarujen sisästä
olut huulten huuhtimeksi,
mesi mielten kääntimeksi.
Kukapa tuossa kukkujaksi,
lailliseksi laulajaksi?
Vaka vanha Vänönönen,
laulaja iän-ikäinen,
itse laululle rupesi,
tölle virtten työntelihe.
Sanovi sanalla tuolla,
lausui tuolla lausehella:
"Veli kullat, veitoseni,
suulliset sanalliseni,
kielelliset kumppalini!
Kuulkottenpa, kuin sanelen!
Harvoin on hanhet suutasusten,
sisarukset silmäysten,
harvoin veikot vieretysten,
emon lapset laiatusten
näälläraukoilla rajoilla,
poloisilla Pohjan mailla.
"Niin joko laululle lähemme,
tölle virtten työnteleimme?
Laulanta runoilla tötä
kukunta keväkällä
painanta sinettäillä
kuonta kankahattarilla.
"Laulavat Lapinki lapset,
heinäkengä heittelevä
hirven harvoilta lihoilta,
peuran pienen pallehilta;
niin miks' en minäki laula,
miks' ei laula meidän lapset
ruoalta rukihiselta,
suulta suurukselliselta?
"Laulavat Lapinki lapset,
heljää heinäkengä
vesimaljan juotuansa,
petjääsen purtuansa;
niin miks' en minäki laula,
miks' ei laula meidän lapset
juomilta jyvällisiltä
olu'ilta ohrasilta?
"Laulavat Lapinki lapset,
heljää heinäkengä
nokisilta nuotioilta,
hiilisiltähiertimiltä
niin miks' en minäki laula,
miks' ei laula meidän lapset
alta kuulun kurkihirren,
alta kaunihin katoksen?
"Hyväpätäs' on miesten olla,
armas naistenki asua

olutpuolikon povella,
mesitiinun tienohilla,
sivullamme siikasalmet,
luonamme lohiapajat,
joist' ei syön syönä puutu,
juoen juomiset vähene.
"Hyväpätäs' on miesten olla,
armas naistenki elellä
Ei tässäsurulla syöä
ei eletähuolen kanssa;
tässäsyöhän surutta,
eletähän huoletoinna
iälätänän isännän,
elinajalla emännän.
"Kumman tässäensin kiitän,
isännänkövai emännän?
Ainap' entiset urohot
ensin kiittivä isännän,
ku on suolta suojan saanut,
ko'in korvesta kokenut:
tyvin tuonut tyyskä männyt,
latvoin lansatut petjää,
pannut paikalle hyväle,
asettanut ankaralle
suuriksi sukutuviksi,
kaunihiksi kartanoiksi;
salvannut salosta seinä,
hirret hirmulta mäeltä
ruotehet rome'ikolta,
malat marjakankahalta,
tuohet tuomivaaran päätä
sammalet sulilta soilta.
"Tupa on tehty tesmä lensä
suoja pantu paikallensa.
Sata oli miestäsalvaimella,
tuhat oli tuvan katolla
tehessätää tupoa,
laaittaissa lattiata.
"Jopa vaan tämän isännän
saaessa tää tupoa
mont' on tukka tuulta nähnyt,
hivus säähirveää
Use'in hyvän isännän
jännyt on kinnasta kivelle,
hattua havun seläle,
suohon sukkoa vajonnut.
"Use'in hyväisäntä
aivan aika-huomenessa
ennen muien nousematta,
kyläkunnan kuulematta
nousnut on nuotiotulelta,
havannut havumajoilta,
havu pänsäharjaellut,

kaste pesnyt sirkut silmä.

"Siitäpähyväisäntä
saapi tuttua tupahan,
lautsantäyen laulajoita,
ikkunat iloitsijoita,
siltalauat lausujointa,
karsinat karehtijoita,
seinävieret seisoojia,
aitovieret astujia,
pihat pitkin kulkijoita,
maat ristin matelijoita.

"Isännän esinnäkiitin,
siitäehtoisen emännän
ruokien rakentamasta,
pitkän pöyän täyttämästä
"Hänpäleipoi leivä paksut,
suuret talkkunat taputti
kape'illäkänmenillä
kyperilläkymmenillä
nosti leivä leppeästi,
syöti vierahat väehen
liioilla sianlihoilla,
kohokuori-kokkaroilla
- terä vierä veitsistämme,
pää putosi puukoistamme
lohen pätälökoessa,
hauin pätähalkoessa.

"Use'in hyväemäntä
tuo tarkka taloinen vaimo,
kuullut on kukotta nousta,
kanan lapsetta karata
nätähätähankittaissa,
teoksia tehtäessä
hiivoja rakettaessa,
olosia pantaessa.

"Hyvin on hyväemäntä
tuo tarkka taloinen vaimo,
osannut oluet panna,
makujuoman juoksutella
iuista imeltyneistä
make'ista maltahista,
joit' ei puulla puuhaellut,
korennolla koukkaellut,
vaanpa kourilla kohenti,
käsi varsinkin käännytteli
saunassa savuttomassa,
la'aistuilla lautehilla.

"Eipätuo hyväemäntä
tuo tarkka taloinen vaimo,
laske iskulle ituja,
päästämaalle maltahia;
käypi saunassa use'in
syäydäyksinänsä

ei huoli susia surra,
peläämetsän petoja.

"Jopa nyt emännän kiitin;
vuotas kiitän patvaskani!
Ken on pantu patvaskaksi,
ken otettu oppahaksi?
Kylän paras patvaskana,
kylän onni oppahana.

"Onpa meiän patvaskalla
päälähaahen haljakkainen;
se on kaita kainalosta,
soma suolien kohasta.

"Onpa meiän patvaskalla,
onpa kauhtana kapoinen:
helmat hietoa vetävi,
takapuolet tanteria.

"Vähän paitoa näkyvi,
pikkaraisen pilkottavi:
on kuin Kuuttaren kutoma,
tinarinnan riukuttama.

"Onpa meiän patvaskalla
vyöläussakka utuinen,
päivän tyttären kutoma,
kirjokynnen kirjoittama
ajalla tulettomalla,
tulen tietämätömällä

"Onpa meiän patvaskalla
silkkiset sukat jalassa,
silkkiset sukan sitehet,
säeriset säärinauhhat,
jotk' on kullalla ku'ottu,
hopealla huoliteltu.

"Onpa meiän patvaskalla
Saksan kengä kelvolliset,
kuni joutsenet joella,
vesiteiret vieremillä
tahi hanhuet havulla,
muuttolinnut murrilla.

"Onpa meiän patvaskalla
kutrit kullansuortuvaiset,
parta kullanpalmikkoinen;
pääsöpystyinen kypäi,
puhki pilvien puhuja,
läpi metsän läkätjä
jot' ei saatane sataisin,
tuotane tuhansin markoin.

"Jo nyt kiitin patvaskani;
vuotas kiitän saajanaisen!
Mist' on saatu saajanainen,
kust' otettu onnellinen?

"Tuolt' on saatu saajanainen,
tuolt' otettu onnellinen
takoa Tanikan linnan,

uuen linnan ulkopuolta.

"Eipävieläsieltäkänä

ei perän pereäkänä

Tuolt' on saatu saajanainen,

tuolt' otettu onnellinen

Vienan pääiltävesiltä

ulapoilta auke'ilta.

"Eipävieläsieltäkänä

ei perän pereäkänä

Kasvoi maalla mansimarja,

punapuola kankahalla,

pellolla heleäheinä

kukka kultainen aholla:

siit' on saatu saajanainen,

siit' otettu onnellinen.

"Saajanaisen suu somainen

kuni Suomen sukkulainen;

saajanaisen sirkut silmä

kuni tähet taivahalla;

saajanaisen kuulut kulmat

kuni kuu meren-ylinen.

"Onpa meidän saajanaisen

kaula kullankiehkuroissa,

pääkullanvipalehissa,

käet kullankäirilössä

sormet kullansormuksissa,

korvat kullanhelmilössä

kulmat kullansolmuloissa,

silmäripset simpsukoissa.

"Luulin kuun kumottavaksi,

kuu kumotti kultasolki;

luulin päivän paistavaksi,

kun sen paistoi paian kaulus;

luulin laivan läkkyväksi,

kun sen läkkyi lakki päässä

"Jopa kiitin saajanaisen;

annas katson kaiken kansan,

onko kansa kaunihina,

väki vanha vänkeänä

sekänuoriso somana,

koko joukko juoleana!

"Jopa katsoin kaiken kansan,

ehkätiesin ennoltaki:

eip' ole tässäennen ollut

eikävarsin vasta liene

tämän joukon juoleutta,

tämän kansan kauneutta,

væn vanhan vänkeyttä

væn nuorison somuutta.

Kaikk' on kansa haljakassa

kuni metsähuutehessa:

alta on kuin aamurusko,

päätäön kuin päivänkoite.

"Huokeat oli hopeat,
löyhä kullat kutsuloilla,
rahataskut tanterilla,
rahakukkarot kujilla
näälläkutsuvierahilla
kutsuloille kunniaksi."
Vaka vanha Vänänönen,
virren ponsi polvu'inen,
siitäsiirtihe rekehen,
lähtevi kohin kotia;
laulelevi virsissänsä
laulelevi, taitelevi.
Lauloi virren, lauloi toisen
- virrelläpäkolmannella
kilahti jalas kivehen,
tarttui kapla kannon päähän:
rikkoihe reki runolta,
jalas taittui laulajalta,
kapla poikki paukahutti,
laiat irti loskahutti.
Sanoi vanha Vänänönen,
itse virkkoi, noin nimesi:
"Onko tässänuorisossa,
kansassa kasuavassa,
vaiko tässävanhalassa,
väessävähenevässä
kenpäTuonelle kävisi,
lähtisi Manan majoille,
toisi Tuonelta orasen,
väntiän Manan väeltä
reki uusi laatiani,
korjanen kohentoani?"
Sekänuoremmat sanovi,
jotta vanhat vastoavi:
"Ei ole tässänuorisossa
eikävarsin vanhastossa,
koko suuressa su'ussa
niin urosta urheata,
jotta Tuonelle menisi,
lähtisi Manan majoille,
toisi Tuonelta orasen,
väntiän Manan majoilta
reki uusi laatiasi,
korjanen kohentoasi."
Silloin vanha Vänänönen,
laulaja iän-ikuinen,
läksi toiste Tuonelahan,
matkasi Manan majoille.
Toi orasen Tuonelasta,
väntiän Manan majoilta.
Siitävanha Vänänönen
laulavi salon sinisen,
salohon tasaisen tammen

sekäpihlajan päevän;
ne kohenti korjaksensa,
painalti jalaksiksensa,
niistäkatsoi kaplaksia
sekäväänti vempeliteitä
sai korjan kohennetuksi,
re'en uuen laaituksi.
Pisti varsan valjahisin,
ruskean re'en etehen,
itse istuihe rekehen,
laskettihe laitioon.
Vitsattaki virkku juoksi,
helmin lyömätähevonen
entisille appehille,
taanoisille suuruksille;
saattoi vanhan Vänänösen,
laulajan iän-ikuisen,
oman uksen aukomille,
oman kynnyksen etehen.

Kuudeskolmatta runo

Ahti oli saarella asuva,
Kaukoniemen kainalossa.
Oli pellon kynännässä
vainion vakoannassa.
Korvalta ylen korea,
kovin tarkka kuulennalta.
Kuulevi jumun kylätä
jäyn jävien takoa,
jalan iskun iljeneltä
reen kapinan kankahalta.
Juohtui juoni mielehensä
tuuma aivohon osasi:
hätäPohjola pitävi,
salajoukko juominkia!
Murti suuta, väänti pää
murti mustoa haventa;
veret vierähti pahaksi
pologisilta poskipältä
Heti heitti kynndksensä
vaon keskivainiolle;
nousi maasta ratsahille,
lätevi kohin kotia
luoksi armahan emonsa,
tykövaltavanhempansa.
Sanoi tuonne saatuansa,
toimitteli tultuansa:
"Oi emoni, vaimo vanha!
Pane ruoka ruttoisesti

syämiehen näkähisen,
haukata halun-alaisen!
Länmitäsamassa sauna,
pian pirtti riu'uttele,
missämies puhasteleikse,
sueiksen urosten sulho!"
Tuop' on äti Lemminkäsen
pani ruoan ruttoisesti
syämiehen näkähisen,
haukata halun-alaisen
yhen kylyn joutuessa,
yhen saunan saapuessa.
Siitälieto Lemminkänen
otti ruokoa rutosti;
meni saunahan samassa,
käri kylpyhuonehesen.
Sielläpeiponen peseikse,
pulmonen puhasteleikse,
pänsäpellavaspioksi,
kaulanvarren valkeaksi.
Tuli saunasta tupahan.
Sanan virkkoi,
noin nimesi:
"Oi emoni, vaimo vanha!
Astu aittahan mäelle,
tuo sieltäsomat sopani,
kanna vaattehet vakaiset,
jotka päälleni pukisin,
varustaisin varrelleni!"
Emo ennäti kysyä
vaimo vanha tutkaella:
"Kunne lähet, poikueni?
Lähetköilveksen ajohon
vaiko hirven hiihättään
vai oravan ammuttahan?"
Virkkoi lieto Lemminkänen,
sanoi kaunis Kaukomieli:
"Oi emoni, kantajani!
Lähe en ilveksen ajohon
enkähirven hiihättään,
en oravan ammuttahan;
lähen Pohjolan pitoihin,
salajoukon juominkihin.
Tuo mulle somat sopani,
vaka'iset vaatteheni,
hässähälyteltäväni,
pioissa pi'eltäväni!"
Emo kielti poikoansa,
nainen miestänsäepäi;
epäi kavetta kaksi,
kielti kolme luonnotarta
lähtemästä Lemminkästä
hyvän Pohjolan pitoihin.

Noin sanoi emo pojalle,
lausui vanhin lapsellensa:
"Ellös menkö poikueni,
poikueni, Kaukueni,
noihin Pohjolan pitoihin,
suuren joukon juominkihin!
Ei sua kutsuttu sinne,
ei tarkoin tahotakana."
Tuop' on lieto Lemminkänen
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Kurjat kutsuen menevi,
hyväilman hyppeleikse!
Tuoss' on kutsut kuun-ikuiset,
airuhut alinomaiset
miekassa tuliterässä
säksäsäkeneväsä"
Tuop' on äti Lemminkäsen
yhäkielteäkkesi:
"Ellös vainen, poikueni,
menköPohjolan pitoihin!
Monet on kummat matkallasi,
isot tielläsi imehet,
kolme surmoa kovinta,
kolme miehen kuolemata."
Virkkoi lieto Lemminkänen,
sanoi kaunis Kaukomieli:
"Ain' on surmia akoilla,
kaikin paikoin kuolemia;
ei uros hääle noita,
ei varsin varannekana.
Vaan kuitenkin kaikitenki
sano korvin kuullakseni:
mi on surma ensimmänen,
ensimmänen, viimeinenki?"
Virkkoi äti Lemminkäsen,
vaimo vanha vastaeli:
"Sanon surmat syytämyden
enkämiehen mieltämyden.
Sanon surman ensimmänen.
Se on surma ensi surma:
menet matkoa vähäsen,
pääset tietäväksen:
tulevi joki tulinen
poikkipuolin vastahasi.
Joessa tulinen koski,
koskessa tulinen luoto,
luo'olla tulinen korko,
korolla tulinen kokko:
yđ se hammasta hiovi,
pävä kynttäkitkuttavi
tulijalle vierahalle,
saavalle käeääle."
Virkkoi lieto Lemminkänen,

sanoi kaunis Kaukomieli:

"Se on surma naisen surma,
ei ole kuolema urohon.

Kyllämäsiihin keinon keksin,
arvoan hyvän asian:

laulan leppäsen hevosen,
laulan leppäsen urohon
sivutseni siirtymään,
eestäni vaeltamahan;
itse sorsana sukellan,
allina alenteleime
kouritse kokon kynimen,
vaakalinnun varpahitse.

Oi emoni, kantajani!

Sano surma keskimänen!"

Sanoi äti Lemminkäsen:

"Se on surma toinen surma:

menet matkoa vähäsen,
toki toisen päiväksen:

tulevi tulinen kuoppa,
se on poikkipuolin tietä
itään iäi pitkä

luotehesen loppumatoin,
täynnäkuumia kiviä
palavia paateroita.

Sinne on satoja saanut,
tuhansia tukkueltu,
sa'an miestämiekillistä,
tuhat rautaista oritta."

Virkkoi lieto Lemminkänen,

sanoi kaunis Kaukomieli:

"Ei ole siinämiehen surma
eikäkuolema urohon.

Kyllämäsiihin mutkan muistan,
mutkan muistan, keinon keksin:

laulan ma lumesta miehen,
uron hangesta hotaisen,
sen tungen tulen väkehen,
vaivaelen valkeahan,
kylpijäksi kuuman saunan
vastan vaskisen keralla;
itse siirräme sivutse,
tungeime tulen läitse,
ettei partana palane,
hivuskutri kurvettune.

Oi emoni, kantajani!

Sano surma jäkimänen!"

Sanoi äti Lemminkäsen:

"Se on surma kolmas surma:

menet vieläki vähäsen,
pääset siitäpäväksen,

Pohjolan veräjän suulle,
ahtahimpahan alahan:

susi päle suimistaikse,
karhu toisna kaimistaikse
suulla Pohjolan veräjän,
kape'immassa kujassa.
Syönyt on sa'an ki miestä
tuhonnut tuhat urosta,
niin miks' ei sinua sösi,
tuhoaisi turvainta?"
Virkkoi lieto Lemminkänen,
sanoi kaunis Kaukomieli:
"Uuhi uunna sydäköhön,
rieskana revittäköhön,
vaan ei mies pahempikana,
uros untelompikana!
Minua on vyöty miehen vyölä
pantu miehen palkimella,
solmittu uron solilla,
jotten vieläjouakana
suhun Untamon susien,
kitahan kirokavetten.
"Muistan ma suelle mutkan,
keksin keinon karhullenki:
suet laulan suitsi-suhun,
karhut rautakahlehisin,
tahi rutjon ruumeniksi,
seulaisen sepalehiksi.
Silläsiitäselvitäme,
pääsen matkani perille."
Sanoi äti Lemminkäsen:
"Et vieläperille pääsnyt!
Ne oli sinne mennessäsi
matkalla isot imehet,
kolme kummoa kovoa,
kolme miehen kuolemata;
viel' on sinne saatuasi
paikalla pahimmat kummat.
Kulet tietäpikkaraisen,
tulet Pohjolan pihalle:
aita on rautainen rakettu,
terästarha teeksennelty
maasta asti taivosehen,
taivosesta maahan asti,
keihälläseivästetty,
maan mailla aiastettu,
käämehillävitsastettu,
sisiliskoilla si'elty;
heitty hännä hälymähän,
pääkurikat kuilumahan,
pääkehä kähjämähän,
pää ulos, sisähän hännä.
"Maass' on toisia matoja,
rata kytä käämehiä
ylös kielin kiehumassa,

alas hännin hälymässä
Yks' on muita kauheampi
eessäportin poikkipuolin,
pitelämpi pirtin hirttä
paksumpi kujapatsasta,
ylös kielin kiehumassa,
suin ylös suhahtamassa,
ei ketänämuuta vasten,
vasten vaivaista sinua."
Virkkoi lieto Lemminkänen,
sanoi kaunis Kaukomieli:
"Seki on surma lapsen surma,
ei ole kuolema urohon.
Tunnen ma tulen lumoa,
valkeaisen vaivutella,
ja tunnen maot manata,
käärmehyiset käännytellä
sken päälleilisenä
kynnin maata kyyn-alaista,
kännin maata kärmehistä
aivan paljahin kääsin.
Kyyt pitelin kynsissäni,
käässäni kärmehyiset;
tapoin kytäkymmenkunnan,
sa'an mustia matoja:
viel' on kynnet kyyn veressä
kät kärmehen talissa.
Sill' en taia tullakana,
viel' en varsin jouakana
maon suuren suupalaksi,
käärmehen käälalaksi:
itse konnat kouristelen,
ilkeä iki puserran,
kyyt on laulan laiemmalle,
maot muutan tien mukahan,
astun Pohjolan pihalta,
tungeime tuvan sisähän."
Sanoi äti Lemminkäsen:
"Eillä väinen, poikueni,
menkö Pohjolan tupahan,
Sariolan salvoksihin!
Siell' on miehet miekka yöllä
urohot sota-aseissa,
humalassa hullut miehet,
pahat paljo juotuansa.
Laulavat sinun poloisen
miekkahan tuliterään;
jo on laulettu paremmat,
jalommatki jaksettuna."
Virkkoi lieto Lemminkänen,
sanoi kaunis Kaukomieli:
"Jo olen ennenkin elellyt
noilla Pohjolan tuvilla.

Ei minua laula lappi
eikä tunge turjalainen;
itse laulan lappalaisen
sekätungen turjalaisen:
laulan halki hartionsa,
puhki leukansa puhelen,
paian kauluksen kaheksi,
rikki rintalastasensa."
Sanoi äiti Lemminkäsen:
"Ohoh poikani poloinen!
Vielä muistat muinaistasi,
kerskut ennen käynnistäsi!
Jo olet ennenkin elellyt
noilla Pohjolan tuvilla:
uinut kaikki umpilammit,
koirankieliset kokenut,
käynyt koskia kolisten,
myrävirtoja vilisten,
Tuonen kosket tunnustellut,
mitannut Manalan virrat!
Siell' oisit tähäki pääni
ilman ätittäpahatta.
"Muistapa, mitäsanelen!
Tulet Pohjolan tuville:
mäki on täynnäseipähiä
piha täynnäpylvähiä
ne on täynnämiehen päätä
yksi on seiväs päätön seiväs
- senpäseipähän nenähän
sinun pääsi leikatahan!"
Virkkoi lieto Lemminkänen,
sanoi kaunis Kaukomieli:
"Hurja noita huolinevi,
epäkelpo keksinevi,
viittä kuutta vainovuotta,
seitsentäsotakeseä
Ei noita uro totelle,
vähänne vähekkänä
Tuo mulle sotisopani,
vanhat vainovaatteheni!
Itse käyn isoni miekan,
katson kalvan taattoseni;
viikon on vilussa ollut,
kauan kaihossa sijassa,
itkenyt ikänsäsiellä
kantajata kaipaellut."
Sai siitäsotisopansa,
vanhat vainovaattehensa,
isonsa ikuisen miekan,
tuon taaton sotatoverin.
Senpäsiltahan sysäsi,
terin työnti lattiahan:
miekkänen kässäkäntyi

kuni tuore tuomen latva
tahi kasvava kataja.
Sanoi lieto Lemminkänen:
"Tuskin on Pohjolan tuvissa,
Sariolan salvoksissa
tänän miekan mieltijästä
tänän kalvan katsojaista."
Jousen seinätäsivalti,
kaaren vahvan vaarnaselta.
Sanovi sanalla tuolla,
lausui tuolla lausehella:
"Sen mämieheksi sanoisin,
urohoksi arveleisin,
joka jouseni vetäsi,
kiveräni kiinnittäsi
noilla Pohjolan tuvilla,
Sariolan salvoksilla."
Siitälieto Lemminkänen,
tuo on kaunis Kaukomieli,
suorihe sotisopihin,
puki vainovaattehisin.
Itse lausui orjallensa,
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Oi on osto-orjaseni,
rahan saatu raatajani!
Jou'uta sotaoriini,
valjastele vainovarsa
lähteäkseni pitoihin,
lemmon joukon juominkihin!"
Orja nöyrä neuvottava,
pian pistihe pihalle,
työnti varsan valjahisin,
puikkoihin tulipunaisen.
Sanoi tuolta tultuansa:
"Jo olen tehnyt tehtäväni,
suorittanut tuon orosi,
varsan viljon valjastanut."
Siitälieto Lemminkäsen
luku lähteätulevi.
Käsi käski, toinen kielti,
sormet suoniset pakotti.
Toki läksi, kuin käkesi,
varsin läksi, ei varannut.
Emo neuvoi poikoansa,
vanhin lastansa varoitti
oven suusta, orren alta,
kattilan katasijoilta:
"Poikueni, ainueni,
lapseni, vakauteni!
Jos sa jou'ut juominkihin,
tapahut mihin tahansa,
juopa puoli tuoppiasi,
keskimaihin maljasesi;

anna toisen toinen puoli,
pahemman pahempi puoli:
mato maljassa venyvi,
toukka tuopin pohjukassa."

Vieläneuvoi poikoansa,
varsin lastansa vakusti
perimäsen pellon päästä
verjätäviimeiseltä

"Jos sa jou'ut juominkihin,
tapahut mihin tahansa,
istu puolella sijoa,
astu puoliaskelilla,
anna toisen toinen puoli,
pahemman pahempi puoli,
niin sinusta mies tulevi,
uros selväselkiäri,
läpi käymään kerjää,
jutut julki polkemahan
urohoisessa väessä
miehisessäjoukkiossa."

Siitäläksi Lemminkänen
istuen oron re'essä
iski virkkua vitsalla,
heitti helmiruoskasella.
Läksi virkku vieremään,
hevonen helettämään.

Ajoi aikoa vähäsen,
hyvän hetken hetkutteli:
näki tielläteirikarjan.

Teiret lentohon lehahti,
lintukarja kapsahutti
eestäjuoksevan hevosen.

Jä hitusen höyheniä
tielle teiren sulkasia.

Ne kokosi Lemminkänen,
tapaeli taskuhunsa:
ei tieä mikätulisi,
tapahtuisi taipalella;
kaikki on tarpehen talossa,
hyväksi häärarana.

Ajoi eellehen vähäsen,
kulki tietäpikkuruisen;
jo hepo hõösteleikse,
luppakorva luonteleikse.

Se on lieto Lemminkänen,
itse kaunis Kaukomieli,
kuorustihe korjastansa,
kaarastihe katsomahan:
niin on, kuin sanoi emonsa,
oma vanhempi vakasi!

Aivin on joki tulinen
poikitse hevonen e'essä
Joess' on tulinen koski,

koskessa tulinen luoto,
luo'olla tulinen korko,
korolla tulinen kokko:
silläkukku tulta kuohui,
suu valeli valkeata,
höyhenet tulena tuiski,
säkeninäskäli.
Kaukon kaukoa näkevi,
loitompata Lemminkäsen:
"Minnepämenevi Kauko,
kunne läksit, Lemmin poika?"
Virkkoi lieto Lemminkänen,
sanoi kaunis Kaukomieli:
"Läksin Pohjolan pitoihin,
salajoukon juominkihin.
Väty syrjään vähäsen,
poikellaite tieltäpoies,
laske eelle matkamiestä
Lemminkästäliiatenki,
sivutsesi siirtymään,
vieretse vaeltamahan!"
Kokko saatteli sanoa,
tulikulku kuiskahella:
"Lasken eelle matkamiehen,
Lemminkäsen liiatenki
- suun kautta samoamahan,
kautta kulkun kulkemahan:
siitäsulle tie menevi
mennätuosta tuon hyväksi
noihin pitkihin pitoihin,
iän kaiken istumihin."
Mitähuoli Lemminkänen!
Ei tuossa kovin häällyt.
Tapasip' on taskuhunsa,
löhe kukkaroisehensa,
otti teiren sulkasia;
hieroa hitustelevi
kahen kämmenen väissä
sormen kymmenen sovussa:
siitäsyntyti teirikarja,
koko parvi koppeloita.
Syöksi ne kokolle suuhun,
antoi appajan kitahan,
kulkukuhun kokon tulisen,
ikenihin iskulinnun.
Silläsiitäselvittihe,
pässi päivän ensimmäsen.
Iski virkkua vitsalla,
heläytti helmisellä
Läks' oronen oikomahan,
hepo helkehyttämään.
Ajoi matkoa palasen,
piirräteli pikkuruisen;

jo oronen ouostuvi,
hevonen häätelevi.
Kohottihe korjastansa,
kaahistihe katsomahan:
niin on, kuin sanoi emonsa,
oma vanhempi vakitti!
On eessätulinen kuoppa,
se on poikkipuolin tietä
itään iäi pitkä
luotehesen loppumatoin,
täynnäkuumoa kiveä
palavata paateroa.
Mitähuoli Lemminkänen!
Ukkoa rukoelevi:
"Oi Ukko, ylijumala,
tahi taatto taivahinen!
Nosta lonka luotehelta,
toinen lännestälähetä
kolmas istuta iästä
kohottele koillisesta,
syrjin yhtehen syseä
lomatusten loukahuta!
Sa'a lunta sauvan varsi,
kiehittele keihäsvarsi
noille kuumille kiville,
palaville paateroille!"
Tuo Ukko, ylijumala,
taatto vanha taivahinen,
nostti longan luotehelta,
toisen lännestälähetti,
iäti iästäpilven,
kohotteli koilta ilman,
nepäyhtehen yhytti,
lomakkohon loukahutti.
Satoi lunta sauvan varren,
kiehitteli keihäsvarren
noille kuumille kiville,
palaville paateroille:
tulipa luminen lampi,
hyinen jävi muo'ostihe.
Siitälieto Lemminkänen
lauloi tuohon jäsen sillan
poikitse lumisen lammin,
äyrästääyränsen.
Silläsen rovin vaelti,
pääsi toisen pävyksen.
Laski virkkua vitsalla,
heläytti helmisvyölä
Sai virkku vilettämähän,
hepo häkelyttämähän.
Virkku juoksi virstan, toisen,
maan paras palan pakeni;
siitäseisautui äkisti,

ei pakene paikaltansa.
Itse lieto Lemminkänen
kavahtihe katsomahan:
on susi verjään suulla,
karhu vastassa kujalla,
suulla Pohjolan verjään,
pääsämpitkien kujien.
Silloin lieto Lemminkänen,
itse kaunis Kaukomieli,
tavoitteli taskuhunsa,
kulki kukkaroisehensa;
otti uuhien villasia,
hieroa utustelevi
kahen kämmenen kesessä
sormen kymmenen sovussa.
Puhui kerran kämmenelle:
uuhet juoksuhun uhahti,
koko lauma lampahia,
karitsoita aika karja.
Suet sinne ryönäsihe,
karhut kanssa kaimasihe.
Itse lieto Lemminkänen
ajoi eelle matkoansa.
Kulki tietäpikkaraisen,
tuli Pohjolan pihalle.
Aita oli rautainen rakettu,
teräksinen tarha tehty,
sata syltämäämähän,
tuhat syltätäivosehen,
keihäilläseivätetty,
maan mailla aiastettu,
käämeilläkiinnitetty,
sisiliskoilla si'elty:
heittey hännä hälymähän,
pääkurikat kuilumahan,
pää vankat vapajamahan,
pää ulos, sisähän hännä.
Se on lieto Lemminkänen
jo tuossa ajattelevi:
"Niin on, kuin sanoi emoni,
kantajani kaikeroitti:
on tuossa mokoma aita
pantu maasta taivosehen!
Alahatse kyy matavi,
alemmaksi aita pantu,
ylhäse lintu lenti,
ylemmäksi aita pantu."
Tok' ei tuossa Lemminkänen
huolinut kovin hääillä
Veti veitsen huotrastansa,
tupestansa tuiman rauan,
silläaitoa sivalti,
katkoi aiakset kaheksi;

aian rautaisen avasi,
käänti tarhan käämeheisen
vieltävitsasväiltä
seitsemätäseipähätä
Itse eellehen ajavi
portin Pohjolan etehen.
Kääme tielläkänteleikse
eessäportin poikkipuolin,
pitelämpi pirtin hirttä
paksumpi patsasta portin.
Sata silmeämaolla,
tuhat kieltäkäämehellä
silmä seulan suuruhiset,
kielet pitkä keihovartta,
hampahat haravan varren,
selkäseitsemän venettä
Siinälieto Lemminkänen
ei tohi kääksi käyä
satasilmäle maolle,
tuhatkieli-käämehelle.
Virkkoi lieto Lemminkänen,
sanoi kaunis Kaukomieli:
"Mato musta, maanalainen,
toukka Tuonen-karvallinen,
kulkija kulon-alainen,
lehen lemmon juurehinen,
läpi mätähän menijä
puun juuren pujottelija!
Kuka sun kulosta nosti,
heinän juuresta heräti
maan päälle matelemahan,
tielle teukkalehtamahan?
Kuka nosti nokkoasi,
kuka käski, ken kehoitti
pääpystössäpiteä
kaulan vartta kankeata?
Isosiko vai emosi
vaiko vanhin veljiäsi
vai nuorin sisariasi
vaiko muu sukusi suuri?
"Sule nyt suusi, peitäpäsi,
käke kielesi käpeä
sykerräte sykkyrähän,
kämperräte kääpyrähän,
anna tietä puolen tietä
sivu mennämatkamiehen!
Tahi siirry tieltäpoies,
kule, kurja, kursikkohon,
kaaloo kanervikkohon,
sala'aite sammalehen,
veäte villakuontalona,
haavan halkona kuleksi, tunge päsi turpehesen,
määmätähän sisähän

- turpehessa sun tupasi,
alla mätähän majasi - :
jospa tuolta pääsi nostat,
Ukko pääsi särkenevi
neuloilla teräsenillä
rakehilla rautaisilla."
Senpälausui Lemminkänen.
Ei sitämato totellut;
ain' yhäkähälevi,
ylös kielin kiehahtavi,
suin ylös suhahtelevi
pään varalle Lemminkäsen.
Siitälieto Lemminkänen
muisti vanhoja sanoja,
ennen eukon neuvomia,
ätinsäopettamia.
Sanoi lieto Lemminkänen,
virkki kaunis Kaukomieli:
"Kun et tuostana totelle
etkäväänne vähälä
vieläturvut tuskihisi,
paisut pakkopävihisi,
halkeat, paha, kaheksi,
konna, kolmeksi muruksi,
kun ma etsinen emosi,
haen valtavanhempasi.
Tieän, sykkä synnyntäsi,
maan kamala, kasvantasi:
Syöää sinun emosi,
Vetehinen vanhempasi.
"Sylki Syöää vesille,
laski kuolan lainehille.
Tuota tuuli tuuitteli,
ve'en henki heilutteli,
tuuitteli vuotta kuusi,
senki seitsemän keseä
selvälämeren selälä
lapovilla lainehilla.
Vesi sen pitkäksi venytti,
päväpaistoi pehmeäksi,
ve'en tyrsky maalle työnti,
aalto rannallen ajeli.
"Kulki kolme luonnotarta
rannalla meren rapean,
meren pauhun partahalla.
Ne tuon rannalla näkivät;
sanoivat sanalla tuolla:
'Mipätuostaki tulisi,
kunpa Luoja hengen loisi,
tuolle silmä siunoaisi?'
"Pääyi Luoja kuulemassa;
sanan virkkoi, noin nimesi:
'Pahasta paha tulisi,

konna konnan oksennosta,
jos ma tuolle hengen loisin,
silmä päähän siunoaisin.'
"Saipa Hiisi kuulemahan,
mies häy tähyänään.
Itse luojaksi rupesi;
antoi Hiisi hengen tuolle
konnan ilkeän kinalle,
Syötären sylkemälle:
siitäkäntyi käärmeheksi,
muuttui mustaksi maoksi.
"Mist' on tuolle henki saatu?
Henki Hiien hiiloksesta.
Mist' on syyetty syäntä?
Syötäreltäsyäntä
Mist' on aivot ankeloisen?
Virran vankan vaaluvista.
Mistätunto turmiolla?
Kuohusta tulisen kosken.
Mist' on päpahalle pantu?
Päpahan pavun jyvätä
"Mist' on siihen silmä luotu?
Lemmon liinan siemenistä
Mist' on korvat konnan päässä?
Lemmon koivun lehtosista.
Mist' on suuta suunnitettu?
Suu solesta Syötären.
Mist' on kieli kehnon suussa?
Keitolaisen keihästä
Mist' on hampahat häyllä?
Okahista Tuonen ohran.
Mist' on ilkeän ikenet?
IkenistäKalman immen.
"Mist' on selkäseisotettu?
Hiien hiiliseipähästä
Mistähäntähäätynä?
Pahalaisen palmikosta.
Mistäsuolet solmittuna?
Suolet surman yöllisestä
"Siin' oli sinun sukusi,
siinäkuulu kunniasi!
"Mato musta, maanalainen,
toukka Tuonen-karvallinen,
maan karva, kanervan karva,
kaiken ilmankaaren karva!
Lähe nyt tieltämatkamiehen,
eestäkulkijan urohon!
Anna mennämatkamiehen,
Lemminkäsen leyhytellä
noihin Pohjolan pitoihin,
hyvän synnyn syöninkihin!"
Jo mato kuvattelihe,
satasilmäsiirtelihe,

käntelihe käärme paksu,
muuttelihe tien mukahan;
antoi mennämatkamiehen,
Lemminkäsen leyhytellä
noihin Pohjolan pitoihin,
salajoukon juominkihin.

Seitsemäkolmatta runo

Jo nyt Kaukoni kuletin,
saatoin Ahti Saarelaisen
monen surman suun ohitse,
Kalman kielen kantimetse
noille Pohjolan pihoille,
salakansan kartanoille.
Nyt onpi saneltavana,
kielin kertoeltavana,
miten lieto Lemminkänen,
tuo on kaunis Kaukomieli,
tuli Pohjolan tupihin,
Sariolan salvoksihin,
ilman kutsutta pitoihin,
airuhitta juominkihin.
Tuop' on lieto Lemminkänen,
poika, veitikkäverevä
heti kun tuli tupahan,
astui keskilattialle:
silta liekkui lehmuksinen,
tupa kuusinen kumahti.
Sanoi lieto Lemminkänen,
itse virkki, noin nimesi:
"Terve tänne tultuani,
terve tervehtäjäle!
Kuules, Pohjolan isäntä
Oisiko talossa tässä
ohria orosen purra,
olutta urohon juoa?"
Itse Pohjolan isäntä
istui pitkän pöyän päässä
Tuop' on tuolta vastoavi,
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Ollevi talossa tässä
tannerta orosen olla.
Eikäkielletäsinua,
jos olet siivolla tuvassa,
oven suussa seisomasta,
oven suussa, orren alla,
kahen kattilan väissä
kolmen koukun koskevilla."
Siinälieto Lemminkänen

murti mustoa haventa,
kattilaisen-karvallista.
Sanan virkkoi, noin nimesi:
"Lempo tänne lähteköhön
oven suuhun seisomahan,
nokianne nuohomahan,
karstoja karistamahan!
Eip' ennen minun isoni
eikävaltavanhempani
seisonut sijalla sillä
oven suussa, orren alla.
Olipa sijoja silloin:
tanhua orihin olla,
tupa pesty miesten tulla,
sopet luoa sormikasta,
vaarnat miesten vanttuhia,
seinä miekkoja laella.
Miksip' ei ole minulle
kuin ennen minun isolle?"
Siitäsiirtihen ylemmä
pyörähtihe pöyän päähän;
istuihe rahin nenään,
petjäsen penkin päähän:
rahi vastahan rasahti,
petjänen penkki notkui.
Sanoi lieto Lemminkänen:
"Enpä liene lempivieras,
kun ei tuotane olutta
tulevalle vierahalle."
Ilpotar, hyväemäntä
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Ohoh poika Lemminkäsen!
Mi sinusta vierahasta!
Tulit päni polkemahan,
aivoni alentamahan!
Ohrina oluet meillä
makujuomat maltahina,
leipomatta vehnäeivä,
lihakeitot keittämätä
Oisit ydäennen tullut
taikka päveäjäestä"
Siinälieto Lemminkänen
murti suuta, vänti pää
murti mustoa haventa.
Itse tuon sanoiksi virkki:
"Jop' on tääläsyömä sydy,
hää juotu, piot pi'etty,
oluet osin jaeltu,
me'et miehin mittaeltu,
kannut kannettu kokohon,
tuopit roukkoihin rovittu!
"Oi sie Pohjolan emäntä
Pimentolan pitkähammas!

Pi'it häi häyn tavalla,
kutsut koiran kunnialla.
Leipoelit leivä suuret,
panit ohraiset oluet,
laitoit kutsut kuusianne,
anojat yheksiänne:
kutsuit kurjat, kutsuit köyhä,
kutsuit ruojat, kutsuit roistot,
kaikki hoikat huonemiehet,
kaitakauhtanat kasakat;
muun on kutsuit kaiken kansan
- minun heitit kutsumatta!
"Mintähen tänäminulle
omistani ohristani?
Muut ne kantoi kauhasilla,
muut ne tiiskinätiputti,
minämäin mäkäelin,
puolikkoisin putkaelin
omiani ohriani,
kylväniäni jyviä
"En nyt liene Lemminkänen,
en vieras hyvän-niminen,
kun ei tuotane olutta,
pantane pata tulelle,
keittoa pa'an sisähän,
leiviskäsianlihoa,
syökseni, juoakseni
päähän matkan päätyäni."
Ilpotar, hyväemäntä
hänpätuon sanoiksi virkki:
"Ohoh piika pikkurainen,
orjani alinomainen!
Pane keittoa patahan,
tuo olutta vierahalle!"
Tytöpieni, tyhjälapsi,
pahin astian pesijä
lusikkojen luutustaja,
kapustojen kaapustaja
pani keittoa patahan:
luut lihoista, pää kaloista,
vanhat naatit naurihista,
kuoret leivistäkovista.
Toi siitäolutta tuopin,
kannun kaljoa pahinta
juoa lieto Lemminkäsen,
appoa halun-alaisen.
Itse tuon sanoiksi virkki:
"Tokko lie sinussa miestä
juojoa tänän oluen,
tänän kannun kaatajata?"
Lemminkänen, lieto poika,
katsoi tuosta tuoppihinsa:
toukka on tuopin pohjukassa,

käärmehiäkeskimailla;
ääillämaot mateli,
sisiliskot liuahteli.
Sanoi lieto Lemminkänen,
kauahutti Kaukomieli:
"Tuopin tuojat Tuonelahan,
kannun kantajat Manalle
ennen kuun ylenemistä
tämän päivän pääymistä"
Siitätuon sanoiksi virkki:
"Oh sinäolut katala!
Jo nyt jou'uit joutavihin,
jou'uit joutavan jälle!
Olut suuhun juotanehe,
ruhkat maahan luotanehe
sormella nimettömälä
vasemmalla peukalolla!"
Tapasip' on taskuhunsa,
kulki kukkaroisehensa.
Otti ongen taskustansa,
väkäräuan väkystänsä
tuonp' on tunki tuoppihinsa,
alkoi onkia olutta:
maot puuttui onkehensa,
väkähänsäkyyt vihaiset.
Sa'an nosti sammakoita,
tuhat mustia matoja,
loi ne maahan maan hyväksi,
kaikki laski lattialle;
veti veitsensä terä/än,
tuon on tuiman tuppirauan,
silläsilpoi päi maoilta,
katkoi kaulat käärmeiltä
- joi oluen onneksensa,
me'en mustan mieliksensä
Sanan virkkoi, noin nimesi:
"En mäliene lempivieras,
kun ei tuotane olutta,
parempata juotavata
varavammalla käellä
suuremmalla astialla,
tahi ei oinasta isetä
suurta sonnia tapeta,
häkeätupahan tuo,
sorkkasäärähuonehesen."
Itse Pohjolan isäntä
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Mitäsie tulitki tänne,
ken sinua koolle kutsui?"
Virkkoi lieto Lemminkänen,
sanoi kaunis Kaukomieli:
"Korea kutsuttu vieras,
koreampi kutsumatoin.

Kuules, poika pohjolaisen,
itse Pohjolan isäntä
Anna osto olutta,
juomoa rahan-alaista!"
Tuopa Pohjolan isäntä
tuosta suuttui ja syäntyi,
kovin suuttui ja vihastui.
Lauloi lammin lattialle
Lemminkäsellän etehen.
Sanan virkkoi, noin nimesi:
"Tuoss' on joki juoaksesi,
lampi laikutellaksesi."
Mitähuoli Lemminkänen!
Sanan virkkoi, noin nimesi:
"En ole vaimojen vasikka
enkähäkähännäinen
juomahan jokivesiä
lampivettä lakkimahan."
Itse loihe loitsimahan,
laikahti laulamahan.
Lauloi sonnin lattialle,
hän suuren, kultasarven:
sepä lammin laikkaeli,
joi jokosen onneksensa.
Pohjolainen, pitkäpoika,
suen suustansa sukesi;
senpä lauloi lattialle
surmaksi lihavan sonnin.
Lemminkänen, lieto poika,
lauloi valkean jäniksen
lattialle hypimään
sen sutosen suun e'essä
Pohjolainen, pitkäpoika,
lauloi koiran koukkuleuan
tuon jäniksen tappamahan,
kierosilmän kiskomahan.
Lemminkänen, lieto poika,
lauloi orrellen oravan,
orsilla kapahumahan,
koiran tuota haukkumahan.
Pohjolainen, pitkäpoika,
lauloi nään kultarinnan:
näänppäi oravan
orren pääsäistumasta.
Lemminkänen, lieto poika,
lauloi ruskean reposen:
se sö nään kultarinnan,
karvan kaunihin kaotti.
Pohjolainen, pitkäpoika,
kanan suustansa sukesi
sillalla sipoamahan
tuon reposen suun e'essä
Lemminkänen, lieto poika,

haukan suustansa sukesi,
kieleltäkäpeäkynnen:
sepäkiskalti kanasen.
Sanoi Pohjolan isäntä
itse lausui, noin nimesi:
"Ei tässäpiot paranne,
kun ei vierahat vähenne;
talo työlle, vieras tielle
hyvistäki juomingista!
Lähe tätä hien heitto,
luota kaiken ihmiskansan!
Kotihisi, konna, koita,
paha, maahasi pakene!"
Virkkoi lieto Lemminkänen,
sanoi kaunis Kaukomieli:
"Ei miestämanaten saa'a,
ei miestäpahempatana
sijaltansa siirtymähän,
paikalta pakenemahan."
Silloin Pohjolan isäntä
miekan seinätäsivalti,
tempasi tuliteränsä
Sanan virkkoi, noin nimesi:
"Oi sie Ahti Saarelainen
tahi kaunis Kaukomieli!
Mittelkämme miekkojamme,
katselkamme kalpojamme,
minunko parempi miekka
vainko Ahti Saarelaisen!"
Sanoi lieto Lemminkänen:
"Mitäminun on miekastani,
kun on luissa lohkiellut,
pääkasuissa katkiellut!
Vaan kuitenkin kaikitenki,
kun ei nuo piot paranne,
mitelkämme, katselkamme,
kumman miekka mielihumpi!
Eip' ennen minun isoni
miekkamittoja varannut:
pojastako polvi muuttui,
lapsesta laji väheni!"
Otti miekan, riisui rauan,
tempasi tuliteräsen
huotrasta huveksisesta,
vystävännon-selkäsestä
Mittelivä, katselivat
noien miekkojen pituutta:
olipa pikkuista pitempi
miekka Pohjolan isännän,
yhtäkynnen mustukaista,
puolta sormuen niveltä
Sanoi Ahti Saarelainen,
virkkoi kaunis Kaukomieli:

"Sinunpa pitempi miekka:

sinun eelläiskeminen."

Siitä Pohjolan isäntä

sivalteli, sieppaeli,

tavoitteli, ei tavannut,

Lemminkästä päällekehän.

Kerran ortehen osasi,

kamanahan kapsahutti:

orsi poikki otskahutti,

kamana kaheksi lenti.

Sanoi Ahti Saarelainen,

virkkoi kaunis Kaukomieli:

"Min teki pahoja orret,

kamana tihua työtä

jotta orsia osoitat,

kamanata kapsuttelet?

"Kuule, poika pohjolaisen,

itse Pohjolan isäntä

Tukela tora tuvassa,

seikat akkojen seassa:

tuvan uuen turmelemme,

lattiat verin panemme.

Käykämme ulos pihalle,

ulos pellolle torahan,

tanterelle tappelohon!

Pihalla veret paremmat,

kaunihimmat kartanolla,

luontevaisemmat lumella."

Mentihin ulos pihalle.

Tavattihi lehmän talja,

levitettiin pihalle

senp' on päälleisäksensä

Sanoi Ahti Saarelainen:

"Kuulesta, sa Pohjan poika!

Sinunpa pitempi miekka,

sinun kalpa kauheampi

- ehkä tuon on tarvinnetki,

ennenkuin ero tulevi

tahi kaula katkeavi - :

iske päätä Pohjan poika!"

Iski päätä Pohjan poika.

Iski kerran, iski toisen,

kohta kolmasti rapasi;

eipä oikein osoita,

lipaise lihoakana,

ota ei orvaskettuana.

Sanoi Ahti Saarelainen,

virkkoi kaunis Kaukomieli:

"Annapas minäki koitan,

jo se on vuoroni minunki!"

Tuopa Pohjolan isäntä

ei tuosta totella ollut:

yhäiski, ei epäillyt,

tarkoitteli, ei tavannut.
Tulta tuiski tuima rauta,
terävarsinkin valkeata
kässälieto Lemminkäsen;
läksi loiste loitommaksi,
vasten kauloa valahti
tuon on pojan pohjolaisten.
Sanoi kaunis Kaukomieli:
"Ohoh Pohjolan isäntä
Niinp' on kaulasi, katalan,
kuni koite ruskeana!"
Tuopa poika pohjolaisten,
itse Pohjolan isäntä
sinne siirti silmiänsä
päin kauloa omaa.
Tuop' on lieto Lemminkäsen
siinälyäsilpahutti,
iski miestä miekallansa,
kavahutti kalvullansa.
Löp' on kerran luimahutti:
laski päin on päätölkä,
kallon kaulalta sivalti;
vei kuin naatin naurihista
tahikka tähän olesta,
evän kaikesta kalasta.
Päin pyörytti pihalle,
miehen kallo kartanolle,
kuni nuolen noutaessa
puusta koppelo putosi.
Sata oli seivästämällä
tuhat pystösäpihalla,
saoin päätseipänsä
Yks' on seiväs ilman päätä
tuop' on lieto Lemminkäsen
otti päin pojan pääsen,
kantoi kallon kartanolta
senki seipään nenään.
Siitä Ahti Saarelainen,
tuo on kaunis Kaukomieli,
tupahan palattuansa
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Tuo vettä vihainen piika,
käsiäni pestäkseni
veristä pahan isännän,
häyn miehen hurmehista!"
Pohjan akka syännyksenti,
syännyksenti, suutuksenti.
Lauloi miestä miekallista,
asehellista urosta,
saa miestä miekallista,
tuhat kalvan kantajata
päin varalle Lemminkäsen,
Kaukomielen kaulan päälle.

Jo aika tosin tulevi,
päväliitolle lipuvi,
toki käypi tuskemmaks,
läylemmäksi lankeavi
asuskella Ahti poian,
Lemminkäsen leyhytellä
noissa Pohjolan pioissa,
salajoukon juomingissa.

Kahdeksaskolmatta runo

Jo nyt Ahti Saarelainen,
itse lieto Lemminkänen,
pistäksen on piilemähän,
painaikse pakenemahan
pimeästä Pohjolasta,
sangasta Saran talosta.
Läksi tuiskuna tuvasta,
savuna pihalle saapi
pakohon pahoja tötä
pillojansa piilemähän.
Niin pihalle tultuansa
katseleikse, käänteileikse,
etsi entistäoritta.
Näe ei entistäoroa:
näki paaen pellon päässä
pajupehkon pientarella.
Mikä neuvoksi tulevi,
mikä neuvon antajaksi,
ettei pääpahoin menisi,
tukka turhi'in tulisi,
hivus hieno lankeaisi
nällä Pohjolan piholla?
Jo kumu kylästä kuului,
tomu toisista taloista,
väkytys kylän väiltä
silmän isku ikkunoilta.
Tuossa lieto Lemminkäsen,
tuon on Ahti Saarelaisen,
täytyi toisiksi ruveta,
piti muiksi muutellaita.
Kokkona ylös kohosi,
tahtoi nousta taivahalle:
päväpoltti poskipätä
kuuhut kulmia valaisi.
Siinä lieto Lemminkänen
Ukkoa rukoelevi:
"Oi Ukko, hyvä Jumala,
mies on tarkka taivahinen,
jymypilvien pitää

hattarojen hallitsija!
Laaipa utuinen ilma,
luopa pilvi pikkarainen,
jonka suojassa menisin,
kotiini koitteleisin
luoksi ehtoisen emoni,
tykövaltavanhempani!"
Lenteälekuttelevi,
katsoi kerran jäkehensä
keksi harmoan havukan
- sen silmä paloi tulena
kuni pojan pohjolaisen,
Pohjan entisen isännän.
Sanoi harmoa havukka:
"Ohoh Ahti veikkoseni!
Muistatko muinaista sotoa,
tasapäätappelo?"
Sanoi Ahti Saarelainen,
virkkoi kaunis Kaukomieli:
"Havukkani, lintuseni!
Käänäte kohin kotia!
Sano tuonne tultuasi
pimeään Pohjolahan:
'Kova on kokko kourin saa'a,
kynäintu kynsin syä'"
Jo kohta kotihin joutui
luoksi ehtoisen emonsa
suulla surkeannälä
syänelläsynkeälä
Emo vastahan tulevi
kulkiessansa kujoa,
aitoviertäastuessa.
Ennäti emo kysyä
"Poikueni, nuorempani,
lapseni, vakavampani!
Mit' olet pahoilla mielin
Pohjolasta tullessasi?
Onko sarkoin vaarrettuna
noissa Pohjolan pioissa?
Jos on sarkoin vaarrettuna,
saat sinäparemman sarkan,
taattosi soasta saaman,
tavoittaman tappelosta."
Sanoi lieto Lemminkänen:
"Oi emoni, kantajani!
Ken mun sarkoin vaarteleisi!
Itse vaartaisin isännä,
vaartaisin sata urosta,
tuhat miestä tunnustaisin."
Sanoi äti Lemminkäsen:
"Mit' olet pahoilla mielin?
Oletko voitettu orihin,
herjattu hevosen varsoin?"

Jos olet voitettu orihin,
ostaos ori parempi
ison saamalla eloilla,
vanhemman varustamalla!"
Sanoi lieto Lemminkänen:
"Oi emoni, kantajani!
Ken mun herjaisi hevosin
eli varsoin voitteleisi!
Itse herjaisin isännä,
voittaisin oron ajajat,
miehet vankat varsoinensa,
urohot orihinensa."
Sanoi äti Lemminkäsen:
"Mit' olet pahoilla mielin,
kuta synke'in syämin
Pohjolasta tultuasi?
Oletko naisin naurettuna
eli piioin pilkattuna?
Jos olet naisin naurettuna
eli piioin pilkattuna,
toiset toiste pilkatahan,
naiset vasta nauretahan."
Sanoi lieto Lemminkänen:
"Oi emoni, kantajani!
Ken mun naisin naurattaisi
eli piioin pilkkoaisi!
Itse nauraisin isännä,
kaikki piijat pilkkoaisin,
nauraisin sataki naista,
tuhat muuta morsianta."
Sanoi äti Lemminkäsen:
"Mi sinulla, poikueni?
On sulle satunen saanut
Pohjolassa käessäi,
vainko liioin syäyäsäi,
syäyäsäi, juotuasi
olet ösilläsijoilla
nänyt outoja unia?"
Silloin lieto Lemminkänen
sai tuossa sanoneheksi:
"Akat noita arvelkohot
ösiäunennäköä
Muistan yölliset uneni,
sen paremmin päivälliset.
Oi emoni, vanha vaimo!
Sääi säkkihin evästä
pane jauhot palttinahan,
suolat riepuhun sovita!
Pois tuli pojalle lähtö
matka maasta ottaminen,
tätäkullasta ko'ista,
kaunihista kartanosta:
miehet miekkoja hiovat,

käestävä keihäitä"

Emo ennäti kysyä

vaivan nähnyt vaaitella:

"Miksi miekkoja hiovat,

käestävä keihäitä?"

Virkkoi lieto Lemminkänen,

sanoi kaunis Kaukomieli:

"Siksi miekkoja hiovat,

käestävä keihäitä

mun poloisen pään varalle,

vasten kauloa katalan.

Tuli työ tapahtui seikka

noilla Pohjolan pihhoilla:

tapoin pojan pohjolaisen,

itsen Pohjolan isännän.

Nousi Pohjola sotahan,

takaturma tappelohon

vasten vaivaista minua,

yksinäsen ympärille."

Emo tuon sanoiksi virkki,

lausui vanhin lapsellensa:

"Jo sanoin minäsinulle,

jo vainen varoittelinki,

yhäkielteäkäkesin

lätemästäPohjolahan.

Mahoit olla oikeassa,

eleäemon tuvilla,

oman vanhemman varassa,

kantajasi kartanossa,

ei oisi sotoa saanut,

tapahtunut tappeloa.

"Kunne nyt, poikani poloinen,

kunne, kannettu katala,

lähet pillan piilentähän,

työn pahan pakenentahan,

ettei pääpahoin menisi,

kaula kaunis katkeaisi,

tukka turhi'in tulisi,

hivus hieno lankeaisi?"

Sanoi lieto Lemminkänen:

"En tieäsitäsijoa,

kunne painuisin pakohon

piilojani piilemähän.

Oi emoni, kantajani!

Kunne käsket piilemähän?"

Sanoi äti Lemminkäsen,

itse lausui, noin nimesi:

"En mätieä kunne käsken,

kunne käsken ja kehoitan.

Menet mänyksi määlle,

katajaksi kankahalle,

tuho sielläki tulevi,

kova onni kohtoavi:

use'in mäkinen mänty
päepuiksi leikatahan,
usei'in kataja kangas
seipähiksi karsitahan.

"Nouset koivuksi norolle
tahikka lehtohon lepäksi,
tuho sielläki tulisi,
kova onni kohti saisi:
use'in noroinen koivu
pinopuiksi pilkotahan,
use'in lepikködehto
hakatahan halmeheksi.

"Menet marjaksi mäelle,
puolukaksi kankahalle,
näille maille mansikoiksi,
mustikoiksi muille maille,
tuho sielläki tulisi,
kova onni kohtoaisi:
noppisivat nuoret neiet,
tinarinnat riipisivä.

"Mene hauiksi merehen,
siiaksi silajokehen,
tuho sielläki tulisi,
kova loppu loukahtaisi:
mies nuori, noentolainen,
veisi verkkonsa vesille,
nuoret nuotalla vetäsi,
vanhat saisi verkollansa.

"Menet metsään sueksi,
korpimaille kontioksi,
tuho sielläki tulisi,
kova onni kohtoaisi:
mies nuori, noen näkönen,
käestäsi keihäänsä
surmataksensa sutokset,
metsän karhut kaataksensa."

Silloin lieto Lemminkänen
sanan virkkoi, noin nimesi:

"Itse tieän ilke'immä,
paikat arvoan pahimmat,
kussa surma suin pitäsi,
kova loppu loukahtaisi.

Oi emo, elätäni,
maammo, maion-antajani!
Kunne käsket piilemähän,
kunne käsket ja kehoitat?
Aivan on surma suun e'essä
paha päiväparran päällä
yksi päivämiehen päällä
tuskin täyteen sitänä"

Silloin äti Lemminkäsen
itse virkki, noin nimesi:

"Sanon ma hyväнки paikan,

ani armahan nimitän,
missäpiilläpillomuksen,
paeta pahan-alaisen:
muistan maata pikkuruisen,
tieän paikkaa palasen,
syönäöntä lyönäöntä
miekan miehen käymäöntä
Sie vanno valat ikuiset,
valehettomat, vakaiset,
kuunna, kymmennäkesänä
et sotia käöksesi
hopeankana halulla
tahi kullan tarpehella!"
Sanoi lieto Lemminkänen:
"Vannon mie valat vakaiset,
en kesänäensimäsnä
tok' en vielätoisnakana
saa'a suurihin sotihin,
noihin miekan melskehisiin.
Viel' on haavat hartioissa,
syvä reiä ryntähissä
entisistäkin iloista,
mennehistämelskehistä
suurilla sotamäillä
miesten tappotanterilla."
Silloin äti Lemminkäsen
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Otapä isosi pursi,
lähe tuonne piilemähän
ylitse meren yheksän,
meri-puolen kymmenettä
saarehen selälisehen,
luotohon merellisehen!
Siell' ennen isosi piili,
sekäpiili jotta sälyi
suurina sotakesinä
vainovuosina kovina;
hyväöli sielläollaksensa,
armas aikaellaksensa.
Sielläpiile vuosi, toinen,
käy kotihin kolmannella
tutuille ison tuville,
vanhempasi valkamoille!"

Yhdeksäkolmatta runo

Lemminkänen, lieto poika,
itse kaunis Kaukomieli,
saapi säkkihän evästä
kesäoita vakkahansa,

vuoksensa voita syö
toiseksi sianlihoa.
Siitäläksi piilemähän,
sekäläksi jotta joutui.
Sanan virkkoi, noin nimesi:
"Jo lähenki, jo pakenen
koko kolmeksi kesäksi,
viitiseksi vuotoseksi.
Heitän maat matojen syö
lehot ilvesten levää
pellot peuran piehtarioia,
ahot hanhien asua.
"Hyvästi, hyväemoni!
Kun tulevi Pohjan kansa,
Pimentolan pitkäjoukko
päähni kyselemähän,
sanopa samonneheksi,
minun täätämenneheksi
saman kasken kaattuani,
joka jo on leikattuna!"
Vetäsi venon vesille,
laski laivan lainehille
teräsisiltäteloilta,
vaskisilta valkamoilta.
Veti puuhun purjehia,
vaattehia varpahuuhun;
itse istuvi perähän,
laaittihe laskemahan
kokan koivuisen nojahan,
melan vartevan varahan.
Sanan virkkoi, noin nimesi,
itse lausui ja pakisi:
"Puhu, tuuli, purjehesen,
ahava, aja alusta!
Anna juosta puisen purren,
mennämäntyisen venehen
saarelle sanattomalle,
niemelle nimettömälle!"
Tuuli tuuitti venoista,
meren tyrsky työnyytteli
selviäselän vesiä
ulapoita auke'ita;
tuuitteli kuuta kaksi,
kuun on kohta kolmannenki.
Tuossa istui niemen neiet
rannalla meren sinisen;
katselevat, kanteleivä,
silmiä pän sinistämera.
Kenpävuoitti veljeänsä
toivoi taattonsa tulevan;
sepävasta varsin vuotti,
joka vuotti sulhoansa.
Kaukoa näkyvi Kauko,

Kaukon laiva loitompata:
on kuin pieni pilven lonka
veen ja taivahan väillä
Niemen neiet arvelevat,
saaren impyet sanovat:
"Mipätuo merelläouto,
kupa kumma lainehilla?
Kun ollet omainen laiva,
saaren pursi purjeniekka,
niin kohin kotia käänny,
vasten saaren valkamoita:
saisimme sanomat kuulla,
viestit mailta vierahilta,
rauhassako rantakansat
vainko vainossa elävä."
Tuuli purjetta punovi,
aalto laivoa ajeli.
Pian lieto Lemminkänen
luotti purren luotoselle,
laski laivan saaren päähän,
saaren niemyen nenään.
Sanoi tuonne saatuaansa,
tutkaeli tultuansa:
"Onko saarella sijoa,
maata saaren manterella
veteävenettämaalle,
purttu kuivalle kumota?"
Saaren impyet sanovat,
niemen neiet vastoavat:
"Onpa saarella sijoa,
maata saaren manterella
veteävenettämaalle,
purttu kuivalle kumota:
tällä on valkammat varavat,
rannat täynnäsäteloja,
jos saisit saoin venehin,
tulisit tuhansin pursin."
Siitälieto Lemminkänen
veäti venehen maalle,
purren puisille teloille.
Itse tuon sanoiksi virkki:
"Onko saarella tiloa,
maata saaren manterella
piillämiehen pienekkäsen,
paeta vähäkisen
suurista sotajymyistä
terän miekan melskehistä"
Saaren impyet sanovat,
niemen neiet vastoavat:
"Onpa saarella tiloa,
maata saaren manterella
piillämiehen pienekkäsen,
paeta vähäkisen:

liiat meill' on linnat täällä
kalhot kartanot asua,
jos saisi sa'an urosta,
tulisi tuhannen miestä"
Siitälieto Lemminkänen
sanan virkki, noin nimesi:
"Onko saarella tiloa,
maata saaren manterella,
pieni kolkka koivikkoa
ja murunen muuta maata
minun kaski kaatakseni,
hyvähuhta raatakseni?"
Saaren impyety sanovat,
niemen neiet vastoavat:
"Ei ole saarella tiloa,
maata saaren manterella
yhtäselkäsi sijoja,
maata karpion aloa
sinun kaski kaataksesi,
hyvähuhta raataksesi:
saaren maat saroin jaettu,
pellot pirstoin mittaeltu,
aholoista arpa lyöty,
nurmista kerää käyty."
Virkkoi lieto Lemminkänen,
kysyi kaunis Kaukomieli:
"Onko saarella sijoja,
maata saaren manterella
minun laulut laulellani,
pitkä virret vieretellä?
Sanat suussani sulavat,
ikenilläni itää."
Saaren impyety sanovat,
niemen neiet vastoavat:
"Onpa saarella sijoja,
maata saaren manterella
sinun laulut laulellasi,
hyvä virret vieretellä
lehot leikki lyöksesi,
tanner tanhuellaksesi."
Siitälieto Lemminkänen
jopa loihe laulamahan.
Lauloi pihlajat pihhoille,
tammets keskitanhu'ille,
tammelle tasaiset oksat,
joka oksallen omenan,
omenalle kultapyörän,
kultapyörälle kaksen:
kun käki kukahtelewi,
kulta suusta kuohahtawi,
vaske leuoilta valuvi,
hopea hohahtelewi
kultaiselle kunnahalle,

hopeiselle mälle.

Vielälauloi Lemminkänen,
vielälauloi ja saneli,
lauloi hiekat helmilöksi,
kivet kaikki kiiltäviksi,
puut kaikki punertaviksi,
kukat kullankarvaisiksi.

Siitälauloi Lemminkänen,
lauloi kaivon kartanolle,
kultakannen kaivon päälle,
kultakapan kannen päälle,
josta veikot vettäjuovat,
siskot silmiäpesevä.

Lauloi lammin tanterelle,
lampihin siniset sorsat,
kulmat kulta, päähopea,
kaikki varpahat vasesta.
Imehtivä immet saaren,
niemen neiet kummeksivat
Lemminkäsen laulantoa,
urohon osoantoa.

Virkkoi lieto Lemminkänen,
sanoi kaunis Kaukomieli:
"Laulaisin hyvänki virren,
kaunihinki kaikuttaisin,
kun oisin katoksen alla,
pääsäpitkän pintapöytä.
Kun ei täytyne tupoa,
lainattane lattiata,
jo puran sanat salolle,
kaa'an virret viiakkohon."

Saaren impyät sanovat,
niemen neiet arvelevat:

"On meillätupia tulla,
kalhot kartanot asua,
vieävirtesi vilusta,
sanat saa'a ulkoisesta."

Siitälieto Lemminkänen
heti tultua tupahan
lauloi tuopit tuonnempata
pään pitkän pintapöytä,
tuopit täyteen olutta,
kannut kaunihit simoa,
va'it varpelaitehille,
kupit kukkurakuvulle:

olipa olutta tuopit,
mettäkannut kannettuna,
voita pantuna varalle

ja siihen sianlihoa
syölieto Lemminkäsen,
Kaukomielen mielitellä
Kovin on korea Kauko:
eipäsyömähän rupea

veitsetähopeapäätä
kuraksetta kultaisetta.
Sai veitsen hopeapäsen,
lauloi kultaisen kuraksen;
siitäsyöpi kylleksensä
joi olutta onneksensa.
Siitälieto Lemminkänen
käveli kyliämyden
saaren impien ilossa,
kassapäen kauneussa.
Kunnepä on pääkäänti,
siinäsuuta suihkatahan,
kunne kätensäojenti,
siinäkätäkäpsään.
Kävi ölläötsimässä
pime'illäpilkkoisilla.
Ei ollut sitäkyleä
kuss' ei kymmenen taloa,
eik' ollut sitätaloa,
kuss' ei kymmenen tytätä
eikäpäsitätätätä
ei sitäemosen lasta,
kunk' ei vierehen venynyt,
käivartta vaivutellut.
Tuhhat tunki morsianta,
sa'an leskiälepäsi.
Kaht' ei ollut kymmenessä
kolmea koko sa'assa
piikoa pitämäöntä
leskeälepämäöntä
Niinpälieto Lemminkänen
eleänutustelevi
koko kolmisen kесеä
saaren suurissa kylissä
ihastutti saaren immet,
kaikki lesketki lepytti.
Jä yksi lepyttämätä
yksi vanha impi rukka.
Se on pääsäpitkän niemen,
kymmenennessäkylässä
Jo oli matka mielessänsä
lähteäomille maille.
Tuli vanha impi rukka,
itse noin sanoiksi virkki:
"Kauko rukka, miesi kaunis!
Kun et muistane minua,
annan täätämennessäi
juosta purtesi kivehen."
Ei kuullut kukotta nousta,
kanan lapsetta karata
senki impyjen ilohon,
naisen raukan naurantahan.
Niin päivänmuutamana,

iltana moniahana
laati liiton noustaksensa
ennen kuuta, kukkoaki.
Nousi ennen liittoansa,
ennen ehtoaikoansa.
Läksi kohta kulkemahan,
kylitse vaeltamahan
senki impyen ilohon,
naisen raukan naurantahan.
Yöläyksin käyessänsä
kulkiessansa kylitse
tuonne niemen pitkän päähän,
kymmenentehen kylään,
ei nähnyt sitä taloa,
kuss' ei kolmea kotoa,
ei nähnyt sitä kotoa,
kuss' ei kolmea urosta,
ei nähnyt sitä urosta,
ku ei miekkoa hionut,
tapparata tahkaellut
päin varalle Lemminkäsen.
Silloin lieto Lemminkänen
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Voi, pävyinen päivänousi,
armas aurinko kohosi
mun, pojan poloisen, päälle,
päälle kaulani katalan!
Lempoko yhen urohon
sovissansa suojelevi,
vaipoissansa varjelevi,
kaavuissansa kaitselevi
päälle saaessa satojen,
tuhansien tunkiessa!"
Jä neiet syliämätä
sylytyt haloamatta.
Jo vierä veneteloille
luoksi purtensa poloinen:
purs' on poltettu poroksi,
kypeniksi kyyetelty!
Jo tunsu tuhon tulevan,
häpävän päälle saavan.
Alkoi veisteävenettä
uutta purtta puuhaella.
Puita puuttui purren seppä
lautoja venon tekijä
Saapi puuta pikkuruisen,
lautoa ani vähäsen:
viisi vättinän murua,
kuusi tainnan taittumoaa.
Siitäveistävi venosen,
uuen purren puuhoavi.
Teki tieolla venettä
tietoisilla tehtahilla;

iski kerran: läksi laita,
iski toisen: syntyi toinen,
iski kerran kolmannenki:
siitä sai koko venonen.
Jo työnti venon vesille,
laski laivan lainehille.
Sanan virkki, noin nimesi,
itse lausui ja pakisi:
"Kupliksi, veno, vesille,
lumpehiksi lainehille!
Kokko, kolme sulkoasi,
kokko, kolme, kaarne, kaksi
varaksi vähän venehen,
pahan purren parraspuuksil!"
Astaiksen aluksehensa,
vierähti venon perään,
alla pän, pahoilla mielin,
kaiken kallella kypäin,
kun ei saanut ötäolla
eikäpäviäelellä
saaren impien iloissa,
kassapäen karkeloissa.
Virkkoi lieto Lemminkänen,
sanoi kaunis Kaukomieli:
"Pois tuli pojalle lähtö
matkansa majoilta nältä
nästäimpien iloista,
kaunokaisten karkeloista.
Vaan toki lähettyäni,
minun tättämentyäni
eipäimpyet iloinne,
kassapä ei kasketelle
nällätuhmilla tuvilla,
kataloilla kartanoilla."
Jopa itki saaren immet,
niemen neiet vaikeroitsi:
"Mitäläksit, Lemminkänen,
urkenit, urosten sulho?
Läksitköpiikojen pyhyttä
vainko vaimojen vähyyttä?"
Virkkoi lieto Lemminkänen,
sanoi kaunis Kaukomieli:
"Lähe en piikojen pyhyttä
enkävaimojen vähyyttä
saisin jos sataki naista,
tuhat piikoa pi'ellä
Sitäläksin, Lemminkänen,
urkenin, urosten sulho,
kun tuli kova ikävä
ikääomia maita,
oman maani mansikoita,
oman vaaran vaapukoita,
oman niemen neitosia,

oman kartanon kanoja."
Siitälieto Lemminkänen
laski laivansa ulomma.
Tuli tuuli, tuon puhalti,
tuli aalto, tuon ajeli
selälle meren sinisen,
ulapalle aukealle.
Jävä raukat rannikolle,
vienoiset vesikivelle,
saaren immet itkemähän,
kultaiset kujertamahan.
Sini itki saaren immet,
niemen neiet voikerrehti,
kuni purjepuu näkyvi,
rautahankki haimentavi.
Ei he itke purjepuuta,
rautahankkia haloa:
itki purjepuun alaista,
hankkinuoran haltijata.
Itse itki Lemminkänen,
sini itki ja sureksi,
kuni saaren maat näkyvi,
saaren harjut haimentavi.
Ei hän itke saaren maita,
saaren harjuja haloa:
itki saaren impy'itä
noita harjun hanhosia.
Siitälieto Lemminkänen
laskevi sinistämerta.
Laski päivän, laski toisen.
Pävalpäkölmannella
nousi tuuli tuulemahan,
ilman ranta riehkumahan,
suuri tuuli luotehinen,
kova tuuli koillistuuli:
otti laian, otti toisen,
vikelti koko venehen.
Siitälieto Lemminkänen
kääntihe käsin vetehen,
läksi sormin soutamahan,
jaloilla meloamahan.
Uituansa yön ja päivän,
melke'in melattuansa
näki pilven pikkuruisen,
pilven longan luotehessa.
Sepämaaksi muuttelihe,
niemeksi panettelihe.
Nousi niemelle talohon.
Löyti emännän leipomassa,
tyttätet taputtamassa:
"Oi on ehtoinen emäntä
Kunpa näkähän näkisit,
asiani arvoaisit,

juosten aittahan menisit,
tuiskuna oluttupahan;
toisit tuoppisen olutta,
sirusen sianlihoa,
sen panisit paistumahan,
vuolaisit voita päälle
syämiehen uupunehen,
juoa uinehen urohon.
Jo olen uinut yä ja päivä
meren aavan aaltoloita,
joka tuuli turvanani,
meren aallot armonani."
Tuopa ehtoinen emäntä
meni aittahan mäelle,
vuoli voita aittasesta,
sirusen sianlihoa;
sen panevi paistumahan
syämiehen näkähisen,
tuopi tuopilla olutta
juoa uinehen urohon.
Antoi siitäuuen purren,
varsin valmihin venehen,
mennämiehen muille maille,
kulkea kotiperille.
Siitälieto Lemminkänen,
päästyäkotiperille,
tunsi maat on, tunsi rannat,
sekäsaaret jotta salmet,
tunsi vanhat valkamansa,
entiset elosijansa;
mät tunsi mäntyinensä
kummut kaikki kuusinensa
- ei tunne tuvan aloa,
seinän seisontasijoa:
jo tuossa tuvan sijalla
nuori tuomikko tohisi,
männikkötupamällä
katajikko kaivotiellä
Virkkoi lieto Lemminkänen,
sanoi kaunis Kaukomieli:
"Tuoss' on lehto, jossa liikuin,
kivet tuossa, joilla kiikuin,
tuossa nurmet nukkeroinat,
pientarehet piehtaroimat.
Mikävei tutut tupani,
kuka kaunihit katokset?
Tupa on poltettu poroksi,
tuuli tuhkat korjannunna!"
Loihe siitäitkemähän;
itki päivän, itki toisen.
Ei hän itkenyt tupoa
eikäaittoa halannut:
itki tuttua tuvassa,

aitallista armastansa.
Linnun lentävän näkevi,
kokkolinnun liitelevän.
Sai tuolta kyselemähän:
"Oi sie kokko, lintuseni!
Etkösaattaisi sanoa,
miss' on entinen emoni,
missäkaunis kantajani,
ihana imettäjäni?"
Ei kokko mitähämuista
eikä tunne tuhma lintu:
kokko tiesi kuolleheksi
ja kaarne kaonneheksi,
miekillä menetetyksi,
tapetuksi tapparalla.
Virkkoi lieto Lemminkänen,
sanoi kaunis Kaukomieli:
"Ohoh kaunis kantajani,
ihana imettäjäni!
Jo olet kuollut, kantajani,
mennyt, ehtoinen emoni,
liha mullaksi lahonnut,
kuuset päälle kasvanehet,
katajaiset kantapäihin,
pajut sormien nenähän!
"Kostohon minäki koito,
kostoksi, kovaosainen,
mittaelin miekkoani,
kannoin kaunista asetta
noilla Pohjolan pihhoilla,
Pimentolan pientarilla
- surmaksi oman sukuni,
kateheksi kantajani!"
Katseleikse, käänteleikse:
näki jäkeähitusen,
ruohossa rutistunutta,
kanervassa katkennutta.
Läksi tietätietämähän,
ojelvoista oppimahan.
Tiehyt metsähän vetävi,
ojelvoinen ottelevi.
Vieri siitävirstan, toisen,
pakeni palasen maata
salon synkimmän sisähän,
korven kolkan kainalohon.
Näkevi salaisen saunan,
piilopirtin pikkaraisen
kahen kallion lomassa,
kolmen kuusen kulman alla
- sielläehtoisen emonsa,
tuon on valtavanhempansa.
Siinälieto Lemminkänen
ihastui ikihyväksi.

Sanovi sanalla tuolla,
lausui tuolla lausehella:
"Ohoh äti armahani,
oi emo, elätääni!
Viel' olet, emo, elossa,
vanhempani, valvehella,
kun jo luulin kuolleheksi,
kaiketi kaonneheksi,
miekalla menetetyksi,
keihääläkeksityksi!
Itkin pois ihanat silmät,
kasvon kaunihiin kaotin."
Sanoi äti Lemminkäsen:
"Viel' olen toki elossa,
vaikkapa piti paeta,
pistätäni piilosalle
täne synkkään salohon,
korven kolkan kainalohon.
Suori Pohjola sotoa,
takajoukko tappeloa
vasten vaivaista sinua
ja kohti kovaosaista:
poltti huonehet poroksi,
kaikki kaatoi kartanomme."
Sanoi lieto Lemminkänen:
"Oi emoni, kantajani!
Ellös olko milläkänä
milläkänä tuollakana!
Tuvat uuet tehtähehe,
paremmat osattanehe,
Pohjola so'ittanehe,
Lemmon kansa kaattanehe."
Siitääti Lemminkäsen
itse tuon sanoiksi virkki:
"Viikon viivyyit, poikueni,
kauan, Kaukoni, elelit
noilla mailla vierahilla,
aina ouoilla ovilla,
niemellänimettömällä
saarella sanattomalla."
Virkkoi lieto Lemminkänen,
sanoi kaunis Kaukomieli:
"Hyväoli sielläollakseni,
lempi liehaellakseni.
Puut sielläpunalle paistoi,
puut punalle, maat sinelle,
hopealle hongan oksat,
kullalle kukat kanervan.
Siell' oli mäet simaiset,
kalliot kananmunaiset;
mettävuoti kuivat kuuset,
maitoa mahot petjää,
aian nurkat voita lypsi,

seipähä valoi olutta.
"Hyväoli sielläollakseni,
armas aikaellakseni.
Siitäoli paha elämä
siitäouto ollakseni:
pelkäsivä piikojansa,
luulivat lutuksiansa,
noita kehnon kellukoita,
paholaisen pallukoita
pahasti piteleväni,
ylimäärin ötsiväni.
Minäpiilin piikasia,
varoin vaimon tyttäriä
kuin susi sikoja piili,
havukat kylän kanoja."

Kolmaskymmenes runo

Ahti poika, aino poika,
lieto poika Lemminkänen
aamulla ani varahin,
aivan aika-huomenessa
astuihen alusmajoille,
läksi laivavalkamoille.
Siinäitki puinen pursi,
hanka rauta haikeroitsi:
"Mi minusta laatimasta,
kurjasta kuvoamasta!
Ei Ahti sotia soua
kuunna, kymmennäkesää
hopeankana halulla,
kullankana tarpehella."
Se on lieto Lemminkänen
iski purtta vanttuhulla,
kirjasuulla kintahalla.
Itse tuon sanoiksi virkki:
"Elähuoli, hongan pinta,
varpelaitainen, valita!
Vieläsaat sotia käyä
tappeloita tallustella:
lienet täynnäsoutajia
päivän huomenen perästä"
Astuvi emonsa luoksi,
itse tuon sanoiksi virkki:
"Et nyt itkene, emoni,
valittane, vanhempani,
jos menen johonkuhunki,
suorime sotatiloille.
Juohtui juoni mieleheni,
tuuma aivohon osasi

kaatakseni Pohjan kansa,
kostoakseni katalat."
Emo estelläkäkesi,
varoitteli vaimo vanha:
"Eillä menkö poikaseni,
noihin Pohjolan sotihin!
Sielläsurmasi tulevi,
kuolemasi kohtoavi."
Mitähuoli Lemminkänen!
Toki mietti mennäksensä
lähteäksensä lupasi.
Sanan virkkoi, noin nimesi:
"Mistäsaisin miehen toisen,
sekämiehen jotta miekan
Ahille soan avuksi,
liioin voivalle lisäksi?
"Onpa Tiera tieossani,
Kuura kuulemaisissani!
Siitäsaanen miehen toisen,
sekämiehen jotta miekan
Ahille soan avuksi,
liioin voivalle lisäksi."
Kulkevi kylitse tuonne,
teitse Tieran kartanohon.
Sanoi sinne saatuansa,
toimitteli tultuansa:
"Tieraseni, tiettyiseni,
armaiseni, ainoiseni!
Tokko muistat muinaistamme,
entistäelämäämme,
kun ennen kahen kävimme
suurilla sotatiloilla?
Ei ollut sitäkyleä
kuss' ei kymmenen taloa;
ei ollut sitätaloa,
kuss' ei kymmenen urosta;
ei ollut sitäurosta
eikämiestämelkeää
kuta emme kaatanehet
ja kahen kapistanehet."
Iso pääyi ikkunassa
keihäsvartta vuolemassa,
emo aitan kynnyksellä
kirnua kolistamassa,
veljekset verään suussa
laitioita laatimassa,
sisarekset sillan päässä
vaippoja vanuttamassa.
Virkkoi iso ikkunasta,
emo aitan kynnykseltä
veljekset verään suusta,
sisarekset sillan päästä
"Ei Tiera sotahan joua,

Tieran tuura tappelohon!
Tiera on tehnyt kuulun kaupan,
ikikaupan iskenynnä
vast' on nainut naisen nuoren,
ottanut oman emännän;
viel' on nännit näppimätä
rinnat riuahuttamatta."
Tiera pääyi kiukahalla,
Kuura uunin korvasella:
jalan kenki kiukahalla,
toisen pankon partahalla,
veräjälävydeleikse,
ulkona kärysteleikse.
Tempoi Tiera keihäänsä
ei ole keiho suuren suuri
eikäkeiho pienen pieni,
keiho keskikertahinen:
heponen sulalla seisoi,
varsa vaapui lappealla,
susi ulvoi suoverolla,
karhu karjui naulan tiessä
Sylkytteli keihoansa,
sylkytteli, nyrskytteli:
sylen syksi keihävartta
peltohon saviperähän,
nurmehen nukattomahan,
maahan mätähätönään.
Työnti Tiera keihäänsä
Ahin keihojen keselle,
sekäläksi jotta joutui
Ahille soan avuksi.
SiitäAhti Saarelainen
lykkäsi venon vesille
kuni kyyn kulon-alaisen
eli kämmehen elävän.
Läksi luoen luotehesen
tuolle Pohjolan merelle.
Silloin Pohjolan emäntä
Pakkasen pahan lähetti
tuolle Pohjolan merelle,
ulapalle aukealle.
Itse tuon sanoiksi virkki,
sekäkäski jotta lausui:
"Pakko poika pienokainen,
oma kaunis kasvattini!
Lähe tuonne, kunne käsken,
kunne käsken ja kehoitan!
Kylmäveitikän venonen,
pursi lieto Lemminkäsen
selväle meren seläle,
ulapalle aukealle!
Kylmätiseksi isäntä
jääveitikkävesille,

jottei pääse päivinensä
selviäsinäikänsä
kun en pääsne päästämähän,
kerinne kehittämähän!"
Pakkanen pahansukuinen
ja poika pahantapainen
läksi merta kylmämähän,
aaltoja asettamahan.
Jopa tuonne mennessänsä
maata matkaellessansa
puut puri lehettömäksi,
heinä helpehettömäksi.
Sitte sinne saatuansa
meren Pohjan partahalle,
äärettömän äyrähäle,
heti yönäensimäsänä
lahet kylmi, lammet kylmi,
meren rannat rapsutteli;
viel' ei merta kylmäynnä
aaltoja asettanunna.
Pieni on peiponen selälä
västäräkki lainehilla:
senki on kynnet kylmämätä
pääpieni palelematta.
~sken tuosta toisna yönä
jopa suureksi sukeutui,
heittihe häyryttömäksi,
kovin kasvoi kauheaksi.
Kylmi silloin täyen kylmän,
väki pakkasen paleli:
kylmi jääkyynäsvarren,
satoi lunta sauvan varren,
kylmi veitikän venehen,
Ahin laivan lainehille.
Aikoi kylmeäAhinki,
jääeäjalon urohon;
jopa kynsiäkyseli,
anoi alta varpahia.
Siitäsuuttui Lemminkänen,
siitäsuuttui ja pahastui;
tunki Pakkasen tulehen,
työnti rautarauniohon.
Käsin Pakkasen piteli,
kovan ilman kouristeli.
Sanovi sanalla tuolla,
lausui tuolla lausehella:
"Pakkanen, Puhurin poika,
talven poika hyyelmönen!
Eläkylmäkyysiäni,
vaai varpahuisiani
eläkäkoske korviani,
eläpäähäni palele!
"Kyll' on sulla kylmänistä

paljoki palelemista
ilman ihmisen ihotta,
emon tuoman ruumihitta:
kylmäsoita, kylmäkaita,
kylmäkylmiäkiviä
palele vesipajuja,
pane haavan pahkuroita,
koivun kuoria kolota,
näehiänäykkäele,
eläihmisen ihoa,
karvoja kavon tekemän!
"Kun et tuosta kyllin saane,
kylmämuita kummempia!
Kylmäkuumia kiviä
palavoita paateroita,
rautaisia kallioita,
vuoria teräksisiä
Vuoksen koskea kovoa,
Imatrata ilkeää
kurimuksen kulkun suuta,
kinahmia kauheata!
"Joko nyt sanon sukusi,
kuuluttelen kunniasi?
Tieänpäsinun sukusi,
tieän kaiken kasvantasi:
Pakkanen pajuilla syntyi,
kova ilma koivikolla
Pohjolan koan perässä
Pimentolan pirtin pässä
ikiturmasta isosta,
emosta epattomasta.
"Kukas Pakkasen imetti,
kovan ilman kostutteli,
kun oli maammo maiotoinna,
emonen utaretoinna?
"Kyyhyt Pakkasen imetti,
kyy imetti, käärme sydäni
nännillänenätönillä
utarella uuttomalla;
pohjaistuuli tuutteli,
vilu ilma viihytteli
pahoilla pajupuroilla,
here'illähettehillä
"Sai poika pahantapainen,
tuli turmion-alainen.
Ei ollut nimeävielä
pojalla epäpäällä
Pantihin nimi pahalle:
pantihinpa Pakkaseksi.
"Siitäaioilla ajeli,
risukoissa ripsutteli;
kesä heilui hettehissä
suurimmilla suon selillä

talvet mäski mänikössä
pelmusi petäjikössä
kolkkaeli koivikoissa,
lepikössäleyhkäeli.
Kylmi puita ja pehuja,
tasoitteli tantereria,
puri puut lehattömäksi,
kanervat kukittomaksi,
pilvat hongista piristi,
laski lastut mäntylöstä
"Joko nyt suureksi sukesit,
ylenit ylen ehoksi,
aioit kylmeäminua,
kohotella korviani,
alta jalkoja anella,
pätäkynsiäkysellä?
"Etp' on kylmäne minua,
et pahoin palellekana!
Tulen tungen sukkahani,
kekäehet kenkäni,
hienot hiilet helmoihini,
panun alle paulojeni,
Pakkasen palelematta,
kovan ilman koskematta.
"Tuonne ma sinun manooan
Pohjan pitkän perän.
Sitte sinne tultuasi,
kotihiisi käytyäsi
kylmäkattilat tulelle,
hiilet uunin lietoselle,
kät naisen taikinahan,
poika neitosen povehen,
utarihin uuhen maito,
vatsahan hevosen varsa!
"Et sinäsitätotelle,
niin tuonne sinun manooan
Hiiien hiilien sekahan,
Lemmon liesikiukahille.
Siellätungeite tulehen,
asetu alasimelle
sepän panna paljallansa,
vasaralla valkkaella,
panna paljalla lujasti,
vasaralla vaikeasti!
"Et totelle tuotakana,
väjänne väheäkänä
vielämuistan muunkin paikan,
arvoan yhen aluen:
vien suusi suven sijahan,
kiesi kesän kotihin,
jost' et pääse päivinäsi,
selviäsinäikäsi
kun en tulle päästämähän

ja käyne kerittänään."

Pakkanen, Puhurin poika,
jo tunki tuhon tulevan;
alkoi armoa anella.

Sanan virkkoi, noin nimesi:

"Tehkänme sula sovinto
toinen ei toistansa viata
sinäilmoisna ikänä
kuuna kullan valkeana!

"Jos mun kuulet kylmäksi,
toiste tuhmin liikkuvaksi,
niin tunge tulisijahan,
vaivuttele valkeahan,
sepän hiilien sekahan,
alle ahjon Ilmarisen!

Tahi vie suvehen suuni,
kieleni kesän kotihin,
etten pääse päivinä,
selviäsinäikänä"

Siitälieto Lemminkänen
jätti laivan jätehesen,
sotapurren puutoksehen,
itse eellehen menevi.

Tiera tuossa toisna miesnä
väntti veitikän jäessä

Tallasi tasaista jäää
sileääsiuotteli.

Astui päivän, tuosta toisen;
päiväpäkolmantena
jo näkyvi Näkäniemi,
kyläkurja kuumottavi.

Astui alle niemen linnan.

Sanan virkkoi, noin nimesi:

"Onko linnassa lihoa
ja kalaista kartanossa
urohille uupuneille,
miehille väsynehille?"

Ollut ei linnassa lihoa,
ei kalaista kartanossa.

Virkkoi lieto Lemminkänen,
sanoi kaunis Kaukomieli:

"Tuli, polta tuhma linna,
vesi vieköön mokoman!"

Itse eistyvi etemmä
ylös korpehen kohosi,
matkoille majattomille,
teille tietämätönille.

Siitälieto Lemminkänen,
tuo on kaunis Kaukomieli,
keritsi kivelävillat,
katkoi karvat kalliolta,
suoritteli sukkasiksi,
kiirehteli kintahiksi

vilun suurihin sijoihin,
Pakkasen palelemihin.
Läksi tietätietämähän,
ojelvoista oppimahan:
tiehyt metsähän vetävi,
ojelvoisen ottelevi.
Virkkoi lieto Lemminkänen,
sanoi kaunis Kaukomieli:
"Ohoh Tiera veikkoseni!
Jo nyt jou'uimme johonki,
kuuksi päiväksi kululle,
ilman rannallen iäksi!"
Tiera tuon sanoiksi virkki,
itse lausui, noin nimesi:
"Kostohonpa, koito raukat,
kostohon, kovaosaiset,
saimme suurehen sotahan
pimeähän Pohjolahan
- oman hengen heitteheksi,
itsemme ikimenoksi
näälläpaikoilla pahoilla,
teilläätietämätömillä
"Emme tuota tunnekana,
emme tunne, emme tieä
mikätie vetävi meitä,
kuka juoni juohattavi
kuolemahan korven päähän,
kaatumahan kankahalle,
korppien kotisijoille,
variksien vainioille.
"Siinäkorpit siirtelevä,
linnut liiat kantelevat:
saavat lintuset lihoa,
varikset varia verta,
korpit noukan kostuketta
meiän, raukan, raaostamme;
luumme luovat rauniolle,
kantavat kivikarille.
"Ei tieäemo poloinen
eikäkantaja katala,
missäliikkuvi lihansa,
vierevi oma verensä
onko suuressa soassa,
tasapässätappelossa,
vaiko suurella selälä
lakehilla lainehilla,
vai käypi käpymäkeä
vaelsi varvikkosaloa.
"Ei emo mitänätieä
poloisesta poiastansa:
emo tiesi kuolleheksi,
kantaja kaonneheksi.
Noinpa itkevi emoni,

valittavi vanhempani:

'Tuoll' on poikani, poloisen,
tuolla, vaivaisen, varani
Tuonen toukojen panossa,
Kalman maien karhinnassa.

Saapi nyt minun pojalta,
minun, laitton, lapseltani,
saapi jouset jouten olla,
jalot kaaret kuivaella,
lintuset hyvin lihota,
pyyt lehossa pyrhistellä
kontiot kovin elellä
peurat pellon piehtaroia."

Virkkoi lieto Lemminkänen,
sanoi kaunis Kaukomieli:

"Niin on, niin, emo poloinen,
niinpä kantaja katala!

Kasvatit kanoja parven,
koko joukon joutsenia:

tuli tuuli, niin hajotti,
tuli lempo, niin levitti,
yhet sinne, toiset tänne,
jonnekunne kolmannetki.

"Kyllämuistan muinaisenki,

arvoan ajan paremman,
kun kulimme kukkasina,
marjoina omilla mailla:
moni katsoi muotohomme,
vartehemme valkotteli.

Ei kuin nyt täänkyä
täläinhalla iälä

yks' on tuuli tuttujamme,
päväennen nähtyjänme;
senki pilvet peittelevä,
satehet salaelevat.

"Vaan en huoli huolimahan,

suuresti sureksimahan,
jos immet hyvin eläsi,
kassapäset kalkettaisi,
naiset kaikki naurusuulla,
mesimielin morsiamet,
ikäissäitkemätä
huolihin häviämätä

"Viel' ei meitänoiat noiu,

noiat noiu, näe näkijä
nälle teille kuolevaksi,
matkoille masenevaksi,
nuorena nukahtavaksi,
verevänävieväksi.

"Minkänoiat noitunevat,

kunka nähnevä näkijä,
kotiinsa koitukohon,
majahansa maatukohon!

Noitukohot itsiänsä
laulakohot lapsiansa,
sukuansa surmatkohot,
heimoansa herjatkohot!
"Ei ennen minun isoni
eikävaltavanhempani
nouatellut noian mieltä
lahjoitellut lappalaista.
Noin sanoi minun isoni,
noin sanon minäitseki:
varjele, vakainen Luoja,
kaitse, kaunoinen Jumala,
auta armokourallasi,
väkevälävallallasi
miesten mielijuوتهhista,
akkojen ajatuksista,
pakinoista partasuien,
pakinoist' on parratointen!
Ole ainaisna apuna,
vakaisena vartijana,
ettei poika pois tulisi,
emon tuoma erkaneisi
Luojan luomalta la'ulta,
Jumalan sukeamalta!"
Siitälieto Lemminkänen,
itse kaunis Kaukomieli,
laati huolista hevoset,
murehista mustat ruunat,
pätsset pävistäpahoista,
satulat salavihoista.
Hyppäsi hyvän selälle,
hyvän laukin lautasille;
ajoa ramuttelevi
Tieran tuttavän keralla.
Ajoi rannat raskutellen,
hiekkarannat herskytellen
luoksi ehtoisen emonsa,
tykövaltavanhempansa.
Siihen Kaukoni kaotan
virrestäni viikommaksi,
Tieran tielle toimittelen
kotihiinsa kulkemahan.
Itse virren vierähtän,
panen toiselle tolalle.

Yhdesneljätäruno

Kasvatti emo kanoja,
suuren joukon joutsenia.
Kanat aialle asetti,

joutsenet joelle saattoi.
Tuli kokko, niin kohotti,
tuli haukka, niin hajotti,
siipilintu, niin sirotti:
yhen kantoi Karjalahan,
toisen vei Venäjän maalle,
kolmannen kotihin heitti.
Minkävei Venäehelle,
siitäkasvoi kaupanmiesi;
minkäkantoi Karjalahan,
siitäse Kalervo kasvoi;
kunkapa kotihin heitti,
se sikesi Untamoinen
ison päviksi pahoiksi,
emon mielimurtehiksi.
Untamoinen verkot laski
Kalervon kalavetehen;
Kalervoinen verkot katsoi,
kalat konttihin kokosi.
Untamo, utala miesi,
sepäsuuttui ja vihastui.
Teki soan sormistansa,
känmenpääsäkerää,
toran nosti totkusilta,
artin ahvenmaimasilta.
Torelivat, tappelivat,
eikävoita toinen toista:
minkätoistansa tokaisi,
sen sai itse vastahansa.
Jopa tuosta toisen kerran,
kahen, kolmen päivän päästä
Kalervoinen kauran kylvi
Untamon tuvan ta'aksi.
Untamolän uljas uuhi
sö Kalervon kaurakylvön.
Kalervoisen kärtsäkoira
repi uuhen Untamolta.
Untamo uhittelevi
Kalervolle veljellensä
surmata su'un Kalervon,
lyäsuuret, lyäpienet,
koko kansan kolhaella,
tuvat polttoa poroksi.
Laittoi miehet miekka vyöle,
urohot ase käehen,
pojat pienet piikki vyöle,
kaunot kassara olalle;
läksi suurehen sotahan
vasten veljeäomoa.
Kalervoisen kaunis minjä
istui ikkunan lähellä
Katsoi ulos ikkunasta,
sanän virkkoi, noin nimesi:

"Onko tuo savu sakea
vai onpi pimeäpilvi
noien peltojen perillä
kujan uuen ulkopäässä?"
Ei ollut ume umakka
eikäpäsavu sakea:
ne oli Untamon urohot,
tulla suorivat sotahan.
Tuli Untamon urohot,
saivat miehet miekka vyölä
Kaatoivat Kalervon joukon,
su'un suuren surmasivat,
talon polttivat poroksi,
tasoittivat tantereksi.
Jä yksi Kalervon impi
kera vatsan vaivaloisen.
SenpäUntamon urohot
veivä kanssansa kotihin
pirtin pienen pyyhkijäksi,
lattian lakaisijaksi.
Oli aikoa vähäsen;
syntyi pieni poikalapsi
emollen osattomalle.
Miksi tuo nimitetähän?
Emo kutsui Kullervoksi,
Untamo sotijaloksi.
Pantihinpa poika pieni,
orpolapsi laitettiin
tuutuhun tutajamahan,
käkyehen liekkumahan.
Liekkui lapsi käkyessä
lapsi liekkui, tukka löyhki.
Liekkui päivän, liekkui toisen;
jopa kohta kolmantena,
kun tuo poika potkaisihe,
potkaisihe, ponnistihe,
katkaisi kapalovyönsä
pässi päälle peittehensä
säki liekun lehmuksisen,
kaikki riepunsa revitti.
Nähtihin hyvätulevan,
keksittihin kelpoavan.
Untamola vuottelevi
täästäkasvavaksi,
mieltyväksi, miestyväksi,
oike'in urostuvaksi,
saavaksi sataisen orjan,
tuhantisen turpuvaksi.
Kasvoi kuuta kaksi, kolme.
Jopa kuuna kolmantena
poika polven korkeuisna
alkoi itse arvaella:
"Kunpa saisin suuremmaksi,

vahvistuisin varreltani,
kostaisin isoni kohlut,
maksaisin emoni mahalat!"
Saipa kuulla Untamoinen.
Itse tuon sanoiksi virkki:
"Tästäsaa sukuni surma,
tätäkaskvavi Kalervo!"
Urohot ajattelevat,
akat kaikki arvelevat,
minne poika pantanehe,
kunne surma saatanehe.
Pannahanpa puolikkohon,
työnetään tynnyrihin;
siitävieään vetehen,
lasketahan lainehesen.
Käähänpäkatsomahan
kahen, kolmen yön perästä
joko on hukkunut vetehen,
kuollut poika puolikkohon!
Ei ole hukkunut vetehen,
kuollut poika puolikkohon!
Poika oli päässyt puolikosta
- istui aaltojen selässä
vapa vaskinen käessä
siima silkkinen perässä
onkivi meren kaloja,
merivettämittoavi:
melke'in meressävettä
kun on kaksi kauhallista;
oisko oike'in mitata,
osa kolmatta tulisi.
Untamo ajattelevi:
"Mihin poika pantanehe,
kunne tuo tuhottanehe,
kusta surma saatanehe?"
Käski orjansa kerää
koivuja, kovia puita,
honkia satahavuja,
tiettäiätervaksia
yhen poian polttimeksi,
Kullervon kaottimeksi.
Koottihin, keräeltihin
koivuja, kovia puita,
honkia satahavuja,
tiettäiätervaksia,
tuohia tuhat rekeä
sata syltäsaarnipuita.
Tuli puihin tuiskattihin,
roviohon roiskattihin,
siihen poika paiskattihin
keskelle tulen palavan.
Paloi päivän, tuosta toisen,
paloi päivän kolmannenki.

Käytihin katsastamahan:

poik' oli porossa polvin,
kypenissäkyynävarsin,
hiilikoukkunen käessä
millätulta kiihottavi,
hiiliäkokoelevi,
katomatta karvankana,
kutrisen kähertymätä

Untamo äitteleikse:

"Mihin poika pantanehe,
kunne tuo tuhottanehe,
surma tuolle saatanehe?"

Poika puuhun hirtetään,
tammehen ripustetahan.

Kului yääkaksi, kolme,
saman verran päviäki.

Untamo ajattelevi:

"Aik' on kääkatsomahan,
joko Kullervo katosi,
kuoli poika hirsipuuhun."

Laittoi orjan katsomahan.

Orja toi sanan takaisin:

"Ei ole Kullervo kaonnut,
kuollut poika hirsipuuhun!

Poika puuta kirjoittavi
pieni piikkonen käessä

Koko puu kuvia täynnä
täynnätammi kirjoitusta:

siinämiehet, siinämiekat,
siinäkeihää sivulla."

Mitä autti Untamoisen
tuon pojan katalan kanssa!

Kuinka surmat suoritteli,
kuinka kuolemat sukesi,

poika ei puutu surman suuhun
eikäkuole kuitenkana.

Piti viimeinki väyää
suorimasta surmiansa,
kasvatella Kullervoinen,
orja poikana omana.

Sanoi Untamo sanansa,
itse virkki, noin nimesi:

"Kun elänet kaunihisti,
aina siivolla asunet,
saat olla talossa tässä
orjan tötätoimitella.

Palkka pannahan jäestä
ansiosta arvatahan:

vyöhyt vyölesi korea
tahi korvalle kolahus."

Kun oli Kullervo kohonnut,
saanut vartta vaaksan verran,
tuopa työle työnnetään,

raaolle rakennetahan,
lapsen pienen katsontahan,
sormi pienen souantahan:
"Katso lasta kaunihisti,
sydälasta, syöitseki!
Rievut virrassa viruta,
pese pienet vaattehaiset!"
Katsoi lasta päivän, kaksi:
käen katkoi, silmän kaivoi.
Siitäkohta kolmannella
lapsen tauilla tapatti,
rievut viskoi virran vieä
käkyen tulella poltti.
Untamo ajattelevi:
"Ei tänätään sopiva
lapsen pienen katsontahan,
sormi pienen souantahan!
En tieä kuhun panisin,
kulle työle työnteleisin.
Panenko kasken kaa'antahan?"
Pani kasken kaa'antahan.
Kullervo, Kalervon poika,
tuossa tuon sanoiksi virkki:
"sken lienen mies minäki,
kun saan kirvehen käehen,
paljo katsoa parempi,
entistäni armahampi:
lienen mies viien veroinen,
uros kuuen-kummallinen."
Meni seppolan pajahan.
Sanan virkkoi, noin nimesi:
"Oi on seppo veikkoseni!
Taos mulle tapparainen!
Tao kirves miestämyden;
rauta raatajan mukahan!
Lähen kasken kaa'antahan,
solkikoivun sorrantahan."
Seppätarpehen takovi,
kirvehen kerittelevi.
Saip' on kirves miestämyden,
rauta raatajan mukahan.
Kullervo, Kalervon poika,
hioi siitäkirvehensä
päivän kirvestähiovi,
illan vartta valmistavi.
Suorihe kasken ajohon
korkealle korpimaalle,
parahasen parsikkohon,
hirveään hirsikköön.
Iski puuta kirvehellä
tempasi tasaterällä
kerralla hyväki hirret,
pahat puolella menevi.

Vihoin kaatoi viisi puuta,
kaiketi kaheksan puuta.
Siitätuon sanoiksi virkki,
itse lausui, noin nimesi:
"Lempo tuota raatakohon!
Hiisi hirret kaatakohon!"
Kavahutti kannon päähän,
niin huhuta heiahutti,
vihellytti, viuahutti.
Sanan virkkoi, noin nimesi:
"Sini kaski kaatukahan,
koivu solki sortukahan,
kuni ääni kuulunevi,
kuni vierrevi vihellys!
"Elköhön vesa venykö
elköhön koretko korski
sinäilmoisna ikänä
kuuna kullan valkeana
kaskessa Kalervon poian,
otoksessa oivan miehen!
"Ottaisiko maa orahan,
nouisiko nuori laiho,
sekäkorski korteuksi,
jotta varsi varteuksi,
elköhön tereätehkö
varsi päävalmistako!"
Untamoinen, mies utala,
kävi tuota katsomahan
kaskea Kalervon poian,
ajamo a uuen orjan:
ei kaski kaselle tunnu,
ajamaksi nuoren miehen.
Untamo ajattelevi:
"Ei tänätähän sopiva!
Hyvän hirsikön pilasi,
kaatoi parsikon parahan!
En tieä kuhun panisin,
kulle työle työteleisin.
Panenko aitojen panohon?"
Pani aitojen panohon.
Kullervo, Kalervon poika,
jopa aitoa panevi.
Kohastansa kokkahongat
aiaksiksi asettelevi,
kokonansa korpikuuset
seipähiksi pistelevi;
veti vitsakset lujahan
pisimmistäpihlajista;
pani aian umpinaisen,
veräjätömän kyhäsi.
Siitätuon sanoiksi virkki,
itse lausui, noin nimesi:
"Ku ei lintuna kohonne,

kahen siiven siuotelle,
elköhön ylitse pääkö
aiasta Kalervon poian!"
Untamo osaelevi
tulla tuota katsomahan
aitoa Kalervon poian,
sotaorjan sortamoa.
Näki aian aukottoman,
raottoman, reiätömän,
jok' oli pantu maaemästä
ylös pilvihin osattu.
Sanan virkkoi, noin nimesi:
"Ei tänätähän sopiva!
Pani aian aukottoman,
verätömän kyhäsi,
tuon on nosti taivosehen,
ylös pilvihin kohotti:
en tuosta ylitse pääse
enkäreiätäsälle!
En tieä mihin panisin,
kulle työle työnteleisin.
Panenko puimahan rukihit?"
Pani puimahan rukihit.
Kullervo, Kalervon poika,
jo oli puimassa rukihit:
pui rukihit ruumeniksi,
olet kaunaksi kaotti.
Tulipa isäntätuohon,
kävi itse katsomahan
puintoa Kalervon poian,
Kullervoisen kolkintoa:
rukihit on ruumenina,
olet kaunoina kahisi!
Untamo äitteleikse:
"Ei ole tästäraatajasta!
Kulle työle työtähänki,
työnsätuhmin turmelevi.
Joko vien Venähelle
tahi kaupin Karjalahan
Ilmariselle sepolle,
sepon paljan painajaksi?"
Mö siitä Kalervon poian,
pani kaupan Karjalahan
Ilmariselle sepolle,
takojalle taitavalle.
Minpäseppo tuosta antoi?
"Ijän seppo tuosta antoi:
kaksi kattilarania,
kolme koukun puoliskoa,
viisi viikatekulua,
kuusi kuokan kuolioa
miehestämitätömästä
orjasta epäpästä

Kahdesneljätaruno

Kullervo, Kalervon poika,
sinisukka äjän poika,
hivus keltainen, korea,
kengän kauto kaunokainen,
jo kohta sepon ko'issa
kysyi työäiltasella
isännätäiltaseksi,
emännätääamuseksi:
"Työ tässä nimettäköhön,
nimi työle pantakohon,
kulle työle työntyminen,
raaolle rakentuminen!"
Seppo Ilmarin emäntä
tuopa tuossa arvelevi,
kulle työle uusi orja,
raaolle rahan-alainen.
Pani orjan paimeneksi,
karjan suuren kaitsijaksi.
Tuopa ilkoinen emäntä
sepän akka irvihammas,
leipoi leivän paimenelle,
kakun paksun paistelevi:
kauran alle, vehnän päälle,
keskelle kiven kutovi.
Kakun voiti voiheralla,
kuoren rasvalla rakenti,
pani orjalle osaksi,
palaseksi paimenelle.
Itse orjoa opasti,
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Eillä tääennen sykö
karjan mentyämetsäle!"
Siitällmarin emäntä
laittoi karjan laitumelle.
Sanovi sanalla tuolla,
lausui tuolla lausehella:
"Lasken lehmäni leholle,
maion antajat aholle,
hatasarvet haavikolle,
kourusarvet koivikolle;
työnän kuuta ottamahan,
taliala tavottamahan
ahomailta auke'ilta,
leve'iltälehtomailta,
korke'ilta koivikoilta,
mataloilta haavikoilta,
kultaisilta kuusikoilta,

hope'isilta saloilta.

"Katso, kaunoinen Jumala,
varjele, vakainen Luoja,
varjele vahingon tieltä
kaitse kaikista pahoista,
ettei tuskihin tulisi,
häpe'ihin hänmentyisi!

"Kuin katsoit katollisessa,
alla varjon vartioitsit,
niin katso katottomassa,
vaali vartijattomassa,
jotta karja kaunistuisi,
eistyisi emännän vilja
hyvänsuovan mieltämyden,
pahansuovan paitsi mieltä

"Kun lie kurjat paimeneni,
ylen kainut karjapiiat,
paju pannos paimeneksi,
leppälehmän katsojaksi,
pihlaja pitelijäksi,
tuomi tuojaksi kotihin
emännäsen etsimätä
muun väen murehtimatta!

"Kun ei paju paimentane,
pihlaja hyvin pi'elle,
leppäei lehmiäajane,
tuomi ei kotihin tuone,
niin pane parempiasi,
työnnäluonnon tyttäriä
minun viljan viitsijäksi,
katsojaksi karjan kaiken!

Paljo on piikoja sinulla,
saoi käskyn kuulijoita,
eläjäilman alla,
luonnottaria hyviä

"Suvetar, valio vaimo,
Etelää, luonnon eukko,
Hongatar, hyväemäntä
Katajatar, kaunis neiti,
Pihlajatar, piika pieni,
Tuometar, tytä Tapion,
Mielikki, metsän miniä
Tellervo, Tapion neiti!

Katso'ote karjoani,
viitside viljoani
kesäkaikki kaunihisti,
lehen aika leppeästi,
lehen puussa liehuessa,
ruohon maassa roikatessa!

"Suvetar, valio vaimo,
Etelää, luonnon eukko!
Heitähienot helmukseksi,
esiliinasi levitä

karjalleni katteheksi,
pienilleni peitteheksi,
vihoin tuulen tuulematta,
vihoin saamatta satehen!
"Kaitse karjani pahoista,
varjele vahingon teiltä
noista soista soiluvista,
läntehistä lälyvistä
heiluvista hettehistä
pyöreistä pyökistä
ettei tuskihin tulisi,
häpeihin hänmentyisi,
sorkka suohon sorkkahtaisi,
hettehesen herkätäsi
ylitse Jumalan tunnin,
pätse aivon autuahan!
"Tuo'os torvi tuonnempata,
tuolta taivahan navalta,
mesitorvi taivosesta,
simatorvi maaemästä
Puhu tuohon torvehesi,
kumahuta kuuluhusi:
puhu kummut kukkahaksi,
kangasvieret kaunihiksi,
ahovieret armahaksi,
lehtovieret leppeäksi,
suovieret sulaksi meeksi,
hetevieret vierteheksi!
"Siitäsydäkarjoani,
raavahiani ravitse,
sydätele metisin syömin,
juottele metisin juomin!
Sydäkullaista kuloa,
hope'ista heinän päätä
heraisista hettehistä
läkkyvistä läntehistä
koskilta kohisevilta,
jokiloilta juoksevilta,
kultaisilta kunnahilta,
hope'isilta ahoilta!
"Kaivo kultainen kuvoa
kahen puolen karjan maata,
josta karja vettäjoisi,
simoa siretteleisi
utarihin uhkuvihin,
nisihiin pakottavihin:
saisi suonet soutamahan,
maitojoet juoksemahan,
maitopurot purkemahan,
maitokosket kuohumahan,
puhumahan maitoputket,
maitohormit huokumahan,
joka aika antamahan,

joka vuoro vuotamahan
ylitse vihanki suovan,
pahansuovan sormiloitse,
maion saamatta manalle,
katehesen karjanannin!
"Paljo on niitäja pahoja,
kut maion manalle vievä,
katehesen karjanannin,
lehmän tuoman toisialle;
vähän niitäja hyviä
kut maion manalta saavat,
piimänsäkylän piolta,
tuorehensa toisialta.

"Ei ennen minun emoni
kysynyt kylästämieltä
tointa toisesta talosta;
sai se maitonsa manalta,
piimänsäpitelijätä
tuorehensa toisialta.

Antoi tulla tuonnempata,
ehtiäetempääki:
tulla maion Tuonelasta,
Manalasta, maankin alta,
tulla yöläyksiänsä
pimeäläpiilokkali,
kuulematta kunnottoman,
kelvottoman keksimätä
vihansuovan sortamatta,
katehen kaehtimatta.

"Noin sanoi minun emoni,
noin sanon minäitseki:
minne viipyi lehmän vilja,
kunne maitoni katosi?
Onko viety vierahalle,
kytketty kylän pihaille,
mieron porttojen povehen,
katehien kainalohon,
vai on puihin puuttununna,
metsihin menehtynynnä
levennynnälehtomaille,
kaonnunna kankahille?

"Ei maito manalle joua,
lehmän vilja vierahalle,
mieron porttojen povehen,
katehien kainalohon
eikäpuihin puuttumahan,
metsihin menehtymähän,
lehtoihin levenemähän,
kaatumahan kankahalle.
Maito koissa tarvitahan,
ajan kaiken kaivatahan:
koissa vuottavi emäntä
katajainen rainta käessä

"Suvetar, valio vaimo,
Etelää, luonnon eukko!
Käy nyt, syäSyäikkini
sekäjuota Juotikkini,
herustele Hermikkiä
tuorustele Tuorikkia,
anna maito Mairikille,
Omenalle uuet piimä
hele'istäheinänpästä
kaunihista kastikoista,
mairehista maaemistä
metisistämätähistä
nurmelta mesinukalta,
maalta marjanvartiselta,
kanervan-kukattarilta,
heinän-helpehettäiltä
pilven piimäyttäiltä
taivahan-navattarilta,
tuoa maitoiset maruet,
aina uhkuvat utaret
lypseälyhyen vaimon,
pienen piian piukutella!

"Nouse, neitonen, norosta,
hienohelma, hettehestä
neiti lämmin, lähtehestä
puhasmuotoinen, muasta!
Ota vettälähtehestä
jolla kastat karjoani,
jotta karja kaunistuisi,
eistyisi emännän vilja
ennen käymistäemännän,
katsomista karjapiian,
emännän epäpöösen,
ylen kainun karjapiian.

"Mielikki, metsän emäntä
lavekänmen karjan eukko!
Työnäpisin piikojasi,
paras palkkalaisiasi,
viitsimähän viljoani,
katsomahan karjoani
tänsuurena suvena,
Luojan lämminnäkesänä
Jumalan suaitsemana,
antamana armollisen!

"Tellervo, Tapion neiti,
metsän tyttötyllerönen,
utupaita, hienohelma,
hivus keltainen, korea,
jok' olet karjan kaitselija,
viitsijäemännän viljan
mieluisassa Metsolassa,
tarkassa Tapiolassa!
Kaitse karja kaunihisti,

viitsi vilja virkeästi!

"Kaitse kaunoisin käösin,
somin sormin suorittele,
su'i ilveksen iholle,
kampua kalan eväle,
karvalle meren kapehen,
metsän uuhen untuvalle!
Illan tullen, yön pimeten,
hänärien hänmetessä
saata karjani kotihin,
etehen hyvän emännän,
hete heiluva selälä
maitolampi lautasilla!

"Pävän mennessämajoille,
iltalinnun laulellessa
itse virki viljalleni,
sano sarviuonelleni:

'Kotihinne, kourusarvet,
maion antajat, majalle!
Koissa on hyväollaksenne,
maa imara maataksenne;
korpi on kolkko kääksenne,
ranta raikutellaksenne.
Kotihinne tullaksenne
vaimot valkean tekevä
nurmelle mesinukalle,
maalle marjanvartiselle.'

"Nyyrikki, Tapion poika,
siniviitta viian poika!
Tyvin pistäpitkä kuuset,
latvoin lakkapä petjä
sillaksi likasijoille,
paikaksi pahoille maille,
suosulihin, maasulihin,
läkköhin lälyvihin!
Anna kääkäräsarven,
haarasorkan sorkutella,
joutua joka savulle
viatoinna, vilpitönnä
ilman suohon sortumatta,
likahan litistymätä

"Kun ei karja tuosta huoli,
yksi ei kulkene kotihin,
Pihlajatar, piika pieni,
Katajatar, kaunis neiti,
leikka lehosta koivu,
ota vitsa viiakosta,
käös piiska pihlajainen,
katajainen karjanruoska
takoa Tapion linnan,
tuolta puolen Tuomivaaran!
Aja karja kartanolle,
saunan lämmitäpanolle,

kotihin kotoinen karja,
metsän karja Metsolahan!
"Otsonen, metsän omena,
mesikämmen käyretyinen!
Tehkämme sulat sovinnot,
rajarauhat rapsakamme
iäksemme, ilmaksemme,
polveksemme, päviksemme,
ettet sorra sorkkasääntä
kaa'a maion kantajata
tänsuurena suvena,
Luojan lämminnäkesänä
"Kun sa kuulet kellon äänen
tahi torven toivotuksen,
lyde maata mätähäle,
nurmelle nukahtamahan,
tunge korvasi kulohon,
paina pääsi mätähäsen!
Tahi korpehen kokeos,
saaos sammalhuonehesen,
mene toisille mäille,
muille kummuille kuvahu,
jottei kuulu karjan kello
eikäpaimenen pakina!
"Otsoseni, ainoiseni,
mesikämmen, kaunoiseni!
En sua kielläkiertämästä
enkäkäymästäepeä
kiellä kielen koskemasta,
suun ruman rupeamasta,
hampahin hajottamasta,
känmenin käpymästä
"Käyös kaarten karjamaita,
piilten piimäkankahia,
kierten kellojen remua,
ääntäpaimenen paeten!
Konsa on karja kankahalla,
sinäsuolle soiverraite;
kun karja solahti suolle,
silloin korpehen kokeos!
Karjan käessämäkeä
astu sie mäen alitse;
karjan käessäalitse
mene sie mäkeämyden!
Astuessansa aholla
sinäviere viiakkoa;
viiakkoa vierressänsä
sinäastuos ahoa!
Kule kullaisna käkenä
hope'isna kyyhkyläsnä
siirry siikana sivutse,
veteleite veen kalana,
viere villakuontalona,

kule pellavaskupona,
käke kynnet karvoihisi,
hampahat ikenihisi,
jottei karja kammastuisi,
pieni vilja pillastuisi!
"Anna rauha raavahille,
sorkkasäärille sovinto,
kääkarjan kaunihisti,
soreasti sorkutella
poikki soista, poikki maista,
halki korven kankahista,
ettet koske konsakana,
rupea rumanakana!

"Muista muinainen valasi
tuolla Tuonelan joella,
kynsikoskella kovalla,
Luojan polvien e'essä
Lupa sulle annettihin
kolme kertoa kesässä
kääkellon kuuluvilla,
tiukujen tirinämailla,
vaan eipäsitäsuattu
eikäannettu lupoa
ruveta rumille tölle,
häpeään hänmentyä

"Jos sulle viha tulisi,
hampahat halutteleisi,
visko viitahan vihasi,
honkihin pahat halusi!
Hakkoa lahoa puuta,
kaa'a koivunpötkelötä
vääntele vesihakoja,
mäski marjamätähiä

"Kun tulevi ruoan tarvis,
syämielesi tekevi,
syöä sieniämetsästä
murra muurahaiskekoja,
juuria punaisen putken,
Metsolan mesipaloja
ilman ruokaruhoittani,
minun henkiheinittähi!

"Metsolan metinen amme
hapata hihittelevi
kultaisella kunnahalla,
hope'isella mäellä
siin' on syösydähäski,
juoa miehen juolahanki,
eikäsyön syömä puutu,
juoen juomiset vähene.

"Niin teemme ikisovinnot,
ikirauhat ratkoamme
eläksemme ehosti,
kesän kaiken kaunihisti:

maat on meilläyhteiset,
evähä erinomaiset.

"Vaun jos tahtonet tapella,
eleäsoan tavalla,
tapelkamme talvikauet,
lumiajat luskaikkamme!
Suven tullen, suon sulaen,
lääkköjen lämmitessä
ellös tänne tulkokana
karjan kullan kuuluville!

"Josp' on tullet nälle maille,
sattunet saloille nälle,
tälläina ammutahan.

Kun ei ampujat kotona,
on meilläosaavat vaimot,
emännä alinomaiset,
jotka tiesi turmelevi,
matkasi pahoin panevi,
ettet koske konsakana,
rupea rumanakana
ylitse tahon Jumalan,
pätse auvon autuahan.

"Oi Ukko, ylijumala!
Kun kuulet toen tulevan,
muuta muiksi lehmäseni,
kamahuta karjaseni,
kiviksi minun omani,
kantoloiksi kaunoiseni,
kumman maata kulkiessa,
vantturan vaeltaessa!

"Kun ma otsona olisin,
mesikämmennäkävisin,
en mänoissa noin asuisi
aina akkojen jaloissa.

Onpa maata muuallaki,
tarhoa taempanaki
juosta miehen joutilahan,
virattoman viiletellä
käähalki kämmenpäsi,
poikki pohkealihasi,
sinisen salon sisässä
korven kuulun kainalossa.

"Käpy- on kangas kääksesi,
hiekkä helkytelläksesi,
tie on tehty mennäksesi,
meren ranta juostaksesi
Pohjan pitkään perään,
Lapin maahan laakeahan.
Siell' on onni ollaksesi,
armas aikaellaksesi,
kääkengätäkessä
sykysylläsyylingittä
suurimmilla suon selillä

leve'illäliettehillä

"Kun et tuonne mennekänä

etkäuioke'in osanne,

ota juoni juostaksesi,

polku poimetellaksesi

tuonne Tuonelan salolle

tahi Kalman kankahalle!

Siell' on suohut sorkutella,

kanervikko kaalaella,

sielläKirjos, sielläKarjos,

siellämuita mullukoita

rautaisissa rahkehissa,

kymmenissäkytky'issä

Siellälaihlatki lihovat,

lihaviksi luutki saavat.

"Lepy, lehto, kostu, korpi,

lempeä salo sininen!

Anna rauha raavahille,

sorkkasääriille sovinto

tänäs suurena suvena,

Herran hellennäkesänä

"Kuippana, metsän kuningas,

metsän hippa halliparta!

Korjajele koiriasi,

raivaele rakkiasi!

Pistäsieni sieramehen,

toisehen omenamarja,

jottei henki haisahtelee,

tuuhahtelee karjan tuuhku!

Silmä silkilläsitele,

korvat kääri käärehellä

jottei kuule kulkevia,

ei näe käveleviä

"Kun ei tuosta kyllin liene,

ei vieläkovin varone,

kielläpoies poikoasi,

epeääpärettäsi!

Saattele saloilta nältä

nältärannoilta rapoa,

kape'ilta karjan mailta,

leve'iltäliepehiltä

Käke koirasi kolohon,

rakkisi rapoa kiinni

kultaisihin kytty'ihin,

hihnoihin hope'isiin,

jottei pilloa pitäsi,

häpehiähänmentäsi!

"Kun ei tuosta kyllin liene,

ei vieläsitävarone,

Ukko, kultainen kuningas,

hope'inen hallitsija,

kuule kultaiset sanani,

armahaiset lauseheni!

Paina panta pihlajainen
ympäi nenän nykerän!
Kun ei pihlaja pitäne,
niin sävaskesta valata;
jos ei vaski vahva liene,
panta rautainen rakenna!
Vaan jos rauan ratkaisnehe,
vielämennehe vioille,
syöksä kultainen korento
leukaluusta leukaluuhun,
pää on päättele lujasti,
kotkoa kovasti kiinni,
ettei liiku liiat leuat,
harvat hampahat hajoa,
kun ei rauoin ratkottane,
teräksillätemmottane,
veitsilläveristettäne,
kirvehelläkiskottane!"
Siitällmarin emäntä
tuo takojan tarkka vaimo,
lehmä lävästälähetti,
laski karjan laitumelle,
pani paimenen perään,
orjan lehmien ajohon.

Kolmasneljätaruno

Kullervo, Kalervon poika,
otti konttihin evästä
ajoi lehmä suota myöden,
itse kangasta kapusi.
Sanan virkki vierressänsä
kertoeli käyessänsä
"Voi minäpoloinen poika,
voi poika polon-alainen!
Jo minäjohonki jou'uin,
jou'uin joutavan jäille,
hään hännän paimeneksi,
vasikkojen vaalijaksi,
joka suon on sotkijaksi,
maan pahan matelijaksi!"
Istui maahan mätähäle,
pätyi päivän rintehesen.
Siinävirkki virsissänsä
lauluissansa noin lateli:
"Paistapa, Jumalan päivä
Herran kehrä hellittele
sepon karjan kaitsijalle,
poloiselle paimenelle,
elällmarin tuville,

emännälen ensinkänä
Emäntähyvin elävi,
vehnäsiäviiltelevi,
piirosia pistelevi,
voita päälle vuolaisevi.
Paimen parka kuivan leivän,
kuivan kuoren kurskuttavi,
kauraisen kavertelevi,
lemettisen leikkoavi,
olkisen ojentelevi,
petjäsen peiputtavi,
veen lipilläluikkoavi
mään mätähän nenätä
"Mene, päivä viere, vehnä
alene, Jumalan aika!
Kule, päivä kuusikolle,
viere, vehnä vitsiköle,
karkoa katajikolle,
lennäleppien tasalle!
Päästäpaimenta kotihin
voivatia vuolemahan,
rieskoa repäsemähän,
kakkaroita kaivamahan!"
Silloin Ilmarin emäntä
paimenen pajattaessa,
Kullervoisen kukkuessa,
jo oli vuollut voivatinsa,
itse rieskansa reväsnyt,
kakkaransa kaivaellut;
keittänyt vetisen vellin,
kylmän kaalin Kullervolle,
jos' oli rakki rasvan syönyt,
Musti murkinan pitänyt,
Merkki syönyt mielin määrin,
Halli haukannut halunsa.
Lintunen lehosta lauloi,
pieni lintu pensahasta:
"Jos oisi aika orjan syöä
isottoman illastella."
Kullervo, Kalervon poika,
katsoi pitkän päivän päälle.
Itse tuon sanoiksi virkki:
"Jo nyt on aika atrioia,
aika ruoalle ruveta,
eväiäetsiskellä"
Ajoin lehmänsälevolle,
karjan maata kankahalle;
itse istui mätähäle,
vihannalle turpehelle.
Laski laukkunsa selästä
otti leivän laukustansa,
katselevi, kääntelevi.
Tuosta tuon sanoiksi virkki:

"Moni on kakku päätäkaunis,
kuorelta kovin sileä
vaan on silkkoa sisäissä
akanoita alla kuoren."
Veti veitsensätupesta
leivän leikkaellaksensa:
veitsi vierähti kivehen,
kasahutti kalliohon;
terävieri veitsosesta,
katkesi kurauksuesta.
Kullervo, Kalervon poika,
katselevi veitsyttänsä
itse pätyi itkemään.
Sanan virkkoi, noin nimesi:
"Yks' oli veitsi veikkoutta,
yksi rauta rakkautta,
isän saamaa eloa,
vanhemman varustamata;
senki katkaisin kivehen,
karahutin kalliohon,
leipähän pahan emännän,
pahan vaimon paistamahan!
"Millänyt maksan naisen naurun,
naisen naurun, piian pilkan,
akan ilkeän evähä,
pahan porton paistannaiset?"
Varis vaakkui varvikosta,
varis vaakkui, korppi koikkui:
"Oi on kurja kullansolki,
ainoa Kalervon poika!
Mit' olet mielelläpahalla,
syänelläsynkeällä?
Ota vitsa viiakosta,
koivu korven notkelmosta,
aja suolle sontareiet,
lehmä liejuhun levitä
puolen suurille susille,
toisen korven kontioille!
"Kaikoa suet kokohon,
karhut kaikki katrahasen!
Suet pistäPienikiksi,
karhut Kyytäksi kyhäse,
aja karjana kotihin,
kirjavana kartanolle!
Sillämaksat naisen naurun,
pahan vaimon parjaukset."
Kullervo, Kalervon poika,
itse tuon sanoiksi virkki:
"Malta, malta, hien huora!
Jos itken isoni veistä
vieläitkenet itseki,
itket lypsylehmiäsi."
Otti vitsan viiakosta,

katajaisen karjanruoskan;
sorti suohon lehmäkarjan,
hää murtohon murenti
puoliksi susien syöä
puolen korven kontioille.
Suet lausui lehmäiksi,
karhut karjaksi rakenti,
minkäpisti Pienikiksi,
kunka Kyytäksi kyhäsi.
Lonkui päivälounahasen,
kiertyi keski-illoillensa,
kulki kuusikon tasalle,
lenti lehmälypsykselle.
Tuo pahainen paimen räiska,
Kullervo, Kalervon poika,
ajoi kontiot kotihin,
susikarjan kartanolle.
Vieläneuvoi karhujansa,
susillensa suin puheli:
"Repäse emännän reisi,
pure puoli pohkeata,
kun tulevi katsomahan,
lyykistäkse lypsämähän!"
Teki luikun lehmän luista,
hään sarvesta helinän,
torven Tuomikin jalasta,
pillin Kirjon kinterestä
Lujahutti luikullansa,
toitahutti torvellansa
kolmasti kotimällä
kuuesti kujosten suussa.
Tuop' on Ilmarin emäntä
sepon akka, selvänainen,
viikon maiotta viruvi,
kesäoitta kellettävi.
Kuuli suolta soittamisen,
kajahuksen kankahalta.
Sanovi sanalla tuolla,
lausui tuolla lausehella:
"Ole kiitetty, Jumala!
Torvi soipi, karja saapi!
Mist' on orja sarven saanut,
torven raataja tavannut,
kun tuo soitelleen tulevi,
toitatellen torvettavi,
puhki korvani puhuvi,
läpi pääni läylentävi?"
Kullervo, Kalervon poika,
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Suolt' on orja sarven saanut,
tuonut torven liettehestä
Jo nyt on karjasi kujalla,
lehmä lävypellon päässä

saaospa savun panohon,
käyös lehmä lypsänhän!"
Sepällmarin emäntä
käski muorin lypsänhän:
"Käypä muori, lypsänhän,
raavahat rakentamahan!
Enpäitse ennätäsi
taikinan alustehelta."
Kullervo, Kalervon poika,
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Ainapa hyvä emännä,
taitavat taloiset vaimot
itse ennen lehmä lypsi,
itse raavahat rakenti."
Siitällmarin emäntä
sai itse savupanolle,
tuosta lypsyille tulevi.
Katsoi kerran karjoansa,
silmäeli siivatoita;
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Karja on kaunihin näkönen,
siivatat sileäkarvat,
kaikki ilveksen iholla,
metsän uuhen untuvalla,
tuntuvilla tummelilla,
nännillänpähyillä"
Lyhmistihe lypsänhän,
heittihe heruttamahan.
Veti kerran, tuosta toisen,
kohta kolmatta yritti:
susi päälle suimastaise,
karhu päälle kuopaiseikse.
Susi suun revittelevi,
karhu kiskoi kinttusuonet,
puri puolen pohkeata,
katkoi kannan sääliluusta.
Kullervo, Kalervon poika,
silläkosti piian pilkan,
piian pilkan, naisen naurun,
pahan vaimon palkan maksoi.
Ilmarin iso emäntä
itse loihe itkemähän,
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Pahoin teit sä paimo parka!
Ajoit kontiot kotihin,
suet suurille piholle!"
Kullervo, Kalervon poika,
tuopa tuohon vastaeli:
"Pahoin tein mä paimen parka,
et hyvin, emäntäparka!
Leivoit sie kivisen leivän,
kakun paistoit kallioisen:
ve'in veitseni kivehen,

karahutin kalliohon
- ainoan isoni veitsen,
sukukuntani kuraksen!"
Sanoi Ilmarin emäntä
"Oi sie paimo, armas paimo!
Myöstyvämiettehesi,
perin lausu lausehesi,
päästäsuen suutehista,
karhun kynnestäkavista!
Mie sun paioilla parannan,
kaatioilla kaunistelen,
sydän voilla, vehnäillä
juotan rieskamaitosilla;
vuoen sydän raatamatta,
toisen työle työntämätä
"Kun et jou'u päästämähän,
käy pian kerittämähän,
kohta kaaun kuolijaksi,
muutun mullan muotoiseksi."
Kullervo, Kalervon poika,
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Kun on kuollet, kuolkosipa,
kaotkosi, kun kaonnet!
Sija on maassa mennehillä
kalmassa kaonnehilla,
maata mahtavaisimmanki,
leve'immänki levää"
Sanoi Ilmarin emäntä
"Oi Ukko, ylijumala!
Jou'uttele jousi suuri,
katso kaaresi parahin,
pane vaskinen vasama
tuon tulisen jousen päälle!
Työnytätulinen nuoli,
ammu vaskinen vasama,
ammu kautta kainaloien,
halki hartiolihojen:
kaa'a tuo Kalervon poika,
ammu kurja kuolijaksi
nuolella teräsenälä
vasamalla vaskisella!"
Kullervo, Kalervon poika,
itse tuon sanoiksi virkki:
"Oi Ukko, ylijumala!
Eläsie minua ammu!
Ammu Ilmarin emäntä
kaota katala nainen
siirtymätäsäsijalta,
kulkematta kunnekana!"
Siitällmarin emäntä
tuo tarkan takojan nainen,
vieri kohta kuolijaksi,
kaatui kattilanoeksi

oman pirttinsäpihalle,
kape'ille kartanoille.
Se oli meno nuoren naisen,
kanssa kaunihiin emännän,
jot' oli viikon valvateltu,
vuosin kuusin kuulusteltu
Ilmarin iki-iloksi,
sepon kuulun kunniaksi.

Neljäsneljäntäruno

Kullero, Kalervon poika,
sinisukka äjän lapsi,
hivus keltainen, korea,
kengän kauto kaunokainen,
itse läksi astumahan
luota seppo Ilmarisen,
ennenkuin isäntäsaisi
naisen kuolon korvihinsa,
painuisi pahoille mielin,
tapahtuisi tappelohon.
Läksi soitellen seposta,
ilon lyöen Ilman mailta,
kullervoiten kankahalla,
patakoitellen palolla:
suo sorahti, maa jäähähti,
kangas vastahan kajahti
Kullervoisen soitantoa,
ilkeän ilonpitoa.
Kuului se sepon pajahan.
Seppo seisottui pajassa,
sai kujalle kuulemahan,
kartanolle katsomahan,
mikäsoitanta salolla,
kullervointa kankahalla.
Jo näki toet totiset,
valehettomat, vakaiset:
näki naisen nukkunehen,
kaunoisensa kaatunehen,
kaatunehen kartanolle,
kellistynehen keolle.
Siihen seppo seisottihe
syänelläsynkeällä
Puuttui yksi itkemähän,
viikoksi vetistämähän.
Mieli ei tervoa parempi,
syän ei syytävalkeampi.
Itse Kullervo käveli,
astui eelle jonnekunne,
pävän korpia kovia,

hiien hirsikankahia.
Illan tullen, yön pimeten
päyri maahan mätähäle.
Siinäistuvi isotoin,
armotoin ajattelevi:
"Mikälie minunki luonut,
kuka kurjaisen kuvannut
kuuksi päiväksi kululle,
iäkseni ilman alle?
"Kotihinsa muut menevä,
majoillensa matkoavat:
mull' on korvessa kotini,
kankahalla kartanoni,
tuudessa tulisijani,
satehessa saunan löyly.
"Ellöspä hyväJumala,
elkösä sinäikäähä
luoko lasta luonnotointa
eikäaivan armotointa,
isotointa alle ilman,
emotointa ensinkähä
niinkuin loit minun, Jumala,
minun kurjaisen kuvasit,
loit kuin lokkien sekahan,
karille meren kajavan!
Päiväpäskyille tulevi,
varpusille valkenevi,
ilo ilman lintusille;
ei minulle milloinkana,
tule ei päiväpolvenensa,
ei ilo sinäikäähä
"En tieätekijääni
enkätunne tuojoani.
Liekötelkkätielle tehnyt,
sorsa suolle suorittanut,
tavi rannalle takonut,
koskelo kiven kolohon?
"Piennäjän minäisosta,
matalana maammostoni.
Iso kuoli, äti kuoli,
kuoli muu sukuni suuri;
jäti mulle jäset kengä,
sukat uhkuiset unohti;
jäti jäsille jälle,
pyöriville portahille,
joka suohon sortumahan,
likahan litistymähän...
Vaan en nyt iälätälä
en mävieläjouakana
soille sotkuportahiksi,
silloiksi likasijoille.
Enkäsinnes suohon sorru,
kunnes kannan kahta kätä

viittäsorrea viritän,
kynttäkymmentäylennän."
Jopa juohtui mielehensä
puuttui aivohon ajatus
käyääUntamon kylähän,
kosto isonsa kohlut,
ison kohlut, maammon mahlat,
itsensäpahoin-piännä.
Sanan virkkoi, noin nimesi:
"Vuota, vuota, Untamoinen,
maltapa, sukuni surma!
Kun tulen minäsothahan,
tokko saan tuvat tuhaksi,
kartanot kekäehiksi?"
Tuli akka vastahansa,
siniviitta viian eukko.
Häpätuon sanoiksi virkki,
itse lausui, noin nimesi:
"Kunne läksit, Kullervoinen,
kaaloat, Kalervon poika?"
Kullervo, Kalervon poika,
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Juohtui mielehen minulle,
puuttui aivohon ajatus
mennätuonne toisialle,
käyääUntamon kylähän,
kosto sukuni surma,
ison kohlut, maammon mahlat,
polttoa tuvat tuhaksi,
kypeniksi kyyetellä"
Akka tuo sanoiksi virkki,
itse lausui, noin nimesi:
"Ei ole surmattu sukusi,
viel' ei kaatunut Kalervo.
On sulla iso elossa,
maammo maille tervehenä"
"Oi on armas akkaseni!
Sano, armas akkaseni:
missäpäminun isoni,
kussa kaunis kantajani?"
"Tuollapa sinun isosi,
tuolla kaunis kantajasi
Lapin laajalla rajalla,
kalalammin laitehella."
"Oi on armas akkaseni!
Sano, armas akkaseni:
mitenkämäsinnne pääsnen,
kuten kulkea osannen?"
"Hyväön sinne päästaksesi,
ouonkin osataksesi,
korven kolkka käyäksesi,
joen ranta juostaksesi.
Astut päivän, tuosta toisen,

astut kohta kolmannenki,
kulet kohti luotehesen.
Vaara vastahan tulevi:
sie astu alatse vaaran,
käy vaaran vasenta puolta!
Tuostapa joki tulevi
oikealle puolellesi:
käy sitäjoen sivua
kolmen kosken kuohumitse!
Tulet niemen tutkaimehen,
pääyt pään pitkä kaiskun;
tupa on niemen tutkaimessa,
kalasauna kaiskun päässä
siinäpäiso elävi,
siinäkaunis kantajasi,
siinäpäsisaresiki,
kaksi kaunista tytätä"
Kullervo, Kalervon poika,
läksi tuosta astumahan.
Astui päivän, tuosta toisen,
astui kohta kolmannenki,
kulki kohti luotehesen.
Tuli vaara vastahansa:
hän astui alaisin puolin,
vaaran lievettäväsentä.
Joutuvi joelle tuosta:
astuvi joen sivua,
jokivarrutta vasenta.
Kulki kolmen kosken kautta,
tuli niemen tutkaimehen,
pääyi pään pitkä niemen:
tupa oli niemen tutkaimessa,
kalasauna kaiskun päässä
Meni hän tupahan tuosta
- eipätunneta tuvassa:
"Mistävieras veen takoa,
kusta kulkijain kotoisin?"
"Etkötunne poikoasi,
tunne et lastasi omoa,
jonka Untamon urohot
veivä kanssansa kotihin
ison vaaksan varrellisna,
emon vättinän pituisna?"
Emo ennäti sanoa,
vaimo vanha lausuella:
"Ohoh poikani poloinen,
ohoh kurja kullansolki!
Ettäpä eläin silmin
nätäkaita matkaelet,
kun jo itkin kuolleheksi,
jo kauan kaonneheksi!
"Kaks' oli poikoa minulla,
kaksi kaunista tytätä

Niist' oli osattomalta
kaksi vanhinta kaonnut:
poika suurehen sotahan,
tyttö tietämätöihin.
Poikani tuli takaisin,
eipä tyttö tullekana."
Kullervo, Kalervon poika,
itse ennäti kysyä
"Kunne tyttösi katosi,
minne sai sisarueni?"
Emo tuon sanoiksi virkki,
itse lausui, noin nimesi:
"Tuonne tyttöni katosi,
tuonne sai sisaruesi:
läksi marjahan metsäle,
alle vaaran vaapukkahan;
sinnepäkana katosi,
lintu kuoli liian surman,
surmahan sanattomahan,
nimen tietämätönähän.
"Kenen tyttöäikä?
Kenen muun, kun ei emonsa!
Emon etso eellimäsnä
emon etso, emon kaiho.
Läksinpä emo poloinen,
etsimähän tyttöni;
juoksin korvet kontiona,
salot saukkona samosin.
Etsin päivän, tuosta toisen,
etsin kohta kolmannenki.
Päivän kolmannen perästä
viikon päästä viimeistäki
nousin suurelle mäelle,
korkealle kukkulalle.
Huusin tuosta tyttöni,
kaonnutta kaihoelin:
'Missä olet, tyttöseni?
Tule jo, tyttöni, kotihin!'
"Noinpa huusin tyttöni,
kaonnutta kaipaelin.
Vaarat vastahan saneli,
kankahat kajahtelivat:
'Elähuua tyttösi,
elähuua, hoilaele!
Ei se saa sinäikäni
ei paloa polvenansa
emon entisen tiloille,
taaton vanhan valkamaille."

Kullervo, Kalervon poika,
sinisukka äjän lapsi,
sai tuosta elelemään
alla varjon vanhempien;
ei saanut äyämään,
miehen mieltäottamahan,
kun oli kaltoin kasvateltu,
tuhmin lasna tuuiteltu
luona kalton kasvattajan,
tuon on tuhman tuittajan.
Poika työle työnteikse,
raaolle rakenteleikse.
Kaalasi kalastamahan,
nuotan suuren souantahan.
Itse tuossa noin sanovi,
airo kässäarvelevi:
"Veäkövään mukahan,
souan tarmoni takoa
vai veä asun mukahan,
souan tarpehen takoa?"
Perimies perätäläusui,
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Jos veä väen mukahan,
souat tarmoni takoa,
et vetäne purtta poikki
etkähankoja hajalle."
Kullervo, Kalervon poika,
veäti väen mukahan,
souti tarmonsensa takoa:
souti poikki puiset hangat,
katajaiset kaaret katkoi,
venon haapaisen hajotti.
Sai Kalervo katsomahan.
Sanan virkkoi, noin nimesi:
"Ei sinusta soutajaksi!
Souti poikki puiset hangat,
katajaiset kaaret katkoi,
koko haapion hajotit!
Mene nuotan tarvontahan!
Lienet tarpoja parempi."
Kullervo, Kalervon poika,
meni nuotan tarvontahan.
Itse tuossa tarpoimelta
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Tarvonko olan takoa,
panen miehuuen nojassa
vai panen asun mukahan,
tarvon tarpehen takoa?"
Vetäjäsanansa virkki:
"Mi on siitatarpojasta,
ku ei tarvo olan takoa,
pane miehuuen nojassa!"

Kullervo, Kalervon poika,
tarpaisi olan takoa,
pani miehuuen nojassa:
ve'en velliksi seotti,
tarpoi nuotan tappuroiksi,
kalat liivaksi litsotti.
Sai Kalervo katsomahan.
Sanan virkkoi, noin nimesi:
"Ei sinusta tarpojaksi!
Tarvoit nuotan tappuroiksi,
ruumeniksi pullo rouhit,
selykset paloin paloitt!
Lähe viemähän vetoja,
maarahoja maksamahan!
Lienet matkassa parempi,
taipaleella taitavampi."
Kullervo, Kalervon poika,
sinisukka äjön lapsi,
hivus keltainen, korea,
kengän kauto kaunokainen,
läksi viemähän vetoja,
maajyviämaksamahan.
Vietyävetoperänsä
maajyvæet maksettua
rekehensäreutoaikse,
kohennaikse korjahansa.
Alkoi kulkea kotihin,
matkata omille maille.
Ajoa jäyttelevi,
matkoansa mittelevi
noilla Vänön kankahilla,
ammoin raatuilla ahoilla.
Neiti vastahan tulevi,
hivus kulta hiihtelevi
noilla Vänön kankahilla,
ammoin raatuilla ahoilla.
Kullervo, Kalervon poika,
jo tuossa piätelevi;
alkoi neittähaastatella,
haastatella, houkutella:
"Nouse, neito, korjahani,
taaksi maata taljoilleni!"
Neiti suksilta sanovi,
hiihtimiltähioavi:
"Surma sulle korjahasi,
tauti taaksi taljoillesi!"
Kullervo, Kalervon poika,
sinisukka äjön lapsi,
iski virkkua vitsalla,
helähytti helmivyölä
Virkkua juoksi, matka joutui,
tie vierä, reki rasasi.
Ajoa jäyttelevi,

matkoansa mittelevi
selvälämeren selälä
ulapalla aukealla.
Neiti vastahan tulevi,
kautokenkäkaaloavi
selvälämeren selälä
ulapalla aukealla.
Kullervo, Kalervon poika,
hevoista piätelevi,
suutansa sovittelevi,
sanojansa säätelevi:
"Tule korjahan, korea,
maan valio, matkoihini!"
Neiti vastahan sanovi,
kautokenkäkalkuttavi:
"Tuoni sulle korjhasi,
Manalainen matkoihisi!"
Kullervo, Kalervon poika,
sinisukka äjän lapsi,
iski virkkua vitsalla,
heläytti helmivyölä
Virkkua juoksi, matka joutui,
reki vieri, tie lyheni.
Ajavi karettelevi,
matkoansa mittelevi
noilla Pohjan kankahilla,
Lapin laajoilla rajoilla.
Neiti vastahan tulevi,
tinarinta riioavi
noilla Pohjan kankahilla,
Lapin laajoilla rajoilla.
Kullervo, Kalervon poika,
hevoistansa hillitsevi,
suutansa sovittelevi,
sanojansa säätelevi:
"Käy, neito, rekoseheni,
armas, alle vilttieni,
syönhän omeniani,
puremahan pätkeniä"
Neiti vastahan sanovi,
tinarinta riuskuttavi:
"Sylen, kehno, kelkkahasi,
retkale, rekosehesi!
Vilu on olla viltin alla,
kolkko korjassa eleä"
Kullervo, Kalervon poika,
sinisukka äjän lapsi,
koppoi neion korjahansa,
reualti rekosehensa,
asetteli taljoillensa,
alle viltin vierretteli.
Neiti tuossa noin sanovi,
tinarinta riitelevi:

"Päästä pois minua tästä
laske lasta vallallensa
kunnotointa kuulemasta,
pahalaista palvomasta,
tahi potkin pohjan puhki,
levittelen liistehesi,
korjasi pilastehiksi,
ränäksi re'en retukan!"
Kullervo, Kalervon poika,
sinisukka äjän lapsi,
aukaisu rahaisen arkun,
kimahutti kirjakannen;
näytteli hope'itansa,
verkaliuskoja levitti,
kultasuuta sukkasia,
vötänsähopeapäätä
Verat veivä neien mielen,
raha muutti morsiamen,
hopea hukuttelevi,
kulta kuihauttelevi.
Kullervo, Kalervon poika,
sinisukka äjän lapsi,
tuossa neittämairotteli,
kuihutteli, kutkutteli,
käsi orosen ohjaksissa,
toinen neitosen nisoissa.
Siinäneitosen kisasi,
tinarinnan riu'utteli
alla vaipan vaskikirjan,
päälätäljän taplikkaisen.
Jo antoi Jumala aamun,
toi Jumala toisen päivän.
Niin neiti sanoiksi virkki,
kysytteli, lausutteli:
"Mist' olet sinäsukuisin,
kusta, rohkea, rotuisin?
Lienet suurtaki sukua,
isoa isän aloa."
Kullervo, Kalervon poika,
sanan virkkoi, noin nimesi:
"En ole sukua suurta,
enkä suurta enkä pientä
olen kerran keskimästä
Kalervon katala poika,
tuhma poika tuiretuinen,
lapsi kehjo keiretyinen.
Vaan sano oma sukusi,
oma rohkea rotusi,
jos olet sukua suurta,
isoa isän aloa!"
Neiti varsin vastoavi,
sanan virkkoi, noin nimesi:
"En ole sukua suurta,

enkäsurta enkäpiestä
olen kerran keskimästä
Kalervon katala tyttö
tyhjätyttöuiretuinen,
lapsi kehjo keiretyinen.
"Ennen lasna ollessani
emon ehtoisen eloilla
läksin marjahan metsäle,
alle vaaran vaapukkahan.
Poimin maalta mansikoita,
alta vaaran vaapukoita;
poimin päivän, yön lepäin.
Poimin päivän, poimin toisen;
päväläpäkolmannella
en tiennyt kotihin tietä
tiehyt metsähän veteli,
ura saatteli salolle.
"Siinäistuin jotta itkin.
Itkin päivän jotta toisen;
päväläpäkolmantena
nousin suurelle mäelle,
korkealle kukkulalle.
Tuossa huusin, hoilaelin.
Salot vastahan saneli,
kankahat kajahtelivat:
'Elähuua, hullu tyttö
elä mieletön, melua!
Ei se kuulu kumminkana,
ei kuulu kotihin huuto.'
"Päivän päätäkolmen, neljän,
viihen, kuuen viimeistäki
kohennihin kuolemahan,
heitihin katoamahan.
Enkäkuollut kuitenkana,
en mäkalkinen kaonnut!
"Oisin kuollut, kurja raukka,
oisin katkennut, katala,
äskän tuosta toisna vuonna,
kohta kolmanna kesänä
oisin heinäähelynnyt,
kukoistellut kukkapäähä
maassa marjana hyvänä
punaisena puolukkana,
näinä kummat kuulematta,
haikeat havaitsematta."
Sai toki sanoneheksi,
kerran kertoelleheksi:
heti repsahti re'estä
siitäjuoksihe jokehen,
kosken kuohu'un kovahan,
palavahan pyötehesen.
Siihen surmansa sukesi,
kuolemansa kohtaeli;

löyti turvan Tuonelassa,
armon aaltojen seassa.
Kullervo, Kalervon poika,
pyyhätihe korjastansa,
alkoi itkeäisosti,
valitella vaikeasti:
"Voi poloinen, päviäni,
voipa, kurja, kummiani,
kun pi'in sisarueni,
turmelin emoni tuoman!
Voi isoni, voi emoni,
voi on valtavanhempani!
Minnekäminua loitte,
kunne kannoitte katalan?
Parempi olisin ollut
syntymätä kasvamatta,
ilmahan sikeänätä
maalle täle täytymätä
Eikäsurma suorin tehnyt,
tauti oike'in osannut,
kun ei tappanut minua,
kaottanut kaksiosnä"
Veitsin länkensälevitti,
rauoin rahnoi rahkehensa,
hyppäsi hyvän seläle,
hyvän laukin lautasille.
Ajavi palasen maata,
pikkaraisen piirrätiävi,
pääyvi ison pihaille,
oman taaton tanterelle.
Emo pääyvi pihalle:
"Oi emoni, kantajani!
Kun oisit, emo kuluni,
synnyteltässäminua
pannut saunahan savua,
lyönyt saunan salpa päälle,
tukahuttanut savuhun,
kaottanut kaksiosnä
vienyt hurstillä vetehen,
upotellut uutimella,
luonut tuutusen tulehen,
liekun lietehen sysännyt!
"Oisiko kyläkysynyt:
'Missätuutunen tuvasta,
mitäsauna salpa päällä'
Sinäoisit vastannunna:
'Tuutusen tulessa poltin,
liekun liesivalkeassa.
Saunassa te'in ituja,
ma'ustelin maltahia."
Emo ennäti kysyä
vanhempansa tutkaella:
"Mi sinulla, poikaseni,

mikäkumma kuulumassa?
On kuin Tuonelta tulisit,
Manalalta matkoaisit!"
Kullervo, Kalervon poika,
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Jo nyt on kummat kuulununna,
turmiot tapahtununna,
kun pi'in oman sisaren,
turmelin emoni tuoman!
"Tulin viennätävetojen,
maarahojen maksannasta.
Pätyi neito vastahani;
mie tuota kisauttelin:
se oli sisarueni,
se oman emoni lapsi!
"Se jo surmansa sukesi,
kuolemansa kohtaeli
kosken kuohu'un kovahan,
palavahan pyötehesen.
Itse en nyt tieäkähä
arvoa, äyäkähä
kunne surmani sukean,
kunne, kurja, kuoletaime:
suhun ulvovan sutosen,
karhun kiljuvan kitahan
vainko vatsahan valahan,
meren hauin hampahisin?"
Emo tuon sanoiksi virkki:
"Ellös menkö poikaseni,
suhun ulvovan sutosen,
karhun kiljuvan kitahan
eläkävatsahan valahan,
hauin hirmun hampahisin!
Onpa suurta Suomen nientä
sankoa Savon rajoa
piillämiehen pillojansa,
hävetäpahoja tötä
piillävuotta viisi, kuusi,
ynnähän yheksän vuotta,
kunnes aika armon tuopi,
vuoet huolen huojentavi."
Kullervo, Kalervon poika,
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Enkälähe piilemähän,
en, paha, pakenemahan!
Lähen surman suun esille,
Kalman kartanon oville,
suurille sotasijoille,
miesten tappotanterille:
viel' on Unto oikeana,
mies katala kaatamatta,
kostamatta taaton kohlut,
maammon mahalat maksamatta,

muistamatta muutki vaivat,
itseni hyvin-piännä."

Kuudesneljätaruno

Kullervo, Kalervon poika,
sinisukka äjän lapsi,
siitäsuorikse sotahan,
vainotielle valmistaikse.
Hioi hetken miekkoansa,
toisen keihoa teroitti.
Emo tuon sanoiksi virkki:
"Ellä, poikani poloinen,
saako suurehen sotahan,
menkömiekan melskehesen!
Ken suotta sotahan saapi,
tahallansa tappelohon,
se soassa surmatahan,
tapetahan tappelossa,
miekkoihin menetetähän,
kalpohinsa kaaetahan.
"Lähet vuohella sotahan,
kaurihilla tappelohon.
Pian vuohi voitetaan,
kauris kaatahan likahan:
tulet koiralla kotihin,
sammakolla saat piha'an."
Kullervo, Kalervon poika,
sanan virkkoi, noin nimesi:
"En mäsilloin suohon sorru
enkäkaau kankahalle,
korppien kotisijoille,
variksien vainioille,
kun sorrun sotatiloille,
vaivun vainotanterille.
Somap' on sotahan kuolla,
kaunis miekan kalskehesen!
Sorea sotainen tauti:
äkin poika pois tulevi,
potematta pois menevi,
laihtumatta lankeavi."
Tuon emo sanoiksi virkki:
"Kun sinäsotahan kuolet,
mitäjäpi taatollesi
vanhan päiväsävaraksi?"
Kullervo, Kalervon poika,
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Kuolkohon kujarikoille,
kaatukohon kartanolle!"
"Mitäjäpi maammollesi

vanhan päiväsävaraksi?"

"Kuolkohon kupo sylihin,
lävähän läkättyköhön!"

"Mitäjäpi veikollesi
päivän vastaisen varaksi?"

"Metsähän menettyköhön,
vainiolle vaipukohon!"

"Mitäjäpi siskollesi
päivän vastaisen varaksi?"

"Kaivotielle kaatukohon,
sotkutielle sortukohon!"

Kullervo, Kalervon poika,
kohta lätevi ko'ista.

Sanovi sanan isolle:

"Hyvästi, hyväisoni!
Itketkösinäminua,
koskas kuulet kuolleheksi,
kansasta kaonneheksi,
sortuneheksi su'usta?"

Tuon isäsanoiksi virkki:

"En minäsinua itke,
jospa kuulen kuolleheksi:
poika toinen tehtähehe,
poika paljoa parempi,
äjeäyökkähämpi."

Kullervo, Kalervon poika,
sanan virkkoi, noin nimesi:

"Enkäitke mie sinua,
kuulisinko kuolleheksi.

Saan minämokoman taaton:

suun savesta, pään kivistä
silmä suolta karpaloista,
parran kuivista kuloista,
jalat raian haarukasta,
muun lihan lahosta puusta."

Virkkoi siittäveikollensa:

"Jäähyvästi, veikkoseni!
Itketkösinäminua,
koskas kuulet kuolleheksi,
kansasta kaonneheksi,
sortuneheksi su'usta?"

Veikko tuon sanoiksi virkki:

"En itke minäsinua,
josko kuulen kuolleheksi:
veli toinen saatanehe,
veli paljoa parempi,
kahta mointa kaunihimpi."

Kullervo, Kalervon poika,
sanan virkkoi, noin nimesi:

"Enkäitke mie sinua,
kuulisinko kuolleheksi.

Saan minämokoman veljen:

pään kivistä suun savesta,

silmä suolta karpaloista,
hiukset kuivista kuloista,
jalat raian haarukasta,
muun lihan lahosta puusta."

Sanoi siitäsiskollensa:

"Hyvästi, sisarueni!
Itketkösinäminua,
koskas kuulet kuolleheksi,
kansasta kaonneheksi,
sortuneheksi su'usta?"

Noin sisar sanoiksi virkki:

"En itke minäsinua,
josko kuulen kuolleheksi:
veli toinen saatanehe,
veli paljoa parempi,
äjeäykkähämpi."

Kullervo, Kalervon poika,
sanan virkkoi, noin nimesi:

"Enkäitke mie sinua,
kuulisinko kuolleheksi.

Saan minämokoman siskon:

pään kivistä suun savesta,
silmä suolta karpaloista,
hiukset kuivista kuloista,
korvat lammin lumpehista,
varren vaahteren vesasta."

Sanoi siitäätillensä

"Itiseni, armaiseni,
minun kaunis kantajani,
kultainen kulettajani!
Itketkösinäminua,
koskas kuulet kuolleheksi,
kansasta kaonneheksi,
sortuneheksi su'usta?"

Tuon emo sanoiksi virkki,
itse lausui, noin nimesi:

"Et äyäätin mieltä
arvoa emon syäntä
Itkenpäminäsinua,
kun sun kuulen kuolleheksi,
västävähenneheksi,
sortuneheksi su'usta:
itken tulville tupamme,
siltalauat lainehille,
kujat kaikki kuurullani,
lävä länkämösilläni;
lumet itken iljeniksi,
iljenet suliksi maiksi,
sulat maat vihottaviksi,
vihottavat viereviksi.

"Mit' en itkeäilenne,
kut' en voine voivotella,
itkeäinehmissä

itken saunassa saloa,
yliset kulasvesille,
saunan lauat lainehille."
Kullervo, Kalervon poika,
sinisukka äjän lapsi,
läksi soitellen sotahan,
iloitellen tappelohon.
Soitti suolla, soitti maalla,
kajahutti kankahalla,
rojahutti ruohokossa,
kulahutteli kulossa.
Vieri viestinen jäestä
sai sanoma korvihinsa:
"Jo iso kotona kuoli,
vaipui valtavanhempasi.
Käypäs tuota katsomahan,
kuten kuollut hauatahan!"

Kullervo, Kalervon poika,
hämpävarsin vastaeli:
"Kun lie kuollut, kuolkahansa!
On meilläkotona ruuna,
millämaahan vietäkään,
kalmahan katettakahan!"
Soitti suolla mennessänsä
patakoitteli palolla.
Vieri viestinen jäestä
sai sanoma korvihinsa:
"Jo veli kotona kuoli,
vaipui lapsi vanhempasi.
Käypäs tuota katsomahan,
kuten kuollut hauatahan!"
Kullervo, Kalervon poika,
hämpävarsin vastaeli:
"Kun lie kuollut, kuolkahansa!
On sielläori kotona,
millämaahan vietäkään,
kalmahan katettakahan!"
Soitti suolla käyessänsä
kullervoitsi kuusikossa.
Vieri viestinen jäestä
sai sanoma korvihinsa:
"Jo sisar kotona kuoli,
vaipui lapsi vanhempasi.
Käypäs tuota katsomahan,
kuten kuollut hauatahan!"
Kullervo, Kalervon poika,
hämpävarsin vastaeli:
"Kun lie kuollut, kuolkahansa!
On meilläkotona tamma,
millämaahan vietäkään,
kalmahan katettakahan!"
Kulaten kulossa astui,

heläellen heinikossa.
Vieri viestinen jäestä
sai sanoma korvihinsa:
"Kuoli ehtoinen emosi,
kaatui maire maammuesi.
Käypäs tuota katsomahan,
miten miero hautoavi!"
Kullervo, Kalervon poika,
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Voi minäpoloinen poika,
kun kuoli emo minulta,
uupui uutimen tekijä
vaipui vaipan kirjoittaja,
pitkän piustan kehreää
väkivättinän vetää
enk' ollut luona luopuessa,
länähengen lähtiessä
Lie kuollut kovin viluhun
vainko leivän puuttehesen?
"Kuollut koissa pestäköön
Saksan saippuavesillä
silkkihin si'eltäköön,
palttinoihin pantakohon!
Siitämaahan vietäköön,
kalmahan katettakohon,
itkuvirsin vietäköön,
laulaen lasettakohon!
En vieläkotihin joua:
viel' on Unto kostamatta,
mies katala kaatamatta,
ilkeähävittämätä"
Meni soitellen sotahan,
ilon lyöen Untolahan.
Sanan virkkoi, noin nimesi:
"Oi Ukko, ylijumala!
Jos nyt mulle miekan saisit
sekäkalvan kaunihimman,
joka joukolle pitäsi,
saattaisi satalu'ulle!"
Saip' on miekan mielehisen,
kalvan kaikkien parahan,
jolla kaatoi kaiken kansan,
joukon Untamon hävitti.
Tuvat poltteli poroksi,
kypeniksi kyyteli:
kivet jäti kiukahista,
pitkän pihlajan pihoista.
Kullervo, Kalervon poika,
jo tuosta kotihin kääntyi
ison entisen tuville,
vanhempansa vainioille:
tupa on tyhjätultuansa,
autio avattuansa;

ei tulla likistämähän,
kääkätäantamahan.
Antoi kätähiilokselle:
hiilet kylmä hiiloksessa.
Tuosta tunsi tultuansa:
ei ole emo elossa.
Pisti kätäkiukahalle:
kivet kylmä kiukahassa.
Tuosta tunsi tultuansa:
ei ole iso elossa.
Loi on silmä sillan päälle:
silta kaikki siivomatta.
Tuosta tunsi tultuansa:
ei ole sisar elossa.
Vieri valkamavesille:
ei venettävälkamassa.
Tuosta tunsi tultuansa:
ei ole veli elossa.
Loihe siitäitkemähän;
itki päivän, itki toisen.
Itse tuon sanoiksi virkki:
"Oi on ehtoinen emoni!
Mitäs mulle tänne heitit
eläessätälämaalla?
"Et kuule, emo, minua,
jos ma silmilläsiherrän
eli kulmilla kujerran,
pääaella lausuelen!"
Emo hauasta havasi,
alta mullan muistuttavi:
"Jähän multa Musti koira
kääksesi metsänaille.
Ota koirasi keralle,
mene tuonne metsänaille,
ylös korpehen koho
metsän tyttögen tyköhön,
sinipiikojen pihalle,
havulinnan liepehille,
eväiäetsimähän,
antia anelemahan!"
Kullervo, Kalervon poika,
otti koiransa keralle,
läksi tietätelkkimähän,
korpehen kohoamahan.
Kävi matkoa vähäsen,
astui tietäpikkaraisen;
tuli tuolle saarekselle,
tuolle paikalle tapahtui,
kuss' oli piian pillannunna,
turmellut emonsa tuoman.
Siin' itki ihana nurmi,
aho armahin valitti,
nuoret heinä hellitteli,

kuikutti kukat kanervan
tuota piian pillamusta,
emon tuoman turmelusta:
eikä nousnut nuori heinä
kasvanut kanervan kukka,
ylennyt sijalla sillä
tuolla paikalla pahalla,
kuss' oli piian pillannunna,
emon tuoman turmellunna.
Kullervo, Kalervon poika,
tempasi terävään miekan;
katselevi, kääntelevi,
kyselevi, tietelevi.
Kysyi mieltämiekaltansa,
tokko tuon tekisi mieli
syösyöllistälihoa,
viallista verta juoa.
Miekka mietti miehen mielen,
arvasi uron pakinan.
Vastasi sanalla tuolla:
"Miks' en sösi mielelläni,
sösi syöllistälihoa,
viallista verta joisi?
Syön lihoa syyttömänki,
juon verta viattomanki."
Kullervo, Kalervon poika,
sinisukka äjän lapsi,
pään on peltohon sysäsi,
perän painoi kankahasen,
käen käänti rintahansa,
itse iskihe käelle.
Siihen surmansa sukesi,
kuolemansa kohtaeli.
Se oli surma nuoren miehen,
kuolo Kullervo urohon,
loppu ainakin urosta,
kuolema kovaosaista.
Silloin vanha Vänänönen,
kunpa kuuli kuolleheksi,
Kullervon kaonneheksi,
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Elkätte, etinen kansa,
lasta kaltoin kasvatelko
luona tuhman tuuittajan,
vierahan väyttelijän!
Lapsi kaltoin kasvattama,
poika tuhmin tuuittama
ei tule äyänhän,
miehen mieltäottamahan,
vaikka vanhaksi eläsi,
varrelltansa vahvistuisi."

Seitsemänlätäruno

Se on seppo Ilmarinen
naista itki illat kaiket,
yö itki unettomana,
päivä einehettömänä
aamut aikaisin valitti,
huomeniset huokaeli,
kun oli kuollut nuori nainen,
kaunis kalmahan katettu.
Eipäkäännytynyt käessä
vaskinen vasaran varsi,
kuulunut pajasta kalke
yhen kuuheen kululla.
Sanoi seppo Ilmarinen:
"En tieä poloinen poika,
miten olla, kuin eleä
Istun yön eli makoan,
ajäon ydä tunti tuhma,
vaivoja, matala mahti.
"Ikävä on iltaseni,
apeat on aamuseni,
äskän yläätelämpi,
havatessa haikeampi.
Ei ole iltoja ikävä
ei apea aamujani,
mure muita aikojani:
ihanaistani ikävä
apeainen armastani,
mure mustakulmaistani.
"Jo vaimen iälätälä
use'in minun utuisen
keskiösissäunissa
koura tyhjeäkokevi,
käsi vaalivi valetta
kupehelta kummaltaki."
Seppo naisetta elävi,
puolisotta vanhenevi.
Itki kuuta kaksi, kolme.
Niinpäkuulla neljänellä
pöimi kultia mereltä
hope'ita lainehilta;
keräsi kekosen puita,
kolmekymmentärekoista;
puunsa poltti hiililöksi,
hiilet ahjohon ajeli.
Otti noita kultiansa,
valitsi hope'itansa
sykysyisen uuhen verran,
verran talvisen jäniksen.
Työnti kullat kumentohon,

ajoi ahjohon hopeat,
pani orjat lietsomahan,
palkkalaiset painamahan.
Orjat lietsoi löhytteli,
palkkalaiset painatteli
kintahattomin käösin,
hatuttoman hartioisen.
Itse seppo Ilmarinen
ahjoa kohentelevi,
pyyti kullaista kuvaista,
hope'ista morsianta.
Ei orjat hyvästi lietso
eikäpaina palkkalaiset.
Se on seppo Ilmarinen
itse löhe lietsomahan.
Lietsahutti kerran, kaksi,
niin kerralla kolmannella
katsoi ahjonsa alusta,
lietsehensäliepehiä
mitäahjosta ajaikse,
tungeikse tulisijasta.
Uuhi ahjosta ajaikse,
lähetäkse lietsehestä
karva kulta, toinen vaski,
kolmas on hopeakarva.
Muut tuota ihastelevi,
ei ihastu Ilmarinen.
Sanoi seppo Ilmarinen:
"Se susi sinuista toivoi!
Toivon kullaista sopua,
hope'ista puolisoa."
Siitäseppo Ilmarinen
uuhen työntävi tulehen.
Liitti kultia lisäksi,
hope'ita täytteheksi,
pani orjat lietsomahan,
palkkalaiset painamahan.
Orjat lietsoi löhytteli,
palkkalaiset painatteli
kintahattomin käösin,
hatuttoman hartioisen.
Itse seppo Ilmarinen
ahjoa kohentelevi,
pyyti kullaista kuvoa,
hope'ista morsianta.
Ei orjat hyvästi lietso
eikäpaina palkkalaiset.
Se on seppo Ilmarinen
itse loihe lietsomahan.
Lietsahutti kerran, kaksi,
niin kerralla kolmannella
katsoi ahjonsa alusta,
lietsehensäliepehiä

mitäahjosta ajaikse,
lähetäkse lietsehestä
Varsa ahjosta ajaikse,
lähetäkse lietsehestä
harja kulta, päähopea,
kaikki vaskesta kaviot.
Muut tuota hyvin ihastui,
ei ihastu Ilmarinen.
Sanoi seppo Ilmarinen:
"Se susi sinuista toivoi!
Toivon kullaista sopua,
hope'ista puolisoa."
Siitaseppo Ilmarinen
varsan työntävi tulehen.
Liitti kultia lisäksi,
hope'ita tättuheksi,
pani orjat lietsomahan,
palkkalaiset painamahan.
Orjat lietsoi löhytteli,
palkkalaiset painatteli
kintahattomin käösin,
hatuttoman hartioisen.
Itse seppo Ilmarinen
ahjoa kohentelevi,
pyyti kullaista kuvoa,
hope'ista morsianta.
Ei orjat hyvästi lietso
eikäpaina palkkalaiset.
Se on seppo Ilmarinen
itse loihe lietsomahan.
Lietsahutti kerran, kaksi,
niin kerralla kolmannella
katsoi ahjonsa alusta,
lietsehensäliepehiä
mitäahjosta ajaikse,
lähetäkse lietsehestä
Neiti ahjosta ajaikse,
kultaletti lietsehestä
päähopea, kassa kulta,
varsi kaikki kaunokainen.
Muut tuota pahoin pelästy,
ei pelästy Ilmarinen.
Siitaseppo Ilmarinen
takoi kullaista kuvoa,
takoi yön levähtänätä
päivän pouahuttamatta.
Jalat laati neitoselle,
jalat laati, käet kuvasi:
eipäjalka nousekana,
käänny käet syleilemähän.
Takoi korvat neiollensa:
eipäkorvat kuulekana.
Niin sovitti suun sorean,

suun sovean, sirkut silmä.

Saanut ei sanoa suuhun
eikäsilmiä suloa.

Sanoi seppo Ilmarinen:

"Oisi tuo sovea neito,
kun oisi sanallisena,
mielellisnä kielellisnä"

Saattoi siittäneitosensa
utuisen uutimehen,
pehmeille päälöille,
sulkkuisille vuotehille.

Siitäseppo Ilmarinen
lämmitti kylän utuisen,
laati saunan saipuisen;
vastat varpaiset varusti,
vettäkolme korvollista,
jolla peiponen peseikse,
pulumunen puhasteleikse
noista kullan kuonasista.

Kylpi seppo kyllitellen,
valelihe vallotellen.

Neien vierehen venähti
utuisen uutimehen,
teltahan teräksisehen,
rankisehen rautaisehen.

Siinäseppo Ilmarinen
heti yötäensimäsnä
kylläpeitettäkysyvi,
vaippoja varustelevi,
kahet, kolmet karhuntaijat,
viidet, kuuat villavaipat,
maata kera puolionsa,
tuon on kultaisen kuvansa.

Se oli kylki kyllälänmin,
ku oli vasten vaippojansa;
ku oli nuorta neittävasten,
vasten kullaista kuvoa,
se oli kylki kylmimässä
oli hyyksi hyytymässä
meren jääksi jääymässä
kiveksi kovoamassa.

Sanoi seppo Ilmarinen:

"Ei tänähyväminulle!
Vienen neien Vändähän
Vändänöselle varaksi,
polviseksi puolisoiksi,
kainaloiseksi kanaksi."

Viepi neien Vändähän.

Sitte sinne tultuansa
sanat virkkoi, noin nimesi:

"Oi sie vanha Vändänönen!

Tuossa on sinulle tyttö
neiti kaunis katsannolta,

eik' ole suuri suun piolta,
kovin leuoilta leveä"
Vaka vanha Vänänönen
katsahti kuvoa tuota,
luopi silmä kullan päälle.
Sanan virkkoi, noin nimesi:
"Miksi toit minulle tuota,
tuota kullan kummitusta?"
Sanoi seppo Ilmarinen:
"Miksi muuksi kuin hyväksi!
Polviseksi puolisoksi,
kainaloiseksi kanaksi."
Sanoi vanha Vänänönen:
"Oi on seppo veikkoseni!
Tunge neitosi tulehen,
tao kaikiksi kaluiksi,
tahi vie Venäähelle,
saata Saksahan kuvasi
rikkahien riian naia,
suurien soan kosia!
Ei sovi minun su'ulle,
ei minullen itselleni
naista kullaista kosia,
hope'ista huolitella."
Siitäkielti Vänänönen,
epäsi suvannon sulho,
kielti kansan kasvavaisen,
epäsi yleneväsen
kullalle kumartamasta,
hopealle horjumasta.
Sanovi sanalla tuolla,
lausui tuolla lausehella:
"Elkäte, pojat poloiset,
vasta kasvavat urohot,
ollette elonkeraiset
elikkäelottomatki,
sinäilmoisna ikänä
kuuna kullan valkeana
naista kullaista kosiko,
hope'ista huolitelko!
Kylmän kulta kuumottavi,
vilun huottavi hopea."

Kahdeksasneljäntäruno

Tuop' on seppo Ilmarinen,
takoja iän-ikuinen,
heitti kultaisen kuvansa,
hope'isen neitosensa.
Pisti varsan valjahisin,

ruskean re'en etehen,
itse istuvi rekehen,
kohennaikse korjahansa.
Lähteäksensälupasi
sekämietti mennäksensä
pyytämähän Pohjolasta
toista Pohjolan tytätä
Sai päivän ajaneheksi,
tuosta toisen vierneheksi;
päväläpäkolmannella
tuli Pohjolan pihalle.
Louhi, Pohjolan emäntä
itse pääyvi pihalle.
Sai tuossa sanelemahan,
kääntihe kyselemähän
oman lapsensa oloa,
asuntoa armahansa
miniänämiehelässä
naisena anoppelassa.
Se on seppo Ilmarinen
alla pän, pahoilla mielin,
kaiken kallella kypärin
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Eillä nyt, anoppiseni,
ellä sie kyselekötuota,
eläniätyttäresi,
asuntoa armahasi!
Jo sen on surma suin pi'eltyt,
kova loppu loukahtanut.
Maassa on jo marjaseni,
kankahassa kaunoiseni,
mustakulmani kulossa,
hopeani heinikossa.
Läksin toista tyttäsi,
nuorempata neitoasi.
Annapa, anoppiseni,
työnnätöinen tyttäresi
naisen entisen eloille,
sijalle sisaruensa!"
Louhi, Pohjolan emäntä
sanat virkkoi, noin nimesi:
"Pahoin tein minäpoloinen,
pahoinpa, polon-alainen,
kun ma lapseni lupasin,
työnsin sulle toisenkana
nuorena nukahtamahan,
verevänvieremähän:
annoin kuin sutosen suuhun,
karhun kiljuvan kitahan.
"En nyt toista annakana,
en mätyönnättyttiäni
nokiesi nuohojaksi,
karstojesi kaapijaksi.

Ennen työnän tyttäeni,
laitan lapseni vakavan
koskehen kohisevahan,
palavahan pyötehesen,
Manalan matikan suuhun,
Tuonen hauin hampahisin."

Siitaseppo Ilmarinen
murti suuta, vänti pää
murti mustoa haventa,
känti pääkävärästä
Itse tunkihe tupahan,
alle kattojen ajoihe.

Sanan virkkoi, noin nimesi:

"Tulepa minulle, tyttö
sijalle sisaruesi,
naisen entisen eloille
mesileivän leipojaksi,
oluen osoajaksi!"

Lauloi lapsi lattialta,
sekälauloi jotta lausui:

"Pois on, liika, linnastamme,
mies outo, ovilta nältä

Tukon linnoa tuhosit,
palan linnoa pahensit
kerran ennen käytyäsi,
ovillen osattuasi.

"Neitonen, sinäsisari!

Eläsulho'on ihastu,
eläsulhon suun pitohon
eläkäjalkoihin jaloihin!

Sulholl' on suen ikenet,
revon koukut kormanossa,
karhun kynnet kainalossa,
veren juojan veitsi vyölä
jolla pääpiirtelevi,
selkeäsirettelevi."

Neiti itse noin saneli

Ilmariselle sepolle:

"En lähe minäsinulle
enkähuoli huitukoille!

Tapoit naisen ennen naiun,

surmasit sisarueni:

vielätappaisit minunki,
surmoaisit itseniki.

Onpa tässäneitosessa

paremmanki miehen verta,

kaunihimman varren kauppa,

koreamman korjan täysi,

paikoille paremmillenkoi,

isommille istuimille,

ei sepon sysisijoille,

miehen tuhmaisesta tulille."

Se on seppo Ilmarinen,

takoja iän-ikuinen,
murti suuta, vänti päää
murti mustoa haventa.
Saautti tytön samassa,
käärti käpäihinsä
läksi tuiskuna tuvasta,
riepsahti rekensäluoksi;
työnäti tytön rekehen,
koksahutti korjahansa.
Läksi kohta kulkemahan,
valmistui vaeltamahan,
käsi ohjassa orosen,
toinen neien nännisillä
Neiti itki ja urisi,
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Sain nyt suolle karpalohon,
vehkahan vesiperille;
tuonne ma kana katoan,
kuolen, lintu, liian surman!
"Kuule, seppo Ilmarinen!
Kun et laskene minua,
potkin korjasi paloiksi,
säen reen repalehiksi,
potkin poikki polvillani,
säen säärivarsillani."
Se on seppo Ilmarinen
itse tuon sanoiksi virkki:
"Sentähän sepon rekosen
laiat rautahan rakettu,
jotta potkia pitävi,
hyvän immen heiskaroia."
Neitonen kujertelevi,
vyövaski valittelevi,
sormiansa murtelevi,
katkovi käsiänsä
Sanan virkkoi, noin nimesi:
"Kun et laskene minua,
laulaime meren kalaksi,
syvän aallon siikaseksi."
Se on seppo Ilmarinen
itse tuon sanoiksi virkki:
"Etpäsinäsinne pääse:
minähaukina jäessä"
Neitonen kujertelevi,
vyövaski valittelevi,
sormiansa murtelevi,
katkovi käsiänsä
Sanan virkkoi, noin nimesi:
"Kun et laskene minua,
metsähän menetteleime,
käpäksi kiven kolohon."
Se on seppo Ilmarinen
itse tuon sanoiksi virkki:

"Etpäsinäsinne pääse:

minäsaukkona jäessä"

Neitonen kujertelevi,

vyövaski valittelevi,

sormiansa murtelevi,

katkovi käsiänsä

Sanan virkkoi, noin nimesi:

"Kun et laskene minua,

kiuruna kiverteleime

taaksi pilven piilemän."

Se on seppo Ilmarinen

itse tuon sanoiksi virkki:

"Etpäsinäsinne pääse:

minäkokkona jäessä"

Kulki matkoa palasen,

ajoi tietäpikkuruisen.

Jo hepo höyeleikse,

luppakorva luonteleikse.

Neiti päänsäkohotti,

näki jäkiälumessa.

Kysytteli, lausutteli:

"Mi on tästäpoikki juosnut?"

Sanoi seppo Ilmarinen:

"Jänöön juosnut siitäpoikki."

Neiti parka huokaiseikse,

huokaiseikse, henkäiseikse.

Sanan virkkoi, noin nimesi:

"Voi minua, kurja raukka!

Parempi minun olisi,

parempi oletteleisi

jänön juoksevan jälillä

koukkupolven polkemilla,

kuin tänän kosijan reessä

viirunaaman viltin alla.

Jänön on karvat kaunihimmat,

jänön suumalo somempi."

Se on seppo Ilmarinen

puri huulta, vänti pää

ajoa kahattelevi.

Ajoi matkoa palasen:

taas hepo höyeleikse,

luppakorva luonteleikse.

Neiti päänsäkohotti,

näki jäkiälumessa.

Kysytteli, lausutteli:

"Mi on tästäpoikki juosnut?"

Sanoi seppo Ilmarinen:

"Repo on juosnut siitäpoikki."

Neiti parka huokaiseikse,

huokaiseikse, henkäiseikse.

Sanan virkkoi, noin nimesi:

"Voi minua, kurja raukka!

Parempi minun olisi,

parempi oletteleisi
revon reyhkärän re'essä
aina käyvän ahkiassa,
kuin tämän kosijan reessä
viirunaaman viltin alla.
Revon on karvat kaunihimmat,
revon suumalo somempi."
Se on seppo Ilmarinen
puri huulta, vänti pää
ajoa kahattelevi.
Ajoi matkoa palasen:
taas hepo höyeleikse,
luppakorva luonteleikse.
Neiti päänsäkohotti,
näki jäkiälumessa.
Kysytteli, lausutteli:
"Mi on tästäpoikki juosnut?"
Sanoi seppo Ilmarinen:
"Hukka on juosnut siitäpoikki."
Neiti parka huokaiseikse,
huokaiseikse, henkäiseikse.
Sanan virkkoi, noin nimesi:
"Voi minua, kurja raukka!
Parempi minun olisi,
parempi oletteleisi
hukan hurskavan jäillää
alakäsän askelilla,
kuin tämän kosijan reessä
viirunaaman viltin alla.
Hukan on karva kaunihimpi,
hukan suumalo somempi."
Se on seppo Ilmarinen
puri huulta, vänti pää
Ajoa kahattelevi
yöksi uutehen kylähän.
Matkalta väynehenä
seppo nukkuvi sike'in
- toinen naista naurattavi
mieheltäunekkahalta.
Siitäseppo Ilmarinen
aamulla havattuansa
murti suuta, vänti pää
murti mustoa haventa.
Sanoi seppo Ilmarinen,
itse mietti, noin nimesi:
"Joko luome laulamahan,
laulan moisen morsiamen
metsähän metsän omaksi
vai vetehen veen omaksi?"
"En laula metsän omaksi:
metsäkaikki kaihostuisi;
enkäpäve'en omaksi:
vieroaisi veen kalaset.

Ennen kaa'an kalvallani,
menettelen miekallani."
Miekka mietti miehen kielen,
arvasi uron pakinan.
Sanan virkkoi, noin nimesi:
"Ei liene minua luotu
naisia menettämään,
kataloita kaatamahan."
Se on seppo Ilmarinen
jopa loihe laulamahan,
syäntyi sanelemahan.
Lauloi naisensa lokiksi
luo'olle lekottamahan,
veen karille kaikkumahan,
nenä nienten niukumahan,
vastatuulet vaapumahan.
Siitäseppo Ilmarinen
rekehensäreutoaikse.
Ajoa kahattelevi
alla pän, pahoilla mielin;
matkasi omille maille,
tuli maille tuttaville.
Vaka vanha Vänämönen
tiellävastahan tulevi.
Sai tuosta sanelemahan:
"Veli, seppo Ilmarinen!
Mit' olet pahoilla mielin,
kahta kallella kypärin
Pohjolasta tullessasi?
Miten Pohjola eläi?"
Sanoi seppo Ilmarinen:
"Mi on Pohjolan eleä
Siell' on sampo jauhamassa,
kirjokansi kallumassa:
pävä'n jauhoi sydäviä
pävä'n toisen myäviä
kolmannen kotipitoja.
"Jotta sanon kuin sanonki,
vieläkerran kertaelen:
mi on Pohjolan eleä
kun on sampo Pohjolassa!
Siin' on kyntö siinäkylvö
siinäkasvo kaikenlainen,
siinäpäikuinen onni."
Sanoi vanha Vänämönen:
"Veli, seppo Ilmarinen!
Minne heitit naisen nuoren,
kunne kuulun morsiamen,
kun sa tyhjänätuletki,
aina naisetta ajelet?"
Se on seppo Ilmarinen
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Lauloin ma mokoman naisen

meren luo'olle lokiksi.
Nyt se lokkina lojuvi,
kajavana kaakahtavi,
kiljuvi vesikivillä
kariloilla kaljahuvi."

Yhdeksäneljätaruno

Vaka vanha Vänämönen
itse tuon sanoiksi virkki:
"Ohoh seppo Ilmarinen!
Lätekämme Pohjolahan
hyvän sammon saa'antahan,
kirjokannen katsantahan!"
Se on seppo Ilmarinen
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Ei ole sampo saatavana,
kirjokansi tuotavana
pimeästä Pohjolasta,
summasta Sariolasta!
Siell' on sampo saatettuna,
kirjokansi kannettuna
Pohjolan kivimäkehen,
vaaran vaskisen sisähän
yhöksän lukon ta'aksi;
siihen juuret juurruteltu
yhöksän sylvän syvähän,
yksi juuri maaemähän,
toinen vesivierthehesen,
kolmas on kotimäkehen."
Sanoi vanha Vänämönen:
"Veli seppo, veikkoseni!
Lätekämme Pohjolahan
tuon on sammon saa'antahan!
Laatikamme laiva suuri,
johon sampo saatetahan,
kirjokansi kannetahan
Pohjolan kivimäestä
vaaran vaskisen sisästä
yhöksän lukon takoa!"
Sanoi seppo Ilmarinen:
"Vakavampi maisin matka.
Lempo menköön merelle,
surma suurelle selälle!
Siellätuuli turjuttaisi,
sielläviskaisu vihuri,
saisi sormet soutuimeksi,
känmenet käimeloiksi."
Sanoi vanha Vänämönen:
"Vakavampi maisin matka,

vakavampi, vaikeampi,
vielämuuten mutkaisempi.

Lysti on venon vesillä
purren juosta jolkutella,
ve'et väjä väkytellä
selä selvä seurustella:
tuuli purtta tuuttavi,
aalto laivoa ajavi,
länsituuli läkyttävi,
eteläe'elle viepi.

Vaan kuitenkin kaikitenki,
kun et mieline merisin,
niin on maisin matkatkamme,
rantaicin ratustelkamme!

"Tao nyt mulle uusi miekka,
tee miekka tuliteränen,
jolla hurttia hutelen,
Pohjan kansan kaikottelen
saaessa otolle sammon
tuonne kylmähän kylähän,
pimeähän Pohjolahan,
summahan Sariolahan!"

Tuo on seppo Ilmarinen,
takoja iän-ikuinen,
tunki rautoja tulehen,
teräksiähiiloksehen,
kultia koko piosen,
hope'ita kourallisen.

Laittoi orjat lietsomahan,
palkkalaiset painamahan.

Orjat lietsoi löhytteli,
hyvin painoi palkkalaiset:
rauta vellinävenyvi,
teräs taipui tahtahana,
hopea vetenäväkkyi,
kulta läkkyi lainehena.

Siitäseppo Ilmarinen,
takoja iän-ikuinen,
katsoi alle ahjoksensa,
lietsimensäliepehelle:
näki miekan syntyväksi,
pääkullan kuvauvaksi.

Otti ainehet tulesta,
tempasi hyvä takehet
ahjosta alasimelle,
vasarille, valkkamille.

Takoi miekan mieltämyden,
kalvan kaikkien parahan,
jonka kullalla kuvasi,
hopealla huolitelti.

Vaka vanha Vänänönen
tuli tuota katsomahan.
Sai miekan tuliteräsen

käehensäoikeahan.
Katselvi, kääntelvi;
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Onko miekka miestämyden,
kalpa kantajan mukahan?"
Olipa miekka miestämyden,
kalpa kantajan mukahan,
jonka kuu käestäpaistoi,
päväpaistoi lappeasta,
tähet västistävädti,
hevonen terälähirnui,
kasi naukui naulan päässä
penu putkessa puhusi.
Sylkytteli miekkoansa
vuoren rautaisen raossa.
Itse tuon sanoiksi virkki:
"Jo minäterälätälä
vaikka vuoret poikki lösin,
kalliot kaha jakaisin!"
Itse seppo Ilmarinen
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Milläpäminäpoinen,
millä tuima, turveleime,
hydeleime, vydeleime
maan varalle, veen varalle?
Joko luustoihin lueime,
rautapaitoihin paneime,
terävöhin telkitäme?
Mies on luustossa lujempi,
rautapaiassa parempi,
terävyssätenhoisampi."
Lähteäluku tulevi,
liitto kääkerkiävi.
Yks' on vanha Vänämönen,
toinen seppo Ilmarinen
läksivä hevön hakuhun,
kuloharjan kuuntelohon,
suvikunnan suitset vydlä
varsan valjahat olalla.
Kahen etsivä hevoista,
pääpuitse katselevat,
tarkasti tähystelevä
ympäri salon sinisen:
löytivä hevön lehosta,
kuloharjan kuusikosta.
Vaka vanha Vänämönen,
toinen seppo Ilmarinen
painoi pähän kullan pätsset,
suvikunnan suitset suuhun.
Ajoa ratustelevat
kahen miehen rantamaata:
kuului rannalta kujerrus,
valitanta valkamalta.

Vaka vanha Vänämönen
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Siell' on impi itkemässä
kana kaikerrehtamassa!
Joko käymme katsomahan,
likeltätähystänähän?"
Itse astuvi likemmä
meni luota katsomahan.
Eipäimpi itkekänä
eikäaikerra kananen:
oli pursi itkemässä
venonen valittamassa.
Virkki vanha Vänämönen
luoksi purren päästyänsä
"Mitäitket, puinen pursi,
vene hankava, valitat?
Itketkösäpuihuuttasi,
hankavuuttasi haveksit?"
Pursi puinen vastoavi,
vene hankava sanovi:
"Vesille venosen mieli
tervaisiltaki teloilta,
mieli neien miehelähän
korkeastaki ko'ista.
Sitäitken, pursi raukka,
vene vaivainen, valitan:
itken viejästävesille,
laskijaista lainehille.
"Sanottihin tehtässä
laulettihiin laitettaissa
saatavan sotivenettä
vainopurta puuhattavan,
tuovan täyteni eloa,
alustani aartehia:
ei ole sotahan saatu,
eloteillen ensinkänä
"Muut purret, pahatki purret,
ne aina sotia käyvä,
tappeloita tallustavat;
kolme kertoa kesässä
tuovat täytensärahoja,
alustansa aartehia.
Minä veistävävenonen,
satalauta laaittama,
tässälahon lastuillani,
venyn veistännäsilläni.
Pahimmatki maan matoset
alla kaarien asuvat,
linnut ilman ilke'immä
pesän pielessäpitävä,
kaikki korven konnikatki
kokillani koksentavat.
Oisi kahta kaunihimpi,

kahta, kolmea parempi
olla mähtynämällä
petäjänäkankahalla,
oksilla oravan juosta,
penun alla pyörehellä"

Vaka vanha Vänänönen
tuossa tuon sanoiksi virkki:

"Eläitke, puinen pursi,
vene hankava, havise!
Kohta saat sotia käyä
tappeloita tallustella.

"Lienet pursi Luojan luoma,
Luojan luoma, tuojan tuoma,
syrjin syökseite vetehen,
laion aalloillen ajaite,
ilman kouran koskematta,
kään päälle käyttämätä
olkapäin ojentamatta,
käsiwarren vaalimatta!"

Pursi puinen vastoavi,
vene hankava sanovi:

"Eipämuu sukuni suuri
eikäveljeni, venoset,
lähe työnnyttävesille,
laskematta lainehille,
kun ei kourin koskettane,
käsivarsin käännettäne."

Sanoi vanha Vänänönen:

"Jos ma sun vesille työnän,
joko juokset soutamatta,
airoilla avittamatta,
huoparilla huopimatta,
puhumatta purjehesen?"

Pursi puinen vastoavi,
vene hankava sanovi:

"Eipämuu sukuni suuri
eikätoinen joukkioni
juokse sormin soutamatta,
airoilla avittamatta,
huoparilla huopimatta,
puhumatta purjehesen."

Vaka vanha Vänänönen
tuosta tuon sanoiksi virkki:

"Joko juokset soutamalla,
airoilla avittamalla,
huoparilla huopimalla,
puhumalla purjehesen?"

Pursi puinen vastoavi,
vene hankava sanovi:

"Jo vainen sukuni muuki,
kaikki veljeni, venoset,
juoksi sormin soutamalla,
airoilla avittamalla,

huoparilla huopimalla,
puhumalla purjehesen."
Siitävanha Vänämönen
heitti hiekalle hevosen,
painoi puuhun marhaminnan,
ohjat oksalle ojenti,
lykkäsi venon vesille,
lauloi purren lainehille.
Kysytteli puista purtta,
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Oi sie kaareva venonen,
pursi puinen, hankaniekka!
Ootko kaunis kannannalta,
kuin oot kaunis katsonnalta?"
Pursi puinen vastoavi,
vene hankava sanovi:
"Oonpa kaunis kannannalta
sekäpohjalta sijava:
soutoa sa'an urohon,
ilman istua tuhannen."
Siitävanha Vänämönen
lauloi hyräntelevi.
Lauloi ensin laitapuolen
sukapätsulhosia,
sukapätsä piipioja,
saapasjalkoja jaloja.
Lauloi toisen laitapuolen
tinapätsätyttäiä
tinapätsä vaskivötä
kultasormia somia.
Lauloi vielä Vänämönen
teljot täytehen väkeä
ne on vanhoa väkeä
iän kaiken istunutta,
kuss' oli vähän sijoja
nuorukaisilta esinnä
Itse istuvi perhän,
kokan koivuisen kuvulle,
lasketteli laivoansa.
Sanan virkkoi, noin nimesi:
"Juokse, pursi, puittomia,
vene, väjäävesiä
Kule kuplina merellä
lumpehina lainehilla!"
Pani sulhot soutamahan,
neiet ilman istumahan.
Sulhot souti, aivot notkui:
eipämatka eistykänä
Pani neiet soutamahan,
sulhot ilman istumahan.
Neiet souti, sormet notkui:
eipämatka eistykänä
Muutti vanhat soutamahan,

nuoret päätäkatsomahan.
Vanhat souti, pää vapisi:
eipävielämatka eisty.
Siitaseppo Ilmarinen
itse istui soutamahan:
jopa juoksi puinen pursi,
pursi juoksi, matka joutui.
Loitos kuului airon loiske,
kauas hankojen hamina.
Soutavi sorehtelevi:
teljot rytkyi, laiat notkui,
airot piukki pihlajaiset,
airon pyörä pyinävinkui,
terä teirinäkukerti,
nenäjoikui joutsenena,
peräkaarskui kaarnehena,
hangat hanhina havisi.
Itse vanha Vänämönen
laskea karehtelevi
peräpäpunaisen purren,
melan vartevan varassa.
Niemi matkalla näkyvi,
kyläkurja kuumottavi.
Ahti niemelläasuvi,
Kauko niemen kainalossa.
Kalatuutta Kauko itki,
leiväyryttä Lemminkänen,
Ahti aitan pieneyttä
veitikkäosan vähyyttä
Veisti laitoja venehen,
uuen purren pohjapuuta
peräpäpitkän näkäniemen,
paltalla kylän katalan.
Se oli korvalta korea,
silmätäsitä parempi.
Loi silmänsäluotehelle,
käänti päätävän alle:
kaaren kaukoa näkevi,
pilven longan loitompata.
Eipäkaari ollutkana
eikäpieni pilven lonka:
oli pursi kulkemassa,
venonen vaeltamassa
selvälämeren selälä
ulapalla aukealla;
mies puhas peräpäpurren,
mies sorea soutimilla.
Sanoi lieto Lemminkänen:
"En mätunne tuota purtta,
keksi kelvoista venettä
souten Suomesta tulevi,
airon iske'in iästä
melan luo luotehesen."

Jo huhuta huikahutti,
mäjellytti, mäkähyytti,
huuti mies nenästaniemen,
verevävesien poikki:
"Kenen on veno vesillä
kenen laiva lainehilla?"
Miehet purresta puhuvat
sekävaimot vastoavat:
"Mi olet mies metsän asuja,
uros korven kolkuttaja,
kun et tunne tuota purtta,
keksi Vändään venettä
et tunne perärosta
etkämiestäairollista?"
Sanoi lieto Lemminkänen:
"Jo tunnen peräpittäjä
ja äyän airollisen:
vaka vanha Vänänönen
itse on perän piossa,
Ilmarinen airollisna.
Minnekkämenette, miehet,
kunne läksitte, urohot?"
Sanoi vanha Vänänönen:
"Kohti pohjaista kulemme,
kohti kuohuja kovia,
lakkipätälainehia:
samppoa tapoamahan,
kirjokantta katsomahan
Pohjolan kivimäestä
vaaran vaskisen sisästä"
Sanoi lieto Lemminkänen:
"Ohoh vanha Vänänönen!
Otapä minua, miestä
urohoksi kolmanneksi,
kun saat sammon nostantahan,
kirjokannen kannantahan!
Vielämieki miesnämaksan,
jos saisi tapella tarve:
annan käskyn kämmenille,
olkapäälleni opaston."
Vaka vanha Vänänönen
otti miehen matkoihinsa,
veitikän venosehensa.
Se on lieto Lemminkänen
jo tulla tuhuttelevi,
kääluikerrehtelevi.
Tuopi laian tullessansa
venehesen Vänänösen.
Sanoi vanha Vänänönen:
"Oisi puuta purressani,
laitoa venehessäni,
parahiksi painoaki.
Miksi laitat laitoasi,

puuta purtehen liseä?"
Sanoi lieto Lemminkänen:
"Ei vara venettäkaa'a,
tuki suovoa tuhoa.
Use'in merelläPohjan
tuuli laitoa kysyvi,
vastatuuli varppehia."
Sanoi vanha Vänämönen:
"Sentähen sotavenosen
rinta rautahan rakettu
ja tehty teräsenähän,
jottei tuulen tuiki vieä
eikäviskoa vihurin."

Neljäkymmenes runo

Vaka vanha Vänämönen
laskea karehtelevi
tuon on pitkän niemen päästä
kylän kurjan kuuluvilta.
Laski laulellen vesiä
ilon lyöen lainehia.
Neiet niemien nenissä
katselevat, kuuntelevat:
"Mi lienee ilo merellä
mikälaulu lainehilla,
ilo entistäparempi,
laulu muita laatusampi?"
Laski vanha Vänämönen,
laski päivän maavesiä
päivän toisen suovesiä
kolmannen kosen vesiä
Siinälieto Lemminkänen
muisti muutaman sanansa
korvalla tulisen kosken,
pyhän virran pyöteheessä
Sanovi sanalla tuolla,
lausui tuolla lausehella:
"Heitä koski, kuohuminen,
vesi vankka, vellominen!
Kosken tyttö kuohuneiti!
Istuite kihokivelle,
kihopaaelle paneite!
Sylin aaltoja aseta,
käsin käsi käppyrötä
kourin kuohuja kohenna,
jottei riusko rinnoillemme
eikäpäällemme pääjä
"Akka aaltojen-alainen,
vaimo kuohun-korvallinen!

Nouse kourin kuohun päälle,
yskin aallollen ylene
kuohuja kokoamahan,
vaahtipätävaalimahan,
jottei syytöntäsyseä
viatointa vierettele!
"Kivet keskelläjokea,
paaet kuohun kukkuralla
otsansa alentakohon,
pääkensa painakohon
matkalta punaisen purren,
tieltätervaisen venehen!
"Kun ei tuosta kyllin liene,
Kivi-Kimmo, Kammon poika,
vännäreikäväntimellä
puhkaise purasimella
keskelle kosen kiveä
pahan paaen palleahan,
juosta purren puuttumatta,
venehen vikaumatta!
"Kun ei tuosta kyllin liene,
veen isäntä vuon alio,
kivet saata sammaliksi,
hauin vuoluksi venonen
kuohuja kulettaessa,
mäkipätämentäessä
"Neiti kosken-korvallinen,
impi virran-vierellinen!
Kehreäs utuinen lanka
utuisesta kuontalosta!
Veälankasi ve'elle,
sinerväsi lainehelle,
jota pitkin purren juosta,
tervarinnan teutella,
mennämiehen melkeänki,
äkkiouonkin osata!
"Melatar on, mielivaimo!
Ota mieluisa melasi,
jollapa piä pereä
noitivirrat viillettelet
katehen koan e'etse,
noian ikkunan alitse!
"Kun ei tuosta kyllin liene,
Ukko, taivahan jumala,
piämiekalla pereä
tuijota tupettomalla,
jotta juosta puisen purren,
mennämäntyisen venehen!"
Itse vanha Vänänönen
laskea karehtelevi.
Laski louhien lomitse
noita kuohuja kovia;
eikäpuutu puinen pursi,

vene tietään takellu.
~sken tuonne tultuansa
noille väjille vesille
puuttui pursi juoksemasta,
venonen pakenemasta.
Pursi puuttuvi lujahan,
vene vieremätönäksi.
Se on seppo Ilmarinen,
toinen lieto Lemminkänen
pistivä melan merehen,
lastun kuusen lainehesen;
pääteänytstelevä
tuota purtta puutoksesta:
ei ota venonen juosta
eikäpäse puinen pursi.
Vaka vanha Vänämönen
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Oi sie lieto Lemmin poika!
Kallistaite katsomahan,
miss' on pursi puuttumassa,
venonen takistumassa
nälläväjillävesillä
vienolla alantehella,
kivelläkövai haolla
vaiko muulla vastuksella!"
Se on lieto Lemminkänen
pyöhtihe katsomahan.
Katsovi venosen alle,
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Ei ole veno kivellä
ei kivellä ei haolla:
vene on hauin hartioilla,
ve'en koiran konkkaaluilla!"
Vaka vanha Vänämönen
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Jotaki joessa onpi,
hakojaki, haukiaki.
Kun lie hauin hartioilla,
ve'en koiran konkkaaluilla,
veämiekalla vetehen,
katkaise kala kaheksi!"
Se on lieto Lemminkänen,
poika, veitikkäverevä
miekan vyötänsävetävi,
luunpurijan puoleltansa.
Veti miekalla meryttä
alta laian laskettavi:
itse vierähti vetehen,
kourin aaltohon kohahti.
Siitäseppo Ilmarinen
tarttui tukkahan urosta,
nostalti merestämiehen.
Itse tuon sanoiksi virkki:

"Kaikki on mieheksi kyhätty,
pantu parran kantajaksi,
lisäksi satalu'ulle,
tuhannelle tätteheksi!"
Miekan vyötänsävetäi,
tupestansa tuiman rauan,
jolla kalhaisi kaloa,
alta laian lämähutti:
miekka murskaksi mureni,
eipähauki tiennytkähä
Vaka vanha Vänämönen
tuossa tuon sanoiksi virkki:
"Ei ole teissäpuolta miestä
ei urosta kolmannesta!
Kun konsa tulevi tarve,
miehen mieltävaaitahan,
silloin mieli melkeässä
kaikki toimi toisialla."
Itse miekkansa veäti,
tempasi terävän rauan.
Työnti miekkansa merehen,
alle laian langetteli
kalahauin hartioihin,
ve'en koiran konkkaluihin.
Miekka luottihe lujahan,
kitasihin kiinnittihe.
Siitävanha Vänämönen
nostalti kaloa tuota,
veti haukia ve'estä
hauki katkesi kaheksi;
pursto pohjahan putosi,
pääkavahti karpahasen.
Jo otti venonen juosta,
pääsi pursi puutoksesta.
Vaka vanha Vänämönen
luotti purren luotoselle,
ravahutti rantasehen.
Katselevi, kääntelevi
tuota hauin pääpaloa.
Itse tuon sanoiksi virkki:
"Ken on vanhin sulholoista,
sepähauki halkomahan,
kala viploin viiltämähän,
pääpaloiksi pahkomahan!"
Miehet purresta puhuvat,
vaimot lausui laitasilta:
"Saajanpa käet sulimmat,
sormet pyytäjän pyhimmä."
Vaka vanha Vänämönen
veti veitsen huotrastansa,
kyleltänsäkylmän rauan,
jolla hauin halkaisevi,
pahkovi kalan paloiksi.

Itse tuon sanoiksi virkki:
"Ken on nuorin neitosista,
sepähauki keittämähän
murkinaisiksi muruiksi,
kalaisiksi lounahiksi!"
Kävi neiet keittämähän
- kävi kilvan kymmenenki.
Siitähauki keitetähän,
murkinoiahan muruina.
Jäpäluita luotoselle,
kalanluita kalliolle.
Vaka vanha Vänämönen
noita tuossa katselevi,
katselevi, kantelevi.
Sanan virkkoi, noin nimesi:
"Mikätuostaki tulisi,
noista hauin hampahista,
leveätäleukaluusta,
jos oisi sepon pajassa,
luona taitavan takojan,
miehen mahtavan käsissä"
Sanoi seppo Ilmarinen:
"Ei tule tyhjästämitänä
kalan ruotasta kalua,
ei seponkana pajassa,
luona taitavan takojan,
miehen mahtavan käsissä"
Vaka vanha Vänämönen
itse tuon sanoiksi virkki:
"Nästäpäätöki tulisi
kalanluinen kanteloinen,
kun oisi osoajata,
soiton luisen laatijata."
Kun ei toista tullutkana,
ei ollut osoajata,
soiton luisen laatijata,
vaka vanha Vänämönen
itse loihe laatijaksi,
tekijäksi teentelihe.
Laati soiton hauinluisen,
suoritti ilon ikuisen.
Kust' on koppa kanteletta?
Hauin suuren leukaluusta.
Kust' on naulat kanteletta?
Ne on hauin hampahista.
Kusta kielet kanteletta?
Hivuksista Hien ruunan.
Jo oli soitto suorittuna,
valmihina kanteloinen,
soitto suuri hauinluinen,
kantelo kalanevänen.
Tuli tuohon nuoret miehet,
tuli nainehet urohot,

tuli pojat puol'-ikäset
sekäpienet piikalapset,
tytö nuoret, vaimot vanhat,
naiset keskikertaisetki,
kanteletta katsomahan,
soittoa tähyämähän.

Vaka vanha Vänämönen
käski nuoren, käski vanhan,
käski keskikertaisenki
soittamahan sormillansa
tuota ruotaista romua,
kalanluista kanteletta.

Soitti nuoret, soitti vanhat,
soitti keskikertaisetki.
Nuoret soitti, sormet notkui,
vanhat vänti, päävapisi:
ei ilo ilolle nousnut,
soitto soitolle ylennyt.

Sanoi lieto Lemminkänen:

"Oi te pojat puol'äyiset,
teki tyttäret typerä
sekämuu katala kansa!
Ei ole teissäsoittajata,
oike'in osoajata!

Tuokatte minulle soitto,
kantakatte kanteloinen
kahen polven pystyn päähän,
kynnen kymmenen nenään!"

Siitälieto Lemminkänen
saip' on kantelon käsilte,
ilon itsensälikemmä
soiton alle sormiensa.

Soittoa sovittelevi,
kanteletta kähentelevi:
eipäsoitto soitakana,
ei ilo iloakana.

Sanoi vanha Vänämönen:

"Ei ole tässänuorisossa,
kansassa kasuavassa
eikävanhassa vässä
tuon on soiton soittajaista,
tuon ilon ilojaista.

Joko Pohjola paremmin
saisi soiton soittamahan,
tuon ilon iloamahan,
jospa laitan Pohjolahan?"

Laittoi soiton Pohjolahan,
saatatti Sariolahan.

Soitti pojat Pohjolassa,
soitti pojat jotta piit,
soitti miehet naisekkahat
sekänaiset miehekkähä.
Itsekin emäntäsoitti,

tuota käänti, tuota vänti,
tuota sormin suoritteli,
kynsin kymmenin piteli.
Soitti pojat Pohjolassa,
soitti kansa kaikenlainen.
Ei ilo ilolle tunnu
eikäsoitto soitannalle:
kielet kierohon kävivä,
jouhet parkuivat pahasti,
ääni kaikkui karkeasti,
soitto julmasti sorisi.
Sokea sopessa nukkui,
ukko vanha uunin päällä
Ukko uunilta havannut,
kiukahalta kirsahantanut
urahti unisijalta,
nurahutti nurkastansa:
"Heretkäte, heittäkäte,
luokatte, lopettakatte!
Puhki korvani puhuvi,
läpi pääni läylentävi,
kaikki käypi karvoilleni,
viepi viikoksi uneni!
"Jos ei soitto Suomen kansan
vasta vaikuta ilolle
eli uuvuta unehen,
maku'usen maanittele,
niin vetehen visko'otte,
aaltoihin upottaotte,
tahi viekäte takaisin,
soitto tuonne saattaotte
miehen tehnehen käsille,
sormille sovittelijan!"
Soitto kielin kerkiävi,
kantelo sanoin kajahui:
"En vielävetehen joua,
alle aaltojen asetu!
Ennen soitan soittajalla,
vangun vaivan nähnehellä"
Jopa vietihin visusti,
kannettihin kaunihisti
miehen laatijan käehen,
pyytänehen polvuksille.

Yhdesviidettäruno

Vaka vanha Vänämönen,
laulaja iän-ikuinen,
sormiansa suorittavi,
peukaloitansa pesevi.

Istuiksen ilokivelle,
laulupaaelle paneikse
hope'iselle mäelle,
kultaiselle kunnahalle.
Otti soiton sormillensa,
käänti käyrän polvillensa,
kantelen käensäälle.
Sanan virkkoi, noin nimesi:
"Tulkohonpa kuulemahan,
ku ei liene ennen kuullut
iloa ikirunojen,
kajahusta kanteloisen!"
Siitävanha Vänämönen
alkoi soittoa somasti
hauinruotaista romua,
kalanluista kanteletta.
Sormet nousi notkeasti,
peukalo ylös keveni.
Jo kävi ilo ilolle,
riemu riemulle remahti,
tuntui soitto soitannalle,
laulu laululle tehosi.
Helähteli hauin hammas,
kalan pursto purkaeli,
ulvosi upehen jouhet,
jouhet ratsun raikkahuivat.
Soitti vanha Vänämönen.
Ei ollut sitä metsässä
jalan neljän juoksevata,
koivin koikkelehtavata,
ku ei tullut kuulemahan,
iloa imehtimähän.
Oravat ojentelihe
lehvältä lehvälle;
tuohon kääntä kääntelihe,
aioillen asettelihe.
Hirvet hyppi kankahilla,
ilvekset piti iloa.
Heräsi susiki suolta,
nousi karhu kankahalta
petäjäsestä pesästä
kutiskosta kuusisesta.
Susi juoksi suuret matkat,
karhu kankahat samosi;
viimein aiallen asettui,
veräjälle vieretäkse:
aita kaatui kalliolle,
veräjäholle vieri.
Siitäkuusehen kuvahti,
petäjähän pyörähytti
soitantoa kuulemahan,
iloa imehtimähän.
Tapiolan tarkka ukko,

itse Metsolan isäntä
ja kaikki Tapion kansa,
sekäpiiat jotta poiat,
kulki vuoren kukkulalle
soittoa tajuamahan.

Itseki metsän emäntä
Tapiolan tarkka vaimo,
sinisukkahan siroikse,
punapaulahan paneikse;
loihe koivun konkelolle,
lepän lengolle levahti
kanteloista kuulemahan,
soittoa tajuamahan.

Mi oli ilman lintujaki,
kahen siiven sirkovia,
ne tulivat tuiskutellen,
kiiäellen kiirehtivä
kunnioa kuulemahan,
iloa imehtimähän.

Kokko kun kotona kuuli
sen soiran Suomen soiton,
heitti pentunsa pesähän;
itse loihe lentämähän
soittohon sulan urohon,
Vänämösen väntelöhön.

Korkealta kokko lenti,
halki pilvien havukka,
allit aalloilta syviltä
joutsenet sulilta soilta.

Pieniäki peiposia,
lintuja livertäviä
sirkkuja satalukuisin,
leivoja liki tuhatta
ilmassa ihastelivat,
hartioilla haastelivat,
tehessäisän iloa,
soitellessa Vänämösen.

Itse ilman luonnottaret,
ilman impyet ihanat,
iloa imehtelivä,
kanteloista kuuntelivat;
mikäilman vempelillä
taivon kaarella kajotti,
mikäpienen pilven päällä
rusoreunalla rehotti.

Tuo Kuutar, korea impi,
neiti Pävää päevä
pitelivä pirtojansa,
niisiänsänostelivat,
kultakangasta kutoivat,
hope'ista helskyttivä
äärelläpunaisen pilven,
pitkän kaaren kannikalla.

Kunpa saivat kuullaksensa
tuon soreson soiton äänen,
jo pääsi piosta pirta,
suistui sukkula käestä
katkesihe kultarihmat,
helkähti hopeaniit.
Ei sitäoloista ollut,
ei ollut ve'essäkänä
evän kuuven kulkevata,
kalaparvea parasta,
ku ei tullut kuulemahan,
iloa imehtimähän.
Uipi hauit hangotellen,
ve'en koirat vengotellen,
lohet luo'oilta samosi,
siikaset syväntehiltä
Säet pienet, ahvenetki,
mujehetki, muut kalatki
rinnoin ruokohon ajaikse,
rantahan rakenteleikse
virttäVänön kuulemahan,
soittoa tajuamahan.
Ahto, aaltojen kuningas,
ve'en ukko ruohoparta,
ve'en kalvolle veäkse,
luikahaikse lumpehelle;
siinäkuunteli iloa.
Itse tuon sanoiksi virkki:
"En ole mointa ennen kuullut
sinäilmoisna ikänä
soitantoa Vänänösen,
iloa ikirunojan!"
Sisarekset sotkottaret,
rannan ruokoiset käykset,
hiipoivat hivuksiansa,
hapsiansa harjasivat
harjalla hopeapäällä
sukimella kultaisella.
Saivat kuulla äänen ouon,
tuon on soitannan soreson:
sulkahti suka vetehen,
haihtui harja lainehesen.
Jä hivukset hiipomatta,
tukat kesken suorimatta.
Itseki ve'en emäntä
ve'en eukko ruokorinta,
jopa nousevi merestä
ja lapaikse lainehesta;
ruokorintahan rivahti,
vännäkse vesikarille
tuota äntäkuulemahan,
soitantoa Vänänösen,
kun oli äni kummanlainen,

soitanto ylen soarea.
Se siihen sike'in nukkui,
vaipui maata vatsallehen
kirjavan kiven seläle,
paaen paksun pallealle.
Siinävanha Vänänönen
soitti päivän, soitti toisen.
Ei ollut sitäurosta
eikämiestäurheata,
ollut ei miestäeikänaista
eikäkassan kantajata,
kellen ei itkuksi käynyt,
kenen syäntäei sulannut.
Itki nuoret, itki vanhat,
itki miehet naimattomat,
itki nainehet urohot,
itki pojat puol'-ikäset,
sekäpojat jotta neiet,
jotta pienet piikasetki,
kun oli ääni kummanlainen,
ukon soitanto suloinen.
Itsensäki Vänänösen
kyynel vieri kyykähteli.
Tippui tilkat silmistänsä
vierivä vesipisarat,
karkeammat karpaloita,
herkeänmä hernehiä
pyöreänmä pyyn munia,
päeänmä pätäpäskyn.
Ve'et vieri silmistänsä
toiset toisesta noruvi.
Putosivat poskipälle,
kaunihille kasvoillensa,
kaunihilta kasvoiltansa
leve'ille leuoillensa,
leve'iltäleuoiltansa
rehe'ille rinnoillensa,
rehe'iltärinnoiltansa
päeville polvillensa,
päeviltäpolviltansa
jalkapöyille jaloille,
jalkapöyiltäjaloilta
maahan alle jalkojensa
läpi viien villavaipan,
kautta kuen kultavyönsä
seitsemän sinihamosen,
sarkakauhtanan kaheksan.
Vierivä vesipisarat
luota vanhan Vänänösen
rannalle meren sinisen,
rannalta meren sinisen
alle selvien vesien,
päälle mustien murien.

Siitävanha Vänämönen
itse tuon sanoiksi virkki:
"Onko tässänuorisossa,
nuorisossa kaunoisessa,
tässäsuuressa su'ussa,
isossa isän alassa
kyyneleni poimijata
alta selvien vesien?"
Nuoret tuossa noin sanovi
sekävanhat vastoavi:
"Ei ole tässänuorisossa,
nuorisossa kaunoisessa,
tässäsuuressa su'ussa,
isossa isän alassa
kyynelesi poimijata
alta selvien vesien."
Sanoi vanha Vänämönen,
itse virkki, noin nimesi:
"Kenpätoisi kyyneleni,
poimisi vesipisarat
alta selvien vesien,
saisi multa sulkaturkin."
Tuli korppi koikotellen.
Sanoi vanha Vänämönen:
"Käyös, korppi, kyyneleni
alta selvien vesien!
Annan sulle sulkaturkin."
Eipäkorppi saanutkana.
Kuuli tuon sininen sotka,
niin tuli sininen sotka.
Sanoi vanha Vänämönen:
"Use'in, sininen sotka,
suullasi sukelleihet,
ve'essävilotteleihet:
käypä poimi kyyneleni
alta selvien vesien!
Saat sinäparahan palkan:
annan sulle sulkaturkin."
Kävi sotka poimimahan
Vänämösen kyneleitä
alta selvien vesien,
päätamustien murien.
Poimi kynelet merestä
kantoi Vändle käehen:
jo oli muiksi muuttunehet,
kasvanehet kaunoisiksi,
helmiksi heristynehet,
simsukoiksi siintynehet,
kuningasten kunnioiksi,
valtojen iki-iloiksi.

Kahdesviidettäruno

Vaka vanha Vänämönen,
toinen seppo Ilmarinen,
kolmas lieto Lemmin poika,
tuo on kaunis Kaukomieli,
läksi selväle merelle,
lake'ille lainehille
tuonne kylmään kylään,
pimeään Pohjolahan,
miehen sygään sijahan,
urohon upottajahan.

Kenpätuossa soutajaksi?
Yks' on seppo Ilmarinen.

Sepätuossa soutajaksi
airoillen ylimäsille;
toinen lieto Lemminkänen
airoillen alimaisille.

Vaka vanha Vänämönen
itse istuihe perään.
Laskea karehtelevi;
laski halki lainehien,
noien kuohujen kovien,
lakkipäen lainehien
vasten Pohjan valkamoita,
ennen tiettyjäteloja.

Jopa tuonne tultuansa,
matkan päähän päästyänsä
vetivä venosen maalle,
tempasivat tervarinnan
teloille teräksisille,
valkamoille vaskisille.

Tulivat tuville tuosta,
pian pistihe sisäle.

Kysyi Pohjolan emäntä
tutkaeli tullehilta:

"Mipämiehilläsanoma,
urohilla uusi tieto?"

Vaka vanha Vänämönen,
tuopa tuohon vastoavi:

"Sammosta sanomat miesten,
kirjokannesta urosten:
saimme sampuen jaolle,
kirjokannen katselulle."

Itse Pohjolan emäntä
sanan virkkoi, noin nimesi:

"Ei pyyssäkahen jakoa,
oravassa miehen kolmen.

Hyväon sampuen hyrää
kirjokannen kahnatella
Pohjolan kivimässä
vaaran vaskisen sisässä

Hyväolla itseniki
sammon suuren haltijana."
Vaka vanha Vänänönen
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Kun et antane osoa,
tuota sammon toista puolta,
niin on kaiken kantaniemme,
vienemme venehesemme."
Louhi, Pohjolan emäntä
tuo tuosta pahoin pahastui.
Kutsui Pohjolan kokohon,
nuoret miehet miekkoinensa,
urohot asehinensa
pään varalle Vänänösen.
Vaka vanha Vänänönen
käri kanteloisehensa,
itse istui soittamahan,
alkoi soittoa somasti.
Tuota kaikki kuulemahan,
iloa imehtimähän,
miehet mielellähylvälä
naiset suulla nauravalla,
urohot vesissäsilmin,
pojat maassa polvillansa.
Väkeäväyhtelevi,
rahvahaista raukaisevi:
kaikki nukkui kuuntelijat
sekävaipui katselijat;
nukkui nuoret, nukkui vanhat
Vänänösen soitantohon.
Siitäviisas Vänänönen,
tietäjäin-ikuinen,
tapasi on taskuhunsa,
kulki kukkaroisehensa.
Ottavi uniset neulat,
voiteli unella silmä,
ripset ristihin panevi,
painoi luomet lukkosehen
vältäväsyneheltä
urohilta uinuvilta:
pani pitkään unehen,
viikommaksi nukkumahan
koko Pohjolan perehen
ja kaiken kyläsen kansan.
Meni sammon saa'antahan,
kirjokannen katsontahan
Pohjolan kivimästä
vaaran vaskisen sisästä
yhöksän lukon takoa,
takasalvan kymmenennen.
Tuossa vanha Vänänönen
lauloa hyräntelevi
vaaran vaskisen ovilla,

kivilinnan liepehillä
jopa liikkui linnan portit,
jäkkyi rautaiset saranat.
Itse seppo Ilmarinen,
tuopa tuossa toisna miesnä
Voilla voiti lukkoloita,
saranoita rasvasilla,
jottei ukset ulvahuisi
eikä naukuisi saranat.
Lukot sormin luksutteli,
salvat kuokalla kohotti:
jo lukot lusuna vierii,
ovent vahvat aukieli.
Siitä vanha Vänämönen
itse tuon sanoiksi virkki:
"Oi sie lieto Lemmin poika,
ylimäinen ystäväni!
Mene sampo ottamahan,
kirjokansi kiskomahan!"
Tuopa lieto Lemminkänen
tahi kaunis Kaukomieli,
kyllä kärkeä käkemätä
kehumattaki kepeä
meni sammon saantahan,
kirjokannen kiskontahan.
Sanoi tuonne menessäsä
kerskaeli käyessäsä
"Mi lienee minussa miestä
urosta Ukon pojassa,
senpäsampo siirtyköön,
kirjokansi kääntyköön
jalan oikean avulla,
takakannen koskemalla!"
Siirrytteli Lemminkänen,
siirrytteli, käänytteli,
sylvin sampoa syleili,
polvin maassa puuhaeli:
eipäsampo liikukana,
kirjokansi kallukana;
sen oli juuret juurruteltu
yhessä sylen syvään.
Hyvään häkä Pohjolassa,
jok' on vahva vartalolta,
ylen sitkeäsivulta,
suoniilta kovin sorea;
sen on syltäsarvet pitkä,
puolentoista turpa paksu.
Otti hään heinikosta,
auran pellon pientarelta;
sillä kynti sammon juuret,
kirjokannen kiinnittimet:
saipa sampo liikkumahan,
kirjokansi kallumahan.

Siitävanha Vänämönen,
toinen seppo Ilmarinen,
kolmas lieto Lemminkäinen
saattelivat sammon suuren
Pohjolan kivimäestä
vaaran vaskisen sisästä
Veivä sen venosehensa,
latjasivat laivahansa.
Saivat sammon purtehensa,
kirjokannen kaarillensa;
työntivä venon vesille,
satalauan lainehille.
Tyrskähti veno vetehen,
läksi laioin lainehesen.
Kysyi seppo Ilmarinen,
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Minne sampo saatetahan,
kunnepa kuletetahan
näitäpaikoilta pahoilta,
poloisesta Pohjolasta?"
Vaka vanha Vänämönen
itse virkki, noin nimesi:
"Tuonne sampo saatetahan,
kirjokansi kaimatahan
nenään utuisen niemen,
päähän saaren terhenisen,
sielläonnen ollaksensa,
ainian asuaksensa.
On siellävähän sijoja,
toki paikkaa palanen,
syönäöntä lyönäöntä
miekan miehen käymäöntä"
Siitävanha Vänämönen
läksi poies Pohjolasta,
läksi mielellähyvälä
iloten omille maille.
Itse tuossa noin saneli:
"Käänny, pursi, Pohjolasta,
käänäte kohen kotia,
perin maille vierahille!
"Tuuittele, tuuli, purtta,
soutele, vesi, venettä
anna airoillen apua,
huoparille huoitusta
noilla väjillävesillä
ulapoilla auke'illa!
"Oisiko aivot pikkaraiset,
soutajat vähäkiset,
pienoiset peränpitäjä,
lapset laivan hallitsijat,
anna, Ahto, airojasi,
venettäi, veen isäntä
airot uuet ja paremmat,

mela toinen ja lujempi,
itse airoillen asetu,
sovitaite soutamahan!
Anna juosta puisen purren,
rautahangan hakkaella
halki kuohujen kovien,
lakkipäen lainehien!"
Siitävanha Vänämönen
laskea karehtelevi.
Itse seppo Ilmarinen,
toinen lieto Lemminkänen,
nepätuossa soutelevat,
soutelevat, joutelevat
selviäselän vesiä
lake'ita lainehia.
Sanoi lieto Lemminkänen:
"Olipa ennen aikoinani,
oli vettäsuoutajalla
sekävirttälaulajalla.
Vaan ei nyt, nykyisin aioin
tuota kuulla kulloinkana
venehessävierentää
lainehilla laulantata."
Vaka vanha Vänämönen
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Ei vesillävieremistä
lainehilla laulamista!
Laulu laiskana pitävi,
virret sou'un viivytävi.
Päväkultainen kuluisi,
yönyt kesken yllätäsi
näilläväjillävesillä
lake'illa lainehilla."
Se on lieto Lemminkänen
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Aika kuitenkin kuluvi,
päväkaunis karkelevi,
yötulla tuhuttelevi,
hänäähäkyttelevi,
jos et laula polvenasi,
hyrehi sinäikäjä"
Laski vanha Vänämönen
selkeämeren sinisen,
laski päivän, laski toisen.
Pävänäpäkolmantena
tuo on lieto Lemminkänen
kerran toisen kertaeli:
"Miks' et laula, Vänämönen,
hyrehi, hyväntäänen,
hyvän sammon saatuasi,
tien oikein osattuasi?"
Vaka vanha Vänämönen,
hänpävarman vastoavi:

"Varahainen laulannaksi,
aikainen ilonpioksi.
~sken laulanta sopisi,
ilon teentäkelpoaisi,
kun omat ovet näkyisi,
omat ukset ulvahtaisi."

Sanoi lieto Lemminkänen:

"Oisinko itse perässä
lauleleisin voiessani,
kukkuisin kyetessäni;
ehk' ei toiste voiakana,
ei kyllin kyetäkänä
Kun et lauloa luvanne,
itse laululle rupean."

Siinälieto Lemminkänen,
tuo on kaunis Kaukomieli,
suutansa sovittelevi,
säveltänsä sätelevi.

Sai itse hyrälemhän,
loihe, kurja, kukkumahan
äreläähellänsä
käreläkulkullansa.

Lauloi lieto Lemminkänen,
karjahteli Kaukomieli;
suu liikkui, jäisi parta,
leukapielet lonkaeli.

Laulu kuului loitommalle,
vierähys vesien poikki,
kuului kuutehen kylhän,
seitsemän selän ylitse.

Kurki istui kannon päässä
mään mätähän nenässä
sormiluitansa lukevi,
jalkojansa nostelevi.

Sepäsäkhti kovasti
Lemminkäsen laulantata.
Päästi kurki kumman kulkun,
säkhti pahan sävelen;
heti loihe lentähän,
lenti poikki Pohjolahan.

Sitte tuonne tultuansa,
Pohjan suolle saatuansa
vieläparkaisi pahasti,
äkeästi äjähteli:

sillä Pohjolan heräti,
pahan vallan valveutti.
Nousi Pohjolan emäntä
unen pitkän maattuansa.

Kävi karjakartanohon,
juoksi riistariihen luoksi;
katselevi karjoansa,
elojansa arvelevi:
ei ollut karjoa kaonnut,

riistettynäriistojansa.
Jo käi kivimäelle,
vaaran vaskisen ovelle.
Sanoi tuonne tultuansa:
"Voi, poloinen, päviäni!
Jop' on täälävieras käynyt,
kaikki lukot lonkaellut,
liikutellut linnan portit,
säkenyt saranarauat!
Oisko täätäsampo saatu,
otettu omin lupinsa?"
Jo oli sieltäsampo saatu,
anastettu kirjokansi
Pohjolan kivimäestä
vaaran vaskisen sisästä
yheksän lukon takoa,
takasalvan kymmenennen.
Louhi, Pohjolan emäntä
tuo tuosta pahoin pahastui,
katsoi valtansa vajuvan,
alenevan arvionsa.
Uutarta rukoelevi:
"Ututyttö terhenneiti!
Seulo seulalla utua,
terhenistäpepsuttele,
laske talma taivahalta,
auer ilmasta alenna
selväle meren seläle,
ulapalle aukealle,
jottei päästäVänänösen,
osata uvantolaisen!
"Kun ei tuosta kyllin tulle,
Iku-Turso, ~ijön poika,
nosta pääsi merestä
lakkoasi lainehesta!
Kaataos Kalevan miehet,
upota uvantolaiset,
hävitähäyt urohot
alle aaltojen syvien!
Saata sampo Pohjolahan
venehestävierimätä
"Kun ei tuosta kyllin tulle,
oi Ukko, ylijumala,
ilman kultainen kuningas,
hope'inen hallitsija,
rakenna rajuinen ilma,
nosta suuri säen voima!
Luo tuuli, lähetääalto
aivan vastahan venettä
jottei päästäVänänösen,
kulkea uvantolaisen!"
Ututyttö neiti terhen,
u'un huokui merelle,

sumun ilmahan sukesi;
piti vanhan Vänämösen
kokonaista kolme ydä
sisäsaameren sinisen
pääemätäsäperille,
kulkematta kunnekana.
Yön kolmen levätyänsä
sisäsaameren sinisen
virkki vanha Vänämönen,
itse lausui, noin nimesi:
"Ei ole mies pahempikana,
uros untelompikana
u'ulla upottaminen,
terhenellävoittaminen."
Veti vettäkalvallansa,
merta miekalla sivalti.
Sima siukui kalvan tiestä
mesi miekan roiskehesta:
nousi talma taivahalle,
utu ilmoillen yleni.
Selvisi meri sumusta,
meren aalto auteresta;
meri suureksi sukeutui,
maailma isoksi täytyi.
Oli aikoa vähänen,
pirahteli pikkarainen.
Jo kuului kova kohina
viereltäveno punaisen;
nousi kuohu korkeaksi
vasten purtta Vänämösen.
Siinäseppo Ilmarinen
toki säkähti kovasti:
veret vieri kasvoiltansa,
puna poskilta putosi.
Veti viltin päänsäpäälle,
yli korvien kohenti,
peitti kasvot kaunihisti,
silmänsäsitä paremmin.
Itse vanha Vänämönen
katsoi vierellävesiä
loi silmä sivulle purren.
Näki kummoa vähäsen:
Iku-Turso, ijön poika,
vieressäveno punaisen
nosti päänsämerestä
lakkoansa lainehesta.
Vaka vanha Vänämönen
saipa korvat kourihinsa.
Korvista kohottelevi,
kysytteli, lausutteli,
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Iku-Turso, ijön poika!
Miksi sie merestänousit,

kuksi aallosta ylenit
etehen imehnisille,
saanikka Kalevan poian?"
Iku-Turso, ~ijön poika,
eikä tuo ihastu tuosta
eikä tuo kovin pelästy
eikä varsinkin vastaele.
Vaka vanha Vänämönen
tarkoin toiste tutkaeli,
kolmasti kovin kysyvi:
"Iku-Turso, ~ijön poika!
Miksi sie merestä nousit,
kuksi aallosta ylenit?"
Iku-Turso, ~ijön poika,
jo kerralla kolmannella
sanalla vastaten sanovi:
"Siksi mie merestä nousin,
siksi aallosta ylenin:
oli mielessäminulla
surmata suku Kalevan,
saa'a sampo Pohjolahan.
Kun nyt lasket lainehisin,
heitä vielä herjan hengen,
enpä toiste tullekana
etehen imehnisille."
Silloin vanha Vänämönen
heitti herjan lainehisin.
Itse tuon sanoiksi virkki:
"Iku-Turso, ~ijön poika!
Elläs sie merestä nousko,
elläs aallosta yletkö
etehen imehnisille
tänään päyven perästä"
Senpäpäyven perästä
ei Turso merestä nouse
etehen imehnisille,
kuni kuuta, aurinkoa,
kuni päveähyveä
ilmoa ihailtavata.
Siitä vanha Vänämönen
laski eelle laivoansa.
Oli aikoa vähänen,
pirahteli pikkurainen.
Jo Ukko, ylijumala,
itse ilmojen isäntä
virkki tuulet tuulemahan,
sää rajut rajuamahan.
Nousi tuulet tuulemahan,
sää rajut rajuamahan.
Kovin läkkyi länsituuli,
luoetuuli tuikutteli;
enemmän etelätuuli,
itänkui ilkeästi;

kauheasti kaakko karjui,
pohjonen kovin porasi.
Tuuli puut lehattömäksi,
havupuut havuttomaksi,
kanervat kukattomaksi,
heinä helpehettömäksi.
Nosti mustia muria
päälle selvien vesien.
Kovin silloin tuulet tuuli,
aallot hakkasi alusta.
Veivä harpun hauinluisen,
kantelon kalaneväsen
väen Vellamon hyväksi,
Ahtolan iki-iloksi.
Ahto aalloilta havainnut,
Ahon lapset lainehilta;
ottivat soiran soiton,
kotiinsa korjasivat.
Siinävanhan Vänämösen
ve'et silmiin vetihe.
Itse tuon sanoiksi virkki:
"Sinne sattui saalahani,
meni mielisoittimeni,
katosi iki-iloni!
En tuota enänpi saane
sinäilmoisna ikänä
hauin hampahan iloa,
kalanluista luikutusta."
Itse seppo Ilmarinen,
tuopa tuiki tuskautui.
Sanan virkkoi, noin nimesi:
"Voi, poloinen, päviäni,
kun läksin selille nälle,
ulapoille auke'ille,
polin puulle pyöiväle,
varvalle vapisevalle!
Jo on tukka tuulta nähnyt,
hivus säähirveää
parta päviäpahoja,
nähnyt nälläki vesillä
harvoin on havaita tainnut
tuulta ennen tuon näätä
noita kuohuja kovia,
lakkipätälainehia.
Jo nyt on tuuli turvanani,
meren aalto armonani!"
Vaka vanha Vänämönen,
tuopa tuossa arvelevi:
"Ei venossa vieremistä
purressa parahtamista!
Itku ei häätäpästä
parku pävistäpahoista."
Siitätuon sanoiksi virkki,

itse lausui, noin nimesi:
"Vesi, kielläpoikoasi,
laine, lastasi epeä
Ahto, aaltoja aseta,
Vellamo, ve'en väkeä
ettei parsku parraspuille,
pääse päälle kaarieni!
"Nouse, tuuli, taivahalle,
ylös pilvihin ajaite,
sukuhusi, syntyhysi,
heimohon, perehesesi!
Eläkaa'a puista purtta,
vierrähongaista venettä
Ennen kaa'a puut palolla,
kuuset kummuilla kumoa!"
Se on lieto Lemminkänen,
itse kaunis Kaukomieli,
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Tule, kokko turjalainen!
Tuopa kolme sulkoasi,
kokko, kolme, kaarne, kaksi
varaksi vähän venehen,
pahan purren parraspuuksi!"
Itse laitoa lisäsi,
varppehia valmisteli;
liitti tuohon liikalaiat,
koko sylene korkeuiset,
aallon käymätäylitse,
partahille parskumatta.
Jo oli kyllin laitoaki,
venehessävarppehia
tuulen tuiman tuikutella,
aallon ankaran lykkää
kuohuja kulettaessa,
mäkipätämentäessä

Kolmasviidettäruno

Louhi, Pohjolan emäntä
kutsui Pohjolan kokohon.
Pani joukon jousihinsa,
laittoi miehet miekkoihinsa;
rakenteli Pohjan purren,
suoritti sotavenosen.
Latoi miehet laivahansa,
suoritti sotaurohot,
kuni sotka poikasensa,
tavi lapsensa latovi:
sata miestä miekallista,
tuhat jousella urosta.

Kohenteli purjepuita,
vaatevarpoja varasi;
nosti puuhun purjehia,
vaattehia varpapaihin,
kuin on pitkän pilven longan,
pilven tönkän taivahalla.
Siitäläksi laskemahan,
sekäläksi jotta joutui
sampoja tapoamahan
venehestä Vänämösen.
Vaka vanha Vänämönen
laskevi sinistä merta.
Itse tuon sanoiksi virkki,
puhui purtensa perästä
"Oi sie lieto Lemmin poika,
ylimänen ystäväni!
Nouse purjepuun nenään,
vaatevarpahan ravaha!
Katsaise etinen ilma,
tarkkoa takainen taivas,
onko selvä ilman rannat,
onko selvä vai sekavat!"
Tuopa lieto Lemminkänen,
poika, veitikkäverevä
hyvin kärkeä käkemätä
kehumattaki kepeä
nousi purjepuun nenään,
vaatevarpahan ravahti.
Katsoi iä, katsoi lännen,
katsoi luotehet, etelä,
katsoi poikki Pohjan rannan.
Siitä tuon sanoiksi virkki:
"Selvä äetinen ilma,
taakea takainen taivas:
pieni on pilvi pohjosessa,
pilven lonka luotehessa."
Sanoi vanha Vänämönen:
"Jo vainen valehtelitki!
Ei se pilvi olekana,
pilven lonka lienekänä
se on pursi purjehinen.
Katso toiste tarkemmasti!"
Katsoi toiste, katsoi tarkoin.
Sanovi sanalla tuolla:
"Saari kaukoa näkyvi,
etähätähaamottavi;
havukoita haavat täynnä
koivut kirjokoppeloita."
Sanoi vanha Vänämönen:
"Jo vainen valehtelitki!
Havukoita ei ne olle
eikä kirjokoppeloita:
ne on Pohjan poikasia.

Katso tarkoin kolmannesti!"

Se on lieto Lemminkänen
katsoi kerran kolmannenki.

Sanovi sanalla tuolla,
lausui tuolla lausehella:

"Jo tulevi Pohjan pursi,
satahanka hakkoavi!

Sata on miestäsutimilla,
tuhat ilman istumassa!"

Silloin vanha Vänämönen
jo tunsi toet totiset.

Sanan virkkoi, noin nimesi:

"Soua, seppo Ilmarinen,
soua, lieto Lemminkänen,
soutakatte, kaikki kansa,
jotta juoksisi venonen,
pursi eestäennätäsi!"

Souti seppo Ilmarinen,
souti lieto Lemminkänen,
souti kansa kaikenlainen.

Lyllyivä melat lylyiset,
hangat piukki pihlajaiset,
vene honkainen vapisi;
nenähyrski hylkehenä
peräkoskena kohisi,

vesi kiehui kelloloissa,
vaahti palloissa pakeni.

Kilvan kiskoivat urohot,
miehet veikaten vetivä:

eipämatka eistykänä
ei pakene puinen pursi
eestäpurren purjehisen,
tuon on Pohjolan venehen.

Silloin vanha Vänämönen
jo tunsi tuhon tulevan,
häpävän päälle saavan.

Arvelee, ajattelevi,
miten olla, kuin eleä

Itse tuon sanoiksi virkki:

"Vielämätuohon mutkan muistan,
keksin kummoa vähäsen."

Tavoittihe tauloihinsa,
tunkihe tuluksihinsa.

Otti piitäpikkuruisen,
tauloa taki vähäsen;
ne merehen mestoavi
yli olkansa vasemman.

Sanovi sanalla tuolla,
lausui tuolla lausehella:

"Tuosta tulkohon karinen,
salasaari kasvakhon,
johon juosta Pohjan purren,
satahangan halkiella

meren myrskyn hiertimessä
lainehen rapa'imessa!"
Se siitäkariksi kasvoi,
loihe luo'oksi merehen,
itähän pitemmin puolin,
poikkipuolin pohjosehen.
Tulla puikki Pohjan pursi,
halki aallon hakkoavi:
jopa joutuvi karille,
puuttui luotohon lujasti.
Lenti poikki puinen pursi,
satakaari katkieli;
mastot maiskahti merehen,
purjehet putoelivat
noiksi tuulen vietäviksi,
ahavan ajeltaviksi.
Louhi, Pohjolan emäntä
jaloin juoksevi vetehen,
läksi purtta nostamahan,
laivoa kohottamahan.
Ei ota vene yletä
eikäpursi liikahella:
kaikk' oli kaaret katkennunna,
kaikki hangatki hajalla.
Arvelee, ajattelevi.
Itse tuon sanoiksi virkki:
"Mikä neuvoksi tulevi,
kukas pannahan etehen?"
Jopa muiksi muutaltihe,
tohti toisiksi ruveta.
Otti viisi viikatetta,
kuusi kuokan kuolioa:
nepäkynsiksi kyhäsi,
kohenteli kouriksensa;
puolen purtta säkynyttä
senpäallensa asetti;
laiat siiviksi sivalti,
peräpuikon purstoksensa;
sata miestäsiiven alle,
tuhat purston tutkaimehen,
sata miestämiekillistä,
tuhat ampujaurosta.
Levitäkse lentämähän,
kokkona kohotteleikse.
Lenteälekuttelevi
tavoitellen Vänämöstä
siipi pilviäsipaisi,
toinen vettävieprahteli.
Veen emonen, vaimo kaunis,
hämpätuon sanoiksi virkki:
"Oi on vanha Vänänönen!
Käännäpäätävän alta,
luo'os silmä luotehesen,

katso taaksesi vähäsen!"
Vaka vanha Vänämönen
käänti pääpävän alta,
luopi silmä luotehesen,
katsoi taaksensa vähäsen:
jo tulevi Pohjan eukko,
lintu kumma liitelevi,
harte'ista kuin havukka,
vaakalintu vartaloilta!
Yllätävi Vänämösen.
Lenti purjepuun nenähän,
vaatevarpahan rapasi,
päähän pielen seisotaikse:
oli pursi pän pu'ota,
laiva laioin kallistua.
Siinäseppo Ilmarinen
heitäks Jumalahansa,
Luojahansa luotteleikse.
Sanovi sanalla tuolla:
"Varjele, vakainen Luoja,
kaitse, kaunoinen Jumala,
ettei poika pois tulisi,
emon lapsi lankeaisi
Luojan luomalta lu'ulta,
Jumalan sukeamalta!
"Ukko, julkinen jumala,
itse taatto taivahinen!
Tuo mulle tulinen turkki,
pääläni panuinen paita,
jonka suojasta sotisin
ja takoa tappeleisin,
ettei pääpahoin menisi,
tukka turhi'in tulisi
rauan kirkkahan kisassa,
terän tuiman tutkaimessa!"
Itse vanha Vänämönen
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Ohoh Pohjolan emäntä
Joko saat jaolle sammon
nenähän utuisen niemen,
päähän saaren terhenisen?"
Sanoi Pohjolan emäntä
"En lähe jakohon sammon
sinun kanssasi, katala,
kerallasi, Vänämönen!"
Itse sampoa tavoitti
venehestä Vänämösen.
Siinälieto Lemminkäinen
miekan vyötänsävetäsi,
tempasi terään rauan
vasemmalta puoleltansa;
kokon kourille kokevi,
räpylölle rämilövi.

Iski lieto Lemminkänen,
sekäiski jotta lausui:
"Maahan miehet, maahan miekat,
maahan untelot urohot,
sa'at miehet siiven alta,
kymmenet kynän nenästä"
Virkki tuossa Pohjan eukko,
puhui purjepuun nenästä
"Oi sie lieto, Lemmin poika,
Kauko rukka, mies katala!
Pettelit oman emosi,
valehtelit vanhempasi:
sanoit et käyväi sotoa
kuunna, kymmennäkesänä
kullankana tarpehella,
hopeankana halulla!"
Vaka vanha Vänämönen,
tietäiän-ikuinen,
arvasi ajan olevan,
tunsi hetken tulleheksi.
Jo veti melan merestä
tammen lastun lainehesta;
silläkalhaisi kavetta,
iski kynsiäkokolta:
muut kynnet meni muruiksi,
jä yksi sakarisormi.
Pojat siiviltäputosi,
melskahti merehen miehet,
sata miestäsiiven alta,
tuhat purstolta urosta.
Itse kokko kopsahtihe,
kapsahutti kaaripuulle,
kuni puusta koppeloinen,
kuusen oksalta orava.
Siitäsampoavo tavoitti
sormella nimettömälä
Sammon vuoalti vetehen,
kaatoi kaiken kirjokannen
punapurren laitimelta
keskelle meren sinisen:
siinänsai muruiksi sampo,
kirjokansi kappaleiksi.
Niin meni muruja noita,
sammon suuria palojo
alle vienojen vesien,
päälle mustien murien;
ne jävä ve'en varaksi,
ahtolaisten aartehiksi.
Siitäp' ei sinäikä
kuuna kullan valkeana
vesi puuttune varoja,
ve'en Ahto aartehia.
Jäpätoisia muruja,

pienempäsiäpaloja
seläle meren sinisen,
meren laajan lainehille,
tuulen tuuteltavaksi,
aaltojen ajeltavaksi.
Niitätuuli tuuitteli,
meren läkkäläkytteli
selälämeren sinisen,
meren laajan lainehilla.
Tuuli maalle työnnytteli,
aalto rannallen ajeli.
Vaka vanha Vänämönen
näki tyrskyn työntelevän,
hyrskyn maalle hylkeä/än,
aallon rannallen ajavan
noita sampuen muruja,
kirjokannen kappaleita.
Hän tuosta toki ihastui.
Sanan virkkoi, noin nimesi:
"Tuost' on siemenen sikiö
alku onnen ainiaisen,
tuosta kyntö tuosta kylvö
tuosta kasvu kaikenlainen!
Tuosta kuu kumottamahan,
onnen päiväpaistamahan
Suomen suurille tiloille,
Suomen maille mairehille!"
Louhi, Pohjolan emäntä
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Vielämätuohon mutkan muistan,
mutkan muistan, keinon keksin
kynnölesi, kylvölesi,
karjoillesi, kasvuillesi,
kuillesi kumottaville,
pävillesi paistaville:
tungen kuuhuen kivehen,
pävän käken kalliohon;
annan pakkasen palella,
vilun ilman viivytellä
kyntöäsi, kylvöäsi,
elojasi, toukojasi;
saatan rautaisen rakehen,
teräksisen tellittelen
halmehillesi hyvälle,
parahille pelloillesi.
Nostan karhun kankahalta,
harvahampahan havuilta
ruuniasi ruhtomahan,
tammojasi tappamahan,
karjojasi kaatamahan,
lehmiälevittäjänä.
Kansan tauilla tapatan,
surmoan sukusi kaiken,

ettei kuulla kuun ikänä
maailmassa mainittavan."
Silloin vanha Vänänönen
itse tuon sanoiksi virkki:
"Ei minua laula lappi
eikä tunge turjalainen!
Jumalall' on ilman viitta,
Luoja avaimet onnen,
ei katehen kainalossa,
vihansuovan sormen pässä
"Kun ma luome Luojahani,
turvoan Jumalahani,
saa se toukat touoistani,
viholliset viljastani,
tonkimasta toukojani,
kasvujani kaatamasta,
orahia ottamasta,
viljoa vihoamasta.
"Sinä Pohjolan emäntä
tunge turmiot kivehen,
pahat paina kalliohon,
vaivat vuorehen valitse,
eläkuuta kulloinkana,
aurinkoa milloinkana!
"Anna pakkasen palella,
vilun ilman viivytellä
omia orahiasi,
kylväniäsi jyviä
Sa'a rauaista rietta,
teräksistä telkkyttele
oman auran kääntämille,
Pohjan peltojen perille!
"Nosta karhu kankahalta,
viiasta vihainen kissa,
korvesta koverakoura,
havun alta harvahammas
Pohjolan kujan perille,
Pohjan karjan käytävälle!"
Siitä Pohjolan emäntä
sanon virkkoi, noin nimesi:
"Jo minulta valta vaipui,
jo aleni arvioni:
eloni meni merehen,
sampo särky lainehisin!"
Läksi itkien kotihin,
polotellen pohjosehen.
Ei saanut sanottavata
koko sammosta kotihin;
veipäkuitenki vähäsen
sormella nimettömälä
kantoi kannen Pohjolahan,
sai rivan Sariolahan.
Siit' on polo Pohjolassa,

elo leivään Lapissa.
Vaka vanha Vänämönen
itse maalle mentyänsä
löyti sampuen muruja,
kirjokannen kappaleita
rannalta merelliseltä
hienoiselta hietiköltä
Saattoi sampuen muruset,
kirjokannen kappalehet
nenään utuisen niemen,
pään saaren terhenisen,
kasvamahan, karttumahan,
saamahan, satoamahan
olu'iksi ohraisiksi,
leiviksi rukihsiksi.
Siinävanha Vänämönen
itse tuon sanoiksi virkki:
"Anna, Luoja, suo, Jumala,
anna onni ollaksemme,
hyvin ain' eleäksemme,
kunnialla kuollaksemme
suloisessa Suomenmaassa,
kaunihissa Karjalassa!
"Varjele, vakainen Luoja,
kaitse, kaunoinen Jumala,
miesten mielijuوتهhista,
akkojen ajatuksista!
Kaa'a maalliset katehet,
ve'elliset velhot voita!
"Ole puolla poikiesi,
aina lastesi apuna,
aina ydlisnätukena,
pävälisnävartijana,
vihoin päivän paistamatta,
vihoin kuun kumottamatta,
vihoin tuulen tuulematta,
vihoin saamatta satehen,
pakkasen palelematta,
kovan ilman koskematta!
"Aita rautainen rakenna,
kivilinna liitätele
ympäi minun eloni,
kahen puolen kansoani,
maasta saaen taivosehen,
taivosesta maahan asti,
asukseni, ainokseni,
tuekseni, turvakseni,
jottei liika liioin sösi,
vastus viljalta vitaisi
sinäilmoisna ikänä
kuuna kullan valkeana!"

Neljäs viidettäruno

Vaka vanha Vänämönen
arvelevi aivossansa:
"Nytpäsoitanto sopisi,
ilon teentäkelpoaisi
nälkäuusia oloilla,
kaunihilla kartanoilla!
Vaan on kantele kaonnut,
iloni iäi mennyt
kalaisehen kartanohon,
lohisehen louhikkohon,
meren hauan haltijoille,
Vellamon ikivälle.
Eikä tuota tuonekana,
Ahto antane takaisin.
"Oi on seppo Ilmarinen!
Taoit ennen, taoit eilen,
taopa tänäki pänä
Tao rautainen harava,
haravahan piit tiheä,
piit tiheä, varsi pitkä
jolla lainehet haroan,
lajosille aallot lasken,
meren ruoikot ru'olle,
rannat kaikki karhikoille,
soitto jäle saa'akseni,
kantelo tavatakseni
kalaisesta kaartehesta,
lohisesta louhikosta!"
Se on seppo Ilmarinen,
takoja iän-ikuinen,
takoi rautaisen haravan
varren vaskisen keralla.
Piit takoi satoa syltä
varren viittävalmisteli.
Siitävanha Vänämönen
otti rautaisen haravan.
Astui tietäpikkaraisen,
kulki matkoa palasen
teloille teräksisille,
vaskisille valkamoille.
Tuoss' oli purtta, kaksi purtta,
kaksi valmista venettä
teloilla teräksisillä
vaskisilla valkamoilla:
yksi pursi uusi pursi,
toinen pursi vanha pursi.
Sanoi vanha Vänämönen,
virkki uuelle venolle:
"Lähepä veno, vesille,

pursi, aalloillen ajaite
käsivarren kääntämätä
peukalon pitelemätä"
Läksipäveno vesille,
pursi aalloillen ajoihe.
Vaka vanha Vänämönen
itse istuihe perähän;
läksi merta luutimahan,
lainetta lakaisemahan.
Luopi lumpehet kokohon,
haravoipi rannan raiskat,
ruoposteli ruo'on ruutut,
ruo'on ruutut, kaislan kaitut,
joka hauanki harasi,
karit kaikki karhieli:
eipäsaanut, ei tavannut
hauinluista soittoansa,
ikimennyttäilloa,
kaonnutta kanteloa.
Vaka vanha Vänämönen
astuvi kohen kotia
alla pän, pahoilla mielin,
kaiken kallella kypäin.
Itse tuon sanoiksi kertoi:
"Ei tuota enämpi olle
hauin hampahan iloa,
kalanluista luikutusta!"
Astuessansa ahoa,
saloviertävierressänsä
kuuli koivun itkeväksi,
puun visan vetistääksi.
Jopa luoksi luontelihe,
läemmäksi laittelihe.
Kysytteli, lausutteli:
"Mit' itket, ihana koivu,
puu vihanta, vierettelet,
vyöhyt valkea, valitat?
Ei sua sotahan vieä
ei tahota tappelohon."
Koivu taiten vastaeli,
itse virkki puu vihanta:
"Niinpämuutamat sanovi,
moniahat arvelevi
elävän minun ilossa,
riemussa remuelevan:
minähoikka huolissani,
ikäissäni iloitsen,
panen pakkopäivissäni,
murehissa murmattelen.
"Typeryyttä tyhjä itken,
vajauttani valitan,
kun olen osatoin, raukka,
tuiki, vaivainen, varatoin

nälläpaikoilla pahoilla,
lake'illa laitumilla.
"Osalliset, onnelliset
tuota toivovat alati
kesän kaunihin tulevan,
suven suuren lämpiävään.
Toisinpa minätyperä
minävaivainen varoan
- kuoreni kolottavaksi,
lehtivarvat vietäväksi!
"Useinpa minun utuisen,
use'in, utuisen raukan,
lapset kerkeän kevämen
luokseni lähenteleikse,
veitsin viisin viiltelevä
halki mahlaisen mahani.
Paimenet pahat kesällä
vievä vyöni valkeaisen,
ken lipiksi, ken tupeksi,
kenpämarjatuohiseksi.
"Use'in minun utuisen,
use'in, utuisen raukan,
tytät allani asuvat,
vierelläni viehkuroivat,
lehvät päätäleikkelevä,
varvat vastoiksi sitovat.
"Use'in minäutuinen,
use'in, utuinen raukka,
kaaetahan kaskipuiksi,
pinopuiksi pilkotahan.
Kolmasti tänä kesänä
tänäsuurena suvena
miehet allani asuivat,
kirvestänsäkitkuttivat
mun poloisen pään menoksi,
heikon henkeni lähäksi.
"Se oli ilo kesästä
riemu suuresta suvesta.
Ei ole talvi sen parempi,
lumen aika armahampi.
"Jopa aina aikaisehen
mure muo'on muuttelevi,
päni painuvi pahaksi,
kasvot käypi kalveaksi
muistellessa mustat päivä,
pahat ajat arvellessa.
"Siitätuuli tuskat tuopi,
halla huolet haike'immat:
tuuli vie vihannan turkin,
halla kaunihin hamehen.
Niin minävähävarainen,
minä koito koivu raukka,
jään aivan alastomaksi,

varsin vaattehettomaksi
vilussa väisemähän,
pakkasessa parkumahan."
Sanoi vanha Vänänönen:
"Eläitke, puu vihanta,
vesa lehti, vierettele,
vyönyt valkea, valita!
Saat sinäolevan onnen,
elon uuen armahamman;
kohta itkenet ilosta,
riemusta remahutellet."
Siitävanha Vänänönen
koivun soitoksi kuvasi.
Veisteli kesäsen päivän,
kalkutteli kanteletta
nenäsäutuisen niemen,
päässäsaaren terhenisen.
Veisti kopan kanteletta,
emäpuun iloa uutta,
kopan koivusta lujasta,
emäpuun visaperästä
Sanoi vanha Vänänönen,
itse lausui, noin nimesi:
"Tuoss' on koppa kanteletta,
emäpuu iki-iloa.
Mistänaulat saatanehe,
vääntimet perittänehe?"
Kasvoi tammi tanhualla,
puu pitkäpihan perällä
tammessa tasaiset oksat,
joka oksalla omena,
omenalla kultapyörä
kultapyöräläkkönen.
Kun käki kukahtelevi,
sanoin viisin virkkelevi,
kulta suusta kumpuavi,
hopea valahtelevi
kultaiselle kunnahalle,
hope'iselle mäelle:
siitänaulat kantelehen,
vääntimet visaperähän!
Sanoi vanha Vänänönen,
itse virkki, noin nimesi:
"Sain ma naulat kantelehen,
vääntimet visaperähän.
Vieläuuupuvi vähäsen,
viittäkieltäkanteloinen.
Mistätuohon kielet saisin,
äänet asetteleisin?"
Läksi kieltäetsimähän.
Astuvi ahoa myden:
istui immikköaholla,
nuori neitonen norolla.

Ei se impi itkenynnä
ei varsin ilonnutkana;
ilman lauloi itseksensä
lauloi iltansa kuluksi,
sulhon toivossa tulevan,
armahansa aikehessa.
Vaka vanha Vänämönen
tuonne kengätäkepitti,
ilman hampsi hattaratta.
Sitte sinne tultuansa
alkoi hapsia anella.
Itse tuon sanoiksi virkki:
"Anna, impi, hapsiasi,
hieprukka, hivuksiasi
kanteloisen kielosiksi,
ääniksi ilon ikuisen!"
Antoi impi hapsiansa,
hienoja hivuksiansa;
antoi hasta viisi, kuusi
sekäseitsemän hivusta:
siit' on kielet kantelessa,
ääntimet iki-ilossa.
Saip' on soitto valmihiksi.
Siitävanha Vänämönen
istuiksen alakivelle,
paatiselle portahalle.
Otti kantelon käsille,
ilon itsensä lähemmä
Kären käänti taivahalle,
ponnen polville tukesi:
ääniäasettelevi,
säveliä sääntelevi.
Sai äänet asetetuksi,
soittonsa sovitetuksi,
niin käänti alakäsille,
poikkipuolin polvillensa.
Laski kynttäkymmenkunnan,
viisi sormea viritti
kielille kapahumahan,
sävelille hyppimähän.
Siinävanha Vänämönen
kun on soitti kanteletta
käsin pienin, hoikin sormin,
peukaloin ulos kiverin,
jopa virkki puu visainen,
vesa lehti vieretteli,
kukahti kääksen kulta,
hivus impyjen ilosi.
Sormin soitti Vänämönen,
kielin kantelo kajasi:
vuoret loukkui, paaet paukkui,
kaikki kalliot tähti,
kivet laikkui lainehilla,

somerot vesillääsouti,
petää piti iloa,
kannot hyppi kankahilla.
Käykset Kalevan naiset,
kesken kirjan neulomisen
ne tuohon jokena juoksi,
kaikki virtana vilisi,
nuoret naiset naurusuulla,
emännä ilolla mielin
soitteloä kuulemahan,
iloa imehtimähän.

Mi oli miehiälähellä
ne kaikki lakit käessä
mi oli akkoja lähellä
ne kaikki käsi posella.

Tyttäret vesissäsilmin,
pojat maassa polvillansa
kanteloista kuuntelivat,
iloa imehtelivä.

Sanoivat samalla suulla,
yhen kielen kerkesivä:
"Ei ole tuota ennen kuultu
noin suloista soitantoa,
sinäilmoisna ikänä
kuuna kullan valkeana!"

Kuuluvi sorea soitto,
kuului kuutehen kylähän.
Eik' ollut sitäotusta,
ku ei tullut kuulemahan
tuota soittoa suloista,
kajahusta kanteloisen.

Mi oli metsän eläntä
kyykistyivä kynsillehen
kanteloista kuulemahan,
iloa imehtimähän.

Ilman linnut lentäväset
varvulle varustelihe,
veen kalaset kaikenlaiset
rantahan rakentelihe.

Matosetki maanalaiset
päälle mullan muuttelihe
- kanteleivä, kuuntelevat
tuota soittoa suloista,
kantelen iki-iloa,

Vänänösen vännäystä
Siinävanha Vänänönen
kyläsoitteli somasti,
kajahutti kaunihisti.

Soitti päivän, soitti toisen
yhtehen rupeamahan,
yhen aamun atriahan,
yhen vyönsävydäntähän,
yhen paitansa panohon.

Kun hän soitteli kotona,
huonehessa honkaisessa,
niin katot kajahtelivat,
permannot pemahtelivat;
laet lauloi, ukset ulvoi,
kaikki ikkunat iloitsi,
kiukoa kivinen liikkui,
patsas patvinen pajahti.
Kun hän kulki kuusikossa,
vaelti petäjikössä
kuusoset kumartelihe,
männyt määlläkännelihe,
kappaset keolle vierii,
havut juurelle hajosi.
Kun hän liikahti lehossa
tahi astahti aholla,
lehot leikkiäpitivä,
ahot ainoista iloa,
kukat kulkivat kutuhun,
vesat nuoret notkahteli.

Viidesviidettäruno

Louhi, Pohjolan emäntä
sai sanoman korvihinsa
Vändän eleleväksi,
Kalevalan kasvavaksi
sammon saauilla muruilla,
kirjokannen kappaleilla.
Tuo tuota kovin kaehti.
Itse aina arvelevi,
minkäsurman suorittaisi,
kun ka kuoleman kokisi
tuolle Vändän välle,
kansalle kalevalaisten.
Ukkoa rukoelevi,
Pauannetta palvoavi:
"Oi Ukko, ylijumala!
Kaataos Kalevan kansa
rakehilla rautaisilla,
neuloilla teräsenillä
Tahikka tauilla tapata,
surmoa suku katala,
miehet pitkille pihoille,
naiset lävään lattioille!"
Tyttöoli Tuonelan sokea,
Loviatar, vaimo vanha,
pahin Tuonen tyttäriä
ilke'in manattaria,
alku kaikille pahoille,

tuhansille turmioille.
Sill' oli muoto mustanlainen,
iho inhon-karvallinen.
Tuopa musta Tuonen tyttö
ulappalan umpisilmä
teki tielle vuotehensa,
pahnansa pahalle maalle.
Selin tuulehen makasi,
kaltoin sähän karkeahan,
perin viimahan viluhun,
kohin päivänkoittehesen.
Tuli suuri tuulen puuska,
iästäiso vihuri,
tuuli tuhman raskahaksi,
kostutti kohulliseksi
aholla vesattomalla,
maalla mätähätömälä
Kantoi kohtua kovoa,
vatsantäyttäväikeata;
kantoi kuuta kaksi, kolme,
neljännenki, viiennenki,
kuuta seitsemän, kaheksan,
ympäri yheksän kuuta,
vaimon vanha'an lukuhun
kuuta puolen kymmenettä
Yheksännen kuun lopulla,
kuun alulla kymmenennen
kohtu kääntyi kovaksi,
painuvi pakolliseksi;
eikäsynny syntyminen,
luovu luomaiset sikiä.
Siirräti sijan aloa,
paneutti toisen paikan.
Meni portto poikimahan,
tulen lautta lapsimahan
kahen kallion väihin,
viienn vuoren viukelohon:
eipätuolla synty synny,
luovu luomainen sikiö
Etsi synnytössiä,
vatsansa vajennusmaata
heiluvilla hettehillä
läkkyvillälähteillä
ei sielläsijoa saanut,
vajennusta vatsallensa.
Synnytteli poikiansa,
vajenteli vatsoansa
kuohussa tulisen kosken,
ve'en vankan vääntheessä
alla kolmen kosken koprun,
alla äyrähän yheksän;
vaan ei vieläsynty synny,
kehnon kohtu ei kevene.

Alkoi itkeäiletys,
parkua paha kuvatus.
Ei tieä mihin menisi,
kunne kulkea pitäsi
vatsansa vajentamahan,
poikiansa poikimahan.
Puhui pilvestä Jumala,
lausui Luoja taivahalta:
"Tuoll' on suolla kolmisoppi
rannalla meryttävasten,
pimeässä Pohjolassa,
sangassa Sariolassa.
Mene sinne poikimahan,
kohtusi keventämähän!
Siellä silmä tarvitahan,
väkeäsi vuotetahan."
Tuopa musta Tuonen tyttö
ilkeä Manalan impi,
tuli Pohjolan tuville,
Sariolan saunan maille
latomahan lapsiansa,
saamahan sikiötänsä
Louhi, Pohjolan emäntä
Pohjan akka harvahammas,
vei tuon saunan saloa,
kylin kylpyhuonehesen,
kyläkunnan kuulematta,
sanan saamatta kylähän.
Länmitti saloa saunan,
rikenehen riuahutti;
oluella ukset voiti,
kasti kaljalla saranat,
jottei ukset ulvonunna,
saranat narahtanunna.
Siitä tuon sanoiksi virkki,
itse lausui, noin nimesi:
"Kave eukko, luonnon tyttö
kave kultainen, korea,
jok' olet vanhin vaimoloita,
ensin emäitselötä
Juokse polvesta merehen,
vyölapasta lainehesen,
ota kiiskiltäkinoa,
matehelta nuljaskata,
jolla voiat luun lomia,
sivelet sivuja myden,
päästä piian pintehistä
vaimon vatsanvähenteistä
tätätuskasta kovasta,
vatsantyöstä vaikeasta!
"Kun ei tuosta kyllin liene,
oi Ukko, ylijumala,
tule tänne tarvittaissa,

käy tänne kutsuttaessa!
Täällä on piika pinteessä
vaimo vatsanväntehessä
saunassa savun seassa,
kylän kylpyhuonehessa.
"Ota kultainen kurikka
käehesi oikeahan!
Sillähaittoja hajota,
pihtipuoliset porota,
lukot Luojan lonkahuta,
takasalvat poikki taita
mennäsuuren, mennäpienen,
kulkea väräkkisen!"
Siinä tuo paha pahennus,
Tuonen tyttöumpisilmä
jopa vatsansa vajenti,
latoi lapsensa vihaiset
alla vaipan vaskikirjan,
alla uutimen utuisen.
Teki poikoa yheksän
yhtenäkesäsnäyönä
yhen lölyn lytävillä
yhen saunan saatavilla,
yhestävatsan väestä
kohuntäestäkovasta.
Nimitteli poikiansa,
laatteli lapsiansa,
kuin kuki tekemiänsä
itse ilmi luomiansa:
minkäpisti pistokseksi,
kunka änkäsi ähyksi,
minkälaati luuvaloksi,
kunka riieksi risasi;
minkäpainoi paiseheksi,
kunka ruohutti ruveksi,
minkäsyjäksi sysäsi,
kunka ruhtosi rutoksi.
Jä yksi nimittänätä
poika pahnna-pohjimmainen.
Senpäsitte käski tuonne,
työnti velhoiksi vesille,
noi'iksi noroperille,
katehiksi kaikin paikoin.
Louhi, Pohjolan emäntä
muut on käski käyätuonne
nenään utuisen niemen,
päähän saaren terhenisen.
~rrytti käset luomat,
tavattomat tautit työnti
vasten Vändän väkeä
surmaksu su'un Kalevan.
Pojat Vändän potevi,
läsivi Kalevan kansa

tautia tavattomia,
nimen tietämätöniä
alta lattiat lahovi,
päätepeite mäkänevi.
Silloin vanha Vänänönen,
tietäjäin-ikuinen,
läksi päätäpästämähän,
henkiälunastamahan,
läksi Tuonelle sotahan,
kera tauin tappelohon.
Saattoi saunan lämpimäksi,
kivet lölyn lyöväksi
puuhu'illa puhtahilla,
ve'en tuomilla haloilla.
Vei on vettäverhossansa,
kantoi vastat varjossansa,
hauteli haluiset vastat,
satalatvat lauhutteli.
Lö siitäsimaisten lölyn,
mesilölyn löyhäytti
läpi kuumien kivien,
palavojen paaterojen.
Sanovi sanalla tuolla,
lausui tuolla lausehella:
"Tule nyt lölyhyn, Jumala,
iso ilman, lämpimähän
tekemähän terveyttä
rauhoa rakentamahan!
Pyyhi pois pyhä kipunat,
pyhä saastat sammuttele,
lydämaahan liika löly,
paha löly pois lähetä
ettei polta poikiasi,
turmele tekemiäsi!
"Minkävettäviskaelen
noille kuumille kiville,
se me'eksi muuttukohon,
simaksi sirhtakohon!
Juoskohon joki metinen,
simalampi laikkukohon
läpi kiukahen kivisen,
läpi saunan sammalisen!
"Ei nyt meitäsyttäsyytä
eikätauitta tapeta,
ei luvatta suuren Luojan,
ilman surmatta Jumalan.
Kenpämeitäsyttäsösi,
suhunsa omat sanansa,
pähänsäpahat panonsa,
ajatukset itseensä
"Jos ei minussa miestäliene,
urosta Ukon pojassa
rikkehistäriisumahan,

pätehistäpästämähän,
onp' on itsessäUkossa,
joka pilviäpitävi,
poutapilvessäasuvi,
hattaroissa hallitsevi.
"Oi Ukko, ylijumala,
pilven-pällinen jumala!
Tule tänne tarvittaissa,
ajajte anottaessa
nänätuskat tuntemahan,
häpävä häämähän,
rikonnaiset riisumahan,
puutunnaiset purkamahan!
"Tuo mulle tulinen miekka,
säkehinen säläkanna,
jolla ma pahat pitelen,
ilkeä iki asetan,
tuskat tuulen teitämyden,
kivut aavoillen ahoille!
"Tuonne ma kipuja kiistä,
tuonne tuskia manoaan
kivisiin kellarihin,
rautaisihin raunioihin,
kiviäkivistämähän,
paasia pakottamahan.
Ei kivi kipuja itke,
paasi ei vaivoja valita,
vaikka paljo pantahisi,
määttämättähisi.
"Kiputyttö Tuonen neiti,
joka istut kipukivellä
joen kolmen juoksevassa,
veen kolmen jaka'imessa
jauhaen kipukiveä
Kipuvuorta väännäellen!
Käy kivut kereämähän
kitahan kiven sinisen,
tahi vieretävetehen,
syytäse meren syvähän,
tuulen tuntumattomahan,
pävään paistamattomahan!
"Kun ei tuosta kyllin liene,
Kivutar, hyväemäntä
Vammatar, valio vaimo,
tule kanssa, käy keralla
tekemähän terveyttä
rauhoa rakentamahan!
Tee kivut kivuttomaksi,
vammat väjymätömäksi,
jotta saisi sairas maata,
huono huolettä levää
tuskahinen tunnin olla,
vikahinen vieretellä

"Ota kivut kippasehen,
vaivat vaskivakkasehen,
kivut tuonne vieäksesi,
vammat vaivutellaksesi
keskelle Kipumäkeä
Kipuvuoren kukkulata!
Sielläkeittäis kipuja
pikkuisessa kattilassa,
yhen sormen mentävässä
peukalon mahuttavassa!
"Kivi on keskellämäkeä
reikäkeskelläkiveä
jok' on väätty väntiällä
puhkaistu purasimella:
siihen kivut kiskotahan,
pahat vammat vallatahan,
tuskat tuimat tungetahan,
pakkopävä painetahan
ön yrittänätöniksi,
pävin pääsemätöniksi."
Siitävanha Vänämönen,
tietäjäin-ikuinen,
vielävoiteli vikoja,
noita vammoja valeli
yheksillävoitehilla,
kaheksilla katsehilla.
Sanovi sanalla tuolla,
lausui tuolla lausehella:
"Oi Ukko, ylijumala,
mies on vanha taivahinen!
lääiästäpilvi,
nosta lonka luotehesta,
länkälännestälähetä
Sa'a mettä sa'a vettä
kipehille voitehiksi,
vammoille valantehiksi!
"En minämitähävoine,
kun ei Luojani luvanne.
Avun Luoja antakohon,
avun tuokohon Jumala
minun silmin nähtyäni,
käsin pääläkäytyäni,
suin sulin puheltuani,
hengin henkältyäni!
"Kuhun ei käeni käyne,
käyköhön käet Jumalan;
kuhun ei sormeni sopine,
sopikohon Luojan sormet!
Luojan on somemmat sormet,
Luojan känmenet käpeä.
"Tule nyt, Luoja, loitsimahan,
Jumala, puhelemahan,
kaikkivalta, katsomahan!

Tehkös yöläterveheksi,
päväläimanteheksi,
jottei tuska päälätunnu,
kipu keskeäkivistä
pakko ei syänehen paneite,
jottei tunnu pikkuistana,
vaivoa vähästäkänä
sinäilmoisna ikänä
kuuna kullan valkeana!"
Vaka vanha Vänämönen,
tietäjäin-ikuinen,
silläriisui rikkehiä
purkaeli puuttehia.
Poies poisti poikenluomat,
paranti pahat panoset,
päästi kansan kuolemasta,
Kalevan katoamasta.

Kuudesviidettäruno

Sai sanoma Pohjolahan,
tieto kylmään kylään
Vändään vironneheksi,
Kalevalan pääneheksi
noista nostamavioista,
tauista tavattomista.
Louhi, Pohjolan emäntä
Pohjan akka harvahammas,
tuo tuosta kovin pahastui.
Sanan virkkoi, noin nimesi:
"Vielämuistan muunki keinon,
toki toisen tien osoan:
nostan karhun kankahalta,
korvesta koverakouran
päälle Vändään elojen,
Kalevalan karjan päälle."
Nosti karhun kankahalta,
kontion kovilta mailta
noille Vändään ahoille,
Kalevalan karjamaille.
Vaka vanha Vänämönen
itse tuon sanoiksi virkki:
"Veli, seppo Ilmarinen!
Taos mulle uusi keihäs,
tao keiho kolmisulka
varren vaskisen keralla!
Ois' otso otettavana,
rahakarva kaattavana
ruuniani ruhtomasta,
tammojani tahtomasta,

kaatamasta karjoani,
lehmiälevittästä"
Seppo keihyen takovi,
eikäpitkän, ei lyhyen,
takoi keskilaullisen:
sen susi sulalla seiso,
kontio terän kohalla,
hirvi hiihti suoverossa,
varsa varrella samosi,
peura potki ponnin päässä
Satoi siituuutta lunta,
hiukan hienoista vitiä
sykysyisen uuhien verran,
verran talvisen jäniksen.
Sanoi vanha Vänänönen,
itse virkki, noin nimesi:
"Mieleni minun tekevi,
mieli käy metsolassa
metsän tyttöjen tykönä
sinipiikojen piholla.
"Lähen miehistämetsäle,
urohista ulkotölle.
Ota, metsä miehiksesi,
urohiksesi, Tapio!
Auta onni ottamahan,
metsän kaunis kaatamahan!
"Mielikki, metsän emäntä
Tellervo, Tapion vaimo!
Kytke kiinni koiroasi,
rakentele rakkiasi
kuusamiehen kujahan,
talahasen tammisehen!
"Otsonen, metsän omena,
mesikämmen kälerönen!
Kun kuulet minun tulevan,
miehen aimo astelevan,
kytke kynnet karvoihisi,
hampahat ikenihisi,
ettei koske konsakana,
liikuta lipeänänä
"Otsoseni, ainoiseni,
mesikämmen, kaunoiseni!
Lyde maata mätähälle,
kaunihille kalliolle,
hongat päällähuojumassa,
kuuset päälläkuulumassa!
Siinä otso, pyöteleite,
mesikämmen, käänteileite,
kuni pyy pesänsäpäällä
hanhi hautomaisillansa!"
Siinävanha Vänänönen
kuuli koiran haukkuvaksi,
penun julki juttavaksi

pikkusilmäsen pihalla,
tasakäsän tanhu'illa.
Sanan virkkoi, noin nimesi:
"Luulin kukkuvan kəkösen,
lempilinnun laulelevan;
ei kəkı kukahakana,
lempilintu laulakana:
təkı' on koirani komehin,
otukseni oivallisin
otsosen tuvan ovella,
miehen kaunon kartanolla!"

Vaka vanha Vänämönen
siinäotsosen tapasi;
säeriset sängyt kaati,
sijat kultaiset kumosi.
Sanovi sanalla tuolla,
lausui tuolla lausehella:
"Ole kiitetty, Jumala,
ylistetty, Luoja yksin,
kun annoit otson osaksi,
salon kullan saalihiksi!"
Katselevi kultoansa.

Sanan virkkoi, noin nimesi:

"Otsoseni, ainoiseni,
mesikänmen, kaunoiseni!
Eläsuutu suottakana!
En minäsinua kaannut:
itse vierit vempelētä
hairahit havun selätä
puhki puiset kaatiosi,
halki haljakan havuisen.

Sykysyiset säät lipeä,
pävä pilviset pimeä.
"Metsän kultainen kəkönen,
kaunis karva röhetyinen!
Heitänyt kylmille kotosi,
asuinmaasi autiaksi,
koivunoksainen kotosi,
vasunvarpainen majasi!
Lähe, kuulu, kulkemahan,
metsän auvo, astumahan,
kämähän, kapeäkenkä
sinisukka, sipsomahan
nältäpieniltäpihoilta,
kape'ilta käytäviltä
urohoisehen väkehen,
miehisehen joukkiohon!
Ei sielläpahoin pi'etä
ei eletäkehnon lailla:
sima sielläsydetähän,
mesi nuori juotetahan
tulevalle vierahalle,
saavalle kəkääle.

"Lähe nyt tästäkuin lähetki,
tätäpienestäpesästä
alle kuulun kurkikirren,
alle kaunihin katoksen!
Niin säluikkaos lumella,
kuni lumme lammin päällä
niin sähaihaos havulla,
kuni oksalla orava!"
Siitävanha Vänämönen,
laulaja iän-ikuinen,
astui soitellen ahoja,
kajahellen kankahia
kera kuulun vierahansa,
kanssa karvalallusensa.
Jo soitto tupahan kuului,
alle kattojen kajahus.
Virkahti väki tuvassa,
kansa kaunis vieretteli:
"Kuulkottes tääkumua,
salon soittajan sanoja,
käpylinnun käkytystä
metsän piian pillin ääntä"
Vaka vanha Vänämönen
itse ennäti pihalle.
Vierähti väki tuvasta,
kansa kaunis lausutteli:
"Joko on kulta kulkemassa,
hopea vaeltamassa,
rahan armas astumassa,
tenka tietäpoimimassa?
Mesijänkömetsäantoi,
ilveksen salon isäntä
koska laulaen tulette,
hyreksien hiihtelette?"
Vaka vanha Vänämönen
tuossa tuon sanoiksi virkki:
"Sanomiks' on saukko saatu,
virsiksi Jumalan vilja;
sillälaulaen tulemme,
hyreksien hiihtelemme.
"Eikäsaukko ollekana,
eikäsaukko eikäilves:
itse on kuulu kulkemassa,
salon auvo astumassa,
mies vanha vaeltamassa,
verkanuttu vieremässä
Kun lie suotu vierahamme,
ovet auki paiskatkate,
vaan kun lie vihattu vieras,
kiinni lyökäte lujahan!"
Väki vastaten sanovi,
kansa kaunis vieretteli:
"Terve, otso, tultuasi,

mesikänmen, käytyäsi
nälle pestyille pihaille,
kaunoisille kartanoille!
"Tuota toivoin tuon ikäni,
katsoin kaiken kasvinaian
soivaksi Tapion torven,
metsän pillin piukovaksi,
kulkevaksi metsän kullan,
saavaksi salon hopean
nälle pienille pihaille,
kape'ille käytäville.

"Toivoin kuin hyveävuotta,
katsoin kuin kesän tuloa,
niinkuin suksi uutta lunta,
lyly liukasta lipua,
neiti nuorta sulhokaista,
punaposki puolisoa.

"Illat istuin ikkunoissa,
aamut aitan portahilla,
veräjälläviikkokauet,
kuukauet kujaisten suussa,
talvikauet tanhu'illa.

Lumet seisoin tanteriksi,
tanteret suliksi maiksi,
sulat maat somerikoiksi,
somerikot hiesukoiksi,
hiesukot vihottaviksi.
Ajattelin aamut kaiket,
päivä päässäni pitelin,
missäviikon otso viipyi,
salon armas aikaeli,
oisiko Virohon viernyt,
maasta Suomen sorkehtinut."

Siitävanha Vänämönen
itse tuon sanoiksi virkki:

"Minne vienen vierahani,
kulettanen kultaiseni?
Tokko laittanen latohon,
pannen pahnahuonehesen?"

Väki vastaten sanovi,
kansa kaunis vieretteli:

"Tuonne vienet vierahamme,
kulettanet kultaisemme
alle kuulun kurkihirren,
alle kaunihin katoksen.

Siell' on syömä suoriteltu,
juomaneuvot jou'uteltu,
kaikki sillat siivottuna,
lakaistuna lattiaiset;
kaikki vaimot vaatehtinna
pukemihin puhtahisin,
sore'ihin pääsomihin,
valke'ihin vaattehisin."

Siitävanha Vänämönen

itse virkki, noin nimesi:

"Otsoseni, lintuseni,
mesikänmen, käärseni!

Viel' on maata käyksesä,
kangasta kavutaksesi.

"Lähes nyt, kulta, kulkemahan,

armas, maata astumahan,
mustasukka, muikumahan,
verkahousu, vieremähän,
käymähän tiaisen teitä

varpusen vaeltamia
alle viien viilohirren,
alle kuuven kurkiaisen!

"Varo'otte, vaimo raukat,

ettei karja kammastuisi,
pieni vilja pillastuisi,
vikoisi emännän vilja
tullessa otson tuville,

karvaturvan tunkeitessa!

"Pois on, pojat, porstuasta,

piiat, pihtipuolisista
uron tullessa tupahan,
astuessa aimo miehen!

"Metsän otsonen, omena,
metsän kaunis kälerönen!

Ellös piikoja peläkö
kassapätkammastelko
eläkvaimoja varoa,
sure sylvttysukkaisia!

Mi on akkoja tuvassa,
ne on kaikki karsinahan
miehen tullessa tupahan,
astuessa aika poian!"

Sanoi vanha Vänämönen:

"Terve tänneki, Jumala,
alle kuulun kurkiaisen,
alle kaunihin katoksen!

Mihin nyt heitä hempuseni,
lasken karvalalluseni?"

Väki vastahan sanovi:

"Terve, terve tultuasi!

Tuohon liitälintusesi,
kulettele kultaisesi
petäjäsen pienan päähän,
rautaisen rahin nenähän
turkin tunnusteltavaksi,
karvojen katseltavaksi!

"Elä otso, tuosta huoli
eläkäpane pahaksi,
jos tulevi turkin tunti,
karvojen katsanto-aika!
Ei tuhota turkkiasi,

karvojasi ei katsota
herjojen hetalehiksi,
vaivaisien vaattehiksi."
Siitävänha Vänämönen
otatti otsolta turkin,
pani aitan parven päähän;
lihat liitti kattilahan,
kuparihin kullattuhun,
vaskipohjahan patahan.
Jo oli pa'at tulella,
vaskilaiat valkealla,
täpittynä täytettynä
liioilla lihamuruilla;
suolat saatettu sekahan,
jotk' oli tuotu tuonnempata,
saatu suolat Saksanmaalta,
Vienan päältävesiltä
souttu Suolasalmen kautta,
laivan päältälaskettuna.
Kun oli keitto keitettynä
saatu kattilat tulelta,
jopa saalis saatettiin,
käpylintu käytettiin
pään pitkän pintapöyän
kultaisihin kuppiloihin
simoa sirettämähän,
olosia ottamahan.
Petjät' oli pöytätehty,
va'it vaskesta valettu,
lusikkaiset hopeasta,
veitset kullasta kuvattu.
Kupit kaikki kukkusilla,
va'it varpelaitasilla
metsän mieliantehia,
salon kullan saalihia.
Siinävänha Vänämönen
itse tuon sanoiksi virkki:
"Kummun ukko kultarinta,
Tapion talon isäntä
Metsolan metinen vaimo,
metsän ehtoisa emäntä
mies puhas, Tapion poika,
mies puhas, punakypä
Tellervo, Tapion neiti,
kanssa muu Tapion kansa!
Tule nyt häihin härkösesi,
pitkävillasi pitoihin!
Nyt on kyllin kystäsyä
kyllin syä kyllin juoa,
kyllin itsensäpiteä
kyllin antoa kyläle."
Väki tuossa noin sanovi,
kansa kaunis viereteli:

"Miss' on otso syntynnä
rahankarva kasvanunna?
Tokko tuo olilla syntyi,
kasvoi saunan karsinassa?"
Silloin vanha Vänönönen
itse tuon sanoiksi virkki:
"Ei otso olilla synny
eikärihiruumenilla!
Tuoll' on otso synnyteltä,
mesikänmen käänteltä
luona kuun, malossa päivän,
otavaisen olkapällä
ilman impien tykönä
luona luonnon tyttäien.
"Astui impi ilman äätä
neiti taivahan napoa,
kävi pilven piirtämyden,
taivahan rajoa myden
sukassa sinertävässä
kirjavassa kaplukassa,
villavakkanen käessä
karvakoppa kainalossa.
Viskoi villan pään vesille,
laski karvan lainehille.
Tuota tuuli tuuitteli,
ilma lieto liikutteli,
ve'en henki heilutteli,
aalto rannalle ajeli,
rannalle salon simaisen,
nenään metisen niemen.
"Mielikki, metsän emäntä
Tapiolan tarkka vaimo,
koppoi kuontalon vesiltä
villat hienot lainehilta.
"Siitäliitti liukkahasti,
kapaloitsi kaunihisti
vaahterisehen vasuhun,
kaunoisehen käkyehen.
Nostatti kapalonuorat,
vitjat kultaiset kuletti
oksalle olovimmalle,
lehvälle leve'immälle.
"Tuuitteli tuttuansa,
liekutteli lempeänsä
alla kuusen kukkalatvan,
alla penseän petjään.
Siinäotsosen sukesi,
jalokarvan kasvatteli
vieressämetisen viian,
simaisen salon sisässä
"Kasvoi otso kaunihiksi,
yleni ylen ehoksi:
lyhyt jalka, lysmäpolvi,

tasakäsätalleroinen,
päälevyt, nenänykerä
karva kaunis röhetyinen.
Ei ollut vielä hampahia
eikä kynsiä kyhäty.

"Mielikki, metsän emäntä
itse tuon sanoiksi virkki:
'Kyheäsin kynnet tuolle,
kanssa hampahat hakisin,
kun tuo ei vioille saisi,
painuisi pahoille tölle.'

"Niin otso valansa vannoi
polvilla metsän emännän,
eessä julkisen Jumalan,
alla kasvon kaikkivallan,
ei tehäksensä pahoa,
ruveta rumille tölle.

"Mielikki, metsän emäntä
Tapiolan tarkka vaimo,
läksi hammasta hakuhun,
kynsiäkyseselmähän
pihlajilta piuke'ilta,
katajilta karke'ilta,
jukaisilta juurikoilta,
kesunkannoilta kovilta:
eipäsieltä kynttä saanut
eikä hammasta tavannut.

"Honka kasvoi kankahalla,
kuusi kummulla yleni,
hongassa hopeaoksa,
kultaoksa kuusosessa:
ne kapo käsin tavoitti,
niistä kynsiä kyhäsi,
niitä liitti leukaluuhun,
ikenihin istutteli.

"Siitä laski lallokkinsa,
ulos lempensä lähetti;
pani suota soutamahan,
viitoa vitaisemahan,
ahoviertäastumahan,
kangasta kapuamahan.
Käski käyäkään ihisti,
soreasti sorkutella,
elelläajat iloiset,
kulutella kuulut päivä
suon selillä maan navoilla,
kisakangasten perillä
käyäkengätäkensä
sykysyllä syylingittä
asua ajat pahemmat,
talvikylmä kyhmästellä
tuomisen tuvan sisäissä
havulinna liepehellä

kengäläkorean kuusen,
katajikon kainalossa,
alla viien villavaipan,
alla kaapuan kaheksan.

"Sieltäsain nyt saalihini,
ehäin tänän eräni."

Väki nuori noin sanovi,
väki vanha virkkelevi:

"Mitätehen metsämieltyi,
metsämieltyi, korpi kostui,
ihastui salon isäntä
taipui ainoinen Tapio,
jotta antoi ainokkinsa,
menetti mesikkisensä

Oliko keihon keksimistä
eli nuolen noutamista?"

Vaka vanha Vänämönen
itse tuon sanoiksi virkki:

"Hyvin meihin metsämieltyi,
metsämieltyi, korpi kostui,
ihastui salon isäntä
taipui ainoinen Tapio.

"Mielikki, metsän emäntä
Tellervo, Tapion neiti,
metsän neiti muoto kaunis,
metsän piika pikkurainen,
läksi tietäneuvomahan,
rastia rakentamahan,
tien vieriäviittomahan,
matkoa opastamahan.

Veisti pilkat pitkin puita,
rastit vaaroihin rakenti
jalon otsosen oville,
rahasaaren rantehille.

"Sitte sinne tultuani,
perillen osattuani
ei ollut keihon keksimistä
ampuen ajelemista:

itse vieri vempeltä
horjahti havun selätä
risut rikkoi rintapäänsä
varvut vatsansa hajotti."

Siitä tuon sanoiksi virkki,
itse lausui, noin nimesi:

"Otsoseni, ainoiseni,
lintuseni, lempiseni!

Päästänyt tänne pääpasi,
pujota puraisimesi,
heitäharvat hampahasi,
liitäleukasi leveä!

Eläkäpane pahaksi,
jos meille mikätulisi,
luien luske, päen pauke,

kova hammasten kolina!

"Jo otan nenän otsolta
nenän entisen avuksi;
en ota osattomaksi
enkäaivan ainoaksi.

"Otan ma otsolta korvan
korvan entisen avuksi;
en ota osattomaksi
enkäaivan ainoaksi.

"Otan ma otsolta silmän
silmän entisen avuksi;
en ota osattomaksi
enkäaivan ainoaksi.

"Otan ma otsan otsolta
otsan entisen avuksi;
en ota osattomaksi
enkäaivan ainoaksi.

"Otan ma otsolta turvan
turvan entisen avuksi;
en ota osattomaksi
enkäaivan ainoaksi.

"Otan ma otsolta kielen
kielen entisen avuksi;
en ota osattomaksi
enkäaivan ainoaksi.

"Sen nyt mieheksi sanoisin,
urohoksi arvoaisin,
joka umpiluut lukisi,
saisi sarjahampahaiset
leuasta teräksisestä
rusamilla rautaisilla."

Eipätoista tullutkana,
ei ollut urosta tuota.

Itse umpiluut lukevi,
sarjahampahat sanovi
alla luisten polviensa,
rautaisten rusamiensa.

Otti hampahat otsolta.

Sanan virkkoi, noin nimesi:

"Metsän otsonen, omena,
metsän kaunis kälerönen!

Nyt on matka kääksesi,
retki reiahellaksesi
tästäpienestäpesästä
matalaisesta majasta
korkeampahan kotihin,
avarampahan asuhun.

"Lähe nyt, kulta, kulkemahan,
rahan armas, astumahan,
sivutse sikojen teistä
poikki porsasten poluista
vasten varvikkomäkeä
kohti vuorta korkeata

petäjähän penseähän,
honkahan havusatahan!
Hyväsiin' on ollaksesi,
armas aikaellaksesi
- kuuluvilla karjan kellon,
luona tiukujen tirinä."
Vaka vanha Vänämönen
jo tuli kotihin tuolta.
Väki nuori noin sanovi,
kansa kaunis lausutteli:
"Minne saatit saalihisi,
kunne ennäit eräsi?
Lienet jälle jätähynnä
uhkuhun upottanunna,
suomutihin sortanunna,
kaivanunna kankahasen."
Vaka vanha Vänämönen
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Enpäjälle jätähynnä
uhkuhun upottanunna:
siinäkoirat siirteleisi,
linnut liiat peitteleisi;
enkäsuohon sortanunna,
kaivanunna kankahasen:
siinätoukat turmeleisi,
sösi mustat muurahaiset.
"Tuonne saatin saalihini,
ehäin erän vähäi
kultakunnahan kukulle,
vaskeharjun hartioille.
Panin puuhun puhtahasen,
honkahan havusatahan,
oksalle olovimmalle,
lehvälle leve'immälle
iloksi inehmisille,
kunnioiksi kulkijoille.
"Ikenin panin itähän,
silmin loin on luotehesen.
Enkäaivan latvasehen:
oisiin luonut latvasehen,
siinätuuli turmeleisi,
ahava pahoin panisi;
enkäpannut maavarahan:
oisiin pannut maavarahan,
siat siinäsiirteleisi,
alakärsä kanteleisi."
Siitävanha Vänämönen
laikahtihe laulamahan
illan kuulun kunniaksi,
päivän pääyvän iloksi.
Sanoi vanha Vänämönen,
itse lausui, noin nimesi:
"Piänyt, pihti, valkeata,

jotta lauloa näkisin!
Lauloa luku tulevi,
suuni soia tahtelevi."
Siinälauloi jotta soitti,
pitkin iltoa iloitsi.
Lausui laulunsa lopulla,
itse virkki viimeiseksi:
"Anna toisteki, Jumala,
vastaki, vakainen Luoja,
nän nässäilottavaksi,
toiste toimiteltavaksi,
nässähässäpyylypoian,
pitkävillaisen pioissa!
"Anna ainaki, Jumala,
toisteki, totinen Luoja,
rastia rakettaviksi,
puita pilkoteltaviksi
urohoisessa väessä
miehisessäjoukkiossa!
"Anna ainaki, Jumala,
toisteki, totinen Luoja,
soivaksi Tapion torven,
metsän pillin piukovaksi
nälläpienilläpihoilla,
kape'illa kartanoilla!
Pävä soisin soitettavan,
illat tehtävän iloa
nällämailla, mantereilla,
Suomen suurilla tiloilla,
nuorisossa nousevassa,
kansassa kasuavassa."

Seitsemäviidettäruno

Vaka vanha Vänämönen
kauan soitti kanteletta,
sekäsoitti jotta lauloi,
jotta ilmankin iloitsi.
Soitto kuului kuun tupihin,
ilo päivän ikkunoille.
Kuu tuvastahan tulevi,
astui koivun konkelolle,
päväpätyi linnastansa,
loihe latvahan petjän
kanteletta kuulemahan,
iloa imehtimähän.
Louhi, Pohjolan emäntä
Pohjan akka harvahammas,
siitäpävän kiinni saapi,
kuuhuen käsin tavoitti,

kuun on koivun konkelolta,
päivän latvasta petään.
Ne kohta kotihin saattoi,
pimeään Pohjolahan.
Käki kuun kumottamasta
kirjarintahan kivehen,
lauloi päivän paistamasta
vuorehen teräksisehen.
Itse tuossa noin saneli:
"Ellös täätälman pääskö
nousko, kuu, kumottamahan,
pääskö päivä paistamahan,
kun en käyne päästänään,
itse tulle noutamahan
yhessä orihin kanssa,
yhen tamman kantamalla!"
Kun oli kuun kulettanunna
sekäpäivän saattanunna
Pohjolan kivimäkehen,
rautaisehen kalliohon,
jopa valkean varasti,
tulen Vändän tuvilta:
sai tuvat tulettomaksi,
pirtit valkeattomaksi.
Jo oli yöalinomainen,
pitkä pilkkoisen pimeä
Oli yöKalevalassa,
noilla Vändän tuvilla
sekätuolla taivahassa,
Ukon ilman istuimilla.
Tukela on tuletta olla,
vaiva suuri valkeatta,
ikäväinehmisien,
ikäväitsen Ukonki.
Tuo Ukko, ylijumala,
itse ilman suuri luoja,
alkoi tuota ouostella.
Arvelee, ajattelevi,
mikäkumma kuun e'essä
mikäterhen päivän tiessä
kun ei kuu kumotakana
eikäpäväpaistakana.
Astui pilven ärtämyden,
taivahan rajoja myden
sukassa sinertävässä
kirjavassa kaplukassa;
kävi kuuta etsimään,
päveätaipoamahan:
eipäkuuta löytäkäänä
päveätaipoakana.
Tulta iski ilman Ukko,
valahutti valkeata
miekalla tuliterälä

säläläsäkenevälä
iski tulta kyntehensä
jäskytti jäenehensä
ylähälätaivosessa,
tähtitarhojen tasalla.
Saipa tulta iskemällä
Käkevi tulikipunan
kultaisehen kukkarohon,
hope'isehen kehään.
Antoi neien tuutella,
ilman immen vaapotella
kuun uuen kuvoamaksi,
uuen auringon aluksi.
Neiti pitkän pilven päälä
impi ilman partahalla
tuota tulta tuutteli,
valkeaista vaapotteli
kultaisessa käkyessä
hihnoissa hope'isissa.
Hope'iset orret notkui,
käkyt kultainen kulisi,
pilvet liikkui, taivot naukui,
taivon kannet kallistihe
tulta tuuiteltaessa,
valkeaista vaapottaissa.
Impi tulta tuutteli,
vaapotteli valkeaista,
tulta sormilla somitti,
käin vaali valkeaista:
tuli tuhmalta putosi,
valkea varattomalta,
käösiltäkän telijän,
sormilta somittelijan.
Taivas reikihin repesi,
ilma kaikki ikkunoihin.
Kirposi tulikipuna,
suikahti punasoronen,
läpi läkkyi taivosista,
puhki pilvistäpirisi,
läpi taivahan yheksän,
halki kuuen kirjokannen.
Sanoi vanha Vänänönen:
"Veli, seppo Ilmarinen!
Lähtekämme katsomahan,
saakamme opastumahan,
mikätuo tuli tulonen,
outo valkea valahti
yläsistätaivosista
alaisihin maaemihin,
jos olisi kuun kehänen
eli päivän pyörylänen!"
Läksivä urosta kaksi.
Astuivat, ajattelivat,

miten tuonne tullaksensa
ja kuten osataksensa
tulen siirtymäajjoille,
valkean valantomaille.
Joki joutuvi etehen,
melkeän meren tapainen.
Siinävanha Vänänönen
alkoi veisteävenettä
alla korven kolkutella.
Toinen seppo Ilmarinen
laati kuusesta meloja,
petästäjäkäiteä
Sai venonen valmihiksi
hankoinensa, airoinensa;
niin veivä venon vesille.
Soutelevat, joutelevat
ympäi Nevan jokea,
Nevan nientäkiertelevä.
Ilmatar, ihana impi,
vanhin luonnon tyttäristä
tuopa vastahan tulevi
puhutellen, lausutellen:
"Mitämiehiäolette,
kuinka teitäkutsutahan?"
Sanoi vanha Vänänönen:
"Merimiehiäolemme,
minävanha Vänänönen,
toinen seppo Ilmarinen.
Vaan sano oma sukusi,
kuin sinua kutsutahan!"
Vaimo tuon sanoiksi virkki:
"Minäolen vanhin vaimoksia,
vanhin ilman impilötä
ensin emäitselötä
joll' on vihki viien vaimon,
muoto kuuon morsiamen.
Minne te menette, miehet,
kunne läksitte, urohot?"
Sanoi vanha Vänänönen,
itse virkki, noin nimesi:
"Tukehtui tulonen meiltä
vaipui meiltävalkeainen.
Viikon on tuletta oltu,
pime'issäpiileskelty.
Nyt on meillämielessämme
mennätulta tietämähän,
jok' on tullut taivahasta,
päätipilvien pu'onnut."
Vaimo tuon sanoiksi virkki,
itse lausui, noin nimesi:
"Tuli on tuima tie'ettäjä
valkeainen vaaittava.
Jo teki tuli tekoset,

valkea vahingot laati!
Tuikahti tulikipuna,
putosi punakeränen
Luojan luomilta tiloilta,
Ukon ilman iskemiltä
läpi taivahan tasaisen,
halki tuon ihalan ilman,
puhki reppään retuisen,
kautta kuivan kurkihirren
Tuurin uutehen tupahan,
Palvoisen laettomahan.
"Sitte sinne tultuansa
Tuurin uutehen tupahan
panihe pahoille tölle,
löhe tölle törke'ille:
rikkoi rinnat tyttäiltä
neitosilta nännit näppi,
turmeli pojalta polvet,
isännätäparran poltti.
"iti lastansa imetti
käkyessävaivaisessa.
Tuohon tultua tulonen
jo teki pahinta työtä
poltti lapsen käkyestä
poltti paarmahat emolta.
Se lapsi meni Manalle,
toki poika Tuonelahan,
ku oli luotu kuolemahan,
katsottu katoamahan
tuskissa tulen punaisen,
vaike'issa valkeaisen.
"Niin emo enemmän tiesi,
ei emo Manalle mennyt;
se tunki tulen manata,
valkeaisen vaivutella
läpi pienen neulansilmän,
halki kirvehen hamaran,
puhki kuuman tuuran putken,
pitkin pellon pientareta."
Vaka vanha Vänänönen
itse ennäti kysyä
"Kunne tulet tuosta läksi,
kunne kiihti kipunat
Tuurin pellon pientarelta?
Metsälänkövai merelle?"
Vaimo vastaten sanovi,
itse virkki, noin nimesi:
"Tuli tuosta mennessänsä
valkeainen vierressänsä
ensin poltti paljo maita,
paljo maita, paljo soita;
viimein vierähti vetehen,
aaltoihin Aluen jäven:

se oli syttyätulehen,
säkehinäsähkyellä
"Kolmasti kesäsnäyönä
yhdeksäti syksy-yönä
kuohui kuusien tasalle,
äji päälle äyrähien
tuon tuiman tulen käissä
varin valkean väessä
"Kuohui kuiville kalansa,
arinoille ahvenensa.
Kalat tuossa katselevat,
ahvenet ajattelevat,
miten olla, kuin eleä
ahven itki aittojansa,
kalat kartanoisiansa,
kiiski linnoa kivistä
"Läski ahven kymryniska,
tavoitti tulisoroista:
eipäahven saanutkana.
Niin meni sinerväsiika:
se nieli tulisorosen,
vajotteli valkeaisen.
"Jo vettyi Aluen jävi,
pääsi päätyrästensä
sijallensa entiselle
yhtenäkesäsnäyönä
"Oli aikoa vähäsen:
tuli tuska nielijälle,
vaikea vajottajalle,
pakko paljo syönehelle.
"Uiskenteli, kuiskenteli.
Uipi päivän, uipi toisen
siikasaarien sivuja,
lohiluotojen lomia,
tuhannen nenäse niemen,
sa'an saaren kainalotse.
Joka niemi neuvon pisti,
joka saari sai sanoman:
'Ei ole vienossa ve'essä
Aluessa ankehessa
kalan kurjan nielijää
katalan kaottajata
nässätuskissa tulosen,
vaivannoissa valkeaisen.'
"Niin kuuli kulea kuuja,
nieli tuon sinervän siian.
Oli aikoa vähäsen:
tuli tuska nielijälle,
vaikea vajottajalle,
pakko paljo syönehelle.
"Uiskenteli, kuiskenteli.
Uipi päivän, uipi toisen
lohiluotojen lomia,

kalahauin kartanoita,
tuhannen nenitse niemen,
sa'an saaren kainaloitse.
Joka niemi neuvon pisti,
joka saari sai sanoman:
'Ei ole vienossa ve'essä
Aluessa ankehessa
kalan kurjan appajata,
katalan kaottajata
tuskissa tulen palavan,
vaivannoissa valkeaisen.'
"Niin tuli halea hauki,
nieli tuon kulean kuujan.
Oli aikoa vähäsen:
tuli tuska nielijälle,
vaikea vajottajalle,
pakko paljo syönehelle.
"Uiskenteli, kuiskenteli.
Uipi päivän, uipi toisen
lokkiluotojen lomitse,
kajavan kivikaritse,
tuhannen nenäse niemen,
sa'an saaren kainalotse.
Joka niemi neuvon pisti,
joka saari sai sanoman:
'Ei ole vienossa ve'essä
Aluessa ankehessa
kalan kurjan nielijää
katalan kaottajata
tuskissa tulen palavan,
vaivannoissa valkeaisen."
Vaka vanha Vänämönen,
toinen seppo Ilmarinen
nuotan niinisen kutovi,
katajaisen kaikuttavi;
sen painoi pajuvesillä
raian kuorilla rakenti.
Vaka vanha Vänämönen
työnti naiset nuottaselle.
Läksi naiset nuottaselle,
sisarekset silpomahan.
Soutelevat, luitelevat
niemi nientä saari saarta,
lohiluotojen lomatse,
siikasaarien sivutse
ruskeahan ruoikkohon,
kaunihisen kaislikkohon.
Pyritähän, pyyetähän,
ve'etähän, vellotahan
- nurin nuotta potketahan,
väin veetähän apaja:
ei saa'a sitäkaloa,
kuta kilvoin pyyetähän.

Veljekset vesille läksi,
miehet nuotalle menevä.
Pohetahan, potketahan,
ve'etähän, vennotahan
lahen suita, luo'on päätä
Kalevan kivikaria:
ei saa'a kaloa tuota,
mitätarkoin tarvittihin.
Tullut ei halea hauki
vienoilta lahen vesiltä
eikäsuurelta selätä
kalat pienet, verkot harvat.
Jo tuossa kalat valitti,
hauki hauille sanovi,
kysyi siika säynähätä
lohi toiselta lohelta:
"Joko kuoli kuulut miehet,
katosi Kalevan poiat,
liinanuotan nuikuttajat,
lankapaulan laaittajat,
suuren tarpoimen talujat,
pitkän varren vaikuttajat?"
Kuuli vanha Vänämönen.
Itse tuon sanoiksi virkki:
"Ei ole kuollehet urohot,
kaatunut Kalevan kansa.
Yksi kuoli, kaksi syntyi,
joill' on tarpoimet paremmat,
varret vaaksoa pitemmä,
nuotat kahta kauheammat."

Kahdeksasviidettäruno

Vaka vanha Vänämönen,
tietäjäin-ikuinen,
tuosta tuumille tulevi,
ajeleiksen arveloille
nuotan liinaisen kutoa,
satahisen saautella.
Jopa tuon sanoiksi virkki,
itse lausui, noin nimesi:
"Onko liinan kylvääää
kylvääää kyntääää
verkko valmistellakseni,
satasilmäsaa'akseni
kalan kurjan tappajaksi,
katalan kaottajaksi?"
Löytähän vähäsen maata,
paikkaa palamatointa
suurimmalla suon selälä

kahen kantosen lomassa.
Kannon juuri kaivetahan:
sieltälöytyi liinan siemen
Tuonen toukan käköksestä
maan maon varustamista.
Olipa tuhkia läänen,
koko kuivia poroja
purren puisen polttamilta,
venehen kyttämiltä
Siihen liina kylvettiin,
kypenihin kynnettihin,
rannallen Aluen järven,
peltohon saviperähän.
Siitäsiloin taimi nousi,
pensi pellavas peritön,
liina liitotoin yleni
yhtenäkesäsnäyönä
Yöläliina kylvettiin,
kuutamella kynnettihin,
perattihin, koirittihin,
nyhettihin, riivittihin,
terävästi temmottihin,
rotevasti rohkittihin.
Vietihin likohon liina;
sai pian lionneheksi.
Nopeasti nostettihin,
kiirehesti kuivattihin.
Kohta tuotihin kotihin,
pian luista luistettihin,
loteasti loukuttihin,
lipeästi lipsuttihin.
Hapeasti harjattihin,
hämysillähäsittihin,
joutui kohta kuontalolle,
vähemmin vättinäle,
yhtenäkesäsnäyönä
kahen pävyen kesellä
Sen sisaret kehreävä,
käykset käyille lyövä,
veljet verkoksi kutovat,
apet ainoille panevat.
Siinäkökäpynen kääntyi,
palautui painopalko,
kun sai nuotta valmihiksi,
lankapaula laaituksi
yhtenäkesäsnäyönä
vieläpuolessa sitäki!
Saipa nuotta valmihiksi,
lankapaula laaituksi,
perätäsatoa sylvä
siulat seitsentäsatoa.
Sen kivistivä somasti,
lau'ustivat laatusasti.

Nuoret nuotalle menevä,
vanhat koissa arvelevat:
tokko tuota saatanehe,
mitämielin pyyettäin?
Ve'ettäin, vennotahan,
pyyettäin, pynnettäin:
ve'ettäin pitkin vettä
pohetahan poiken vettä
Saa'ahan vähän kaloja:
kiiskiäkirokaloja,
ahvenia ruotaisia,
säkiäsapikkahia;
ei saatu sitäkaloa,
kuta vasten nuotta tehty.
Sanoi vanha Vänämönen:
"Oi on seppo Ilmarinen!
Lähtekänme itse tuonne,
kera verkkojen vesille!"
Läksivä urosta kaksi,
veivä verkkonsa vesille.
Yksi siula heitettiin
saarehen selälisehen,
siula toinen heitettiin
niittykannan niemeksehen;
nostin tuonne laaitahan
vanhan Vänön valkamahan.
Pohetahan, potketahan,
ve'ettäin, vennäitäin.
Saa'ahan kaloja kyllin:
ihveniä ahvenia,
tuimienia, taimenia,
lahnoja, lohikaloja,
kaikkia ve'en kaloja;
ei saa'a kaloa tuota,
kuta vasten nuotta tehty,
lankapaula laaittuna.
Silloin vanha Vänämönen
vieläverkkoja lisäsi;
jatkoi siuloja sivulta
viielläsyylisa'alla,
köyttäsaalla seitsemällä
Sanan virkkoi, noin nimesi:
"Viekänme syville verkot,
etemmäehätäkänme,
vetäkänme vettävielä
toki toinenkin apajas!"
Verkot vietihin syville,
ennäettiin etemmä
ve'ettiin vettävielä
toki toinenkin apajas.
Siinävanha Vänämönen
itse tuon sanoiksi virkki:
"Vellamo, ve'en emätä

ve'en eukko ruokorinta!
Tules paian muuttelohon,
vaattehen vajehtelohon!
Sinull' on rytinen paita,
merenvaahtivaippa päällä
tuulen tyttären tekemä
Aallottaren anteleva:
minäannan liinapaian,
panen aivan aivinaisen;
se on Kuuttaren kutoma,
Pävätären kehreänä
"Ahto, aaltojen isäntä
satahauan hallitsija!
Ota virpi viittäsyttä
salko seitsentätäpoa,
jolla selä seuruelet,
meren pohjat meuruelet,
nostat ruotaisen romuen,
kaiotat kalaisen karjan
tänän nuotan nostimille,
satalauan laskimille,
kalaisista kaartehista,
lohisista loukeroista,
suurilta selän navoilta,
synkiltäsyvätehiltä
pävän paistamattomilta,
hiekan hieromattomilta!"
Pikku mies merestä nousi,
uros aalloista yleni;
seisovi meren selällä
Siitä tuon sanoiksi virkki:
"Onko tarve tarpojata,
puun pitkän pitelijää"
Vaka vanha Vänämönen
itse tuon sanoiksi virkki:
"Onpa tarve tarpojata,
puun pitkän pitelijää"
Mies pieni, uros vähänen,
hongan rannalta hotaisi,
puun pitkän petäjästä
paaen painoi tarpoimeksi.
Kyselevi, lauselevi:
"Tarvonko väen mukahan,
oike'in olan takoa,
vai tarvon asun mukahan?"
Vanha viisas Vänämönen
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Jos tarvot asun mukahan,
äjäön siinä tarpomista."
Mies pieni, uros vähänen,
jo nyt tuossa tarpaisevi,
tarpovi asun mukahan;
kaiotti kaloja paljon

tuon on nuotan nostimille,
satalauan laskimille.

Seppo airoilla asuvi;
vaka vanha Vänänönen
itse on nuotan nostajana,
lankapaulan lappajana.

Sanoi vanha Vänänönen:

"Jo nyt on kalainen karja
tämän nuotan nostimilla,
satalauan laskimilla."

Siitänuotta nostetahan,
puretahan, puistetahan
venehesen Vänänösen:
saa'ahan kalainen karhi,
kut' oli vasten nuotta tehty,
lankapaula laaittuna.

Vaka vanha Vänänönen
viiletti venehen maalle
sivuhun sinisen sillan,
päähän portahan punaisen.

Siivosi kalaisen karhin,
purki ruotaisen romuen:
sai sieltähalean hauin,
kut' oli viikon pyyettynä
Silloin vanha Vänänönen

itse tuossa arvelevi:

"Ruohinko käsin ruveta
ilman rautarukkasitta,
kivisittäkintahitta,
vaskisitta vanttuhitta?"

Senpäkuuli Pävän poika.

Sanan virkkoi, noin nimesi:

"Minähauin halkoaisin,
tohtisin käiksi käyä
kun oisi isoni puukko,
veitsi valtavanhempani."

Vieri veitsi taivosesta,
puukko pilvistäputosi,
pääkulta, terähopea,
vieri vyölle Pävän poian.

Niin päeväPävän poika
tuon veitsen käsin tavoitti;
sillähauin halkaisevi,
suu levän levittelevi.

Vatsassa halean hauin
löytähän kulea kuuja;
vatsassa kulean kuujan,
siell' oli sileäsiika.

Halkaisi sileän siian:
sai sieltäsinikeräsen
siian suolen soukerosta,
kolmannesta koukerosta.
Kehitti sinikeräsen:

sisätäsinkeräsen
putosi punakeränen.
Purki tuon punakeräsen:
keskeltäpunakeräsen
tapasi tulisorosen,
jok' oli tullut taivosesta,
puhki pilvien pu'onnut,
päättäivosen kaheksan,
ilmalta yheksänneltä
Vänänösen arvellessa,
millätuota vietäehe
tupihin tulettoihin,
pime'ihin pirttilöihin,
jopa tuikahti tulonen,
pääsi käestäPävän poian.
Poltti parran Vänänösen;
sepolta sitä pahemmin
tuli poltti poskipätä
käsiänsäkäventeli.
Meni siinämennessänsä
aalloitse Aluen jäven.
Karkasi katajikolle,
niin paloi katajakangas;
kohautti kuusikkohon:
poltti kuusikon komean.
Vieri vieläkin etemmä
poltti puolen Pohjan maata,
sakaran Savon rajoja,
kahen puolen Karjalata.
Vaka vanha Vänänönen
itse läksi astumahan,
ylös korpehen kohosi
tuon tuiman tulen jäälle.
Tapasi tulosen tuolta
kahen kannon juuren alta,
leppäpötkelön sisästä
lahokannon kainalosta.
Siinävanha Vänänönen
itse tuon sanoiksi virkki:
"Tulonen, Jumalan luoma,
luoma Luojan, valkeainen!
Syyttämänenit syville,
asiatta aivan kauas!
Teet paremmin, kun paloat
kivisehen kiukahasen,
kytkeihet kypenihisi,
himmennähet hiilihisi,
päväläpi'eltäväksi
kotapuissa koivuisissa,
yöläpiileteltäväksi
kehän kultaisen kuvussa."
Tempasi tulikipunan
palavoihin pakkuloihin,

koivun käpihin kovihin,
vaskisehen kattilahan.
Kantoi tulta kattilassa,
koivun kuorella kuletti
nenään utuisen niemen,
päähän saaren terhenisen:
sai tuvat tulelliseksi,
pirtit valkealliseksi.
Itse seppo Ilmarinen
syrjin syöstihe merehen,
veäkke vesikivelle,
rantapaaelle paneikse
tuskissa tulen palavan,
vaike'issa valkeaisen.
Siinä tulta tummenteli,
valkeaista varventeli.
Sanovi sanalla tuolla,
lausui tuolla lausehella:
"Tulonen, Jumalan luoma,
panu, poika Aurinkoisen!
Mikäsun pani pahaksi,
jotta poltit poskiani,
kuumotit kupehiani,
ääni äjätelit?
"Millänyt tulta tummentelen,
valkeaista varventelen,
teen tulen tehottomaksi,
valkean varattomaksi,
ettei viikkoa vihoisi,
kovin kauan karvastaisi?
"Tule, tytti, Turjan maalta,
neiti, laskeite Lapista
hyyssasukka, jääsäkenkä
hallassa hamehen helmat,
hyinen kattila käessä
jänen kauha kattilassa!
Viskoa vilua vettä
riittechäripsuttele
paikoille palanehille,
tulen tuhmill vihoille!
"Kun ei tuosta kyllin liene,
tule, poika, Pohjolasta,
lapsi, täyestä Lapista,
mies pitkä Pimentolasta,
korpikuusien kokoinen,
suopetjän suuruhinen,
hyiset kintahat käessä
hyiset saappahat jalassa,
hyinen lakki päällä,
hyinen vyönyt vyöle vyöty!
"Tuo'os hyytä Pohjolasta,
jääkylmästä kylästä
Paljo on hyytä Pohjolassa,

jääkylmässäkylässä
hyyss' on virrat, jässäjävet,
ilmat kaikki iljenessä
hyiset hyppivä jänikset,
jäset karhut karkelevat
keskellälumimäkeä
lumivaaran liepehellä
hyiset joutsenet joluvat,
jäset sorsat soutelevat
keskellälumijokea,
jäsen kosken korvaksella.
"Hyytäkelkalla vetää,
jääreelläreutoellos
tuiman tunturin laelta,
vaaran vankan liepeheltä
Sillähyyllähyy'yttele,
jävilulla jähyttele
tulen viemiävikoja,
panun tuiki paahtamia!
"Kun ei tuosta kyllin liene,
oi Ukko ylijumala,
Ukko, pilvien pitää
hattarojen hallitsija,
iäiästäpilvi,
jänkälännestälähetä
syrjin yhtehen syseä
lomatusten loukahuta!
Sa'a hyytä sa'a jäää
sa'a voietta hyveä
paikoille palanehille,
vian tuiki tullehille!"
Silläseppo Ilmarinen
tuota tulta tummenteli,
valkeata vaimenteli.
Sai seppo paranneheksi,
entisellehen ehoksi
tuimista tulen vioista.

Yhdeksäviidettäruno

Ain' on päiväpaistamatta,
kuu kulta kumottamatta
noilla Vändän tuvilla,
Kalevalan kankahilla.
Vilu viljalle tulevi,
karjoille olo kamala,
outo ilman lintusille,
ikääimehnoisille,
kun ei konsa pävyt paista
eikäkuuhuet kumota.

Hauki tiesi hauan pohjat,
kokko lintujen kulennan,
tuuli haahen päväksen;
ei tieäimehnon lapset,
milloin aamu alkanevi,
milloin yöyrittänevi
nenäsäutuisen niemen,
päässäsaaren terhenisen.
Nuoret neuvoa pitävä,
ikäpuolet arvelevat,
kuinka kuutta lietänehe,
pävätaelettänehe
noilla raukoilla rajoilla,
poloisilla Pohjan mailla.
Neiet neuvoa pitävä,
orpanat osaelevat.
Päyvä sepon pajahan.
Sanovat sanalla tuolla:
"Nouse, seppo, seinän alta,
takoja, kiven takoa
takomahan uutta kuuta,
uutta auringon keheä
Pah' on kuun kumottamatta,
outo pävä paistamatta."
Nousi seppo seinän alta,
takoja kiven takoa
takomahan uutta kuuta,
uutta auringon kehästä
Kuun on kullasta kuvasi,
hopeasta pävä laati.
Tuli vanha Vänämönen,
ovelle asetteleikse.
Sanan virkkoi, noin nimesi:
"Oi on seppo veikkoseni!
Mitäpaukutat pajassa,
ajan kaiken kalkuttelet?"
Se on seppo Ilmarinen
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Kuuta kullaista kuvoan,
hope'ista aurinkoa
tuonne taivahan laelle,
päälle kuuven kirjokannen."
Silloin vanha Vänämönen
itse tuon sanoiksi virkki:
"Ohoh seppo Ilmarinen!
Jo nyt laait joutavia!
Ei kumota kulta kuuna,
paista pävähopea."
Seppo kuuhuen kuvasi,
takoi pävä valmihiksi.
Noita nosteli halulla,
kaunihisti kannatteli,
kuun on kuusen latvasehen,

pävän pitkän männyn päähän.
Hiki vieri viejän päästä
kaste kantajan otsasta
työsaatuike työhässä
nostannassa vaikeassa.
Saipa kuun kohotetuksi,
auringon asetetuksi,
kuun on kuusen kukkuralle,
pävyen petäjän päähän:
eipäkuu kumotakana
eikäpävyt paistakana.
Silloin vanha Vänämönen
itse tuon sanoiksi virkki:
"Nyt on aika arvan käyä
miehen merkkiäkysyä
minne meiltäpäväpäyi,
kunne meiltäkuu katosi."
Itse vanha Vänämönen,
tietäjäin-ikuinen,
leikkasi lepätälastut,
laittoi lastut laaullensa,
kävi arvat kääntämähän,
sormin arvat suortamahan.
Sanovi sanalla tuolla,
lausui tuolla lausehella:
"Kysyn Luojalta lupoa,
vaain varsin vastinetta.
Sano totta, Luojan merkki,
juttele, Jumalan arpa:
minne meiltäpäväpäyi,
kunne meiltäkuu katosi,
kun ei ilmoisna ikänä
nähenöita taivahalla?
"Sano, arpa, syytämyden,
elämiehen mieltämyden,
tuo tänne toet sanomat,
varmat liitot liikahuta!
Jos arpa valehteleisi,
niin arvo alennetahan:
arpa luoahan tulehen,
merkki miesten poltetahan."
Toi arpa toet sanomat,
merkki miesten vastoavi:
sanoi päivän saaneheksi,
kuun tuonne kaonneheksi
Pohjolan kivimäkehen,
vaaran vaskisen sisähän.
Vaka vanha Vänämönen
siitätuon sanoiksi virkki:
"Jos ma nyt lähen Pohjolahan,
Pohjan poikien poluille,
saan ma kuun kumottamahan,
päväkullan paistamahan."

Jopa läksi jotta joutui
pimeään Pohjolahan.
Astui päivän, astui toisen:
päiväpäkolmantena
jo näkyvi Pohjan portti,
kivikummut kuumottavi.
Ensin huuti huikahutti
tuolla Pohjolan joella:
"Tuokatte venettätänne
joen poikki pästäkseni!"
Kun ei huuto kuulunutta
eikätuotuna venettä
keräsi kekosen puita,
kuivan kuusen lehviä
teki tulen rantaselle,
saavutti savun sakean.
Tuli nousi taivahalle,
savu ilmahan sakeni.
Louhi, Pohjolan emäntä
itse pääyi ikkunahan.
Katsoi tuonne salmen suuhun,
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Mi tuolla tuli palavi,
tuolla saaren salmen suulla?
Pieni on sotatuliksi,
suuri nuottavalke'iksi."
Itse poika pohjolaisen
pian pistihe pihalle
katsomahan, kuulemahan,
tarkasti tähyänään:
"On tuolla joen takana
mies kempi kävelemässä"
Siinävanha Vänänönen
jo huhusi toisen kerran:
"Tuo venettä Pohjan poika,
Vänänöselle venettä"
Niin sanovi Pohjan poika,
itse lausui, vastaeli:
"Ei täitävenehet joua.
Tule sormin soutimina,
känmenin käsimeloina
poikki Pohjolan joesta!"
Siinävanha Vänänönen
arvelee, ajattelevi:
"Sep' ei miesi lienekänä
ku on tieltämyösteleikse."
Meni haukina merehen,
siikana silajoelle,
pian uipi salmen poikki,
väehen väin samosi.
Astui jalan, astui toisen,
Pohjan rannalle rapasi.
Niin sanovi Pohjan poiat,

paha parvi pauhoavi:

"Käypä Pohjolan pihalle!"

Meni Pohjolan pihalle.

Pohjan poikaset sanovat,

paha parvi pauhoavi:

"Tules Pohjolan tupahan!"

Meni Pohjolan tupahan;

jalan polki porstuahan,

laski kääkän käensä

siitätunkihe tupahan,

ajoihe katoksen alle.

Siellämiehet mettäjuovat,

simoa sirettelevä,

miehet kaikki miekka vyölä

urohot sota-aseissa

pään varalle Vänämösen,

surmaksi suvantolaisen.

Nuo kysyivä tullehelta,

sanoivat sanalla tuolla:

"Ku sanoma kurjan miehen,

tuuma uinehen urohon?"

Vaka vanha Vänämönen

sanan virkkoi, noin nimesi:

"Kuusta on sanomat kummat,

pävätäiki-imehet.

Minnes meiltäpäpäpäyi,

kunnes meiltäkuu katosi?"

Pohjan poikaset sanovi,

paha parvi lausueli:

"Tuonne teiltäpäpäpäyi,

pävapäyi, kuu katosi

kirjarintahan kivehen,

rautaisehen kalliohon.

Sielt' ei pääse päästämätä

selviäselittämätä"

Silloin vanha Vänämönen

itse tuon sanoiksi virkki:

"Kun ei kuu kivistäpäpäne,

päpäne päväkalliosta,

käpäpäme käsiryshyn,

ruvetkamme miekkasille!"

Veti miekan, riisti rauan,

tempasi tupesta tuiman,

jonka kuu käestäpaistoi,

pävävätistävähähyi,

hepo seisovi selälä

kasi naukui naulan tiessä

Mittelivä miekkojansa,

koittelivat korttiansa:

olipa pikkuista pitempi

miekka vanhan Vänämösen,

yhtäohrasen jyveä

olen kortta korkeampi.

Mentihin ulos pihalle,
tasarinnan tanterelle.
Siitävanha Vänämönen
löp' on kerran leimahutti,
löpäkerran, löpätoisen:
listi kuin naurihin napoja,
lippasi kuin liinan päätä
Pohjan poikasien.
Siitävanha Vänämönen
kävi kuuta katsomahan,
päveäkerittämähän
kirjarinnasta kivistä
vuoresta teräksisestä
rautaisesta kalliosta.
Astui tietäpikkuruisen,
kulki matkoa vähäsen,
niin näki vihannan saaren.
Saarell' on komea koivu,
koivun alla paasi paksu,
alla paaen kalliainen,
yhaksin ovia eessä
saoin salpoja ovilla.
Keksi piirtämän kivessä
valeviivan kalliossa.
Veti miekkansa tupesta,
kirjoitti kivehen kirjan
miekalla tuliterälä
sääläläsäkenevälä
katkesi kivi kaheksi,
paasi kolmeksi pakahtui.
Vaka vanha Vänämönen
katsovi kiven rakohon:
sielläkyyt olutta juovat,
maot vierrettävetävä
kirjavan kiven sisässä
maksankarvaisen malossa.
Sanoi vanha Vänämönen,
itse lausui, noin nimesi:
"Sentähän emäntäraukat
vähemmin olutta saavat,
kunp' on kyyt oluen juovat,
maot viertehen vetävä."
Leikkasip' on pään maolta,
katkoi kaulan kämmeheltä
Sanovi sanalla tuolla,
lausui tuolla lausehella:
"Elkötön sinäikäjä
tämän pävyen perästä
kyyt juoko olosiamme,
maot mallasjuomiamme!"
Siitävanha Vänämönen,
tietäjään-ikuinen,
kourin koitteli ovia,

salpoja sanan välillä
ei ovet käsin avau,
salvat ei sanoista huoli.
Silloin vanha Vänämönen
itse tuon sanoiksi virkki:
"Akka mies asehitoinna,
konna kirves-kuokatoinna."
Kohta lähtevi kotia,
alla pän, pahoilla mielin,
kun ei vieläkuuta saanut
eikäpäveätävannut.
Sanoi lieto Lemminkäinen:
"Ohoh vanha Vänämönen!
Miks'et ottanut minua
kanssasi karehtijaksi?
Oisi lukot luikahtanna,
takasalvat taittununna,
pääsnyt kuu kumottamahan,
nousnut päiväpaistamahan."
Vaka vanha Vänämönen
itse tuon sanoiksi virkki:
"Ei salvat sanoilla taitu,
lukot loihulla murene
eikäkourin koskemalla,
käsivarsin väntämälä"
Meni sepponsa pajahan.
Sanan virkkoi, noin nimesi:
"Ohoh seppo Ilmarinen!
Taos kuokka kolmihaara,
tao tuuria tusina,
avaimia aika kimppu,
jolla kuun kivistäpästä,
päivän pästä kalliosta!"
Se on seppo Ilmarinen,
takoja iän-ikuinen,
takoi miehen tarpehia;
takoi tuuria tusinan,
avaimia aika kimpun,
kelpo kimpun keihäitä
eikäsuurta eikäipientä
takoi kerran keskoisia.
Louhi, Pohjolan emäntä
Pohjan akka harvahammas,
siitti siivet sulkinensa,
levahutti lentämähän.
Lenteli liki kotia,
tuosta loihe loitommaksi,
poikki Pohjolan merestä
sepon Ilmarin pajalle.
Aukoi seppo ikkunansa,
katsoi, kuin tulisi tuuli:
ei ollut tulento tuulen,
oli harmoa havukka.

Se on seppo Ilmarinen
sanan virkkoi, noin nimesi:

"Mit' olet, otus, hakeva,
istut alla ikkunani?"

Lintu kielelle paneikse,
havukkainen haastelevi:

"Ohoh seppo Ilmarinen,
takoja alinomainen,
kuin olet kovin osaava,
varsin taitava takoja!"

Sanoi seppo Ilmarinen,
itse lausui, noin nimesi:

"Ei tuo kumma ollekana,
jos olen takoja tarkka,
kun olen taivoa takonut,
ilman kantta kalkutellut."

Lintu kielelle paneikse,
havukkainen haastelevi:

"Mitä seppo, siitälaait,
kuta, rautio, rakennat?"

Se on seppo Ilmarinen
sanan vastaten sanovi:

"Taon kaularenkahaista
tuolle Pohjolan akalle,
jolla kiinni kytketään
vaaran vankan liepehesen."

Louhi, Pohjolan emäntä
Pohjan akka harvahammas,

jo tunsi tuhon tulevan,
häpävän päälle saavan.

Heti loihe lentämään,
pääsi poies Pohjolahan.

Laski kuun kivistäirti,
päästi päivän kalliosta.

Itse muuksi muutaltihe,
kyhäsihe kyyhkyseksi;

lenteälekuttelevi
sepon Ilmarin pajahan.

Lenti lintuna ovelle,
kyyhkysenäkynnykselle.

Se on seppo Ilmarinen
sanan virkkoi, noin nimesi:

"Mitä lintu, tänne lennit,
tulit, kyyhky, kynnykselle?"

Vastasi otus ovelta,
virkkoi kyyhky kynnykseltä

"Tuota lienen kynnyksellä
sanomata saattamassa:

jopa kuu kivistänousi,
päpäpäsi kalliosta."

Se on seppo Ilmarinen
käi itse katsomahan.

Astuvi pajan ovelle,

katsoi tarkkan taivahalle:
katsoi kuun kumottavaksi,
näki päivän paistavaksi.
Meni luoksi Vänänösen,
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Ohoh vanha Vänänönen,
laulaja iän-ikuinen!
Käypäkuuta katsomahan,
päveätähänhän!
Jo ovat tarkoin taivahalla,
sijoillansa muinaisilla."
Vaka vanha Vänänönen
itse pistihe pihalle,
varsin päätänsäkohotti,
katsahtavi taivahalle:
kuu oli nousnut, päiväpässnyt,
taivon aurinko tavannut.
Silloin vanha Vänänönen
sai itse sanelemahan.
Sanovi sanalla tuolla,
lausui tuolla lausehella:
"Terve, kuu, kumottamasta,
kaunis, kasvot näyttämstä
päväkulta, koittamasta,
aurinko, ylenemstä
"Kuu kulta, kivistäpässit,
päväkaunis, kalliosta,
nousit kullaisna käkenä
hope'isna kyyhkyläsnä
elollesi entiselle,
matkoillesi muinaisille.
"Nouse aina aamusilla
tämän päivänki perästä
Teepämeille terveyttä
siirräsaama saatavihin,
pyytöpäähän peukalomme,
onni onkemme nenähän!
"Käy nyt tiesi tervehenä
matkasi imantehena,
päätäkaari kaunihisti,
pässe illalla ilohon!"

Viideskymmenes runo

Marjatta, korea kuopus,
se kauan kotona kasvoi,
korkean ison kotona,
emon tuttavvan tuvilla.
Piti viiet vitjat poikki,
kuuet renkahat kulutti

isonsa ava'imilla,
helmassa helottavilla.
Puolen kynnystäkulutti
helevillähelmoillansa,
puolen hirttäpänsäpäätä
sile'illäsilkillänsä
puolet pihtipuolisia
hienoilla hiansa suilla,
siltalaahkon lattiata
kautokengän-kannoillansa.
Marjatta, korea kuopus,
tuo on piika pikkarainen,
piti viikoista pyhyttä
ajan kaiken kainoutta.
Syöpi kaunista kaloa,
petäääpehmeää
ei syönyt kananmunia,
kukerikun riehatuita,
eikälampahan lihoa,
ku oli ollut oinahilla.
Emo käski lypsänhän:
eipämennyt lypsänhän.
Itse tuon sanoiksi virkki:
"Ei neiti minun näkönen
koske sen lehmän nisähän,
jok' on hälynnyt häillä
kun ei hiehoista herune,
vasikkaisista valune."
Iso käski orin rekehen:
ei istu orin rekehen.
Veikko vei emähevosen:
neiti tuon sanoiksi virkki:
"En istu hevonen rekehen,
joka lie orilla ollut,
kun ei varsaset vetäne,
kuletelle kuutiaisit."
Marjatta, korea kuopus,
aina piikoina elävä
neitosena niekottava,
kassapäähäkainustava,
päyri karjanpaimeneksi,
läksi lammasten kerälle.
Lampahat meni mäkeä
vuonat vuoren kukkulata;
neiti asteli ahoa,
lepikköleyhytteli
kään kullan kukkuessa,
hope'isen hoilatessa.
Marjatta, korea kuopus,
katselevi, kuuntelevi.
Istui marjamätähäle,
vaipui vaaran rintehelle.
Tuossa tuon sanoiksi virkki,

itse lausui, noin nimesi:
"Kuku, kultainen k~~ä~~könen,
hope'inen, hoilattele,
tinarinta, riukuttele,
Saksan mansikka, sanele,
k~~ä~~nköviikon villap~~ä~~nä
kauan karjanpaimenena
nälläävoilla ahoilla,
leve'illälehtomailla!
Kesosenko, kaksosenko,
viitosenko, kuutosenko,
vainko kymmenen keseä
tahi ei t~~ä~~tehen t~~ä~~n~~ä~~?"
Marjatta, korea kuopus,
viikon viipyi paimenessa.
Paha on olla paimenessa,
tyttödapsen liiatenki:
mato hein~~ä~~s~~ä~~matavi,
sisiliskot siuottavi.
Ei mato maellutkana,
sisilisko siuotellut.
Kirkui marjanen m~~ä~~eltä
puolukkainen kankahalta:
"Tule, neiti, noppimahan,
punaposki, poimimahan,
tinarinta, riipim~~ä~~h~~ä~~n,
vyövaski, valitsemahan,
ennenkuin etana syöpi,
mato musta muikkoavi!
Sata on saanut katsomahan,
tuhat ilman istumahan,
sata neittä tuhat naista,
lapsia epäukuisin,
ei ken koskisi minuhun,
poimisi minun poloisen."
Marjatta, korea kuopus,
meni matkoa v~~ä~~h~~ä~~sen,
meni marjan katsantahan,
punapuolan poimintahan
hyppysill~~ä~~n~~ä~~n hyvillä
k~~ä~~sill~~ä~~kaunihilla.
Keksi marjasen m~~ä~~eltä
punapuolan kankahalta:
on marja näkemi~~ä~~n~~ä~~sä
puola ilmoim luomiansa,
yl~~ä~~h~~ä~~kömaasta syö
alahahko puuhun nousta!
Tempoi kartun kankahalta,
jolla marjan maahan sorti.
Niinpämarja maasta nousi
kaunoisille kautoloille,
kaunoisilta kautoilta
puhtahille polviloille,

puhtahilta polviloilta
heleville helmasille.
Nousi siitävyörivoille,
vyörivoilta rinnoillensa,
rinnoiltansa leuoillensa,
leuoiltansa huulillensa;
siitäsuuhun suikahutti,
keikahutti kielellensä
kieleltäkeruksisihin,
siitävatsahan valahti.
Marjatta, korea kuopus,
tuosta tyytyi, tuosta täytyi,
tuosta paksuksi panihe,
lihavaksi liittelihe.
Alkoi pauloitta asua,
ilman vyöttävölehtiä
käyäsäunassa saloa,
pime'issäpistellätä
Emo aina arvelevi,
ätinsääjattelevi:
"Mi on meiän Marjatalla,
ku meiän kotikanalla,
kun se pauloitta asuvi,
aina vyöttävölehtivi,
käypi saunassa saloa,
pime'issäpisteleikse?"
Lapsi saattavi sanoa,
lapsi pieni lausuella:
"Se on meiän Marjatalla,
sepäKurjetta rukalla,
kun oli paljon paimenessa,
kauan karjassa käveli."
Kantoi kohtua kovoa,
vatsantäyttäväikeata
kuuta seitsemän, kaheksan,
ynnään yheksän kuuta,
vaimon vanha'an lukuhun
kuuta puolen kymmenettä
Niin kuulla kymmenennellä
impi tuskalle tulevi:
kohtu kääntyvi kovaksi,
painuvi pakolliseksi.
Kysyi kylpyäemolta:
"Oi, emoni, armahani!
Laita suojoa sijoja,
lämpymyttähuonehutta
piian pieniksi pyhiksi,
vaimon vaivahuoneheksi!"
Emo saattavi sanoa,
oma vanhin vastaella:
"Voi sinua, hien huora!
Kenen oot makaelema?
Ootko miehen naimattoman

eli naineen urohon?"
Marjatta, korea kuopus,
tuop' on tuohon vastoavi:
"En ole miehen naimattoman
enkänaineen urohon.
Menin marjahan mäelle,
punapuolan poimentahan,
otin marjan mielelläni,
toisen kerran kielelläni.
Se kävi kerustimille,
siitävatsahan valahti:
tuosta tyy'yin, tuosta tä'yin,
tuosta sain kohulliseksi."
Kysyi kylpyäisolta:
"Oi isoni, armahani!
Anna suojoa sijoja,
lämpymyttähuonehutta,
jossa huono hoivan saisi,
piika piinansa pitäsi!"
Iso saattavi sanoa,
taatto taisi vastaella:
"Mene, portto, poikemmaksi,
tulen lautta, tuonnemmaksi,
kontion kivikoloihin,
karhun louhikammioihin,
sinne, portto, poikimahan,
tulen lautta, lapsimahan!"
Marjatta, korea kuopus,
tuop' on taiten vastaeli:
"En mäportto ollekana,
tulen lautta lienekänä
Olen miehen suuren saava,
jalon synnyn synnyttävä
joll' on valta vallallenki,
väki Vänämösellenki."
Jo on piika pintehissä
minne mennä kunne käyä
kusta kylpyäkysellä
Sanan virkkoi, noin nimesi:
"Piltti, pienin piikojani,
paras palkkalaisiani!
Käypäkylpyäkylästä
saunoa Saraojalta,
jossa huono hoivan saisi,
piika piinansa pitäsi!
Käy pian, väehen jou'u,
vähemmin tarvitahan!"
Piltti, piika pikkarainen,
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Keltämäkysyn kylyä
keltäihelen apua?"
Sanoi meiän Marjattainen,
itse virkki, noin nimesi:

"Kysy Ruotuksen kylyä
saunoa Sarajan-suista!"
Piltti, piika pikkarainen,
tuo oli nöyräneuvottava,
käkä ilman käkemätä
kehumattaki kepeä
utuna ulos menevi,
savuna pihalle saapi.
Kourin helmansa kokosi,
käin käri vaattehensa,
sekäjuoksi jotta joutui
kohin Ruotuksen kotia.
Mätet mäkyi mennessänsä
vaarat notkui noustessansa,
käyt hyppi kankahalla,
someret hajosi suolla.
Tuli Ruotuksen tupahan,
sai sisäle salvoksehen.
Ruma Ruotus paitulainen
syöpi, juopi suurten lailla
pääsöpöän paioillansa,
aivan aivinaisillansa.
Lausui Ruotus ruoaltansa,
tiuskui tiskinsänojalta:
"Mitäsie sanot, katala?
Kuta, kurja, juoksentelet?"
Piltti, piika pikkarainen,
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Läksin kylpyäkylästä
saunoa Saraojalta,
jossa huono hoivan saisi:
avun ange tarvitseisi."
Ruma Ruotuksen emäntä
käet puuskassa käveli,
liehoi sillan liitoksella,
laahoi keskilattialla.
Itse ennäti kysyä
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Kellen kylpyäkyselet,
kellen aihelet apua?"
Sanoi Piltti, pieni piika:
"Kysyn meiän Marjatalle."
Ruma Ruotuksen emäntä
itse tuon sanoiksi virkki:
"Ei kylt kylähän joua,
ei saunat Sarajan suulta.
On kyly kytämällä
hepohuone hongikossa
tuliporton poiat saa'a,
lautan lapsensa latoa:
kun hevonen hengännevi,
niinp' on siinäkylypeätel!"
Piltti, piika pikkarainen,

pian pistihe takaisin,
sekäjuoksi jotta joutui.
Sanoi tultua ta'atse:
"Ei ole kylpyäkylässä
saunoa Saraojalla.
Ruma Ruotuksen emäntä
sanan virkkoi, noin nimesi:
'Ei kylt kylähän joua,
ei saunat Sarajan suulta.
On kyly kytömällä
hepohuone hongikossa
tuliporton poiat saa'a,
lautan lapsensa latoa:
kun hevonen hengännevi,
niin on siinäkylpeköhön!
Niinp' on, niin sanoi mokomin,
niinpävainen vastaeli."
Marjatta, matala neiti,
tuosta täytyi itkemähän.
Itse tuon sanoiksi virkki:
"Lähteäminun tulevi
niinkuin muinenki kasakan
eli orjan palkollisen
- lähteäkytömälle,
käähongikkokeolle!"
Käsin käsi vaattehensa,
kourin helmansa kokosi;
otti vastan varjoksensa,
lehen lempi suojaksensa.
Astua taputtelevi
vatsanvaivoissa kovissa
huonehesen hongikkohon,
tallihin Tapiomälle.
Sanovi sanalla tuolla,
lausui tuolla lausehella:
"Tule, Luoja, turvakseni,
avukseni, armollinen,
nässätössätyöhissä
ajoissa ani kovissa!
Päästäpiika pintehestä
vaimo vatsanväntehestä
ettei vaivoihin vajoisi,
tuskihinsa tummeneisi!"
Niin perille päästyänsä
itse tuon sanoiksi virkki:
"Henkeä, hyvähevonen,
huokoas, vetjävarsa,
kylylöly löyhätä
sauna lämpönen lähetä
jotta, huono, hoivan saisin!
Avun, ange, tarvitseisin."
Henkäsi hyvähevonen,
huokasi vetjävarsa

vatsan kautta vaivaloisen:
min hevonen hengäntävi,
on kuin löly lyäessä
viskattaessa vetonen.
Marjatta, matala neiti,
pyhäpiika pikkarainen,
kylpi kylyn kyllätensä
vatsan lölyn vallaltansa.
Teki tuonne pienen poian,
latoi lapsensa vakaisen
heinille hevosen luoksi,
sorajouhen soimen päähän.
Pesi pienen poikuensa,
käri käreliinahansa;
otti pojan polvillensa,
laittoi lapsen helmahansa.
Piiletteli poiuttansa,
kasvatteli kaunoistansa,
kullaista omenuttansa,
hope'ista sauvoansa.
Sylissänsäsydtelevi,
käissänsäkantelevi.
Laski pojan polvillensa,
lapsen lantehuisillensa,
alkoi päänsäsukia,
hapsiansa harjaella.
Katoi poika polviltansa,
lapsi lannepuoliiltansa.
Marjatta, matala neiti,
tuosta tuskille tulevi.
Rapasihe etsimähän.
Etsi pientäpoiuttansa,
kullaista omenuttansa,
hope'ista sauvoansa
alta jauhavan kivosen,
alta juoksevan jalaksen,
alta seulan seulottavan,
alta korvon kannettavan,
puiten puut, jaellen ruohot,
hajotellen hienot heinät.
Viikon etsi poiuttansa,
poiuttansa, pienuttansa.
Etsi mältä männiköltä
kannoilta, kanervikoilta,
katsoen joka kanervan,
joka varvikon vatoen,
kaivellen katajajuuret,
ojennellen puien oksat.
Astua ajattelevi,
käyäkäperöttelevi:
Tähti vastahan tulevi.
Tähelle kumarteleikse:
"Oi Tähti, Jumalan luoma!

Etkötieäpoiuttani,
miss' on pieni poikueni,
kultainen omenueni?"

Tähti taisi vastaella:

"Tietäsinkö en sanoisi.
Hänpäon minunki luonut
näille päville pahoille,
kylmilläkimaltamahan,
pime'illäpilkkimähän."

Astua ajattelevi,
käyäkäperöttelevi:

Kuuhut vastahan tulevi.
Niin Kuulle kumarteleikse:

"Oi Kuuhut, Jumalan luoma!

Etkötieäpoiuttani,
miss' on pieni poikueni,
kultainen omenueni?"

Kuuhut taisi vastaella:

"Tietäsinkö en sanoisi.
Hänpäon minunki luonut
näille päville pahoille,
yksin öllävalvomahan,
pävälämakoamahan."

Astua ajattelevi,
käyäkäperöttelevi:

pävyi Pävyt vastahansa.
Päväle kumarteleikse:

"Oi Pävyt, Jumalan luoma!

Etkötieäpoiuttani,
miss' on pieni poikueni,
kultainen omenueni?"

Pävyt taiten vastaeli:

"Kyllätieän poikuesi!
Hänpäon minunki luonut
näille päville hyville,
kullassa kulisemahan,
hopeassa helkkimähän."

"Jopa tieän poikuesi!

Voi, poloinen, poiuttasi!

Tuoll' on pieni poikuesi,
kultainen omenuesi,
onp' on suossa suonivyöstä
kankahassa kainalosta."

Marjatta, matala neiti,
etsi suolta poikoansa.

Poika suolta löyettihin,
tuolta tuotihin kotia.

Siitämeiän Marjatalle
kasvoi poika kaunokainen.

Ei tieänimeätuolle,
millämainita nimellä

Emo kutsui kukkaseksi,
vieras vennon joutioksi.

Etsittihin ristijää
katsottiin kastajata.
Tuli ukko ristinmäen,
Virokannas kastamahan.
Ukko tuon sanoiksi virkki,
itse lausui, noin nimesi:
"En märehti riivattua,
katalata kastakana,
kun ei ensin tutkittane,
tutkittane, tuomittane."
Kenpätuohon tutkijaksi,
tutkijaksi, tuomariksi?
Vaka vanha Vänämönen,
tietäjäin-ikuinen,
sepätuohon tutkijaksi,
tutkijaksi, tuomariksi!
Vaka vanha Vänämönen
tuop' on tuossa tuomitsevi:
"Kun lie poika suolta saatu,
maalta marjasta si'ennyt,
poika maahan pantakohon,
marjamätän sivulle,
tahi suolle vietäköön,
puulla päin lyäköön!"
Puhui poika puolikuinen,
kaksiviikkoinen kajahui:
"Ohoh sinua, ukko utra,
ukko utra, unteloinen,
kun olet tuhmin tuominnunna,
väärin laskenna lakia!
Eipäsyistäsuuremmista,
töstätuhmemmistakana
itseäsi suolle viety
eikäpuulla päin lydy,
kun sa miesnänuorempana
lainasit emosi lapsen
oman pääsi pästimeksi,
itsesi lunastimeksi.
"Ei sinua silloinkana,
eip' on vieläsuolle viety,
kun sa miesnänuorempana
menettelit neiet nuoret
alle aaltojen syvien,
päälle mustien mutien."
Ukko risti ripsahutti,
kasti lapsen kapsahutti
Karjalan kuninkahaksi,
kaiken vallan vartijaksi.
Siitäsuuttui Vänämönen,
jopa suuttui ja häpesi.
Itse läksi astumahan
rannalle merelliselle.
Tuossa loihe laulamahan,

lauloi kerran viimeisensä
lauloi vaskisen venehen,
kuparisen umpipurren.
Itse istuvi perhän,
läksi selväle seläle.
Virkki vielä mennessänsä
lausui lähtiellessänsä
"Annapas ajan kulua,
päivän mennä toisen tulla,
taas minua tarvitahan,
katsotahan, kaivatahan
uuen sammon saattajaksi,
uuen soiton suorijaksi,
uuen kuun kulettajaksi,
uuen päivän päättäjäksi,
kun ei kuuta, aurinkoa
eikä ilmaista iloa."
Siitä vanha Vänämönen
laskea karehtelevi
venehellävaskisella,
kuutilla kuparisella
yläsihin maaemihin,
alaisihin taivosihin.
Sinne puuttui pursinensa,
venehinensä väsähtyi.
Jäti kantelon jälle,
soiton Suomelle sorean,
kansalle ilon ikuisen,
laulut suuret lapsillensa.

* * *

Suuni jo sulkea pitäsi,
kiinni kieleni sitoa,
laata virren laulannasta,
heretä helähtästä
Hevonenki hengähtävi
matkan pitkän mentyänsä
rautanenki raukeavi
kesäheinän lydyänsä
vetonenki vierähtävi
joen polvet juostuansa,
tulonenki tuikahtavi
yön pitkän palettuansa;
niin miks' ei runo väsyisi,
virret vienot vierähtäsi
illan pitkiltä iloilta,
päivälaskun laulannoilta?
Noin kuulin saneltavaksi,
toisin tutkaeltavaksi:
"Eipä koski vuolaskana
laske vettänsä loputen,
eikä laulaja hyvänen

laula tyyntä taitoansa.
Mieli on jämmän parempi
kuin on kesken katkemahan."
Niin luonen, lopettanenki,
herennenki, heittänenki.
Kerin virteni keräle,
sykkyräle syylätelen,
panen aitan parven päähän,
luisten lukkojen sisäle,
jost' ei pääse päivinensä
selviäsinäikästä
ilman luien lonsumatta,
leukojen leveämätä
hammasten hajoamatta,
kielen keikkelehtämätä
Mitä tuosta, jos ma laulan,
jos ma paljoki pajahan,
jos laulan jokaisen lakson,
joka kuusikon kujerran!
Ei ole emo elossa,
oma vanhin valvehella
eikäkulta kuulemassa,
oma armas oppimassa:
on mua kuuset kuulemassa,
hongan oksat oppimassa,
koivun lehvä lempimässä
pihlajat pitelemässä
Piennäjän minäemosta,
matalana maammostani.
Jän kuin kiuruksi kivelle,
rastahaksi rauniolle,
kiuruna kiertämähän,
rastahana raikkumahan,
vaimon vierahan varahan,
ehtohon emintimäsen.
Se mun karkotti, katalan,
ajoi lapsen armottoman
tuulipuolelle tupoa,
pohjaispuolelle kotia,
vieätuulen turvatointa,
ahavaisen armotointa.
Sainpa, kiuru, kiertämähän,
lintu kurja, kulkemahan,
vieno, maita vieremähän,
vaivainen, vaeltamahan,
joka tuulen tuntemahan,
äjynnän äyämähän,
vilussa väisemähän,
pakkasessa parkumahan.
Moni nyt minulla onpi,
usea olettelevi
virkkaja vihaisen äänen,
äänen tuiman tuikuttaja.

Ken se kieltäni kirosi,
kenpääntääjähteli;
soimasi sorisevani,
lausui liioin laulavani,
pahasti pajattavani,
väärin virttäväntäväni.
Elkäte, hyvä imeiset,
tuota ouoksi otelko,
jos ma, lapsi, liioin lauloin,
pieni, pilpatin pahasti!
En ole opissa ollut,
käynyt mailla mahtimiesten,
saanut ulkoa sanoja,
loitompata lausehia.
Muut kaikki oli opissa,
mie en joutanut kotoa
emon ainoan avusta,
yksinäsen ympäriltä
Piti oppia kotona,
oman aitan orren alla,
oman ätin vättinöllä
veikon veistoslastusilla,
senki piennä pikkaraisna,
paitaressuna pahaisna.
Vaan kuitenkin kaikitenki
la'un hiihin laulajoille,
la'un hiihin, latvan taitoin,
oksat karsin, tien osoitin.
Siitäpänyt tie menevi,
ura uusi urkenevi
laajemmille laulajoille,
runsahammille runoille,
nuorisossa nousevassa,
kansassa kasuavassa.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK, THE KALEVALA ***

This file should be named kalev10.txt or kalev10.zip
Corrected EDITIONS of our eBooks get a new NUMBER, kalev11.txt
VERSIONS based on separate sources get new LETTER, kalev10a.txt

Project Gutenberg eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as Public Domain in the US unless a copyright notice is included. Thus, we usually do not keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

We are now trying to release all our eBooks one year in advance of the official release dates, leaving time for better editing. Please be encouraged to tell us about any error or corrections, even years after the official publication date.

Please note neither this listing nor its contents are final til midnight of the last day of the month of any such announcement. The official release date of all Project Gutenberg eBooks is at Midnight, Central Time, of the last day of the stated month. A preliminary version may often be posted for suggestion, comment and editing by those who wish to do so.

Most people start at our Web sites at:

<http://gutenberg.net> or

<http://promo.net/pg>

These Web sites include award-winning information about Project Gutenberg, including how to donate, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter (free!).

Those of you who want to download any eBook before announcement can get to them as follows, and just download by date. This is also a good way to get them instantly upon announcement, as the indexes our cataloguers produce obviously take a while after an announcement goes out in the Project Gutenberg Newsletter.

<http://www.ibiblio.org/gutenberg/etext04> or

<ftp://ftp.ibiblio.org/pub/docs/books/gutenberg/etext04>

Or /etext03, 02, 01, 00, 99, 98, 97, 96, 95, 94, 93, 92, 91 or 90

Just search by the first five letters of the filename you want, as it appears in our Newsletters.

Information about Project Gutenberg (one page)

We produce about two million dollars for each hour we work. The time it takes us, a rather conservative estimate, is fifty hours to get any eBook selected, entered, proofread, edited, copyright searched and analyzed, the copyright letters written, etc. Our projected audience is one hundred million readers. If the value per text is nominally estimated at one dollar then we produce \$2 million dollars per hour in 2002 as we release over 100 new text files per month: 1240 more eBooks in 2001 for a total of 4000+ We are already on our way to trying for 2000 more eBooks in 2002 If they reach just 1-2% of the world's population then the total will reach over half a trillion eBooks given away by year's end.

The Goal of Project Gutenberg is to Give Away 1 Trillion eBooks! This is ten thousand titles each to one hundred million readers, which is only about 4% of the present number of computer users.

Here is the briefest record of our progress (* means estimated):

eBooks Year Month

1 1971 July
10 1991 January
100 1994 January
1000 1997 August
1500 1998 October
2000 1999 December
2500 2000 December
3000 2001 November
4000 2001 October/November
6000 2002 December*
9000 2003 November*
10000 2004 January*

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation has been created to secure a future for Project Gutenberg into the next millennium.

We need your donations more than ever!

As of February, 2002, contributions are being solicited from people and organizations in: Alabama, Alaska, Arkansas, Connecticut, Delaware, District of Columbia, Florida, Georgia, Hawaii, Illinois, Indiana, Iowa, Kansas, Kentucky, Louisiana, Maine, Massachusetts, Michigan, Mississippi, Missouri, Montana, Nebraska, Nevada, New Hampshire, New Jersey, New Mexico, New York, North Carolina, Ohio, Oklahoma, Oregon, Pennsylvania, Rhode Island, South Carolina, South Dakota, Tennessee, Texas, Utah, Vermont, Virginia, Washington, West Virginia, Wisconsin, and Wyoming.

We have filed in all 50 states now, but these are the only ones that have responded.

As the requirements for other states are met, additions to this list will be made and fund raising will begin in the additional states. Please feel free to ask to check the status of your state.

In answer to various questions we have received on this:

We are constantly working on finishing the paperwork to legally request donations in all 50 states. If your state is not listed and you would like to know if we have added it since the list you have, just ask.

While we cannot solicit donations from people in states where we are not yet registered, we know of no prohibition against accepting donations from donors in these states who approach us with an offer to donate.

International donations are accepted, but we don't know ANYTHING about how to make them tax-deductible, or even if they CAN be made deductible, and don't have the staff to handle it even if there are ways.

Donations by check or money order may be sent to:

Project Gutenberg Literary Archive Foundation
PMB 113
1739 University Ave.
Oxford, MS 38655-4109

Contact us if you want to arrange for a wire transfer or payment method other than by check or money order.

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation has been approved by the US Internal Revenue Service as a 501(c)(3) organization with EIN [Employee Identification Number] 64-622154. Donations are tax-deductible to the maximum extent permitted by law. As fund-raising requirements for other states are met, additions to this list will be made and fund-raising will begin in the additional states.

We need your donations more than ever!

You can get up to date donation information online at:

<http://www.gutenberg.net/donation.html>

***

If you can't reach Project Gutenberg,
you can always email directly to:

Michael S. Hart <hart@pobox.com>

Prof. Hart will answer or forward your message.

We would prefer to send you information by email.

The Legal Small Print

(Three Pages)

START**THE SMALL PRINT!**FOR PUBLIC DOMAIN EBOOKS**START

Why is this "Small Print!" statement here? You know: lawyers. They tell us you might sue us if there is something wrong with your copy of this eBook, even if you got it for free from someone other than us, and even if what's wrong is not our fault. So, among other things, this "Small Print!" statement disclaims most of our liability to you. It also tells you how you may distribute copies of this eBook if you want to.

BEFORE! YOU USE OR READ THIS EBOOK

By using or reading any part of this PROJECT GUTENBERG-tm

eBook, you indicate that you understand, agree to and accept this "Small Print!" statement. If you do not, you can receive a refund of the money (if any) you paid for this eBook by sending a request within 30 days of receiving it to the person you got it from. If you received this eBook on a physical medium (such as a disk), you must return it with your request.

ABOUT PROJECT GUTENBERG-TM EBOOKS

This PROJECT GUTENBERG-tm eBook, like most PROJECT GUTENBERG-tm eBooks, is a "public domain" work distributed by Professor Michael S. Hart through the Project Gutenberg Association (the "Project"). Among other things, this means that no one owns a United States copyright on or for this work, so the Project (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth below, apply if you wish to copy and distribute this eBook under the "PROJECT GUTENBERG" trademark.

Please do not use the "PROJECT GUTENBERG" trademark to market any commercial products without permission.

To create these eBooks, the Project expends considerable efforts to identify, transcribe and proofread public domain works. Despite these efforts, the Project's eBooks and any medium they may be on may contain "Defects". Among other things, Defects may take the form of incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other eBook medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

LIMITED WARRANTY; DISCLAIMER OF DAMAGES

But for the "Right of Replacement or Refund" described below, [1] Michael Hart and the Foundation (and any other party you may receive this eBook from as a PROJECT GUTENBERG-tm eBook) disclaims all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees, and [2] YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE OR UNDER STRICT LIABILITY, OR FOR BREACH OF WARRANTY OR CONTRACT, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES, EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGES.

If you discover a Defect in this eBook within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending an explanatory note within that time to the person you received it from. If you received it on a physical medium, you must return it with your note, and such person may choose to alternatively give you a replacement copy. If you received it electronically, such person may choose to alternatively give you a second opportunity to receive it electronically.

THIS EBOOK IS OTHERWISE PROVIDED TO YOU "AS-IS". NO OTHER

WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, ARE MADE TO YOU AS TO THE EBOOK OR ANY MEDIUM IT MAY BE ON, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR A PARTICULAR PURPOSE.

Some states do not allow disclaimers of implied warranties or the exclusion or limitation of consequential damages, so the above disclaimers and exclusions may not apply to you, and you may have other legal rights.

INDEMNITY

You will indemnify and hold Michael Hart, the Foundation, and its trustees and agents, and any volunteers associated with the production and distribution of Project Gutenberg-tm texts harmless, from all liability, cost and expense, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following that you do or cause: [1] distribution of this eBook, [2] alteration, modification, or addition to the eBook, or [3] any Defect.

DISTRIBUTION UNDER "PROJECT GUTENBERG-tm"

You may distribute copies of this eBook electronically, or by disk, book or any other medium if you either delete this "Small Print!" and all other references to Project Gutenberg, or:

[1] Only give exact copies of it. Among other things, this requires that you do not remove, alter or modify the eBook or this "small print!" statement. You may however, if you wish, distribute this eBook in machine readable binary, compressed, mark-up, or proprietary form, including any form resulting from conversion by word processing or hypertext software, but only so long as *EITHER*:

[*] The eBook, when displayed, is clearly readable, and does *not* contain characters other than those intended by the author of the work, although tilde (~), asterisk (*) and underline ( ) characters may be used to convey punctuation intended by the author, and additional characters may be used to indicate hypertext links; OR

[*] The eBook may be readily converted by the reader at no expense into plain ASCII, EBCDIC or equivalent form by the program that displays the eBook (as is the case, for instance, with most word processors); OR

[*] You provide, or agree to also provide on request at no additional cost, fee or expense, a copy of the eBook in its original plain ASCII form (or in EBCDIC or other equivalent proprietary form).

[2] Honor the eBook refund and replacement provisions of this "Small Print!" statement.

[3] Pay a trademark license fee to the Foundation of 20% of the gross profits you derive calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. If you don't derive profits, no royalty is due. Royalties are payable to "Project Gutenberg Literary Archive Foundation" the 60 days following each date you prepare (or were legally required to prepare) your annual (or equivalent periodic) tax return. Please contact us beforehand to let us know your plans and to work out the details.

WHAT IF YOU *WANT* TO SEND MONEY EVEN IF YOU DON'T HAVE TO?

Project Gutenberg is dedicated to increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine readable form.

The Project gratefully accepts contributions of money, time, public domain materials, or royalty free copyright licenses.

Money should be paid to the:

"Project Gutenberg Literary Archive Foundation."

If you are interested in contributing scanning equipment or software or other items, please contact Michael Hart at:
hart@pobox.com

[Portions of this eBook's header and trailer may be reprinted only when distributed free of all fees. Copyright (C) 2001, 2002 by Michael S. Hart. Project Gutenberg is a TradeMark and may not be used in any sales of Project Gutenberg eBooks or other materials be they hardware or software or any other related product without express permission.]

*END THE SMALL PRINT! FOR PUBLIC DOMAIN EBOOKS*Ver.02/11/02*END*

ss permission.]

*END THE SMALL PRINT! FOR PUBLIC DOMAIN EBOOKS*Ver.02/11/02*END*

otta joutui

kohin Ruotuksen kotia.

Mäet mäkyi mennessänsä

vaarat notkui noustessansa,

käyt hyppi kankahalla,

someret hajosi suolla.

Tuli Ruotuksen tupahan,

sai sisäle salvoksehen.

Ruma Ruotus paitulainen

syöpi, juopi suurten lailla

pääsöpöän paioillansa,

aivan aivinaisillansa.

Lausui Ruotus ruoaltansa,

tiuskui tiskinsänojalta:

"Mitäsie sanot, katala?"

Kuta, kurja, juoksentelet?"

Piltti, piika pikkarainen,

sanan virkkoi, noin nimesi:

"Läksin kylpyäkylästä

saunoa Saraojalta,

jossa huono hoivan saisi:

avun ange tarvitseisi."

Ruma Ruotuksen emäntä

käet puuskassa käveli,

liehoi sillan liitoksella,

laahoi keskilattialla.

Itse ennäti kysyä

sanan virkkoi, noin nimesi:

"Kellen kylpyäkyselet,

kellen aihelet apua?"

Sanoi Piltti, pieni piika:

"Kysyn meidän Marjatalle."

Ruma Ruotuksen emäntä

itse tuon sanoiksi virkki:

"Ei kylt kylähän joua,

ei saunat Sarajan suulta.

On kyly kytöällä

hepohuone hongikossa

tuliporton poiat saa'a,

lautan lapsensa latoa:

kun hevonen hengännevi,

niinp' on siinä kylpeäte!"

Piltti, piika pikkarainen,

pian pistihe takaisin,

sekäjuoksi jotta joutui.

Sanoi tultua ta'atse:

"Ei ole kylpyä kylässä

saunoa Sarajalla.

Ruma Ruotuksen emäntä

sanan virkkoi, noin nimesi:

'Ei kylt kylähän joua,

ei saunat Sarajan suulta.

On kyly kytöällä

hepohuone hongikossa

tuliporton poiat saa'a,

lautan lapsensa latoa:

kun hevonen hengännevi,

niin on siinäkylopekdhön!

Niinp' on, niin sanoi mokomin,

niinpävainen vastaeli."

Marjatta, matala neiti,

tuosta täytyi itkemään.

Itse tuon sanoiksi virkki:

"Lähteäminun tulevi

niinkuin muinenki kasakan

eli orjan palkollisen

- lähteäkytömälle,

käähongikkokeolle!"

Käsin käsi vaattehensa,

kourin helmansa kokosi;

otti vastan varjoksensa,

lehen lempi suojaksensa.

Astua taputtelevi

vatsanvaivoissa kovissa

huonehesen hongikkohon,

tallihin Tapiomälle.

Sanovi sanalla tuolla,

lausui tuolla lausehella:

"Tule, Luoja, turvakseni,

avukseni, armollinen,

nässätössätöyhissä

ajoissa ani kovissa!

Päästäpiika pintehestä

vaimo vatsanväntehestä

ettei vaivoihin vajoisi,

tuskihinsa tummeneisi!"

Niin perille päätyänsä

itse tuon sanoiksi virkki:

"Henkeä, hyvähevonen,

huokoas, vetäävarsa,

kylylöly löyhätä

sauna lämpönen lähetä

jotta, huono, hoivan saisin!

Avun, ange, tarvitseisin."

Henkäsi hyvähevonen,

huokasi vetäävarsa

vatsan kautta vaivaloisen:

min hevonen hengätävi,

on kuin löly lyäessä

viskattaessa vetonen.

Marjatta, matala neiti,

pyhäpiika pikkarainen,

kylpi kylyn kyllätänsä

vatsan lölyn vallaltansa.

Teki tuonne pienen poian,

latoi lapsensa vakaisen

heinille hevosen luoksi,

sorajouhen soimen päähän.

Pesi pienen poikuensa,

käri kärelinahansa;

otti pojan polvillensa,
laittoi lapsen helmahansa.
Piilätteli poiuttansa,
kasvatteli kaunoistansa,
kullaista omenuttansa,
hope'ista sauvoansa.
Sylissäsäsydtelevi,
käissäsäkän televi.
Laski pojan polvillensa,
lapsen lantehuisillensa,
alkoi päänsäasukia,
hapsiansa harjaella.
Katoi poika polviltansa,
lapsi lannepuoliltansa.
Marjatta, matala neiti,
tuosta tuskille tulevi.
Rapasihe etsimähän.
Etsi pientäpoiuttansa,
kullaista omenuttansa,
hope'ista sauvoansa
alta jauhavan kivosen,
alta juoksevan jalaksen,
alta seulan seulottavan,
alta korvon kannettavan,
puiten puut, jaellen ruohot,
hajotellen hienot heinä.
Viikon etsi poiuttansa,

poiuttansa, pienuttansa.

Etsi mäلتä männiköltä

kannoilta, kanervikoilta,

katsoen joka kanervan,

joka varvikon vatoen,

kaivellen katajajuuret,

ojennellen puien oksat.

Astua ajattelevi,

käökäperöttelevi:

Tähti vastahan tulevi.

Tähelle kumarteleikse:

"Oi Tähti, Jumalan luoma!

Etkötieäpoiuttani,

miss' on pieni poikueni,

kultainen omenueni?"

Tähti taisi vastaella:

"Tietäsinkö en sanoisi.

Hänpäon minunki luonut

nälle päville pahoille,

kylmilläkimaltamahan,

pime'illäpilkkimähän."

Astua ajattelevi,

käökäperöttelevi:

Kuuhut vastahan tulevi.

Niin Kuulle kumarteleikse:

"Oi Kuuhut, Jumalan luoma!

Etkötieäpoiuttani,

miss' on pieni poikueni,

kultainen omenueni?"

Kuuhut taisi vastaella:

"Tietäsinkö en sanoisi.

Häpäön minunki luonut

nälle päville pahoille,

yksin öllävalvomahan,

pävilämaamahan."

Astua ajattelevi,

käykäperöttelevi:

päyi Pävyt vastahansa.

Päville kumarteleikse:

"Oi Pävyt, Jumalan luoma!

Etkötieäpoiuttani,

miss' on pieni poikueni,

kultainen omenueni?"

Pävyt taiten vastaeli:

"Kyllätieän poikuesi!

Häpäön minunki luonut

nälle päville hyville,

kullassa kulisemahan,

hopeassa helkkimähän.

"Jopa tieän poikuesi!

Voi, poloinen, poiuttasi!

Tuoll' on pieni poikuesi,

kultainen omenuesi,

onp' on suossa suonivyöstä

kankahassa kainalosta."

Marjatta, matala neiti,

etsi suolta poikoansa.

Poika suolta löyettiin,

tuolta tuotihin kotia.

Siitämeiän Marjatalle

kasvoi poika kaunokainen.

Ei tieänimeätuolle,

millämainita nimellä

Emo kutsui kukkaseksi,

vieras vennon joutioksi.

Etsittiin ristijää

katsottiin kastajata.

Tuli ukko ristimähän,

Virokannas kastamahan.

Ukko tuon sanoiksi virkki,

itse lausui, noin nimesi:

"En märisti riivattua,

katalata kastakana,

kun ei ensin tutkittane,

tutkittane, tuomittane."

Kenpätuohon tutkijaksi,

tutkijaksi, tuomariksi?

Vaka vanha Vänämönen,

tietäjäin-ikuinen,

sepätuohon tutkijaksi,

tutkijaksi, tuomariksi!

Vaka vanha Vänänönen

tuop' on tuossa tuomitsevi:

"Kun lie poika suolta saatu,

maalta marjasta si'ennyt,

poika maahan pantakohon,

marjamätähän sivulle,

tahi suolle vietäköhön,

puulla päähän lytäköhön!"

Puhui poika puolikuinen,

kaksiviikkoinen kajahui:

"Ohoh sinua, ukko utra,

ukko utra, unteloinen,

kun olet tuhmin tuominnunna,

väärin laskenna lakia!

Eipäsyistäsuuremmista,

töstätuhmemmistakana

itseäsi suolle viety

eikäpuulla päähän lydy,

kun sa miesnänuorempana

lainsit emosi lapsen

oman pääsi pästimeksi,

itsesi lunastimeksi.

"Ei sinua silloinkana,

eip' on vieläsuolle viety,

kun sa miesnänuorempana

menettelit neiet nuoret

alle aaltojen syvien,

päälle mustien mutien."

Ukko risti ripsahutti,

kasti lapsen kapsahutti

Karjalan kuninkahaksi,

kaiken vallan vartijaksi.

Siitäsuuttui Vänämönen,

jopa suuttui ja häpesi.

Itse läksi astumahan

rannalle merelliselle.

Tuossa loihe laulamahan,

lauloi kerran viimeisensä

lauloi vaskisen venehen,

kuparisen umpipurren.

Itse istuvi perään,

läksi selvälle selälle.

Virkki vielämennessänsä

lausui lähtiellessänsä

"Annapas ajan kulua,

pävän mennä toisen tulla,

taas minua tarvitahan,

katsotahan, kaivatahan

uuen sammon saattajaksi,

uuen soiton suorijaksi,

uuen kuun kulettajaksi,

uuen päivän päästäksi,

kun ei kuuta, aurinkoa

eikäilmaista iloa."

Siitävänha Vänämönen

laskea karehtelevi

venehellävaskisella,

kuutilla kuparisella

yläsihin maaemihin,

alaisihin taivosihin.

Sinne puuttui pursinensa,

venehinensäväntyi.

Jäti kantelon jälle,

soiton Suomelle sorean,

kansalle ilon ikuisen,

laulut suuret lapsillensa.

* * *

Suuni jo sulkea pitäsi,

kiinni kieleni sitoa,

laata virren laulannasta,

heretäheljänästä

Hevonenki hengittävi

matkan pitkän mentyänsä

rautanenki raukeavi

kesäheinän lyötyänsä

vetonenki vierittävi

joen polvet juostuansa,

tulonenki tuikahtavi

yön pitkän palettuansa;

niin miks' ei runo väyysi,

virret vienot vierähtäsi

illan pitkiltäiloilta,

päivälaskun laulannoilta?

Noin kuulin saneltavaksi,

toisin tutkaeltavaksi:

"Eipäkoski vuolaskana

laske vettänsäloputen,

eikälaulaja hyvänen

laula tyynni taitoansa.

Mieli on jäämähän parempi

kuin on kesken katkemahan."

Niin luonen, lopettanenki,

herennenki, heittänenki.

Kerin virteni keräle,

sykkyräle syylätelen,

panen aitan parven päähän,

luisten lukkojen sisäle,

jost' ei pääse päivinänsä

selviäsinäikä

ilman luien lonsumatta,

leukojen leveänätä

hammasten hajoamatta,

kielen keikkelehtämätä

Mitä tuosta, jos ma laulan,

jos ma paljoki pajahan,

jos laulan jokaisen lakson,

joka kuusikon kujerran!

Ei ole emo elossa,

oma vanhin valvehella

eikäkulta kuulemassa,

oma armas oppimassa:

on mua kuuset kuulemassa,

hongan oksat oppimassa,

koivun lehvä lempimässä

pihlajat pitelemässä

Piennäjän minäemosta,

matalana maammostani.

Jän kuin kiuruksi kivelles,

rastahaksi rauniolle,

kiuruna kivantämähän,

rastahana raikkumahan,

vaimon vierahan varahan,

ehtohon emintimäsen.

Se mun karkotti, katalan,

ajoi lapsen armottoman

tuulipuolelle tupoa,

pohjaispuolelle kotia,

vieätuulen turvatointa,

ahavaisen armotointa.

Sainpa, kiuru, kiertämähän,
lintu kurja, kulkemahan,
vieno, maita vieremähän,
vaivainen, vaeltamahan,
joka tuulen tuntemahan,
äjynnän äyämähän,
vilussa väisemähän,
pakkasessa parkumahan.

Moni nyt minulla onpi,
usea olettelevi
virkkaja vihaisen äänen,
äänen tuiman tuikuttaja.

Ken se kieltäni kirosi,
kenpä äntääjhteli;
soimasi sorisevani,
lausui liioin laulavani,
pahasti pajattavani,
väärin virttäväntä/äni.

Elkäte, hyvä imeiset,
tuota ouoksi otelko,
jos ma, lapsi, liioin lauloin,
pieni, pilpatin pahasti!

En ole opissa ollut,
käynyt mailla mahtimiesten,
saanut ulkoa sanoja,
loitompata lausehia.

Muut kaikki oli opissa,
mie en joutanut kotoa
emon ainoan avusta,
yksinäsen ympäriltä
Piti oppia kotona,
oman aitan orren alla,
oman ätin vätinöllä
veikon veistoslastusilla,
senki piennä pikkaraisna,
paitaressuna pahaisna.
Vaan kuitenkin kaikitenki
la'un hiihin laulajoille,
la'un hiihin, latvan taitoin,
oksat karsin, tien osoitin.
Siitäpänyt tie menevi,
ura uusi urkenevi
laajemmille laulajoille,
runsahammille runoille,
nuorisossa nousevassa,
kansassa kasuavassa.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK, THE KALEVALA ***

This file should be named kalev10.txt or kalev10.zip

Corrected EDITIONS of our eBooks get a new NUMBER, kalev11.txt

VERSIONS based on separate sources get new LETTER, kalev10a.txt

Project Gutenberg eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as Public Domain in the US unless a copyright notice is included. Thus, we usually do not keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

We are now trying to release all our eBooks one year in advance of the official release dates, leaving time for better editing.

Please be encouraged to tell us about any error or corrections, even years after the official publication date.

Please note neither this listing nor its contents are final til midnight of the last day of the month of any such announcement.

The official release date of all Project Gutenberg eBooks is at Midnight, Central Time, of the last day of the stated month. A preliminary version may often be posted for suggestion, comment and editing by those who wish to do so.

Most people start at our Web sites at:

<http://gutenberg.net> or

<http://promo.net/pg>

These Web sites include award-winning information about Project Gutenberg, including how to donate, how to help produce our new

eBooks, and how to subscribe to our email newsletter (free!).

Those of you who want to download any eBook before announcement can get to them as follows, and just download by date. This is also a good way to get them instantly upon announcement, as the indexes our cataloguers produce obviously take a while after an announcement goes out in the Project Gutenberg Newsletter.

<http://www.ibiblio.org/gutenberg/etext04> or

<ftp://ftp.ibiblio.org/pub/docs/books/gutenberg/etext04>

Or /etext03, 02, 01, 00, 99, 98, 97, 96, 95, 94, 93, 92, 91 or 90

Just search by the first five letters of the filename you want, as it appears in our Newsletters.

Information about Project Gutenberg (one page)

We produce about two million dollars for each hour we work. The time it takes us, a rather conservative estimate, is fifty hours to get any eBook selected, entered, proofread, edited, copyright searched and analyzed, the copyright letters written, etc. Our projected audience is one hundred million readers. If the value per text is nominally estimated at one dollar then we produce \$2 million dollars per hour in 2002 as we release over 100 new text

files per month: 1240 more eBooks in 2001 for a total of 4000+

We are already on our way to trying for 2000 more eBooks in 2002

If they reach just 1-2% of the world's population then the total will reach over half a trillion eBooks given away by year's end.

The Goal of Project Gutenberg is to Give Away 1 Trillion eBooks!

This is ten thousand titles each to one hundred million readers, which is only about 4% of the present number of computer users.

Here is the briefest record of our progress (* means estimated):

eBooks Year Month

1 1971 July

10 1991 January

100 1994 January

1000 1997 August

1500 1998 October

2000 1999 December

2500 2000 December

3000 2001 November

4000 2001 October/November

6000 2002 December*

9000 2003 November*

10000 2004 January*

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation has been created to secure a future for Project Gutenberg into the next millennium.

We need your donations more than ever!

As of February, 2002, contributions are being solicited from people and organizations in: Alabama, Alaska, Arkansas, Connecticut, Delaware, District of Columbia, Florida, Georgia, Hawaii, Illinois, Indiana, Iowa, Kansas, Kentucky, Louisiana, Maine, Massachusetts, Michigan, Mississippi, Missouri, Montana, Nebraska, Nevada, New Hampshire, New Jersey, New Mexico, New York, North Carolina, Ohio, Oklahoma, Oregon, Pennsylvania, Rhode Island, South Carolina, South Dakota, Tennessee, Texas, Utah, Vermont, Virginia, Washington, West Virginia, Wisconsin, and Wyoming.

We have filed in all 50 states now, but these are the only ones that have responded.

As the requirements for other states are met, additions to this list will be made and fund raising will begin in the additional states.

Please feel free to ask to check the status of your state.

In answer to various questions we have received on this:

We are constantly working on finishing the paperwork to legally request donations in all 50 states. If your state is not listed and

you would like to know if we have added it since the list you have,
just ask.

While we cannot solicit donations from people in states where we are
not yet registered, we know of no prohibition against accepting
donations from donors in these states who approach us with an offer to
donate.

International donations are accepted, but we don't know ANYTHING about
how to make them tax-deductible, or even if they CAN be made
deductible, and don't have the staff to handle it even if there are
ways.

Donations by check or money order may be sent to:

Project Gutenberg Literary Archive Foundation

PMB 113

1739 University Ave.

Oxford, MS 38655-4109

Contact us if you want to arrange for a wire transfer or payment
method other than by check or money order.

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation has been approved by
the US Internal Revenue Service as a 501(c)(3) organization with EIN
[Employee Identification Number] 64-622154. Donations are

tax-deductible to the maximum extent permitted by law. As fund-raising requirements for other states are met, additions to this list will be made and fund-raising will begin in the additional states.

We need your donations more than ever!

You can get up to date donation information online at:

<http://www.gutenberg.net/donation.html>

***

If you can't reach Project Gutenberg,
you can always email directly to:

Michael S. Hart <hart@pobox.com>

Prof. Hart will answer or forward your message.

We would prefer to send you information by email.

The Legal Small Print

(Three Pages)

START**THE SMALL PRINT!**FOR PUBLIC DOMAIN EBOOKS**START

Why is this "Small Print!" statement here? You know: lawyers.

They tell us you might sue us if there is something wrong with

your copy of this eBook, even if you got it for free from

someone other than us, and even if what's wrong is not our

fault. So, among other things, this "Small Print!" statement

disclaims most of our liability to you. It also tells you how

you may distribute copies of this eBook if you want to.

BEFORE! YOU USE OR READ THIS EBOOK

By using or reading any part of this PROJECT GUTENBERG-tm

eBook, you indicate that you understand, agree to and accept

this "Small Print!" statement. If you do not, you can receive

a refund of the money (if any) you paid for this eBook by

sending a request within 30 days of receiving it to the person

you got it from. If you received this eBook on a physical

medium (such as a disk), you must return it with your request.

ABOUT PROJECT GUTENBERG-TM EBOOKS

This PROJECT GUTENBERG-tm eBook, like most PROJECT GUTENBERG-tm eBooks,

is a "public domain" work distributed by Professor Michael S. Hart

through the Project Gutenberg Association (the "Project").

Among other things, this means that no one owns a United States copyright

on or for this work, so the Project (and you!) can copy and

distribute it in the United States without permission and

without paying copyright royalties. Special rules, set forth below, apply if you wish to copy and distribute this eBook under the "PROJECT GUTENBERG" trademark.

Please do not use the "PROJECT GUTENBERG" trademark to market any commercial products without permission.

To create these eBooks, the Project expends considerable efforts to identify, transcribe and proofread public domain works. Despite these efforts, the Project's eBooks and any medium they may be on may contain "Defects". Among other things, Defects may take the form of incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other eBook medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

LIMITED WARRANTY; DISCLAIMER OF DAMAGES

But for the "Right of Replacement or Refund" described below,

[1] Michael Hart and the Foundation (and any other party you may

receive this eBook from as a PROJECT GUTENBERG-tm eBook) disclaims

all liability to you for damages, costs and expenses, including

legal fees, and [2] YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE OR

UNDER STRICT LIABILITY, OR FOR BREACH OF WARRANTY OR CONTRACT,

INCLUDING BUT NOT LIMITED TO INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE

OR INCIDENTAL DAMAGES, EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE

POSSIBILITY OF SUCH DAMAGES.

If you discover a Defect in this eBook within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending an explanatory note within that time to the person you received it from. If you received it on a physical medium, you must return it with your note, and such person may choose to alternatively give you a replacement copy. If you received it electronically, such person may choose to alternatively give you a second opportunity to receive it electronically.

THIS EBOOK IS OTHERWISE PROVIDED TO YOU "AS-IS". NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, ARE MADE TO YOU AS TO THE EBOOK OR ANY MEDIUM IT MAY BE ON, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR A PARTI